

**EĞİTİME GİRİŞ DERSİNDE
ÖĞRETMENLİK MESLEKİ DEĞERLERİNİN
KAZANDIRILMASINA YÖNELİK BİR
UYGULAMA
Yüksek Lisans Tezi
Cemile BALIK
Eskişehir 2021**

**EĞİTİME GİRİŞ DERSİNDE ÖĞRETMENLİK MESLEKİ DEĞERLERİNİN
KAZANDIRILMASINA YÖNELİK BİR UYGULAMA**

Cemile BALIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Derya ATİK KARA

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Ağustos 2021

Bu tez çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen 1907E133 no.lu proje kapsamında desteklenmiştir.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

EĞİTİME GİRİŞ DERSİNDE ÖĞRETMENLİK MESLEKİ DEĞERLERİNİN KAZANDIRILMASINA YÖNELİK BİR UYGULAMA

Cemile BALIK

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Programı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ağustos 2021

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Derya ATİK KARA

Bu araştırma öğretmenlik meslek değerlerine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin öğretmen adaylarının mesleki değerlere ilişkin farkındalıkları ve mesleğe yönelik tutumları üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda araştırma karma araştırma yöntem desenlerinden iç içe geçmiş desene göre düzenlenmiştir. Araştırmanın nicel boyutu zayıf deneysel ön test-son test modeline uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 2019-2020 öğretim dönemi Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi (55) ve Sınıf Öğretmenliği (70) programlarında Eğitime Giriş dersini alan birinci sınıf öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmanın nicel boyutunda ölçek ve anket kullanılırken nitel veriler için açık uçlu soru, yarı yapılandırılmış görüşme ve gözlem kullanılmıştır. Nicel verilere SPSS 11.5 programı ile nonparametrik t testleri uygulanırken nitel verilere Nvivo 11 programı ile tümevarımsal ve betimsel analiz uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda deney grubunda öğretmenlik meslek değerlerine yönelik gerçekleştirilen uygulamaların öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları üzerinde pozitif yönde anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Kontrol grubundaki öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarında bir değişim olmamıştır. Araştırma sonucunda deney grubundaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleki değerlerine ilişkin farkındalık kazandığı hem nitel hem nicel bulguların sonuçlarıyla desteklenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmenlik meslek değerleri, Öğretmen eğitimi, Değerler eğitimi, Eğitime Giriş, Temel eğitim.

ABSTRACT

AN APPLICATION OF GAINING PROFESSIONAL VALUES OF TEACHING IN AN INTRODUCTION TO EDUCATION COURSE

Cemile BALIK

Department of Educational Sciences

Curriculum Development and Instruction Program

Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, August 2021

Supervisor: Asst. Prof. Derya ATİK KARA

This research aimed to determine the effect of the activities carried out for the values of the teaching profession on the pre-service teachers' awareness of professional values and their attitudes towards the profession. In this direction, the research was organized according to the nested pattern, one of the mixed research method designs. The quantitative dimension of the research was designed in accordance with the weak experimental pre-test-post-test model. The participants of the research consist of first-year teacher candidates who took the Introduction to Education course in Anadolu University Education Faculty Preschool (55) and Primary School Teaching (70) programs in the 2019-2020 academic year. While scale and questionnaire were used in the quantitative dimension of the research as data collection tools, open-ended questions, semi-structured interviews and observation were used for qualitative data. While nonparametric t tests were applied to quantitative data with SPSS 11.5 program, inductive and descriptive analysis was applied to qualitative data with Nvivo 11 program.

As a result of the research, it was determined that the practices carried out for the teaching profession values in the experimental group had a positive significant effect on the attitudes of the teacher candidates towards the profession. There was no change in the attitudes of the teacher candidates in the control group towards the profession. As a result of the research, it was supported by the results of both qualitative and quantitative findings that the pre-service teachers in the experimental group became aware of their teaching professional values.

Keywords: Teaching profession values, Teacher education, Values education, Introduction to education, Primary education.

TEŞEKKÜR

Öncelikle güler yüzü ve hoşgörüsü ile yüksek lisans sürecimin her aşamasında yanımda olan, bilgisi ve sabrı ile yol gösteren danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Derya ATİK KARA'ya emekleri için sonsuz teşekkür ederim.

Tez savunma sınavıma dahil olmayı kabul edip çalışmama vakit ayırdıkları ve değerli görüşlerini paylaştıkları için Prof. Dr. Oktay Cem ADIGÜZEL'e ve Dr. Öğretim Üyesi Taha YAZAR'a teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmada katılımcı olarak yer almayı kabul eden ve araştırma sürecinin her aşamasına titizlikle katılan değerli öğretmen adaylarına, ayırdıkları zaman için çok teşekkür ederim.

Her zaman desteğini hissettiğim biricik annem Sultan BALIK'a ve tüm eğitimimi borçlu olduğum canım babam Tahsin BALIK'a emek ve fedakarlıkları için minnettarım. İyi dilekleri ile beni her daim motive eden ablalarım Leyla BALIK ve Rukiye BALIK'a ve kardeşlerim Yunus BALIK, Mete BALIK ve Mustafa BALIK'a teşekkürü bir borç bilirim.

Güzel ama bir o kadar da zorlu olan bu süreçte her zaman yanımda olan canım arkadaşlarım Büşra Tuğba AKSOY'a, ders çalışma azmiyle bana hep örnek olan İlayda AKSAYAR'a ve Firdevs ERGÜRBÜZ'e çok teşekkür ederim.

Pek çok kişinin emeği sonucunda ortaya çıkan bu araştırmanın alanyazına ve öğretmen adaylarına faydalı olabilmesi dileğiyle...

31.07.2021

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Cemile BALIK

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Değer ve Değerlerin İşlevleri.....	1
1.2. Değer Sınıflamaları.....	4
1.2.1. Roakeach'ın değer sınıflaması.....	4
1.2.2. Schwartz'ın değer sınıflaması.....	5
1.2.3. Spranger'ın değer sınıflaması.....	6
1.3. Değerler Eğitimi.....	7
1.3.1. Değerler eğitimi yaklaşımları.....	9
1.3.1.1. Telkin yaklaşımı.....	9
1.3.1.2. Değer açıklama (belirginleştirme) yaklaşımı.....	10
1.3.1.3. Değer analizi yaklaşımı.....	10
1.3.1.4. Ahlaki muhakeme yaklaşımı.....	11
1.3.1.5. Eylem öğrenme yaklaşımı.....	11
1.3.1.6. Gözlem yoluyla öğrenme (Sosyal öğrenme).....	12
1.3.1.7. Adil topluluk okulları.....	12
1.3.1.8. Örtük program ile değerler eğitimi.....	12
1.4. Öğretmenlik Mesleği ve Mesleki Değerler.....	13

1.5. Değerler Eğitiminde Öğretmenin Yeri.....	22
1.6. Tutum Kavramı ve Özellikleri.....	39
1.7. Değer ve Tutum İlişkisi.....	42
1.8. Alanyazındaki Çalışmalar.....	45
1.8.1. Öğretmenlik meslek değerleriyle ilgili alanyazındaki çalışmalar..	45
1.8.2. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumla ilgili alanyazındaki çalışmalar.....	50
1.9. Amaç.....	53
1.10. Önem.....	54
1.11. Sınırlılıklar.....	56
1.12. Varsayımlar.....	56
1.13. Tanımlar.....	56
2. YÖNTEM.....	57
2.1. Araştırma Deseni.....	57
2.2. Araştırma Süreci.....	59
2.2.1. Kontrol grubunda yürütülen Eğitime Giriş ders süreci.....	62
2.2. Araştırmanın Katılımcıları.....	64
2.3. Veri Toplama Araçları.....	65
2.3.1. Kişisel bilgi formu.....	66
2.3.2. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği.....	67
2.3.3. Eğitime Giriş dersine yönelik anket formu.....	68
2.3.4. Öğretmenlerin mesleki değerlerine ilişkin açık uçlu soru formu..	69
2.3.5. Yarı yapılandırılmış görüşme formu.....	69
2.3.6. Gözlem Formu.....	70
2.4. Uygulama Süreci.....	71
2.5. Veri Analizi.....	78

	<u>Sayfa</u>
2.5.1. Nicel veri analizi.....	78
2.5.2. Nitel veri analizi.....	79
2.6. Araştırmada İnanırcılık.....	80
2.7. Araştırmada Etik.....	83
2.8. Araştırmacının Rolü.....	83
3. BULGULAR.....	85
3.1. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Mesleki Değerlerine Yönelik Görüşleri.....	85
3.2. Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular.....	94
3.2.1. Uygulama öncesi ve sonrasında mesleğe yönelik tutum.....	94
3.2.1.1. Deney grubunun uygulama öncesi ve sonrasında mesleğe yönelik tutumları.....	94
3.2.1.2. Kontrol grubunun Eğitime Giriş dersi öncesi ve sonrasında mesleğe yönelik tutumları.....	95
3.2.2. Uygulamaya katılan ve katılmayan öğretmen adaylarının mesleki tutumları.....	95
3.2.2.1. Deney ve kontrol gruplarının ön test tutum puanlarının karşılaştırılması.....	96
3.2.2.2. Deney ve kontrol gruplarının son test tutum puanlarının karşılaştırılması.....	96
3.3. Eğitime Giriş Dersine Yönelik Anket Formundan Elde Edilen Bulgular.....	97
3.4. Deney Grubundaki Katılımcıların Uygulama Sürecine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular.....	98
4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	113
4.1. Sonuç ve Tartışma.....	113

4.1.1. Öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerlere yönelik sonuç ve tartışma.....	113
4.1.2. Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutuma ve mesleki değerlere ilişkin farkındalık kazanmaya yönelik sonuç ve tartışma.....	115
4.1.3. Eğitime Giriş dersinde gerçekleştirilen etkinliklere yönelik görüşler.....	118
4.2. Öneriler.....	122
4.2.1. Uygulamalara yönelik öneriler.....	122
4.2.2. Araştırmalara yönelik öneriler.....	123
KAYNAKÇA.....	125
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1. Rockeach'ın değer sınıflaması.....	5
Tablo 1.2. Schwartz'ın değer sınıflaması.....	6
Tablo 1.3. Spranger'ın değer sınıflaması.....	7
Tablo 1.4. Nami'nin belirlediği öğretmenlik meslek değerleri	16
Tablo 1.5. 2006 Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri.....	17
Tablo 1.6. Eğitimciler için etik ilkeler.....	18
Tablo 1.7. 2017 Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri.....	19
Tablo 1.8. Karakter ve değer eğitimi ders içeriği.....	20
Tablo 2.1. Kontrol grubunda yürütülen Eğitime Giriş ders süreci.....	63
Tablo 2.2. Katılımcıların kişisel bilgileri.....	64
Tablo 2.3. Araştırmanın boyutlarına göre katılımcı dağılımı.....	65
Tablo 2.4. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin madde sayıları, varyans, alpha, ortalama ve standart sapma değerleri.....	67
Tablo 2.5. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği alt faktörlerine ilişkin ortalama, standart sapma, maksimum, minimum puan değerleri ve korelasyon katsayıları.....	67
Tablo 2.6. Nicel verilerin toplanmasına ilişkin bilgiler.....	68
Tablo 2.7. Nitel verilerin toplanmasına ilişkin bilgiler.....	70
Tablo 2.8. Öğretmenlik meslek değerleri.....	71
Tablo 2.9. Eğitime Giriş dersi konuları ve ele alınan değerler.....	74

Tablo 2.10. Nicel verilerin normallik analizi sonuçlarına ilişkin bulgular.....	78
Tablo 3.1. Deney grubu katılımcılarının görüşlerine göre öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerler.....	86
Tablo 3.2. Kontrol grubu katılımcılarının görüşlerine göre öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerler.....	89
Tablo 3.3. Öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerlere yönelik deney ve kontrol gruplarının son test bulgularının karşılaştırılması.....	91
Tablo 3.4. Deney grubu ön test-son test tutum puanlarının karşılaştırılması.....	94
Tablo 3.5. Kontrol grubu ön test-son test tutum puanlarının karşılaştırılması.....	95
Tablo 3.6. Deney ve kontrol gruplarının ön test tutum puanlarının karşılaştırılması.....	96
Tablo 3.7. Deney ve kontrol gruplarının son test tutum puanlarının karşılaştırılması.....	96
Tablo 3.8. Deney grubunun mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanma durumu.....	97

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Gömülü karma desen araştırma süreci	60
Şekil 2.2. Araştırma süreci.....	63
Şekil 2.3. Veri toplama araçları.....	66
Şekil 3.1. Öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerler temaları.....	85
Şekil 3.2. Eğitime Giriş dersinde gerçekleştirilen uygulamalara yönelik görüşlere ilişkin temalar ve alt temalar.....	99
Şekil 3.3. “Öğretmenlik Mesleği” teması.....	99
Şekil 3.4. “Eğitime Giriş dersinin işlenişi” teması ve alt temaları.....	102
Şekil 3.5. Öğretim elemanının sahip olduğu mesleki değerler.....	107
Şekil 3.6. “Eğitime Fakültesinde mesleki değerlerin kazandırılması” temasındaki görüşler.....	110

1. GİRİŞ

Öğretmenler eğitim sisteminin ana unsurlarından biridir. Bu nedenle öğretmen niteliği de eğitim sisteminin başarısını etkileyen önemli bir unsur haline gelmektedir. Öğretmen niteliğini arttırmak için üzerinde durulması gereken konulardan biri öğretmenlerin mesleki değerleridir. Öğretmenlerin meslek değerlerine sahip olması daha verimli bir eğitim-öğretim sürecinin oluşmasına olanak sağlar ve süreçte öğrencilere iyi bir rol model olurlar. Ayrıca mesleki değerlere sahip olmak mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirilmesi konusunda da etkilidir. Değeri bilmek bilişsel süreç içerisinde kısa sürede gerçekleştirilebilecek bir eylemken duyuşsal olarak değerleri benimsemek ve kişilik haline getirmek zaman isteyen bir süreçtir. Bu nedenle öğretmenlerin mesleki değerlere sahip olmaları için hizmet öncesi eğitim sürecinden itibaren konuya ilişkin farkındalık kazanmaları gerekmektedir.

Bu araştırma öğretmen adayların, öğretmenlik meslek değerlerine yönelik farkındalık kazanması ve bu farkındalığın mesleğe yönelik tutumlarını ne şekilde etkilediğinin belirlenmesi amacı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma konusunun kuramsal boyutunu açıklamak üzere öncelikle değer ve değerlerin işlevleri, değer sınıflamaları; değerler eğitimi; öğretmenlik mesleği ve mesleki değerler; değerler eğitiminde öğretmenin yeri; tutum kavramı ve özellikleri; tutum ve değerler başlıkları oluşturulmuştur. Daha sonra konu ile ilgili alanyazında gerçekleştirilen çalışmalara yer verilmiştir.

1.1. Değer ve Değerlerin İşlevleri

Değer, insan yaşamının her alanında yer alan ve pek çok kişinin aşına olduğu bir kavramdır. Bu durum değer kavramının kapsamlı yapısından kaynaklanmaktadır. Değer kavramının geniş kapsamlı olması, değerlerin başta felsefe, sosyoloji, psikoloji olmak üzere ekonomi, tarih, din gibi pek çok disiplinde kullanılmasına (Ulusoy ve Dilmaç, 2016, s.13) ve dolayısıyla çeşitli tanımlarının oluşmasına neden olmuştur. Türk Dil Kurumu (TDK) değeri “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” şeklinde tanımlamıştır ([http-1](http://1)). Bir başka tanımda değer, insanların bir nesneye karşı takındıkları tavır (Tutar, 2016, s.118) olarak yer alırken Dilmaç (2007, s.16) insanı insan yapan unsurlara sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran esas özellikleri içinde barındıran inançlar bütünüdür, şeklinde tanımlamıştır. Sapsağlam (2016, s.7)’a göre ise değer kişinin karar alma, seçim

yapma ve davranışlarının yönünün belirlenmesinde etkili olan kurallardır. Değerler davranışların kaynağı olan ve onları yargılamayı sağlayan anlayışlar (Ulusoy ve Arslan, 2016, s.5), davranışlarını yönlendiren köklü inançlardır (Aydın ve Akyol Gürler, 2018, s.14). Rokeach (1973, s.5) da benzer şekilde değerlerin güçlü bir inanç olduğunu ifade etmiştir. Alanyazındaki farklı tanımlamalarda ise değer kavramı, kişilerin veya diğer sosyal varlıkların hayatındaki yol gösterici ilkeler (Schwartz, 1994, s.20) ve bir şeyin istenebilen iyi bir şey veya istenmeyen kötü bir şey olduğunu belirten ifadeler (Güngör, 2010, s.27) şeklinde yer almaktadır. Bir başka tanımda değerler şu şekilde ifade edilmektedir:

Değerler kişilerin, tercihlerini, ilgilerini, güdülerini, ihtiyaçlarını, isteklerini, hedeflerini, tutumlarını, kararlarını ve çevresinde bulunan kişilere yansıttıkları davranışlarını etkileyen ölçüt veya standartlardır (Tunca, 2012, s.3).

Kuçuradi (2018, s.42)'ye göre ise değerler sadece insan ve insan başarılarıyla ilgilidir. “İyi-kötü”, “güzel-çirkin”, “yararlı-zararlı” gibi sıfatlar barındıran yüklemeler kurularak her şeye bu doğrultuda değer verilir ya da verilmesi beklenir (Kuçuradi 2018, s.29).

Alanyazında yer alan tanımlardan yola çıkarak değerlerin maddi ve manevi öğelerden oluşan, içinde inanç barındıran ve davranışlara kaynaklık eden yol gösterici bir unsur olduğu söylenebilir. Değerler kişilerin duygu, düşünce ve davranışlarına kaynaklık eden, hayatı anlamlandırdığı bir çerçevedir. İnsanlar bu çerçeveyi gözlemleri, deneyimleri ve duyumları aracılığıyla toplumsal alanda elde ettikleri birikimlerle oluşturur. Dolayısıyla yargılarını, beklentilerini, isteklerini bu doğrultuda şekillenir. Bu nedenle kişinin değer sistemi sosyal çevrenin de etkisi dahilinde kendi yaşantılarının bir ürünüdür ve kişiye özgüdür denebilir.

Pek çok disiplinde karşılığı olan değer kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle değerlerin özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Değerlerin özellikleri şu şekilde açıklanmıştır:

- Değerler inançlardır. Tamamen nesnel ve duyguları dışarıda bırakan yapıda değildir. Etkinlik kazandıklarında duygularla etkileşime girerler.
- Değerler kişinin hedefleri ile bu hedeflere ulaşmasında etkili olan davranışlarla ilişkilidir.
- Değerler, tikel eylem ve durumlarla ilgilidir.
- Değerler insan davranışlarının ve olayların seçilmesini veya değişimini yönlendiren standartlardır.

- Değerler kendi arasında taşıdıkları öneme göre sıralanabilirler (Schwartz ve Bilsky, 1987, s.551).

Değer kavramının özelliklerini bilmek kavramı daha iyi anlamak için gerekli olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. Değer kavramının bireysel ve toplumsal yaşamdaki işlevselliğinin bilinmesi, bu kavramının kişinin yaşamındaki önemini anlamak için gereklidir. Değerlerin işlevleri aşağıdaki gibi açıklanmıştır:

- Kişilerin, grupların, kategorilerin, toplumdaki önemlerini ölçer; toplumda çeşitli tabakalaşmaları belirler; kişinin çevresindeki diğer bireylerin gözünde hangi yeri kapladığını gösterir.
- Toplumdaki maddi unsurların hangisinin arzuya değer, faydalı, acil olduğunu belirler ve bunlar üzerine dikkati çekerek istekleri, ilgileri tahrik eder.
- Toplumdaki ideal düşünme ve davranma şekillerini belirler.
- Toplumsal rollerin belirlenmesi ve yerine getirilmesi konusunda rehberlik eder.
- Sosyal kontrolü sağlamada ve toplumsal baskı aracı olarak kullanılma konusunda etkilidir.
- Toplumsal dayanışmayı gerçekleştirebilecek özelliğe sahiptir.
- Kişilere hedef ve yön belirler.
- Kişisel ve toplumsal eylemin özünü ve genel yönünü verir.
- Kişilerin davranışlarını yargılama konusunda yardımcı olur.
- Kişilerin başkalarından beklentilerini ve kendisinden ne beklenildiğini bilmesini sağlar.
- Kişinin doğru-yanlış, haklı-haksız, hoş giden-gitmeyeni, ahlaki-ahlaki olmayanı ayırt etmesinde fayda sağlar (Tezcan, 1974, s.15- 16).

Görüldüğü üzere değerler bireysel yaşamda amaçlarımızı belirleme, rehberlik etme, toplumsal yaşamı düzenleme gibi pek çok alanda işlevselliği olan bir kavramdır. Yaşamımızın her alanında yer edinen değerler, davranışları yargılama ve sosyal kontrol aracı olma işlevleri ile de toplumsal bir ölçüt olarak kabul edilmektedir. Değerlerin işlevlerine yönelik farklı bir açıklamaya aşağıda yer verilmiştir:

- Toplumda sosyal dayanışmanın gerçekleşmesini sağlar.
- Değerler, kişilerin ve toplumların sosyal değerlerinin ölçülmesinde bir kriter olarak kullanılır. Kişinin çevresindeki insanlar için hangi konumda olduğunu görmesine yardımcı olur.
- Değerler sayesinde bireyler dikkatini faydalı ve önemli olarak kabul edilen maddi kültür nesnelere odaklar. Değerli olarak kabul edilen bu nesne her zaman en iyi olmasa da sosyal olarak değer verilmesine ve onun için çaba harcanmasına neden olur.
- Toplumda kabul gören davranışları belirleyerek bireylerin düşünce ve davranışlarında ne şekilde en iyiye ulaşabileceklerini gösterir.
- Kişilerin sosyal rollerini özümsemesini ve role uygun davranmasını sağlar.

- Kişileri geleneklere uymaya teşvik eder, insanları faydalı şeyler yapmaya yönlendirir. Bunun yanı sıra değerler uygun görülmeyen davranışları engelleyerek yasaklanan durumların neler olduğunu gösterip bu sosyal ihlallerin neden olduğu suçluluk ve utanma duygularının anlaşılmasını kolaylaştırır (Fichter, 1990, s.25).

Değerlerin işlevlerine yönelik belirlenen açıklamalara bakıldığında bireysel ve toplumsal açıdan önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Kişilerin sosyal rollerinin oluşmasında ve toplumsal alandaki konumunun belirlenmesinde etkilidir. Ayrıca değerli olana ulaşmak için çaba gösterilmesini sağlaması oldukça önemlidir. Bu araştırmanın konusu olan mesleki değerler kapsamında düşünüldüğünde öğretmen adaylarının toplumsal alanda iyi bir öğretmenin sahip olduğu mesleki değerlerin farkına vararak kendi değerlerini sorgulamasına imkan sağlar. Bunun sonucunda kişisel ve sosyal yaşamlarında mesleki değerlere uygun davranışlar sergileyerek iyi bir rol model olabilirler.

1.2. Değer Sınıflamaları

Değerlerin tanımlamalarında çeşitlilik, değer sınıflamalarına da yansımıştır. Çünkü değerler pek çok bilim dalı ile ilişkili olan soyut kavramlardır. Aynı zamanda birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılması zor olduğu ve daha anlaşılır olabilmesi için özellikleri ve işlevleri doğrultusunda farklı araştırmacılar tarafından sınıflandırılmıştır (Keskin, Öksüz, Gelen ve Yılmaz, 2012, s.355).

Alanyazında Spranger (1928); Allport, Vernon ve Lindzey (1960); Graves (1970); Rokeach (1973); Tezcan (1974); Schwartz (1992); Dilmaç ve Arıca (2012)'ın oluşturduğu çeşitli değer sınıflamaları yer almaktadır. Bu çalışmada değer kavramını ve kuramsal yapıyı daha iyi açıklamak adına alanyazında en çok bilinen ve kabul gören Spranger (1928), Rokeach (1973) ve Schwartz (1992)'ın değer sınıflamalarına ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Ayrıca alanyazına önemli katkıları olan kişilerin sınıflandırmalarına yer verilerek değerler konusunun daha iyi aktarılabilmesi amaçlanmıştır.

1.2.1. Rokeach'ın değer sınıflaması

Rokeach (1973, s. 28) değerleri amaç değerler ve araç değerler olmak üzere iki grupta sınıflandırmıştır. Kişinin yaşamında ulaşmak istediği değerler amaç değerler, bunlara ulaşmak için özümsemiği değerler ise araç değerlerdir. Amaç değerler, genel

yaşamla ilgili genel ifadelerdir ve nihai amacı göstererek sonuçta ne olması beklendiğini gösterir. Araç değerler ise çoğunlukla kişilik özellikleri ile ifade edilir ve amaç değerlere ulaşmada kişilere yardımcı olan değerlerdir. Bu iki grubu birbirinden kesin olarak ayırmak her zaman mümkün değildir (Bacanlı, 2000, s. 561). Rockeach'ın değer sınıflaması aşağıdaki Tablo 1.1'de yer almaktadır.

Tablo 1.1. *Rockeach'ın değer sınıflaması (Rockeach, 1973)*

Amaç Değerler		Araç Değerler	
Barış içinde bir dünya	Zevk	Özgür olma	Hırslılık
Rahat bir yaşam	Bilgelik	Özdisiplini sağlama	İtaatkârlık
Heyecan verici bir yaşam	Gerçek sevgi	Kendini kontrol etme	Kıbarlık
Güzellikler dünyası	Eşitlik	Cesaret	Mantıklılık
Başarılı olma	Gerçek dostluk	Bağışlayıcılık	Neşelilik
Aile güvenliği	Mutluluk	Dürüstlük	Sevecenlik
İç huzur	Özgürlük	Entelektüellik	Sorumluluk
Kendine saygı	Ulusal güvenlik	Yaratıcılık	Temizlik
Sosyal kabul	Kurtuluş	Geniş görüşlülük	Yardıms severlik

Bu sınıflama ile kişiler amaç değerlere hangi araç değerlerle ulaşabileceklerine dair fikir sahibi olabilirler. Ayrıca amaç değerlerin bilinmesi bireylerin yaşamlarına yön veren kararlar için yol gösterici olabilir. Çünkü insanların okul seçimi, meslek seçimi gibi bazı kararları tüm yaşamlarını etkilemektedir. Bu noktada amaç değerlere ulaşabilecekleri seçimler yapmaları bireysel mutluluklarının sağlanması noktasında önemlidir. Bu çalışma kapsamında öğretmen adaylarının tercih ettikleri öğretmenlik mesleği çerçevesinde amaç değerlere nasıl ulaşabilecekleri ve bunun için sahip olmaları gereken araç değerler ile ilgili bilgiler eğitim fakültelerinde kazandırılmalıdır. Böylece amaç değerlere ulaşan öğretmenlerin kişisel ve meslek yaşamlarında daha mutlu ve verimli olmaları sağlanabilir.

1.2.2. Schwartz'ın değer sınıflaması

Schwartz (1992, s.38-41), bireyin evrensel ihtiyaçlarını esas alarak değerlere ilişkin kapsamlı bir sınıflama yapmıştır. Schwartz'ın çalışmasında değerler 10 farklı başlıkta sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma değerlerin zıtlık ve uyum ilişkisine göre “yeniliğe açık olma-muhafazakârlık” ve “kendini aşma-kendini geliştirme” olmak üzere iki ana boyuta ayrılmaktadır. Belirlenen bu iki boyut ile 10 başlıkta sınıflanan

değerlerin arasındaki ilişki belirlenmiştir. Schwartz'ın değerler sınıflaması Tablo 1.2'de verilmiştir.

Tablo 1.2. *Schwartz'ın değer sınıflaması (Schwartz, 1992)*

Boyut	Sınıflama	Alt Değerler
Kendini aşma	Güvenlik	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, (bağlılık duygusu, sağlıklı olma).
	Geleneksellik	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat, (dünyevi işlerden el ayak çekmek, mahremiyet).
	Uyma	Kibarlık, itaatkar olmak, anne babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek
Kendini zenginleştirme	Güç	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümü koruyabilmek, (insanlar tarafından benimsenmek)
	Başarı	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, (zeki olmak)
Yeniliğe açıklık	Hazcılık	Hayattan zevk alma
	Özyönelim	Özgür düşünce, davranış seçme, yaratma ve keşfetmeyi kapsar. Bu sınıflamaya ilişkin değer türleri, yaratıcı olma, özgür olma, meraklı olma, kendine amaçlar belirlemedir.
	Uyarılma	Heyecan dolu bir yaşam isteğini ve meydan okumayı kapsar. Bu sınıflamaya ilişkin değer türleri cesur olma, dinamik ve heyecanlı bir yaşama sahip olmaktır.
Muhafazakarlık	Evrenselcilik	Bu sınıflamaya ilişkin değer türleri, açık fikirli olma, erdemli olma, toplumsal adaleti gözetme, eşitlikten yana olma, barıştan yana olma, sanat güzellikleriyle dolu bir dünyaya sahip olma, çevreyi korumadır.
	İyilikseverlik	Bireyin çevresindeki bireylerin iyiliğini gözetmesi ve geliştirmesini kapsar. Bu sınıflamaya ilişkin değer türleri, yardımseverlik, dürüstlük, sorumluluk, sevgi, alçak gönüllülüktür

Schwartz'ın değer sınıflaması boyut, sınıflama ve alt değerleri ile birlikte oldukça kapsamlı bir çalışmadır. Sınıflamanın boyutlarına bakıldığında “Kendini aşma”, “Kendini zenginleştirme”, “Yeniliğe açıklık” ve “Muhafazakarlık” boyutları ile bir öğretmenin sahip olması gereken nitelikleri barındırdığı söylenebilir. Bu nedenle öğretmen eğitimi programlarında bu sınıflamaya ilişkin çalışmalar yapılması bu değerlere sahip öğretmenlerin yetişmesi için önemli görülmektedir.

1.2.3. Spranger'in değer sınıflaması

Spranger (1928), değerleri altı grupta sınıflandırmıştır. Bu grupları bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dini değerler olarak belirlemiştir. Spranger'in değer

sınıflandırması ilerleyen yıllarda Allport ve arkadaşları bir ölçeğe dönüştürmüştür (Akt. Yazıcı, 2006). Spranger'ın değer sınıflandırması Tablo 1.3'te yer almaktadır.

Tablo 1.3. *Spranger'in değer sınıflaması (Spranger, 1928'den akt. Yazıcı, 2006)*

Değerler	Açıklamaları
Bilimsel Değer	Bilgiyi, gerçek olanı, eleştirel düşünceyi önemseyen kişiler tarafından önemsenir. Bilimsel değere sahip kişi deneysel, eleştiren, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Ekonomik amaç ve araçları kapsar. Ekonomik değerlerin önemsenmesi gerektiğinden bahseder.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve şekil bu değeri barındıran insanlar için önemlidir. Birey, hayatı olayların bir çeşitliliği olarak kabul eder. Sanatın toplum için var olduğu anlayışı hakimdir.
Sosyal Değer	Bu değerın temel bileşenleri sevmek, yardım etme ve bencil olmamaktır. Bu değere sahip olan bir kişi için insan sevgisi en önemli değerdir ve sevgisini diğer insanlara da sunar. Nazik ve sempattır, bencil değildir.
Politik Değer	Kişisel güç, etki ve şöhret her şeyin üzerindedir. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dini Değer	Dünya ve evren ile ilgili inançlara ait değerleri kapsar. Evreni bütün olarak kavrayıp kendisini onun bütünlüğüne bağlar.

Spranger'ın değer grupları pek çok farklı disiplinlere ait değerleri içerisinde barındırmaktadır. Bu sınıflamalara hakim olmak ve hatta bu değerlere sahip olmak öğretmenlik mesleği gibi genel kültür bilgisine sahip olmanın önemli olduğu bir meslek grubu için oldukça gereklidir. Çünkü bu değer grupları gündelik yaşamla ilişkili olan alanlardır. Bu gruplamalar ve açıklamaları hakkında bilgi sahibi olmak okul ortamında da bu değerlere uygun davranışlar sergilemeye imkan sağlayabilir.

Farklı araştırmacılar tarafından oluşturulan değer sınıflamalarına bakıldığında Rockeach, sorumluluk değerini araç değerler sınıflamasına alırken Schwartz muhafazakarlık boyutunda iyilikseverlik sınıflamasına dahil etmiştir. Bu durum her araştırmacının değerleri farklı bir bakış açısına göre sınıflandırmasının sonucudur.

Alanyazında öğretmen adaylarının önemsedikleri, yaşamlarına yön veren değerleri belirlemeye yönelik çeşitli araştırmalar gerçekleştirilmiştir (Yazar, 2012, s.66; Gündüz ve Aktepe, 2017, s.432). Bu araştırmaların sonuçlarına göre öğretmen adaylarının ifade ettikleri değerlerin Spranger, Rockeach ve Schwartz'ın değer sınıflamalarında karşılıkları olduğu görülmektedir. Bu durum değer sınıflamalarının kapsamı hakkında fikir vermektedir.

1.3. Değerler Eğitimi

Değerler, basitçe bir bilgi olmanın ötesinde bireyin kişiliğinin ve karakterinin en önemli unsurlarındandır. Bir başka tanımda ise “Değerler toplumun varlığı, beraberliği

ve devamlılığı için toplumun çoğunluğu tarafından kabul edilen temel kurallardır (Ulusoy ve Arslan, 2016, s.5)” şeklinde tanımlanmıştır. Kişisel ve toplumsal alanda bu denli öneme sahip olan değerlerin sonraki nesillere etkili bir şekilde aktarımı her zaman önemli bir konu olmuştur. Değerler eğitimi bu doğrultuda bireye bilgi sağlamaktan ziyade hayatını anlamlandırmak, ruhsal dengesini ve kişiliğini korumak, ahlak ve karakterini güçlendirmeyi hedefler (Aydın ve Akyol Gürler, 2018, s.16). Değerlerin bireysel ve toplumsal alandaki etkileri göz önünde bulundurulduğunda değerlerin kazandırılması konusunun kişilerin inisiyatifine bırakılmaksızın sistemli bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiği söylenebilir. Çünkü doğruluk, yardımsever olma, sözünde durma, iyilik yapma durumu evrensel, ahlâkî değerler olmalarına karşın herkes bu değerleri kendi zihinsel süzgecinden geçirir ve kendi anlayışı, birikimi ile paralel bir şekilde benimsediği dünya görüşüne göre algılar ve yaşar (Uysal, 2003, s.60). Bu nedenle evrensel kabul edilen değerlerin toplumdaki tüm bireylere ortak bir çerçevede kazandırılması gerekmektedir. Bu da ancak eğitim ile mümkündür. Aydın ve Akyol Gürler (2018, s.2) de değerlerin ancak eğitim yoluyla kazandırılabilceğini ve bu şekilde toplumun sürekliliğinin sağlanacağını ifade etmişlerdir.

Okullarda değerlerin kazandırılması noktasında karşımıza değerler eğitimi kavramı çıkmaktadır. Tezcan (2018, s.20)’a göre değerler eğitimi, ötekini anlayıp tahammül gösterme, toplumsal duyarlılığı geliştirecek olan ifadelerin gösterdiği davranışları sergileyen bireyler yetiştirmek amacıyla uygulanan etkinliklerin tamamıdır.

Bir diğer görüşe göre değerler eğitimi, değerlerin açık ve bilinçli bir şekilde kazandırılması girişimidir. Doğrudan ya da dolaylı bir şekilde bireylerin değerler konusundaki anlayış ve bilgisini geliştirmek, onların kişisel ve daha geniş bir toplumun üyeleri olarak belli değerlere uygun davranabilmesini sağlamak amacıyla gerekli beceri ve eğilimleri aşılamaştır (Hökelekli ve Gündüz, 2007, s. 385).

Tanımlarında görüldüğü üzere değerler eğitiminin açık bir şekilde sağlanması ve dolaylı olarak değerlerin kazandırılması noktasında bir görüş farklılığı söz konusudur. Değerler eğitimi sürecinde her iki bakış açısının da önemli olduğunu belirtmek gerekir. Değerlerin sadece doğrudan, açık bir şekilde kazandırılmaya çalışılması, eğitim sürecinde değerlerin sadece bir ders olarak görülmesinden dolayı içselleştirilmemesine neden olabilir. Ancak değerlerden doğrudan bahsetmek öğrencilerin değerlere ilişkin farkındalık oluşturmaları için gereklidir. Değerlerin dolaylı olarak kazandırılması, ders içindeki çeşitli etkinlikler, örtük program, eğitim paydaşlarının değerler eğitimi konusunda rol model olması, sınıf ve okul atmosferindeki iletişimin değerlere uygun

olması gibi çeşitli faktörlerle sağlanabilir. Değerlerin bu şekilde dolaylı olarak verilmesi, öğrencilerin değerleri fark etmenin ötesinde içselleştirmesini sağlar. Bu nedenle değerleri doğrudan ve dolaylı olarak kazandırmaya çalışmanın farklı etkileri olacaktır. Ancak değerler eğitimi sürecinde her iki yöntemin de uygulanması sürecin amacına ulaşmasını sağlamak adına önemlidir.

Değerler eğitimi ile çocuğun doğuştan sahip olduğu iyi yönlerini ortaya çıkarmak, kişiliğinin çok yönlü gelişmesine katkı sağlamak, kişiyi toplumu ahlaka uygun olmayan davranışlardan koruyup iyi ahlak ile çevrelemek ve bu durumu devamlı kılmak amaçlanmıştır (Aydın ve Akyol Gürler, 2018, s.15).

Değerler eğitimi, değer geliştirmeye yardımcıdır. Değerler eğitiminin doğasında başka insanlara yardımcı olmak vardır. Yani eğitim kurumlarında bilgi, beceri, tutum ve değerlerin aktarılmasıyla bireylere yardım edilir. Değerler eğitiminin ilk amacı bütün insanların daha karakterli bir hayat yaşaması ve hayatından memnun olmasını sağlamak, ikinci amacı ise toplumun iyiliğine katkıda bulunmaktır (Kirschenbaum, 1994, s.14).

Tezcan (2018, s. 21) da değerler eğitimi ile bireyin iyi ve mutlu olması sonrasında bu iyilik ve mutluluk halinin toplumun geneline yayılmasının amaçlandığını belirtmiştir. Değerler eğitimi bilginin yanı sıra öğrencilerin kişiliğini iyileştirmesi, gelişme göstermesi ve topluma karşı sorumluluklarının bilincinde olmasını kapsar.

Her toplum sahip olduğu değerleri bilen, tanıyan yaşayan ve yaşatan kişiler yetiştirmek ister. Değerler eğitimi sayesinde kişiler yaşadıkları topluma entegre olup sosyalleşmeyi ve kültürel olarak ait olma duygusuna sahip olmayı öğrenirler (Ulusoy ve Arslan, 2016, s.7).

Ayrıca değerler eğitimi öğrencilerin özgüvenlerini, pozitif düşüncelerini ve bireysel sorumluluklarını yerine getirme kapasitelerini güçlendirir (Erarslan, 2013, s.110).

1.3.1. Değerler eğitimi yaklaşımları

Alanyazında değerleri kazandırma sürecinde kullanılabilecek çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar: telkin yaklaşımı, değer açıklama (değer belirginleştirme), değer analizi, ahlaki muhakeme, eylem öğrenme, gözlem yoluyla öğrenme, adil topluluk okulları ve örtük programdır.

1.3.1.1. Telkin yaklaşımı

Bu yaklaşım öğrencilere değerleri kazandırmak, değerlerin öğrenciler tarafından benimsenmesini sağlamak ve kendilerinde var olan değerleri geliştirmek amacıyla

1970’lerde Blanchette vd. tarafından geliştirilmiştir (Demirhan İşcan, 2007, s.34). Telkin yaklaşımında neyin öğrenilip öğrenilmeyeceği herhangi bir sorgulama olmaksızın yetişkinler tarafından belirlenir (Dilmaç, 2007, s.36). Geleneksel olarak kabul edilen ve öğretmenler tarafından sıklıkla tercih edilen yaklaşımlardan biridir. Diğer yaklaşımların tercih edildiği durumlarda da tamamlayıcı özelliğe sahip olduğundan dolayı onlarla birlikte de kullanılabilir (Gündüz ve Aktepe, 2018, s.184).

1.3.1.2. Değer açıklama (belirginleştirme) yaklaşımı

Değer açıklama yaklaşımı, öğrencilerin içselleştirdikleri değerlerin farkına varmasını ve bu değerlere karşı duyarlılıklarını attırmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımı uygulayan öğretmenler öğrencilerinin düşüncelerine saygı göstererek kendilerini ifade etmelerine olanak sağlar (Gündüz ve Aktepe, 2018, s.185). Rahts ve Simon tarafından tanımlanan bu yaklaşım içsel ve kişisel bir süreç olarak tanımlanmıştır ancak süreci oluşturan etkinlikler ve olaylar vasıtasıyla gözlemlenebilen dışsal davranışlar olarak da incelenebilmektedir (Stahl, 1976, s.5). Öğretmenin süreçte etkili olduğu bu yaklaşımda akademik odaklı ders işlenir. Öğrenciye kazandırılması amaçlanan hedefler ve bunlara yönelik uygulanacak etkinlikler için önceden planlama yapılmalıdır. Öğrencinin süreçteki durumu gözlemlenerek hızlı dönütlerle yönlendirmeler yapılır (Senemoğlu, 2011, s. 492).

1.3.1.3. Değer analizi yaklaşımı

Değer analizi, “Oliver, Newmann, Shaver, Larkins ve Metcaft” tarafından geliştirilen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım ile öğrenciler değer konularıyla ilgilenirken mantıksal düşünme ve bilimsel araştırma süreçlerini kullanmalarına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Değerler eğitiminde dikkati, fikirleri ve ayırt etmeyi hedefleyen bir yaklaşımdır. “Öğrenci gerçek ya da yapay bir problem ile karşılaştığında duygusallıktan ziyade akılcı bir tutumla mantıksal düşünme süreçlerini kullanarak problemi çözmeye çalışır (Aydın ve Akyol Gürler, 2018, s.78-79)”. Değer analizi sürecinde kullanılan aşamalar aşağıdaki gibidir:

1. Değer sorununu belirleme,
2. Sorunu açıklığa kavuşturma,
3. Sorun ile ilgili bilgi ve kanıt toplama,
4. Bilgi ve kanıtların uygunluğu ve doğruluğunu değerlendirme,

5. Olası çözüm yollarını belirleme,
6. Çözüm yollarının olası sonuçlarını belirleme ve değerlendirme,
7. Seçenekler arasından birini seçme,
8. Seçilen öneri doğrultusunda davranışta bulunmadır (Welton, 2002, s.163-164).

Değer analizi basamaklarından da görüldüğü gibi öğrenciyi merkeze alan ve öğretmenin rehberliğini gerektiren bir yaklaşımdır.

1.3.1.4. Ahlaki muhakeme yaklaşımı

Kohlberg'in geliştirdiği bu yaklaşımda, hayali hikayelerden yola çıkılarak öğrencilerin değer yargıları belirlenmeye çalışılır (Gündüz ve Aktepe, 2018, s.186-187). Ahlaki muhakeme ile üst düzey değer dizisine varan karmaşık ahlaki muhakeme geliştirme konusunda öğrencilere yardımcı olmak, öğrencilerin, yalnızca tercihlerinin sebeplerini paylaşmasının yanı sıra muhakeme düzeylerindeki değişimi geliştirmek amaçlanmıştır. Öğrenciler, değer seçimlerindeki tercihlerinin ve değerlere yönelik görüşlerinin nedenlerine ilişkin tartışmalar gerçekleştirir. Bu yaklaşımda küçük yaş gruplarında görece olarak yapılandırılmış ve tartışmalı olan ahlaki ikilem hikayeleri kullanılır (Demirhan İşcan, 2007, s.35). Ahlaki ikilem yaklaşımının basamakları şunlardır:

1. Gelişim düzeylerini ortaya çıkarma
2. Uygun bir hikaye seçme
3. Isınma alıştırmaları
4. Sunum
5. Sorular sorma
6. Grup çalışması
7. Hikayeyi genişletme
8. Öğrencilerin düşüncelerini yansıtmaları için stratejiler
9. Cevapları kaydetme (Upright, 2002, s.17-19).

Bu basamaklar uygulanarak öğrencilerin değer yargıları ortaya çıkarılmaya çalışılır.

1.3.1.5. Eylem öğrenme yaklaşımı

Eylem öğrenme yaklaşımı öğrencilerin değerleri doğrultusunda kişisel ve sosyal eylemleri için olanak sağlamayı, aynı zamanda kendi kendilerine kişisel-sosyal olarak karşılıklı etkileşim içinde olabildiklerini görmeleri konusunda cesaretlendirmeyi amaçlar (Superka, Ahrens, Hedstrom, Ford ve Johnson, 1976, s.177). Diğer değer

eğitimi yaklaşımları değerlerin sözel ve düşünce boyutuna ağırlık verirken eylem öğrenme yaklaşımında değerlerin kazandırılmasında somut davranışların sergilenmesine önem vermiştir. Bu yaklaşıma göre değerler uzun bir süreçte oluşur ve süreç sonunda davranışlarla kendini gösterir (Gündüz ve Aktepe, 2018, s.188).

1.3.1.6. Gözlem yoluyla ğrenme (Sosyal ğrenme)

Kişiler hayatındaki pek çok bilgi, beceri ve değeri benimserken başka insanları gözlemleyerek oluşan sonuçlara göre kendileri için ne ölçüde uygun olduğuna göre karar verir (Gündüz ve Aktepe, 2018, s.189). Değerler eğitiminde de öğrencinin kendi yaşantılarını ve muhakemelerini ne çıkaran bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre öğrenciler rol model olarak kabul ettiği kişilerin değerlerini, tutum ve davranışlarını örnek alır (Aydın ve Akyol Gürler, 2018, s.90). Öğrenciler okul ortamında genellikle öğretmenleri model olarak kabul ettikleri için öğretmenlerin değer, tutum ve davranışlarının bu yaklaşımda önemli bir yeri vardır.

1.3.1.7. Adil topluluk okulları

Adil topluluk okulları, Kohlberg ve meslektaşları tarafından ahlaki ikilem yaklaşımında değerlerin tartışılarak kazandırılmasının yetersiz olduğunu belirtmeleri sonucunda öğrencilerin ahlaki gelişimlerine katkıda bulunmak ve demokratik toplum oluşturmak amacıyla 1970 yılında oluşturulmuş bir yaklaşımdır (Battistich, 2010, s.118). Bu yaklaşıma göre öğrenciler okulda ve sınıfta kararlar alıp kuralları belirler. Yürütme aşamasına da demokratik bir şekilde katılım sağlanarak sorumluluklar herkes tarafından paylaşılır (Tahiroğlu, 2016, s.344). Bu yaklaşımda öğrencilerin değerleri daha sağlıklı bir şekilde kazanması için okuldaki herkesin bütün değerleri özümsemesi ve uygulaması gerektiğine inanılmaktadır. Yetişkinler, ğretmenler ve okul yönetimi tarafından değerler öğrencilere telkin edilmez. Öğrenciler okul kültürü içinde değerleri yaşayarak öğrenirler. Bu uygulama ile demokratik sınıf ortamı ve okul kültürü oluşturularak kişilerin ve toplumların ahlaki gelişimlerine katkı sağlamak amaçlanır (Kurtdede Fidan, 2019, s.105).

1.3.1.8. rtk program ile değerler eğitimi

Okullarda ve sınıflarda öğrenme sürecinin bir parçası olan örtük program, tanınmayan ve bazen istenmeyen bilgi, değer ve inançların tümünü içeren geniş bir

program türüdür (Horn, 2003, s.298). Örtük program okulda ve sınıfta, özellikle yönetici ve öğretmenlerin tutum ve davranışları sonucunda ortaya çıkan öğrenme yaşantılarını kapsar (Yüksel, 2002, s.33). Örtük programın özellikle değer kazandırma sürecinde yazılı programlara göre daha etkili olabileceği düşünülmektedir (Gündüz ve Aktepe, 2018, s.190). Çünkü resmi programlarda değerler eğitimi ile ilgili yer almayan özelliklerin tamamı örtük programda yer alır. Resmi programın dinamikleri arasında yer alan kazanım, içerik ve öğrenme-öğretme etkinliklerinin uygulama sürecine ne kadar ve nasıl aktarıldığı da örtük programın kapsamına girmektedir (Ozan, 2020, s. 44).

“Öğrenciler içinde bulundukları ortama yönelik olumlu ya da olumsuz değerleri informal olarak gözlemler, çıkarımda bulunur ve buna uygun tepki verir (Çengel Schoville, 2020, s. 81).” Dolayısıyla öğrencilerin süreçte olumlu kazanımların yanı sıra olumsuz kazanımlar da elde edebildikleri söylenebilir. Bu nedenle durumun iyi bir şekilde analiz edilmesi; okul-aile-çevre işbirliğine gidilerek örtük olarak öğrenciye kazandırılmak istenen değerlere uygun tutum ve davranışlarda bulunulması ve buna yönelik ortamların hazırlanması gerekmektedir (Tahiroğlu, 2016, s.342).

Değerlerin kazandırılması sürecinde kullanılabilecek bu yaklaşımlar kazandırılmak istenen değere, kullanılacak materyale, ders içeriğine, ders süresine, sınıf mevcuduna, öğrenci yaş grubuna bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Bu unsurlara göre ders sürecinde bir yaklaşım seçilip kullanılabileceği gibi birbirini destekleyecek şekilde birkaç yaklaşım bütünleştirilerek de kullanılabilir. Örneğin bir öğretmen değerler konusunda rol model olarak hem örtük programı hem de gözlem yoluyla öğrenme yaklaşımını aktif olarak kullanabilir. Değer eğitimi sürecinin önemli bir paydaşı olan öğretmenler, ilgili değişkenleri de göz önünde bulundurarak hangi değer eğitimi yaklaşımının tercih edileceğine ilişkin karar verir.

1.4. Öğretmenlik Mesleği ve Mesleki Değerler

Meslek kavramı TDK tarafından belli bir eğitim süreci sonunda kazanılan sistemli bilgi ve beceriye dayalı olan insanlar için yararlı mal üretmek, hizmet sağlamak ve karşılığında para kazanmak amacıyla yapılan ve belli kuralları olan iş olarak tanımlanmıştır (http-1). Kimileri meslek kavramını para kazanmak amacıyla gerçekleştirilen tüm etkinlikler olarak tanımlarken kimileri para kazanmanın dışında, kavramın bu denli geniş tutulmaması gerektiğini ve bir uğraşın meslek olarak kabul edilebilmesi için belli standartlar taşımasının gerekli olduğunu belirtmişlerdir (Aydın,

2018, s.2). Aydın (2014, s.95), bir işin meslek olarak kabul edilebilmesi için etik, değer ve ilkeleri de içinde barındırması gerektiğini ifade etmiştir. Mesleği icra eden kişinin sahip olması beklenen yeterlikler, bilgi- beceri ve tutumlardan oluşur. Kısacası bilgi ve becerinin yanı sıra mesleki değerlerin ve etik ilkelerin de tanımlanmış olması gerektiğini ifade etmiştir.

Mesleki değer kavramı ise “Belirli bir meslek grubunun o mesleğe ilişkin oluşturduğu ve koruduğu ilke, kural ve standartlar bütünüdür (Demir, 2018, s.28)”. Kişinin içinde yaşadığı topluma sadece ortak ve evrensel değerleri kabul ettiği durumlarda uyum sağlayabilmesi meslekler için de genellenebilir. Kişi, kendi mesleğine özgü ortak değerleri özümlediği takdirde meslektaşları ile uyum içinde çalışabilir (Demir, 2018 s.51). Çeşitli meslek grupları için mesleğin yapısı ve özellikleri dikkate alınarak mesleki değerleri belirleme çalışmaları yapılmıştır. Özellikle doğrudan insanlarla etkileşime dayalı olan meslek gruplarında mesleki değerlerin belirlenmesi, bir standart oluşturulması için önemlidir. Hemşirelik meslek değerleri AACN (The American Association of Colleges of Nursing-1988) tarafından “insan onuru, otonomi, yetkinlik/bütünlük, adalet, özgecilik, eşitlik, estetik, sadakat ve gerçekçilik” olarak belirlenmiştir (Elfrink ve Lutz, 1991, s. 239). Sosyal hizmet uzmanlığı mesleğinin değerleri: hizmet, sosyal adalet, bireylerin değer yargıları ve saygınlıkları, insan ilişkileri, dürüstlük, yeterlidir (Reamer, 2006, s.251-255). Araştırma kapsamında ele alınan öğretmenlik meslek değerlerinden bahsetmeden önce öğretmenliğin meslek olma sürecine ve mesleki tanımına bakılması gerekir.

Öğretmenlik, 13 Mart 1924 yılında kabul edilen Ortaöğretim Muallimler Kanunu ile meslek olarak kabul edilmiş ve çeşitli haklar kazanmıştır (Küçükugurlu ve Öncü, 2004, s.1). Öğretmenlik mesleğine ilişkin tanımlama ise 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 43. maddesinde “Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir uzmanlık mesleği” olarak ifade edilmiştir (MEB, 1973, s.5109). Öğretmen sadece öğrencilere bilgi aktaran, öğrenme-öğretme sürecinde etkinliklerini sürdüren kişi değildir. Ayrıca çeşitli tutum ve davranışları ile öğrencilere rol model olan kişidir (Oktay, 2018, s.10). Tutum ve davranışları etkileyen önemli bir değişken ise mesleki değerlerdir. Öğretmenlik meslek değerleri, öğretmenlerin görev, sorumluluk ve rollerini yerine getirirken ideal davranışları sergilemeleri için gerekli bir değişkendir (Tunca, Alkın Şahin, Oğuz, 2014, s.20).

Öğretmenlik meslek değerlerini, öğretmenlerin, öğretim sürecini planlama, düzenleme, uygulama; öğrencilerin öğrenmelerini sağlamaları ve sürekli kılmaları; sınıf içinde disiplini sağlama; kendini geliştirme gibi mesleğin gerekliliklerini yerine getirirken fikirlerine, duygularına ve davranışlarına (kendini paydaşlara doğru bir şekilde ifade etme, kişileri veya olayları değerlendirme, karar alma, seçim yapma, çatışma çözme, iyiyi- kötüyü, doğruyu-yanlışı ayırt etme gibi) rehberlik eden ölçütler veya standartlardır (Tunca, 2012, s.29).

Karabacak (2016, s.48)'a göre öğretmenlik meslek değerleri öğretmenlerin mesleği yürütürken, öğrenciler, toplum ve meslektaşları ile ilişkilerinde yerine getirmesi beklenen sorumluluklar, uyulması gereken kuralların ve ilkelerin tamamıdır. Yapılan tanımlarda öğretmenlik meslek değerlerinin belirlenmiş kural, ilke, değişken ve standartlardan oluştuğu ifade edilmiştir.

Öğretmenlik meslek değerlerine yönelik gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında Türkiye’de doğrudan öğretmenlik meslek değerlerini belirlemeye yönelik kurumsal bir çalışma olmadığı görülmektedir. Ancak Milli Eğitim Şuralarında mesleki değerler ve değerler eğitimiye yönelik meslek etiği kararları alınması, MEB’in meslek etiği ile ilgili çalışmalar gerçekleştirmesi, “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlik Belgelerinde” mesleki değerleri yansıtan yeterliklere yer verilmesi ve Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK, 2007)’nin lisans programlarını güncellemesi ile Karakter ve Değer Eğitimi dersinin eklenmesi çalışmaları dolaylı olarak mesleki değerlere yönelik farkındalık kazandıran çalışmalardır.

Öte yandan alanyazında öğretmenlik meslek değerlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen, çeşitli çalışmalara rastlamak mümkündür. Öğretmen eğitiminde değerler, değerler eğitimi ve mesleki değerlere ilişkin gerçekleştirilen çalışmalara sırasıyla aşağıda yer verilmiştir. Öncelikle alanyazında çeşitli araştırmacıların öğretmenlik meslek değerlerini belirlemek amacıyla yürüttüğü çalışmalara yer verilmiştir.

Öğretmenlerin mesleki değerleri ile ilgili çalışmalar ilk kez 1934 yılında Atatürk Dönemi’nde Nami tarafından yapılmıştır. Nami’nin belirlediği öğretmenlik meslek değerleri Tablo 1.4’te yer almaktadır.

Tablo 1.4. *Nami'nin belirlediği öğretmenlik meslek değerleri (Korkmaz, Küçük ve Karabacak, 2016)*

Mesleki kültür
Mesleki vicdan
Demokratik bireyler yetiştirme
Hukuki ve ahlaki prensiplere uyma
Çocuğun birey olarak şahsiyetini geliştirme
Öğretmenin meslektaşlarıyla karşılıklı ilişkileri
Öğretmenin nezaret ve idaresinde olan öğretmenlerle ilişkileri
Öğretmenin aileleriyle ilişkileri
Öğretmenin okul dışı ilişkileri
Öğretmenin özel hayatı

Tablo 1.4'te görüldüğü üzere mesleki değerler, öğretmenliğin mesleki boyutunun yanı sıra öğrencilerin nasıl yetiştirileceği, paydaşlarla olan ilişki, okul dışı ve özel hayat ile ilgili olması yönüyle kapsamlı olarak ele alınmıştır. Yazar (2018, s.173-176), alanyazına dayalı olarak öğretmenlik meslek değerlerinin “sevgi, saygı, sorumluluk, bilimsellik, adil olma, sabır, hoşgörü, fedakarlık, dürüstlük, alçak gönüllülük” olmasını önermiştir. Karabacak (2016) ise sınıf öğretmenlerinin mesleki değerlerini “Öğrenci ve öğrenmeye yönelik, öğrenme ve öğrenme ortamına yönelik, öğretimi değerlendirme ve izlemeye yönelik, mesleki gelişim ve sorumluluğa yönelik, okul, aile ve toplum işbirliğine yönelik, okul yönetimi ve okul sisteminin geliştirilmesine yönelik” temaları altında açıklamıştır. Mesleki değerlerin alt boyutlarında “mesleğini özümseme, paydaşlarla etkili iletişim becerisi kazanma, öğrenciye değer verme, bilimsel tutuma sahip olma, empati becerisi geliştirebilme, günceli takip etme, araştırmacı öğretmen olma” değerleri yer almaktadır. Tunca (2012) ise çalışmasında ilköğretim öğretmenlerinin sahip olması gereken 44 mesleki değer belirlemiştir.

Doğrudan öğretmenlik meslek değerlerinin belirlenmesi ile ilgili olmamakla birlikte mesleki değerler ve değerler eğitimi konusunda gerçekleştirilen kurumsal çalışmalardan biri Milli Eğitim Şuralarında alınan kararlardır. 1943 yılında toplanan II. Milli Eğitim Şurası'nın gündeminde “Türk ahlakının sosyal ve kişisel ilkelerinin belirlenmesi ve bu ilkelerin ilk ve ortaokul düzeyinde yansıtılması ve programa eklenmesi” yer almıştır. Bu karar ile toplumsal değerlerin belirlenerek ilköğretim düzeyindeki öğretim programlarına yansıtılması değerler eğitimi alanı ile ilgili bir gelişme iken “Yükseköğretim gençliğinin ahlak prensiplerine bağlılığın işlenmesi” konusu hizmet içi eğitim sürecinde değerlerin ele alınmasına yönelik bir gündem maddesidir (Milli Eğitim Şurası, 1943).

2006 yılında “Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında tüm alanlar için meslek etik ilkeler “Doğruluk, yasallık, yeterlik, güvenilirlik, mesleğe bağlılık” şeklinde belirlenmiştir (MEB, 2006). 2006 yılında gerçekleştirilen bir başka çalışma ise Öğretmen Yetiştirme ve Genel Müdürlüğünün Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri belirleme çalışmasıdır. Genel yeterlikler 6 ana yeterlik alanı ve bu alanlara bağlı 39 alt yeterlik ile 244 performans göstergesinden oluşan kapsamlı bir rapordur. İlk yeterlik alanını oluşturan “Kişisel ve Meslekî Değerler-Meslekî Gelişim” de öğretmenlerin meslek değerlerini destekleyen alt yeterliklere ve performans göstergelerine yer verilmiştir.

Yeterlik alanları ve “Kişisel ve Meslekî Değerler-Meslekî Gelişim” alanının alt yeterlikleri Tablo 1.5’te sunulmuştur.

Tablo 1.5. 2006 öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri (MEB, 2006)

Ana Yeterlik Alanı	Alt Yeterlikler
A -Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim	A1.Öğrencilere değer verme, anlama ve saygı gösterme
	A.2 Öğrencilerin, öğrenebileceğine ve başaracağına inanma
	A.3Ulusal ve evrensel değerlere önem verme
	A4.Öz değerlendirme yapma
	A5.Kişisel gelişimi sağlama
	A6. Meslekî gelişmeleri izleme ve katkı sağlama
	A7. Okulun iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlama
B. Öğrenciyi Tanıma	
C. Öğretme ve Öğrenme Süreci	
D. Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme	
E. Okul, Aile ve Toplum İlişkileri	
F. Program ve İçerik Bilgisi	

“Kişisel ve Meslekî Değerler-Meslekî Gelişim” alt yeterliklerinde öğrenciye yönelik (A1, A2), öğretmenin kendisine ve mesleğine yönelik (A4, A5, A6), çevresine yönelik (A7) ve doğrudan değerleri fark etmesine yönelik (A3) alt yeterliklere yer verilmiştir. Alt yeterliklerin mesleki değerleri büyük ölçüde kapsadığını söylemek mümkündür.

18. Milli Eğitim Şurası’nda öğretmen eğitimi gerçekleştirilen programlara değerler eğitimi ile ilgili bir dersin eklenmesi, değerler eğitimi konulu hizmet içi eğitim programlarının uygulanması, Değerler Eğitimi Projelerinin oluşturulması ve öğretmenlere değerler eğitimi konusunda bir bilinç oluşturulması ile ilgili çeşitli

kararlar alınmıştır (MEB, 2010, s.11-12). Bu kararlar doğrudan mesleki değerlere yönelik olmasa da değerler eğitimi kavramının kullanılması ve hizmet içi eğitimde buna yer verilmesinden bahsedilmesi, öğretmen adaylarının değer kavramına yönelik farkındalık kazanmasının önemli görüldüğünü göstermektedir. 2014 yılında gerçekleştirilen 19. Milli Eğitim Şura'sında alınan karar şöyledir:

Her mesleğin olduğu gibi öğretmenlik mesleğinin de toplumsal itibarının artırılmasında stratejik önem taşıyan öğretmenlik mesleği etik kodları ve meslek standartları ivedilikle oluşturmalı ve ilgili taraflarla paylaşılmalıdır (Milli Eğitim Şurası, 2014).

Böylece 2006'da tüm meslek gruplarına yönelik belirlenen etik ilkelerin 2014 yılındaki Şura ile eğitimciler özelinde gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu karardan bir sene sonra, 2015 yılına gelindiğinde ise MEB, eğitim-öğretim hizmetini yürütenler için etik ilkeleri belirlemiştir. Bu etik ilkelere aşağıda yer alan Tablo 1.6'da yer verilmiştir.

Tablo 1. 6. Eğitimciler için etik ilkeler (http-2)

Öğrenciler ile ilişkilerde Etik İlkeler	Sevgi ve saygı	Eğitimcilerle ilişkilerde Etik İlkeler	Ayrımcılık yapmama
	İyi örnek olma,		Olumsuz yönlendirme yapmama
	Anlayışlı ve hoşgörülü olma		Gizliliği sağlama
	Adil ve eşit davranma		Meslektaşlarını koruma
	Öğrencinin gelişimini gözetme		İşbirliği içinde olma
	Öğrenciye ait bilgileri saklama	Veliler ile ilişkilerde Etik İlkeler	Etkili iletişim sağlama
	Menfi psikolojik durumları yansıtmama		Rehberlik yapma
	Kötü muameleden kaçınma		Ayrımcılık yapmama
Eğitim Mesleğine İlişkin Etik İlkeler	Mesleki yeterlik	Okul Yönetimi-Toplumsal ilişkilerde Etik İlkeler	Yönetim ile işbirliği yapma
	Sağlıklı ve güvenli eğitim ortamı sağlama		Kaynakları verimli kullanma
	Mesai ve ders saatlerine uyma		Toplumsal model olma
	Hediye almama		
	Kişisel menfaat sağlamama		
	Özel ders vermeme		
	Bağış ve yardım talebinde bulunmama		

Öğretmenlik mesleğinin etik ilkeleri öğrenci, meslek, meslektaş ve paydaşları ele alan kapsamlı bir çalışmadır.

2006 yılında belirlenen Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, 2017 yılında güncellenmiştir. Bu güncellemede altı yeterlik alanı üçe indirilerek “Mesleki Bilgi,

Mesleki Beceri ve Tutum ve Değerler” başlıkları altında açıklanmıştır. Bu üç yeterlik alanı, 11 alt yeterlik ve 65 göstergeden oluşmaktadır. Tablo 1.7’de “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliklerinin” güncellenmiş hali yer almaktadır.

Tablo 1.7. 2017 Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri (MEB, 2017)

A. Mesleki Bilgi	A1. Alan Bilgisi	
	A2. Alan Eğitimi Bilgisi	
	A3. Mevzuat Bilgisi	
B. Mesleki Beceri	B1.Eğitim Öğretimi Planlama	
	B2. Öğrenme Ortamları Oluşturma	
	B1.Eğitim Öğretimi Planlama	
	B3. Öğrenme Öğretme Sürecini Yönetme	
	B4. Ölçme ve Değerlendirme	
C. Tutum ve Değerler	C1. Milli Manevi ve Evrensel Değerler	Milli manevi ve evrensel değerleri gözetir.
	C2. Öğrenciye Yaklaşım	Öğrencilerin gelişimini destekleyici tutum sergiler.
	C3. İletişim ve İşbirliği	Öğrenci meslektaş aile ve eğitimin diğer paydaşları ile etkili iletişim ve işbirliği kurar.
	C4. Kişisel ve Mesleki Gelişim	Öz değerlendirme yaparak kişisel ve mesleki gelişimine yönelik çalışmalara katılır.

Güncellenen Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliklerinin üçüncü yeterlik alanı Tutum ve Değerler, mesleki değerleri içerisinde barındırdığı için bu araştırma kapsamında öne çıkmaktadır. 2006 yılında yayımlanan öğretmen yeterlik belgesindeki “Tutum ve Değerler” alanı ile 2017 yılında yayımlanan öğretmen yeterlik belgesindeki “Kişisel ve Meslekî Değerler-Meslekî Gelişim” alanlarının alt yeterlikleri karşılaştırıldığında öğrenciye yönelik olma, öğretmenin kişisel ve mesleki gelişimi bakımından benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ancak 2006 yılındaki genel yeterlik belgesinde “Ulusal ve evrensel değerlere önem verme” ifadesi “Milli, manevi ve evrensel değerleri gözetir” şeklinde değiştirilerek manevi değerler boyutu da eklenmiştir. Ayrıca 2006 yılında sadece “Okulun iyileştirilmesi ve geliştirilmesine katkı sağlama” alanı kişisel ve mesleki değerler alanında yer alırken 2017 güncellemesi ile birlikte diğer paydaşlarla işbirliği kurulması, tutum ve değerler boyutuna eklenmiştir. Güncelleme çalışması ile mesleki değer boyutu olan yeterliklerin tutum ve değerler başlığı altında yer aldığı söylenebilir.

Öğretmen eğitimi programları incelendiğinde mesleki değerleri geliştirmeye yönelik çeşitli dersler olduğu görülmektedir. Bu derslerden biri, eğitim fakültelerinin

yapılandırılmasına ilişkin gerçekleştirilen 2006-2007 düzenlemelerinde, genel kültür dersi kapsamında tüm programlar için zorunlu ders olarak eklenen “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersidir. Bu ders kapsamında öğretmen adaylarının toplumsal sorunları inceleyip çözümü için proje üretmeleri beklenmektedir (YÖK, 2007, s.64). Bulut, Bulut ve Bulut (2012, s. 356)’un Topluma Hizmet Uygulamaları dersini değerler eğitimi açısından inceledikleri çalışmalarında öğretmen adaylarının toplumsal değerlerin farkında varmaları ve değerler konusunda rol model olma ile ilgili görüş belirtmeleri bu sonucu desteklemektedir. Dolayısıyla Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin öğretmen adaylarına mesleki değerlere yönelik farkındalık kazandırmada etkili bir ders olduğu ifade edilebilir.

Bir başka gelişme ise YÖK’ün 30 Mayıs 2018 tarihinde öğretmen yetiştirme lisans programlarını güncellemesi ile gerçekleşmiştir. Tüm lisans programlarına öğretmen adaylarının meslek ahlakı ve etik konusunda bilgi sahibi olabilmesi için “Eğitimde Ahlâk ve Etik” dersi eklenmiştir. Bu ders ahlak ve değer kavramlarının öğretmenlik mesleği çerçevesinde tartışılabilmesi bakımından önemlidir.

2018 yılında programlara eklenen diğer bir ders ise “Karakter ve Değer Eğitimi” dersidir. Bu ders sosyal bilgiler, sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği ile rehberlik ve psikolojik danışmanlık programlarında alan eğitiminde zorunlu olarak verilirken diğer öğretmen yetiştirme lisans programlarında meslek bilgisi bölümünde seçmeli ders olarak yer almaktadır. Karakter ve Değer Eğitimi ders içeriği Tablo 1.8’ de yer almaktadır.

Tablo 1.8. *Karakter ve değer eğitimi ders içeriği (http-3)*

Temel kavramlar (Karakter, kişilik/şahsiyet, değer, erdem, ahlak, huy, mizaç vd.)
Karakter gelişimi ve eğitim
Karakter gelişiminde ve eğitiminde aile, çevre ve okul
Değerlerin tanımı ve sınıflandırılması
Değerlerin kaynakları ve bireysel, toplumsal, kültürel, dini, ahlaki temelleri
Karakter ve değer eğitimi yaklaşım ve uygulamaları
Karakter ve değer eğitiminde kültürlerarası farklılaşma ve birlikte yaşama kültürü
Eğitim felsefesi ve hedefleri yönünden karakter ve değer eğitimi
Karakter/değer eğitiminde öğretim yöntemleri ve teknikler
Modern ve çok kültürlü toplumlarda değerler krizi ve eğitim
İnsani-kültürel kalkınma sürecinde değer eğitimi
Türk eğitim ve kültür tarihinden değer eğitimiyle ilgili örnekler
Türkiye’de değerler eğitimi uygulamaları ve araştırmalar
Karakter ve değer eğitiminde rol model olarak öğretmen.

Bu ders aracılığı ile öğretmen adayları değerler eğitimi kavramına, rol model olmanın önemine, yöntem ve teknik kullanımının gerekliliğine ilişkin farkındalık kazanabilecekleri düşünülmektedir. Böylece meslek yaşamlarına da katkı sağlayabileceklerdir.

Abalı Öztürk ve Şahin (2018, s.308-329) öğretmen eğitimi programlarını, öğretmenlik meslek değerlerine yer verme durumuna göre incelemiştir. İncelemeyi yaparken Korkmaz, Küçük ve Karabacak (2016, s.241-242)'ın alanyazında yer alan kuramsal çalışmalara dayalı olarak hazırladıkları, altı alt boyut ve 38 maddeden oluşan öğretmenlik meslek değerleri listesi kullanılmıştır. İnceleme yapılırken (1) değerlerin ders içeriklerinde doğrudan veya dolaylı olarak yer alması, (2) mesleki değerlere ilişkin farkındalık oluşturmaları, (3) değerlerin uygulamaya imkan sağlaması ve (4) kazanılacak olan deneyimlerin farklı durumlara yansıtılması kriterleri dikkate alınmıştır. Eğitim fakültelerindeki 2006-2007 güncellemesiyle düzenlenen öğretmen eğitimi programlarındaki zorunlu ders olan 13 meslek bilgisi dersi ve 12 genel kültür dersi çalışma kapsamında incelenmiştir. Öğretmenlik meslek değerlerini en çok destekleyen dersler “Okul Deneyimi, Öğretmenlik Uygulaması, Rehberlik ve Özel Eğitim” dersleri iken en az destekleyen dersin “Eğitim Bilimine Giriş” olduğu belirlenmiştir. Genel kültür dersleri arasında en çok destekleyen “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersi iken en az destekleyen dersler “Türkçe I, Yazılı Anlatım/Türk dili I, Türkçe II, Sözlü Anlatım/Türk Dili II, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I-II” olduğu ifade edilmiştir. 2018’de güncellenen programlarda ise 16 meslek bilgisi ve sekiz genel kültür dersi öğretmenlik meslek değerleri kapsamında incelenmiştir. Buna göre öğretmenlik meslek değerlerini en çok destekleyen meslek bilgisi dersleri “Öğretmenlik Uygulaması I, Okulda RPD Uygulamaları I ve Öğretmenlik Uygulaması II, Okulda RPD Uygulamaları II” iken en az destekleyen ders “Türk Eğitim Tarihidir”. Genel kültür derslerinde mesleki değerleri en çok destekleyen ders “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersidir. Her iki program incelemesinde de uygulamalı olan meslek bilgisi derslerinin ve Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin öğretmenlik meslek değerlerine en fazla yer verilen dersler olduğu görülmektedir.

Öğretmenlik meslek değerlerinin öğretmen eğitimi programlarında yer alması, öğretmen adaylarının konuya ilişkin farkındalık kazanmasına yardımcı bir adımdır. Ancak sadece programlar aracılığı ile bu farkındalığı sağlamak mümkün değildir.

Çünkü öğretmenin sınıfta ve okulda sergilediği davranışlar öğrenciler tarafından gözlemlenir, öğretmenin tutum ve davranışları öğrencileri olumlu veya olumsuz olarak etkiler (Ulusoy, 2021, s.205). Eğitim fakültelerinde de öğretmen adaylarının gözlemleyip model alacakları kişi öğretim elemanları olduğu için mesleki değerlerini tutum ve davranışları ile sınıf ortamına yansıtmaları, öğrenciler ve meslektaşları ile iletişim biçimleri, eğitim durumları ve değerlendirme sürecinde benimsedikleri yaklaşımlar gibi pek çok faktör öğretmen adayları tarafından gözlemlenecektir. Yazgan İnanç ve Yerlikaya (2020, s.211), model alınan kişinin davranışlarının, ses tonu, jest ve mimiklerinin, gözlemleyen kişinin dolaylı yaşantı kazanmasına yol açtığını ifade etmektedir. Gözlem yolu ile öğrenme kuramının öncüsü Bandura davranışların çoğunun diğer insanlar tarafından gözlemlenerek edinildiğini söyler (Erdamar Koç, 2016, s. 316). Dolayısıyla öğretim elemanlarının öğretmen eğitimi sürecinde öğretmenlik meslek değerlerine uygun davranışlar sergilemesi, öğretmen adaylarının mesleki değerleri benimsemesini kolaylaştıracaktır.

Öğretim elemanlarının davranışları ile rol model olmasının yanı sıra öğretmen eğitimi sürecinde örtük programı da etkili bir şekilde kullanması önemlidir. Sheridan (2011, s.46)'a göre eğitim-öğretim sürecinin ve okulların kendine ait değerleri olduğu için bir öğretmenin kişisel değerleri ve mesleki değerleri çatışabilir. Öğretmen adayları hizmet öncesi dönemdeki uygulamalarla örtük program aracılığı ile değerlerden etkilenir ve değerleri öğrenir. Bu nedenle örtük programın eğitim fakültelerinde görev yapan tüm paydaşlar tarafından etkili bir şekilde kullanılması, öğretmen adaylarının mesleki değerleri fark etme ve benimseme sürecini kolaylaştıracaktır. Çünkü örtük programlar toplumsal hayata uyum sağlama sürecinde eğitim programları kadar etkili olabilmektedir. Eğitimin her aşamasında örtük programlar öğrencilerin öğrenmelerinde etkilidir (Demirel, 2020, s.7).

1.5. Değerler Eğitiminde Öğretmenin Yeri

Okulların merkezinde yer alan öğretmenler ve öğretmen adayları değerler eğitiminin uygulayıcılarıdır. (Aydın ve Sulak, 2015, s.483). Öğretmenler öğrencilere sadece kendi alanları ile ilgili akademik bilgi ve becerileri aktarmak ve onları sınavlara ve bir sonraki eğitim kademesine hazırlamakla kalmazlar. Aynı zamanda toplumun kültürel mirasını, değer ve ahlak anlayışını da eğitim programları ile öğrencilere aktararak onları geleceğe hazırlamaktadırlar. Öğrencilere bilgi ve beceri kazandırarak

onları topluma uyumlu hale getirir ve sosyalleşmesine katkı sağlarlar. Yaşadığı topluma uyum sağlayabilen ve toplumdaki ekonomik, kültürel ve sosyal alanlardaki problemleri bilen ve çözümü için çeşitli öneriler geliştirebilen, toplumun bu alandaki gelişmesinde ve ilerlemesinde fayda sağlayabilecek kişilerin yetişmesinde öğretmenler her dönemde önemli roller üstlenmişlerdir (Yazar, 2018, s.160).

Veugeliers (2000, s.40)'e göre öğrenme ve öğretme süreci, birbiri ile etkileşim halinde olan ve öğrencilerin kendi bilgilerini inşa ettikleri, içgörü sağladıkları, kişisel değerlerini ve kimliklerini oluşturdıkları iki farklı süreçtir. Öğretmenlerin bu süreç içinde öğrencilerinin kişisel gelişimlerini etkilemek yönünde bir isteği olmakla birlikte bu durumdan kaçınsa bile istemeden de olsa öğrencinin kişisel gelişimine etki edecek ipuçları vermektedirler. Öğretmenlerin doğrudan ya da dolaylı olarak öğrenciler üzerinde bir etkisinin olması, sergiledikleri değerleri de önemli hale getirmektedir. Değerler eğitimi sürecinde öğretmen, öğretim faaliyetlerinde uygulanması gereken değerlere sahip değilse veya bahsedilen değerleri öğrencilerine ne şekilde kazandıracağını bilmiyorsa sahip olduğu değerlerle rol model olmanın ötesinde öğrencilerde var olan değerlerin körelmesine ve dahası bu değerlerin yok olmasına sebebiyet verebilir (Yazıcı, 2006, s.508). Bu nedenle öğretmenlerin değerler eğitimi konusunda bilgili olmasının yanında değerlere uygun davranışlar sergilemesi de önemli görülmektedir.

Öğretmen eğitiminde değerlere yer verilmesi ve öğretmenlik meslek değerlerinin belirlenmesi çalışmaları öğretmenlik mesleğini geliştirmeye yönelik önemli adımlardır. Ancak öğretmenlik meslek değerlerinin belirlendiği çalışmalarda mesleki değerlere ait özelliklerin açık bir şekilde ifade edilmemesi, bu değerlerin anlaşılması, benimsenmesi ve hatta uygulamaya geçirilmesi noktasında yetersiz kalınmasına neden olabilir. Öğretmen adaylarına mesleki değerlere ilişkin farkındalık kazanma amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada mesleki değerlerin özelliklerinin tanımlanması gerekli görülmüştür. Çünkü öğretmenlik meslek değerlerinin özelliklerinin belirlenmesi, araştırma sürecinde gerçekleştirilen etkinliklerin ne şekilde oluşturulacağının, araştırma bulgu ve sonuçlarının hangi çerçevede yorumlanacağının bir göstergesidir. Bu çalışmada öğretmenlik mesleği değerlerine ilişkin öğretmen adaylarının farkındalık kazanmasına yönelik geliştirilen etkinliklerde Tunca (2012) tarafından belirlenen öğretmenlik meslek değerleri temel alınmıştır. Bu değerlerin özellikleri çeşitli kaynaklara dayalı olarak tanımlanmaya çalışılmıştır.

1. Bilimsel Düşünme: Bilimsel düşünce, bilimsel verilere dayanan araştırmacı, nesnel (Bakırcıoğlu, 2012, s.218), özgür ve bağımsız düşüncedir (http-1). Akılcı ve eleştirel yöntemlere dayanır. Bilimsel düşünme yönteminin benimsenmesi, bireylerin bu düşünme biçimini davranış haline getirmesi, toplumdaki her türlü akıl dışı duruma ve saplantılara karşı bir güvence olmasının yanı sıra problemleri irdeleme ve çözmede fayda sağlar (Yıldırım, 2008, s.39). Bilimsel düşünme davranış özellikleri şunlardır (Gündoğdu, 2001, s.20-21):
 - Bir problem ile karşılaşıldığında ilgili değişkenleri belirler.
 - Problemin kaynağına ilişkin hipotez kurar.
 - Bir iddianın veya bir kuramı test etmek için araştırma düzeneği oluşturur.
 - Gerçekleştirilen araştırmanın bulgularını ifade edebilir ve yorumlar.
2. Araştırmacı Olma: Araştırmacı, araştırma yapma yeterliliğine sahip, bilimsel araştırma yapan ve bunu iş edinmiş; bilim, sanat veya edebiyat alanında yaptığı ya da yönettiği çalışmalarla tanınmış kişidir (Bakırcıoğlu, 2012, s.87). Bir öğretmenlik meslek değeri olarak araştırmacı olma ise öğretmenin araştırmacı, sorgulayıcı, eleştirel olma özelliklerine sahip olması ve bunu sınıf ortamına yansıtması demektir. Araştırmacı olma davranış özellikleri şunlardır (Yıldırım, 2018, s.21):
 - Bilimsel ve teknolojik alanlardaki gelişim ve değişimlere açıktır.
 - Çok yönlü, disiplinler arası yaklaşımları tercih eder.
 - Eğitim ve öğretim süreçlerinde araştırma temelli anlayışa sahiptir.
 - Mevcut araştırmaları okullarda uygulama konusunda akademi ve okul arasında bir köprü görevi görür.
 - Araştırmacı bir öğretmen sürekli öğrenen, öğrenci- öğretmen olma özelliğini taşır.
3. Kültürel ve Tarihsel Mirasa Duyarlı Olma: Kültürel miras, önceki kuşaklar tarafından oluşturulan ve evrensel değerleri barındırdığına inanılan eserlerdir (Tunçer, 2017, s.4). İnsanın mekanla etkileşiminin sonucunda binlerce yılda ortaya konan kültürel değerlerdir (Tanrıku, 2018, s.261). Kültürel ve tarihsel miraslar, önceki nesillerin dokusunu, izlerini taşır ve günümüz toplumunun yapı taşlarını oluşturur. Eğitim bir kültürleme işidir. Bir öğretmenin kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olması, içinde bulunduğu toplumun kültürünü anlaması ve bu kültürü sonraki kuşaklara aktarması demektir. Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Yaşadığı çevredeki kültürel ve tarihsel mirasları bilir.
 - Öğrenme-öğretme süreçlerinde dersin amaçları doğrultusunda kültürel mirasları öğrencilere tanıtır.
 - Sınıf içerisinde somut olmayan kültürel mirasları (Nevruz, Hıdırellez vb.) kutlar.
 - Farklı kültürlerden gelen öğrencilerin kendi kültürlerini sınıfta tanıtmaları için onları teşvik eder.
 - Kültürel ve tarihsel mirasların olduğu bölgelere geziler düzenler.
4. Akılcı Olma: Akılcılık, tüm açıklamaların odağında akıllı veya akılsal ilkeleri temel alan bir yaklaşımdır (Bakırcıoğlu, 2012, s.30). Felsefede akılcılık (rasyonalizm), bilginin kaynağı ve sınama ölçütü olarak akıllı kabul eder. Mantıksal ve matematiksel kesinliğin gerçek bilginin ölçütü olduğunu söyler ve süreçte tümdengelimsel bir yaklaşım izler (Cevizci, 2013, s.40-41). Akıl yürütme işlemi, düşüncelerini bilinçli olarak tutarlı ve amaçlı bir şekilde birbirine bağlamakla gerçekleşir (Akıncı ve Ülder, 2017, s.5). Akılcı kişi ise düşünme süreçlerinde mantıksal ve sistematik bir yaklaşımla hareket eden kişidir. Akılcı olma davranış özellikleri şunlardır:
- Tüm açıklamalarında akıllı veya akılsal ilkeleri temel alır.
 - Düşünceleri bilinçli, tutarlı ve amaçlı olarak birbirine bağlar.
5. Eleştiriye Açık Olma: “Eleştiri, bir kişiyi, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yönlerini bulup göstermek amacıyla inceleme işidir (http-1)”. Eleştiriye açık olma ise eleştiriye kabul ederek, aynı hataları tekrar yapmaktan ve bu hatalara eşlik eden gereksiz başarısızlıklardan kaçınarak eleştiriye anlamaya çalışmak ve eleştirilen tutum ya da davranışı değiştirmeye çalışmaktır (Knippen ve Green, 1996, 4-7). Çünkü mantıklı eleştiri değerli olabilir ve gelişme için yeni yollar önerir (Hornsey, 2011, s.301). Eleştiriye açık olma davranış özellikleri şunlardır:
- Her zaman eleştirilebileceğini bilir ve bunun normal bir durum olduğunun farkına varır.
 - Öğrencilerinden ya da meslektaşlarından bir eleştiri aldığı anda kendini savunmadan önce eleştiriye kabul eder.
 - Eleştiriye daha iyi anlamak için çeşitli sorular sorar.
 - Eleştirildiği konuyu nasıl düzelteceğini düşünmeye başlar.
 - Eleştiren kişiye teşekkür eder çünkü eleştirilmek önemsendiğini gösterir.

- Eleştirildiğinde sakın bir tavırda olup öğrencilerine eleştirinin normal bir durum olduğunu gösterir.
6. İnsancıl (Hümanist) Olma: Hümanizm, insanın özünü ve bu dünyadaki yerini anlamlandırmaya çalışan yaklaşımdır (Gökberk, 1993, s.188).

İnsanlar diğer tüm canlılardan farklıdır ve farklı kapasitelere sahiptir. Kendi başına anlamlı ve yeterlidir. İnsanın ilgileri, değerleri ve ihtiyaçları asıl olandır. Hümanizm, insana ve insan değerlerine önem veren düşünsel bir yaklaşımdır (Şahin, 2004, s.6).

Hümanist olma davranış özellikleri şunlardır (Huitt, 2001 ve Aspy and Roebuck’e 1975’den akt. Şahin, 2004, s.8):

- Öğrencilerin katılacakları etkinlik ve alacakları rolleri kendilerinin seçmesine olanak tanır.
 - Öğrencilerinin gerçekçi hedefler belirleyebilmeyi öğrenmesine yardımcı olur.
 - Sosyal ve duyuşsal becerileri geliştirebilmek amacıyla grup çalışmasını ve işbirliği içinde öğrenmeyi destekler.
 - Her fırsatta grup tartışmalarına olanak sağlar ve yalnızca rehberlik yapar.
 - Öğrencilerinde oluşmasını istediği davranış, inanç ve tutumlar için model olur.
 - Öğrencilerin duygularına önem verir.
 - Öğretim süreçlerinde öğrencilerinin görüşlerine yer verir.
 - Övgüde bulunur.
 - Tebessüm etmeyi ihmal etmez.
7. Açık Düşünceli Olma: Açık düşünceli kişi yeniliklere açık olan kimsedir (Püsküllüoğlu, 1995, s.36). TDK açık düşünceli kişiyi “Olayları ve özellikle yenilikleri iyi anlayıp gereği gibi karşılayabilen, düşündüğünü olduğu gibi söyleyebilen” olarak tanımlamıştır (http-1). “Kişinin farklı yaklaşımlara karşı hoşgörüsünü ve kendi hatalarına karşı duyarlı olmasını ifade etmektedir. Bu boyutta birey, herhangi bir karar verirken başkalarının görüşlerini de göz önüne alır (Güven ve Kürüm, 2006, s.80)”. Açık düşünceli olma davranış özellikleri şunlardır:
- Sınıf ortamında yeni teknolojileri ve yeni yöntem-teknikleri etkili bir şekilde kullanır.
 - Kendi düşünce yapısına uymayan görüşlerle karşılaştığında kendi fikrini savunmaktansa karşıdaki fikri anlamaya çalışır.

- Sınıfı ve öğrencileri ilgilendiren herhangi bir karar verirken öğrencilerin fikirlerini alır.
8. Kuşkucu Olma: Kuşkucu kişi, açık bir şekilde kanıtlanmamış her şeyden kuşku duyan, şüpheli kişidir (http-1). Bakırcıoğlu (2012, s.994) ise her türlü değer, inanç ve öğretiyi kuşku ile bakan kişi şeklinde tanımlamıştır. Kuşkucu olma davranış özellikleri şunlardır:
- Sınıf ortamında paylaşılan her bilgiyi sorgular ve öğrencilerden de sorgulamalarını bekler.
 - Sınıf ortamında paylaşılacak olan bilgiyi çeşitli kaynaklara dayanarak açıklar.
 - Öğrencilerinin sorularına cevap verirken onlarla kendi fikirlerini paylaşmakla birlikte onları farklı kaynaklara da yönlendirilir.
9. Entelektüel Olma: Entelektüel, düşünce ve fikir konusunda çalışan fert veya sınıf (Çağan, 2005, s.163) anlamına gelmektedir. Entelektüel bireysel bir iş, bir enerji, kendi dili ve toplumu içinde bir dizi sorunu bir taraf olarak, net bir şekilde kendine dert edinen kişidir (Aydoğan, 2008, s.84). Entelektüel olma davranış özellikleri şunlardır:
- Hayatının her döneminde öğrenmeye devam eder.
 - Bilgilerini sorgulayarak sürekli olarak kendini yeniler.
 - Derslerinde içinde yaşadığı toplum yapısı üzerinden örnekler verir.
 - Toplumsal sorunları dersin amaçları çerçevesinde sınıfa taşıyıp öğrencilerle tartışır.
 - Sınıf ortamında her fikre açık olmalıdır.
 - Doğruluğuna inandığı bir bilgiyi gerekçelendirip savunarak öğrencilerinden de kendi fikirlerini açıkça savunmalarını ister.
 - Öğrencilerini donanımlı bir şekilde yetiştirir.
10. Gelenek ve Göreneklere Duyarlı Olma: Gelenek, geçmişten bugüne devam eden kültürel unsurların bütünüdür (Hancıoğlu, 2016, s.175). Görenek ise bir şeyi eski zamanlardan beri görüldüğü gibi yapma alışkanlığıdır (http-1). Gelenekler bir milletin bütünü ile ilgilidir ve sosyal normların iskeletidir. Tören ve kutlamalar, evlenme merasimleri, bayramlar, meslek grupları-yaş grupları arasındaki ilişkiler gibi pek çok gelenek, örf, âdet, görenek, teamül hükmünde olan sosyal normları bir

arada barındırabilir (Eroğlu, 2015, s.307). Gelenek ve göreneklere duyarlı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Öğrencilerle iletişimini toplumsal normlara uygun olarak kurar.
- Dersin amaçlarına uygun olarak milli ve dini bayramları öğrencileri ile birlikte kutlar.
- İlgili derslerde öğrencilere farklı gelenek ve görenekleri tanıtır.

11. Farklılıklara Saygı Duyma: Doğal bir süreç olduğunu bilip farklılıklarını bireye mal etmeden insan olma temelinde insana saygı duymaktır (Güven, 2012, s.20). Farklılık kavramını sadece din, dil, ırk, mezhep boyutunda değerlendirmemek gerekir. Cinsiyet, engel durumu, öğrenme stilleri gibi farklılıklarda bu kapsamda değerlendirilebilir. Bu nedenle bir öğretmenin sınıfında farklılıklarla karşılaşmama ihtimali olmadığını söyleyebiliriz. Farklılıklara saygılı duyma davranış özellikleri şunlardır:

- Öğrencilerinin farklılıklarını bilir (öğrenme stilleri, ilgi alanları, engel durumları vb.) ve öğrenme-öğretme sürecini planlarken bu farklılıkları göz önünde bulundurur.
- Ders için materyal geliştirirken farklı öğrenme alışkanlıkları olan öğrencilere uygun materyal hazırlar.
- Sınıf içerisinde örnek verirken farklılıkları göz önünde bulundurur ve rencide edici örneklerden kaçınır.
- Öğretim sürecinde gereken durumlarda öğrencilerinin farklılıkları üzerinden örnek vererek bu farklılıkların aslında birer zenginlik olduğunu ifade eder.

12. İşbirliğine Açık Olma: İşbirliği, TDK tarafından “amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı veya bir işin çeşitli kişilerce yapılması olarak tanımlanmıştır (http-1)”. İşbirliğine açık olma davranış özellikleri şunlardır:

- Diğer meslektaşları ile her zaman iletişim içinde olur ve ders sürecini planlarken görüş alışverişi yapar.
- Öğrencilerin akademik ve kişisel gelişim süreçleri ile ilgili aileleri ile paylaşım içinde olur.
- Ders içeriklerine göre çevre ile işbirliği içinde olur ve okul içi-okul dışı etkinlikler düzenler (sivil toplum kuruluşları, vakıflar, müzeler).
- Ders sürecinde veya sınıf yönetiminde çeşitli sorumlulukların kontrol edilmesi noktasında öğrencilerle işbirliği içinde çalışır.

13. Hoşgörölü Olma: Hoşgörölü olmayı Bakırcıoğlu (2012, s.425) farklı düşünce, tutum ve davranışlarla yanlışı olduğu düşünölen veya onaylanmayan göröşleri anlayışla karşılamak, kendisine tanıdğı hakları başkaları için de tanıma; tolerans, anlayış olarak tanımlanmıştır. Bir başka tanımda ise affetmek, kolaylaştırmak, ayıp ve kusurları örtmek, başkalarının fikir ve davranışlarına karşı anlayışlı olmak, insanlar hata yaptığı zaman onları anlamaya çalışmak, yıkıcı olmaktansa yapıcı olmaya çalışmak (Yağcı, 2017, s.335) olarak ifade edilmiştir. Hoşgörölü olma davranış özellikleri şunlardır:

- Sınıf içerisinde farklı düşönen, farklı görönen, farklı inançlara sahip olan ya da çoğunluktan farklı tercihleri olan öğrencilere karşı her zaman anlayışlıdır.
- Sınıfta bir tartışmada kendi fikirlerini öğrencilerine dayatmaz.
- Öğrencilerinin yaptıkları hatalar karşısında her zaman yapıcıdır ve mümkün olduğu ölçüde affedicidir.

14. Demokrat Olma: Etimolojik anlamı “halk iktidarı” olan demokrasi kavramı (Ural, 1999, s.451), demokrasi yanlısı kimse anlamına gelir (Püsküllüoğlu, 1995, s.434). Demokrat olma davranış özellikleri şunlardır (Tezcan, 2019, s.435):

- Öğrencilerinin fikir ve duygularına önem verir ve öğrencilerine güvenir.
- Nesnel bir değeriendirme yapar.
- Eleştirilere önem verir.
- Dersin hazırlanması ve yürütölmesi sürecinde öğrencilere rehberlik eder.
- Öğrenciler gruplar şeklinde çalışır ve kendi öğrenmelerinin sorumluluklarını alır.

15. Şiddete Karşı Olma: Şiddet, karşıt fikirde olanlara kaba kuvvet uygulama, sert davranmadır (Püsküllüoğlu, 1995, s.1429). İnsana fiziksel ve ruhsal olarak zarar veren her davranışı şiddet olarak adlandırabiliriz (Kocacık, 2001, s.2). Şiddete karşı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Okul içinde ve okul dışında karşılaştıkları her türlü sorunu konuşarak çözebileceğini bilir.
- Fiziksel ve psikolojik şiddetin öğrenciler üzerinde sadece korku yarattığının bilincindedir.
- Hiçbir sorunu şiddet yolu ile çözmeyeceğini bilir.

- Öğrencilerin, okulu ve arkadaşlarını sevmesini sağlamaya çalışır ve bunun için sınıfta öğrencilerin ilgisini çekebilecek grup etkinlikleri gerçekleştirir.
- Şiddete eğilimli öğrencilere sınıf içerisinde küçük görevler verir ve olumlu davranışlarını pekiştirir.

16. Din ve Vicdan Özgürlüğünü Savunma: Din ve vicdan özgürlüğüne ilişkin tanımlama şu şekildedir:

Din ve vicdan özgürlüğü, kişinin herhangi bir dine inanıp inanmasının veya inanmamasının gerektirdiği uygulamaları-ibadetleri, ritüelleri yerine getirmesi ya da getirmemesini, istediğinde inancını değiştirebilmesini, inancının propagandasını yapabilmesini, inancına uygun olarak cemaat, tarikat vb. örgütlenmeleri yapabilmesini, istediğinde bunlardan ayrılma hakkına sahip olması, herhangi bir şekilde inanmaya ya da inanmamaya zorlanmamasını kapsayan temel bir hakkı ifade etmektedir (Özipek, 2011, s.208).

Din ve vicdan özgürlüğünü savunma davranış özellikleri şunlardır:

- Sınıf içerisinde farklı inanç gruplarından öğrenciler olabileceğini bilir ve derste örnek verirken bu çeşitliliği dikkate alarak ayırıştırıcı ifadelerden kaçınır.
- Ders sürecinde sadece toplumda çoğunluğun sahip olduğu dini inanç temelinde değil sınıf içerisindeki farklı inançlara sahip öğrencilerin inançları ile ilgili örnekler vererek bu farklılıkların normal bir durum olduğunu öğrencilerine gösterir.

17. Sorumluluk Sahibi Olma: Kişinin üstüne aldığı, yapmak zorunda olduğu veya yaptığı bir iş için gerektiği zaman hesap verebilmesidir (Bakırcıoğlu, 2012, s.1410). Kişinin kendi davranışlarını ya da kendi yetki alanında olan herhangi bir olayın veya durumun sonuçlarını üstelenmesi, mesuliyet almasıdır (Uyanık Balat ve Balaban Dağal, 2011, s.117). Sorumluluk sahibi olma davranış özellikleri şunlardır:

- Derslerine her zaman hazırlıklı gider.
- Her zaman bilgileri yenileyerek öğrencilere farklı öğrenme-öğretme süreçleri hazırlar.
- Öğrencilerine karşı sorumluluklarını yerine getirmesinin toplumsal sorumluluğunu yerine getirmesi anlamına geldiğini bilir.

18. İlkeli Olma: İlke, TDK tarafından “Temel düşünce, temel inanç, umde, prensip” olarak tanımlanmıştır (http-1). Bir başka tanımda ise uyulması gereken davranış kuralı olarak ifade edilmiştir (Bakırcıoğlu, 2016, s.807). İlkeli olma davranış özellikleri şunlardır:

- Sahip olduğu ilkeleri her koşulda taşır.
- Aldığı kararları ve uygulamalarını bu ilkelere uygun olarak gerçekleştirir.

19. Atatürk İlkelerine Bağlı Olma: Atatürk ilkeleri, Atatürk ideolojisini temel alan 6 ilkeden oluşur ve bu ilkeler 1937’de Türk devletinin anayasal dayanakları haline getirilmiştir (Mumcu, 2010, s.468). Atatürk ilkeleri: “Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devletçilik ve İnkılapçılık” tır (Beyoğlu ve Güneş, 2013, s. 69). Atatürk ilkelerine bağlı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Atatürk ilkelerinin esaslarına uygun olarak çağdaştır, sınıfında yeni eğitim uygulamaları ve yöntemler kullanır.
- Atatürk ilkelerini içselleştirerek ders ve ders dışı süreçlerde bu ilkeler doğrultusunda davranır.

20. Ulusal Dile Önem Verme: Dil, kişiler arasındaki etkin ve doğal iletişim aracıdır. Bir iletişim aracı olmasının ötesinde kültürü oluşturan ve hatta kültürü elde etmek için kullanılan bir araçtır (Turan, 1990, s.45). Ulusal dil ise bir devletin sınırları içerisinde yaşayan milletin yasayla belirlenen, tüm hukuksal sisteminde, resmi işlerine, anlaşmalarında, eğitimde ve kitle iletişiminde kullandığı ortak dil (Bakırcıoğlu, 2012, s.1570) olarak tanımlanır. Ulusal dile önem verme davranış özellikleri şunlardır:

- Sınıf içi ve sınıf dışında Türkçeyi dilbilgisi yapısına uygun olarak yabancı sözcüklerden arınmış bir şekilde kullanır.
- Öğrencilerle konuşmasında ya da öğrencilerin kendi aralarında konuşmalarında Türkçeyi doğru bir şekilde kullanmaları için teşvik eder.
- İstenen ödevlerde, projelerde, sunumlarda Türkçenin kullanımını dikkate alır.

21. Ulusal Simgelere Duyarlı Olma: Ulusal simgeler, bir ülkeyi temsil eden ve ülkenin tarihinde önemli yeri olan sembollerdir. Türkiye’nin ulusal simgeleri T.C. Anayasasının 3. maddesi ile korumaya alınan resmî dil, bayrak, millî marş ve başkenttir. Bunların yanında ülkenin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk de ülkenin ulusal simgelerinden biridir. Ulusal simgelere duyarlı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Dersin amacına uygun olarak ulusal simgelerin neden önemli olduğunu anlatır.

- Ulusal simgelere karşı saygılıdır ve öğrencilere de saygılı olunması gerektiğini anlatır.
22. Çağdaş Olma: Çağdaş kişi “Bulunulan çağın anlayışına, şartlarına uygun olan, çağcıl, uygarca, asri, modern kişidir (http-1).” Çağdaşlık kavramı, genel olarak çağın gerektirdiği sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik anlamda gelişmişlik ile ilgili bir anlayıştır. Çağdaş olma davranış özellikleri şunlardır (Çelikten, Şanal ve Yeni 2005: 214, 215; İlğan, Sevinç ve Arı, 2013, s.6):
- Yenilik ve gelişmelere açıktır ve kendini devamlı yeniler.
 - Toplum içinde yaşanan değişimleri anlayıp yorumlar.
 - İçinde bulunduğu toplumu, çevreyi ve dünyayı tanır.
 - Toplumun isteklerini bilir.
 - Yeniliklere, değişmeye, teknolojik gelişmelere ve farklı kültürlerle duyarlıdır.
23. Özsaygı Duyma: Özsaygı bireyin kendine saygı göstermesi ve değer vermesidir. Bireyin kendini algılayışı ile ilgili bir kavram olan özsaygı bireyin kendini güçlü ve zayıf yönleri ile kabul edip değerli görmesidir. Özsaygı davranış özellikleri şunlardır (Tutar, 2016, s.76-78):
- Güçlü ve zayıf yönleri bilerek kendisini olduğu gibi kabul eder.
 - Kendini değerli görür.
 - Kendine dair yeterlilik duygusu gelişmiştir. .
24. Sabırlı Olma: “Sabır, acı, yoksulluk, haksızlık gibi üzücü durumlarda ses çıkarmadan geçmesini bekleme erdemidir (http-1)”. Olacak bir şeyi beklerken var olan koşullara dayanabilme, kendini tutuma ve negatif düşünmemektir (Yağcı, 2017, s.328). Sabırlı olma davranış özellikleri şunlardır:
- Bireyin çevresiyle sevgi, saygı ve hoşgörü temelinde ilişkiler kurmasını ve başarılı ve üretken olmasının yanında iyi insan olabilmesini sağlar (Izgar ve Eliüşük Bülbül, 2017, s.48).
 - Sabırlı kişiler yaşadıkları bir olumsuzluk karşısında olumlu tutum sergiler.
 - Daha iyimserdirler ve daha az kaygılı yaşar.
25. Hukukun Üstünlüğüne İnanma: Hukuk kuralları toplum hayatında kişilerin hem bireysel hem de toplumsal hayatla olan ilişkilerini düzenleyen maddi yaptırım, uygulanması kamu gücüyle desteklenen zorunlu kurallar bütünüdür (Kalabalık, 2018, s.38). Hukukun üstünlüğü anayasal-demokratik sistemlerin öncü

ilkelerindendir. Hukukun üstünlüğüne dayanmayan bir demokrasinin özgür ve medeni olmasından bahsedilemez (http-4). Hukukun üstünlüğüne inanma davranış özellikleri şunlardır:

- Öğretmenlik Meslek Kanunu'ndaki meslek tanımını ve haklarını bilir.
- Dersin amacına bağlı olarak öğrencilerine anayasal haklarından bahseder ve öğrencilerinin hukuksal haklarına dair farkındalıklarını oluşturur.
- Sınıf içi ve sınıf dışı öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerle iletişimde ve birtakım uygulamalarda hukuksal çerçevede davranır.
- Anayasadaki eğitim haklarını bilir ve öğrencilerinin bu haklarını gözetir.

26. Dürüst Olma: Dürüst kişi sözlerinde ve davranışlarında doğruluktan vazgeçmeyen, doğru kimsedir (Sapsağlam, 2016, s.57). Dürüstlük ise insan ahlakının temelidir (Bakırcıoğlu, 2012, s.533). Dürüst olma davranış özellikleri şunlardır:

- Öğrencilere verdiği sözleri tutar.
- Olumsuz bir durum olduğunda da doğruyu söyler.
- Öğrencilerine hata yapsalar dahi doğruyu söylemelerinin daha erdemli bir davranış olduğunu anlatır.

27. Yurttaşlık Bilincine Sahip Olma: Latince civis ve Yunanca politis kelimelerinden türemiş olan yurttaşlık, temelde “bir siyasal topluluğun üyesi” şeklinde tanımlanabilir (Sarıbay, 1992, 67). Yurttaş, ortak yaşam alanı içinde haklarının ve ortak yaşamla ilgili yükümlülüklerinin farkındalığıyla eylemde bulunan kişi/birey olmaktadır. Bu haklar ve yükümlülükler herkesi kapsadığından dolayı, yurttaşlık kavramı özgürlük, eşitlik, ulusallık ve evrenselle birlikte düşünülmelidir. Yurttaşlık bakımından kimsenin statüsü farklılıkları içermemektedir (Hall ve Held, 1995, s.173). Yurttaşlık bilincine sahip olma davranış özellikleri şunlardır:

- Vatandaş olarak ülkedeki haklarını bilir ve kullanır.
- Mesleğinin gerekliklerini en iyi şekilde yaparak ülkesine karşı olan sorumluluğunu yerine getirdiğini bilir.

28. Vatansever Olma: En genel anlamıyla vatanını sevmek, vatani için her türlü özveride bulunmaktır (Şarşembiyeva, 2015, s.176). Vatanseverlik değeri vatana bağlılığın göstergesidir. Bu değerinin en önemli özellikleri arasında vatani tüm bileşenleri ile birlikte kabul edip sevmek ve korumak yer almaktadır (Karaderili, 2019, s.22). Vatansever olma davranış özellikleri şunlardır (Westheimer 2007'den akt. Karaderili, 2019, s.25):

- Her ulusun düşünceleri takdire ve saygıya değerdir.
- Demokrasinin temelini oluşturan prensiplere sadakat gösterilir.
- Vatandaşlar sorgulayan, eleştirel düşünebilen, bilinçli bireylerdir.
- Toplumdaki bireyleri, belirli ilkeler dahilinde (özgürlük, adalet vb.) gözetir.

29. Kurallara Saygılı Olma: Kurallar, davranışlarımızı yönlendiren, uyulması gereken ilkelerdir (http-1). Toplumdaki bireylerin bir yaptırımlar düzeniyle kendisine uyması sağlanan, kişilerin benimsemiş olduğu buyurucu ve yasaklayıcı düzenlemelerdir (Bakırcıoğlu, 2012, s.991). Kurallar düzeni sağlayan unsurlardır. Kuralların, kişilerin karar alma gerekliliğini azaltmak, eylemlerin doğru veya yanlış olduğuyla ilgili kişilere yol göstermek, bireylerarası ilişkilerde tarafsızlığın oluşmasını engellemek gibi insan hayatını kolaylaştırıcı özellikleri vardır (Demirkasimoğlu, 2015, s. 140-145). Kurallara saygılı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte gereksinimlere göre oluşturur.
- Sınıf ve okul kurallarına uyar.
- Öğretmenlik mesleğinin kurallarını bilir ve bu doğrultuda davranır.

30. Eşitlikten ve Adaletten Yana Olma: Adalet, hak ve hukukun gerçekleştirilmesidir (Çeçen, 2015, s.21). Eşitlik ise vatandaşlar arasında yasalar önünde siyasal ve toplumsal haklar bakımından hiçbir ayırım bulunmamasıdır (Bakırcıoğlu, 2012, s. 611). İnsanların eşit olmaları demek, herkesin bir kişi sayılması, kimsenin birden fazla sayılmamasıdır. Bu durumun aksine hareket etmek için ise geçerli bir neden yoksa herkes adaletin bir şartı olarak eşit davranılmayı hak eder. Yani eşitliği adalet için bir gereklilik olarak kabul edebiliriz (Erdoğan, 2008, s.12-13). Eşitlikten ve adaletten yana olma davranış özellikleri şunlardır:

- Öğrenciler arasında adil bir sınıf-oturma düzeni kurar (Apaçık, 2018, s.13).
- Verilen sorumlulukları yerine getiren ve getirmeyen öğrencileri ayrı şekillerde değerlendirir (Apaçık, 2018, s.13).
- Tüm öğrencilerinin eşit olduğunu bilir ve sınıfta bu şekilde davranır.

31. Paylaşımçı Olma: Paylaşmak; kişinin kendi özelliklerini, objelerinin bir kısmını ya da bir miktarını başkasına verebilmektir. Paylaşmak, insanın en güzel özelliklerinden biri olup, yardımseverlik ile ilişkili bir değerdir (Şahin, 2017, s.51). Paylaşımçı ise paylaşım içinde olandır (http-1). Paylaşımçı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Öğrencilerle çeşitli tecrübelerini paylaşarak onları bilgilendirir.

- Öğrencilerle çeşitli deneyim ve tecrübeler üzerine sınıf ortamında karşılıklı olarak paylaşım içinde olur.
- Ders içi ve ders dışı çeşitli durumlarda öğrencilerin ders materyali ya da bilgilerini arkadaşları ile paylaşmaları için yönlendirme yapar.

32. Öğrenmeye Açık Olma: Öğrenme, kişinin çevresiyle gerçekleştirdiği etkileşim sonucunda ortaya çıkan nispeten kalıcı izli olan davranış değişikliğidir (Senemoğlu, 2020, s.4). Öğrenmeye açık olma kavramı yaşam boyu öğrenme modelinin becerileri arasında yer alan “Öğrenmeyi öğrenme becerileri” ile açıklanabilir. Güneş ve Deveci (2020, s.190) bu beceriyi “öğrenmenin peşine düşme, öğrenmeye ilgili ve istekli olma” olarak tanımlamıştır. Öğrenmeye açık olma davranış özellikleri şunlardır:

- Eğitim alanı başta olmak üzere öncelikle eğitimi etkileyen alanlardaki gelişmeleri takip eder.
- Eğitimde yeni yaklaşımlara yönelik olarak kurslara katılır, eğitimler alır.
- Öğrenme süreçlerinden elde ettiği bilgileri sınıf ortamına yansıtarak, öğrencilere yeni öğrenme ortamları sunar.

33. Katılımcı Olma: Katılımcı, herhangi bir etkinliğe katılan kimsedir. (http-1). Bir başka tanımda ise bir etkinlikte, deneyde, grupta ya da benzerlerinde etkin rol alma (Bakırcıoğlu, 2012, s.890) olarak ifade edilmiştir. Katılımcı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Okulda ve çevrede düzenlenen etkinliklere, yarışmalara öğrencileriyle birlikte aktif katılım sağlar.
- Kişisel ve mesleki gelişimi sağlamaya yönelik kurslara katılım sağlar.
- Velilerle aile katılımının gerçekleştirilmesi için etkili iletişim kurar.
- Okul yönetimindeki çalışmalara etkin bir şekilde katılım gösterir.

34. Üretken Olma: Üretme kelimesi sözlük anlamı itibariyle üretme gücü olan, çok üreten (http-1) anlamına gelmektedir. Geleneksel eğitim modelinde öğrenciler, güncelliğini ve geçerliliğini kaybetmiş bilgilerle yetinmek zorunda kalmaktadır. Bu durum da eğitimde bir verimlilik ve üretkenlik sorunu olduğunu ortaya koymaktadır (Ergül, 1999, s.293). Bu sorunun aşılması için ise öğretmenlerin üretken olma değerine sahip olması gerekmektedir. Üretken olma davranış özellikleri şunlardır:

- Üretken öğretmen iyi bir gözlemcidir, çevresini iyi bir şekilde gözlemleyerek mevcut sorunların çözümü için fikir üretebilir.

- Dersin amacına uygun olarak yeni materyaller geliştirip çeşitli etkinlikler üretebilir.

35. Düşünce ve İfade Özgürlüğünü Savunma: “Düşünce özgürlüğü, kişinin inançlarını, kanılarını ve düşündüklerini hiçbir baskıya uğramadan özgürce açıklayıp yayabilmesidir (Püsküllüoğlu, 1995, s.516)”. İfade özgürlüğü soyut, bireylerin kendi zihninde yer alan ve onun isteği dışında başkaları tarafından bilinemeyecek olan düşüncesinin, insanlar tarafından bilinir hale gelmesini sağlayan kelimelere dökebilme özgürlüğüdür (Akgül, 2012, s.4). Düşünce özgürlüğünü anlamlı olabilmesi için kişinin özgürce düşünebilmesinin yanında düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi de gerekmektedir. İfade özgürlüğü sağlamadığı sürece düşünce özgürlüğü de değer kaybeder (Özgen, 1994, s.18). Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunma davranış özellikleri şunlardır:

- Farklı görüşlere sahip öğrencilerin fikirlerini söylemesi konusunda teşvik eder.
- Öğrencilerin farklı düşüncelerinin zenginlik olduğunu belirtir, farklı düşünen öğrencilere saygı gösterir.
- Sınıfta öğrencilerin görüşlerini çekinmeden ifade edebilecekleri bir atmosfer oluşturulur.

36. Tutarlı Olma: Tutarlılık, “Kişinin aynı uyarıcı ya da duruma farklı zamanlarda aynı biçimlerde tepki vermesi (Bakırcıoğlu, 2012, s.1546) olarak tanımlanırken TDK bunu, aralarında çelişki bulunmayan, her bakımdan uyumlu şeklinde tanımlamıştır (http-1). Tutarlı davranmak, çelişkili düşünce, iddia ve inançlara zihinde yer vermemekle gerçekleşir (Yıldırım, 1975, s. 28). Tutarlı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Eğitim-öğretim süreçlerinde her zaman söylediği sözlere uygun davranır.
- Öğrencilerinin sahip olmasını istediği davranışları öncelikle kendisi sergiler.

37. Uzlaşmacı Olma: Uzlaşmacı, TDK’de uzlaşma sağlayan kimse olarak tanımlanmıştır (http-1). Bir başka tanımda ise görüş ve çıkar ayrılığını kaldırıp anlaşmadan yana olan ya da anlaşma, uzlaşma sağlayan (Püsküllüoğlu, 1995, s.1554) kimse olarak ifade edilmiştir. Uzlaşmacı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Öğrenciler arasında ortaya çıkan sorunlara her iki taraf içinde uygun olan bir çözüm yolu bulur.

- Okul yönetimi, meslektaşları, aileler ve diğer paydaşlar yaşanan sorunlarda her zaman çözüm odaklı olur.

38. Yenilikçi Olma: Yenilikçi, her yeniliğe kolayca uyabilen, alışabilen (Püsküllüoğlu, 1995, s.1638), yenilikten yana olan (http-1) kimsedir. Bilgi ve teknoloji çağı ile birlikte bilgi ve yeniliklerin sayıca artmasıyla kişilerin yeniliklere uyum sağlayan, kabullenen, yenilikçi bir kimlik edinmeleri gerekmektedir. Yenilikçiliğin amacı çözülmemiş sorunlara çözüm bulmak, daha önce karşılanmayan gereksinimlere cevap vermek, var olan ürün ve hizmetleri, daha kullanışlı ve daha yararlı olacak şekilde geliştirmektir (Yavuz Konokman, Yokuş, ve Yanpar Yelken, 2016, s.859).

Yenilikçi olma davranış özellikleri şunlardır:

- Mesleki alanda kendini geliştirir.
- Eğitim programı kapsamında ders içi etkinlikleri artırır.
- Bilgi paylaşımında yeni yaklaşım ve yolları dener.
- Öğrencilerin sürece katılımını arttırmak için farklı yöntemleri harmanlayıp alışkanlıklarını değiştirir (Ritchhart, 2004'ten akt. Özgür, 2013, s.410).

39. Nazik Olma: Nazik kelimesi sözlükte başkalarına karşı saygılı davranan (http-1) anlamına gelmektedir. Nazik olma davranış özellikleri şunlardır:

- Sınıf içerisindeki herhangi bir olumsuzluk durumunda saygılı tavrını korur.
- Öğrenci, öğretmen, veli ve diğer paydaşlarla olan ilişkilerinde daima nazik davranır.

40. Mesleğine Bağlılık Duyma: “Mesleğe bağlılık, kişinin belirli bir alanda beceri ve uzmanlık kazanmak için yaptığı çalışmalar neticesinde mesleğinin yaşamındaki öneminin yanında hangi konuma sahip olduğuyla ilgilidir (Baysal ve Paksoy, 1999, s.8)”. Mesleğine bağlı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Öğretmenliğin bir meslekten öte bir yaşam biçimi olduğu bilir.
- Mesleki olarak sürekli kendini geliştirmeye yönelik eğitime katılır.
- Eğitimdeki yeni yönelimleri takip eder, güncel çalışmaları sınıfında uygular.

41. Bağışlayıcı Olma: Bağışlayış kelimesi sözlükte “Bağışlama işi, affediş (http-1)” olarak geçmektedir. Bir başka tanımda ise şu şekilde yer almaktadır:

Bağışlama davranışı olumsuz duygu ve düşüncelerden arındırdığı için kişiye iç huzur ve rahatlama imkanı sağlamaktadır. Kişilerarası bağışlayıcı, geniş gönüllü olmanın insan ilişkilerinde süreklilik sağlayacağı için yalnızlaşmasına da engel olmaktadır. Ayrıca bağışlama kişinin mutluluk seviyesini artırır (Erdoğan, 2018, s.26).

Bağışlayıcı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Öğrencilerinin ve paydaşların yaptıkları hatalar karşısında affedici olur.
- Öğrenciler arasındaki sorunlarda uzlaşma sağlayarak affedici olmaları sağlanmaya çalışılır.

42. Çevreye Karşı Duyarlı Olma: Çevre duyarlılığı, “Bireyin çevresi ve çevreyle ilişkilerinin farkında olma düzeyidir (Türksoy, 1991 s. 16).” Çevre duyarlılığına sahip, ekolojik bilgisi yeterli olan ve teorik-uygulamalı çevresel çalışmaları iyi bir şekilde yürütebilecek bilgi ve tecrübeye sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi, çevre eğitiminin gelişmesi ve istenilen hedeflere ulaşması açısından önemlidir (Kahyaoğlu, Daban ve Yangın, 2008, s.44). Çevreye karşı duyarlı olma davranış özellikleri şunlardır:

- Çeşitli çevre etkinliklerine (ağaç dikme, çöp toplama) sınıf ile katılım sağlar.
- Geri dönüşümün faydalarını bilir ve bu doğrultuda çalışmalar düzenler.
- Okul-çevre işbirliği içinde doğa yürüyüşleri, çevresel geziler düzenlenerek öğrencilere duyarlılık kazandırmaya çalışır.

43. Estetik Beğeni Sahibi Olma: “Estetik kelimesi Grekçe aisthesis veya aisthanesthai kelimelerinden gelir. Aisthesis, duyum, duyulur algı manasına geldiği gibi, aisthanesthai, duyu ile algılamak manasına gelir (Tunalı, 1998, s.13)”. Sınırlı anlamıyla güzellik teorisi olarak ya da daha geniş olarak sanat felsefesi ile açıklanabilir (Büyükdüvenci, 2006, 49). Beğeni ile güzeli, iyiyi, doğruyu, çirkinden, kötüden veya yanlışlıktan ayırabiliriz. Yani beğeni olumsuzlu olumludan ayırmakla gerçekleşir. Beğenilen bir nesnenin bizde duygusal olarak bir doyum yaratması gerekir. Bu duygusal doyum sanatta yaşanıyor ise buna estetik beğeni denir (Deveci Danış, 2007, s.54). Estetik beğeni sahibi olma davranış özellikleri şunlardır:

- İyi sanat eserlerini ayırt edebilir.
- Öğrencilerini çeşitli sanat dallarıyla tanıştırmaya yönelik etkinlikler düzenler.

44. Yardımsever Olma: Yardımsever olmanın tanımı şöyledir:

Yardımseverlik, toplum içinde dayanışma ve bağlılık sonucunda ortaya çıkan davranışlar bütünüdür. Toplumun varlığını devam ettirebilmesi toplum içindeki dayanışmaya yani kişilerin yardımseverlik değerini sergileyerek davranışa dönüştürmelerine bağlıdır. Yardımseverlik, sadece maddi ölçüt olarak düşünmemek gerekir. Bazen bir sözü bir üzüntüyü paylaşmak, bazen bir sorunu dinlemek ve ümit vermek de yardımseverlik değerinin göstergesidir. Toplumumuzda bu zamana kadar varlığını devam ettiren

yardımsverlik değerinin gelecek nesillere aktarılmasında ailenin, okulun ve bilhassa öğretmenlerin rolü büyüktür (Aktepe, 2010, s.66).

Yardımsver olma davranış özellikleri şunlardır:

- Sınıf içi grup çalışmaları yaparak öğrencilerin birlikte yardımlaşarak çalışmalarını sağlar.
- Öğrencilerinin sorunlarına çözüm üretmeye çalışarak duygusal olarak yardımcı olur.
- Öğretmenler arası ders araç-gereçleri, kaynak vb. materyaller, paylaşarak onlara yardımcı olur.

Öğretmenlik meslek değeri alanyazında yer alan kaynaklardan da yararlanılarak tanımlanmış ve bu değere sahip olan öğretmenlerin özellikleri belirlenmiştir. Oluşturulan tanım ve özelliklerde görüldüğü üzere öğretmenlik meslek değeri, çok geniş bir alanı kapsayan şemsiye bir kavramdır. Oldukça geniş bir kavram olması nedeniyle mesleki değere ait özelliklerin birbiri ile ilişkili olduğu ve birbirini desteklediği görülmektedir. Örneğin “Farklılıklara Saygı Duyma” ve “Hoşgörülü Olma” değeri, “Bilimsel Düşünme” ve “Akılcı Olma” değeri, “Yurttaşlık Bilincine Sahip Olma” ve “Vatansever Olma” gibi değerlerin birbirleri ile ilişkili olduğu ve “entelektüel olma” değerinin “Estetik Beğeni Sahibi Olma”, “Eleştirel Olma”, “Öğrenmeye Açık Olma” gibi pek çok değeri desteklediği görülmektedir. Bahsi geçen mesleki değerlerin kapsamı yalnızca bu tanım ve özelliklerle sınırlı olmamakla birlikte araştırma kapsamında bu boyutları ile ele alınmıştır.

1.6. Tutum Kavramı ve Özellikleri

Tutum kavramı TDK tarafından “tutulan yol, tavır” olarak tanımlanmıştır (http-1). “Bir kişiye atfedilen ve onun psikolojik bir obje hakkında duygu, davranış ve fikirlerini düzenli bir şekilde oluşmasını sağlayan eğilimdir (Çöllü ve Öztürk, 2006, s.377)”. Baysal (1981, s.121)’a göre tutum, kişinin çevresindeki herhangi bir konu ile ilgili (canlı ya da cansız) sahip olduğu bir tepki ön eğilimidir. Bir başka tanımda ise zihinsel, duygusal ve davranışsal öğelerinden oluşan ve bu öğelerin kendi arasındaki örgütlenmeleri sonucunda oluşan bir duruş, bir tavır alış (Demirel ve Ünişen, 2018, s.999) olarak ifade edilmiştir. “Tutumun konusu, bir ağaç veya bir başka kişi ya da insan grubu olabileceği gibi, herhangi bir soyut kavram (savaş, barış, sonsuzluk vb.) da olabilir (Baysal, 1981, s.121)”. Tutum, bireyin iç ve dış dünyasındaki olay ya da

nesnelere karşı önceki yaşantılarındaki deneyimlerinden elde ettiği, kendine ait olan bir bakış açısıdır. Bahsedilen bu bakış açısı kişinin duygu, düşünce ve davranışlarının olumlu ya da olumsuz olmasının nedenidir (Özgür, 1986, s.5-6). Tutar (2016, s.132)'a göre ise tutumlar oldukça organize olmuş uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimleridir. Bu eğilimler diğer bireyleri, grupları, düşünceleri, nesneleri konu edinir. Tutumların özünde önemli olan iki temel özellik yer almaktadır. Bunlar; (1) çok uzun süreli olması, (2) kişinin gösterdiği anlık ya da geçici eğilimlerin tutum olarak kabul edilmemesidir. Bir eğilimin tutum olarak kabul edilmesi için o eğilimin oldukça uzun süreli gösterilmesi gerekir. Ancak bir eğilimin tutum olarak kabul edilmesinde sadece uzun süre sergilenmesi yeterli değildir. Herhangi bir nesne, durum ya da kişiye karşı tutum geliştirilebilmesi için tutum öğelerini harekete geçirmek gerekir. Tutum kavramının öğelerini aşağıdaki gibi açıklamıştır (İnceoğlu, 2010, s. 29-39):

- a) Duygusal öğe: Kişiler çevre ile ilgili bilgi, duyum ve deneyimlerinden elde ettikleri verileri sınıflarken olumlu ya da olumsuz durumlarla ya da istenen ve istenmeyen hedeflerle ilişkilendirmeleri, tutumun duygusal öğe boyutu ile ilgilidir. Duygusal öğe, diğer öğeler olmadan varlık gösteremez. Kişinin deneyimleri, bilgi birikimi gibi zihinsel öğe ürünleri, duygusal öğenin gelişmesinde önemli bir faktördür. Kişinin herhangi bir tutum konusuna olumlu veya olumsuz duygular barındırması önceki deneyimleriyle ilişkilidir. Herhangi bir uyarıcıya karşı kişide olumlu veya olumsuz duygular oluşmuşsa, kişinin bu uyarıcılarla daha önce bir ilişkisi söz konusudur ve deneyimler sonucunda bunları kabullenmiş ya da reddetmiştir.
- b) Zihinsel öğe: Tutumun zihinsel öğesi, kişinin çoğunlukla çevresindeki uyarıcılara yönelik olarak yaşadığı deneyimlerden kaynağını alır. Tutumun konusunu oluşturan bir nesne, bir kişi veya bir durumla ilgili bu bilgiler de çoğu zaman kişinin, o nesne, kişi veya durumla ilgili olarak yaşadığı deneyimler sayesinde elde edilir. Kişi bir uyarıcının veya uyarıcı grubunun var olduğunu doğrudan ya da dolaylı olarak öğrenmelidir. Varlığı bilinmeyen bir duruma ilişkin tutum oluşturulamaz.
- c) Davranışsal öğe: Kişinin uyarıcı grubundaki tutum konusuna karşı davranış eğilimini gösterir. Tutumun varlığı sadece yansıtılan davranışlardan çıkarsanabilir. Herhangi bir tutum konusu ile ilgili herhangi bir davranış söz konusu değilse, söz konusu tutum çevrede bulunan bireyler tarafından gözlemlenemeyeceği için bilinemez.

Bu öğeler arasında çoğunlukla bir iç tutarlılık olduğu düşünülmektedir. Buna göre kişinin bir konu ile ilgili bildikleri ondan hoşlanmasını gerektiriyorsa (bilişsel öğe), kişi o konudan hoşlanır (duygusal öğe) ve bunu ifade eder ya da davranışları (davranışsal öğe) ile gösterir (Baysal, 1981, s.123).

Tutum kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için kavramın özellikleri ve işlevlerinin bilinmesi gerekmektedir. Tutum kavramının özellikleri şunlardır:

- Tutumlar öğrenilebilir: Tutumlar doğuştan kazanılan eğilimler olmaktan ziyade sonradan öğrenilirler.
- Tutumlar karmaşıktır: Tutumlar, onları oluşturan öğelerin karmaşıklık düzeylerine göre farklılaşabilirler.
- Her tutumun bir gücü vardır: Herhangi bir duruma, nesneye karşı var olan tutum değiştirilebilir, güçlendirilebilir.
- Her tutumun bir yönü vardır: Her tutumun olumlu ya da olumsuz yönde bir yönü vardır.
- Tutumların bir yoğunluğu vardır: Yoğunluk durumu tutumun duyusal boyutu ile ilgilidir. Tutum ne kadar uça ve duyusal ise o kadar yoğundur.
- Tutumlar tutarlıdır: Bireylerin tutumları çoğunlukla tutarlı olsa da tutumlar arasında tutarlılığın olması bir zorunluluk değildir.
- Tutumlar değişebilir: Tutumlar olağan koşullar sağlandığı süre içinde değişebilir. Ancak tutumların yoğunluğu güçlü ve kökleşmiş ise tutumların değiştirilmesi zorlaşır (Ustaahmetoğlu, 2013, s.4-5).

Bu özelliklerden yola çıkarak tutumların doğuştan gelen özellikler olmadığını, değişebildiğini ancak bu değişim hızının oluşturulan tutumun gücüne bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Bu tür özelliklere sahip olan tutumların bireyin yaşamında ne tür bir işlevselliğe sahip olduğunu Demirel ve Ünişen, (2018, s.1000) dört temel unsur ile açıklamıştır: (1) bilgi birikimi oluşturma, (2) araçsallık, (3) değer ifade edicilik ve (4) ego koruyuculuk. Buna göre tutumlar:

- Birey için bilgi birikimi sağlar.
- Bireyin hedeflerine ulaşma sürecinde araçsal rol oynarlar.
- Bireyin hedeflerine ulaşırken uygun rol ve yöntemleri belirlemesine yardımcı olurlar.
- Bireylerin yaptığı seçimlerin değer yargılarına uygun olmasına yardımcı olurlar.
- Bireyin algılamasının tutarlı olması için dış etkenlerden olumsuz etkilenecek sapmasına veya bozulmasına engel olurlar (Demirel ve Ünişen, 2018, s.1000).

Tutum kavramı hedeflere ulaşma ve bu süreçte yöntem belirleme, seçim yapma ve tutarlılık sağlama unsurları ile bireyler için vazgeçilmez bir kavramdır. Buna göre kişilerin olumlu tutuma sahip olduğu alanlarda çalışması, emek vermesi amaçladıkları hedeflere daha hızlı ulaşmalarını sağlamasının yanında dış etkilere karşı direncini artırır. Toplumsal alanda öneme sahip olan öğretmenlerin de mesleklerine karşı olumlu tutuma sahip olmaları beklenir. Çünkü öğretmenlik mesleği; alan bilgisi ve becerilerinin yanında, tutum ve düzenli alışkanlıklar gerektirir (Özkan, 2012, s.30). Öğretmenler sahip oldukları bilgi ve beceriler sayesinde öğrencilerine eğitim verme görevini

yürütürken bir yandan da davranışlarıyla, değerleriyle, tutumlarıyla, tecrübeleriyle öğrencilerini etkilemektedirler (Oktay, 2018, s.115-116).

Öğretmenlerin mesleklerine ilişkin tutumları ve alışkanlıklarını; mesleklerini sevmeleri, mesleklerine bağlılık göstermeleri, mesleklerinin önemli olduğunun farkında ve sorumluluğunda olmaları, mesleklerinde kendilerini devamlı olarak geliştirmeleri ile ilgilidir (Özkan, 2012, s.32).

Semerci ve Semerci (2004, s.140) öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutumların “mesleğe ilgili olmak, çocukları sevmek, eğitim- öğretimin önemini fark etmek vb.” olduğunu; mesleğe ilişkin olumsuz tutumların ise “öğrencileri sevmemek, kendini geliştirmemek, heyecanlı ve istekli olmamak vb.” gibi ifade edilebileceğini belirtmiştir. Olumlu tutuma sahip olmak her daim öğrenme ve öğretme sürecini kolaylaştırarak başarıyı artırırken olumsuz tutuma sahip olmak başarıyı düşüren bir faktördür.

Öğretmenlerin mesleklerine karşı olumlu tutuma sahip olmaları, yaptıkları işin niteliğini doğrudan belirlediği için öğrencilerin okulu ve dersleri sevip sevmemesi noktasında da oldukça etkili olmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin mesleklerine karşı olumlu tutum geliştirmiş olmaları önemli görülmektedir. Öte yandan tutum oluşturma sürecinin uzun bir süreç olduğu bilindiği için öğretmen adaylarına hizmet öncesi dönem itibarıyla mesleğe yönelik olumlu tutum kazandırmaya yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi oldukça gereklidir.

1.7. Değer ve Tutum İlişkisi

Değer ve tutum kavramları arasındaki ilişkiye yönelik alanyazında farklı bakış açıları yer almaktadır. Bazı sosyal psikologlara göre tutumlar ve değerler benzer kavramlarken bazılarına göre değerler tutumlara göre daha temel kavramlardır ve değerler genellikle tutumları etkiler. Değerler, inanç ve tutumların temelinde olduğu için önem kazanır (İnceoğlu, 2010, s.157). Aydın (2003, s.125) ise bir tutumda tek bir değer etkili olmadığını arka planda değerler birleşimi olduğunu söyler. Yani tutum bütün bu değerlerin bileşkesi ile oluşur. Değer-davranış ilişkisinde devamlı karşılaştığımız çelişkiler de genellikle tutumun bu bileşik yapısından kaynaklanır. Değer ve tutum kavramlarının farklılığını ortaya koyan özellikler şunlardır:

- Değer bir tek inancı ifade ederken tutum belli bir nesne ya da durum ile ilgili farklı olan tüm inançların bir örüntüsüdür.

- Tutumlar belirli nesne ya da durumlara odaklanmışken değerler nesne ve durumların ötesindedir.
- Değerler standartlardır, tutumlar ise standartlardan oluşmaz. Tutumların olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilmeleri, standart olarak belirlenen değerler ile ilgilidir.
- Kişinin sahip olduğu değerler istenilen davranış şekilleri ve varlığının son haline yönelik öğrenilmiş inançlarının sayısı kadarken tutumları ise doğrudan ya da dolaylı olarak belirli nesne ve durumla karşılaşması ile ilgilidir. Bu nedenle kişi onlarca değere sahip olabilirken binlerce tutuma sahip olabilir.
- İnsanın kişiliğinde değerler, tutumlara göre daha merkezi konumdadır. Bu nedenle değerler, tutumları belirler.
- Değerler motivasyon kavramı ile daha yakın bir ilişkiye sahiptir ve tutumlara göre daha dinamikdir. Tutumların da motivasyon ile bağlantısı kabul edilse bile değer kazanma sürecinde sadece bir araçtır.
- Değerlerin topluma uyum sağlama, benliğin korunması ve kişinin kendini gerçekleştirme gibi işlevleri varken, tutum bu işlevlerle ilgilenmeyip sadece çıkarımlarla ilgilendirir (Rokeach, 1973, s. 18-19).

Bu görüşler doğrultusunda değerlerin tutumlara göre daha kapsamlı bir kavram olduğunu ve tutumların değerlere göre şekillendiği söylenebilir.

Tutumlar yalnızca beğenip beğenmeme şeklinde olumlu ya da olumsuz değerlendirmeler içermez. Olumlu değerlendirilen kişi, durum, olay, mekan veya düşünce gibi çeşitli tutum nesnelerine yaklaşmaya neden olur; olumsuz değerlendirilen kişi ise tutum nesnelerinden kaçınma eğilimleri gösterir. Örneğin bir üniversite öğrencisi aldığı dersin içeriğini seviyorsa, dersin hocasının anlatımını beğeniyorsa, dersi sevme eğilimi gösterir. Böylece derse vaktinde gelme ve katılım sağlama gibi olumlu davranışlar sergiler. Aksi bir durumda ise dersten kaçınma davranışı görülebilir (Demirutku, 2019, s.68). Bu durumu hizmet öncesi eğitim sürecine uyarladığımızda öğretmen adaylarının mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmeleri için ders içeriklerinin ilgi çekici hale getirilip, dersi yürüten öğretim elemanlarının rol model olmaları gerekli görülmektedir. Bu çalışmada Eğitime Giriş ders içeriği meslek değerleri ile ilişkilendirilerek çeşitli etkinlikler düzenlenmiş ve dersi yürüten öğretim elemanı mesleki değerler konusunda öğretmen adaylarına rol model olmuştur. Böylece öğretmen adaylarının mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanmasını sağlayarak mesleğe yönelik tutumlarının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Değer kavramı kişisel ve toplumsal yaşamın her alanında işlevsel olması, tutum ve davranışlarımızın yönünün belirlenmesi sebebiyle oldukça önemlidir. Değerlerin

kazandırılmasında en etkili aracın da eğitim sistemi ve dolayısıyla öğretmenler olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin değerleri aktarma aşamasında başarılı olabilmesi, değerlere sahip olması ile mümkündür. Öğretmen ve öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimiye yönelik farkındalıklarının oluşması için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bunlar güncellenen öğretmen eğitimi programlarına değerler eğitimi ile ilgili bir dersin eklenmesi; Milli Eğitim Şuralarında değerler eğitimi ile ilgili çeşitli kararlar alınması; ve meslek yeterliklerini belirleme çalışmalarında değerlere yönelik ifadeler yer verilmesidir. Ayrıca alanyazında öğretmenlik meslek değerlerini belirlemek amacıyla da çeşitli araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Tüm bu çalışmalar öğretmen adaylarının değer kavramını tanımaları ve önemini fark edebilmeleri için önemli birer adımdır. Ancak bu mesleki değerlerin öğretmen eğitimi programları içinde ayrı bir ders olarak yer almasından ziyade var olan meslek bilgisi, alan bilgisi ve genel kültür derslerine entegre edilmesi, öğretmen adaylarının bu değerleri daha kolay bir şekilde benimsemeleri için gereklidir. Öğretmenlik mesleki değerlerine farklı ders içeriklerinde yer verilerek kuramsal bir bilgi olmanın ötesinde kapsamının oldukça geniş olduğu gözler önüne serilebilir. Aydın (2013, s.9)'a göre değerler yalnızca okuyarak ya da dinleyerek kazanılmaz. Değerlerin kazanımı için yaşantı geçirme, empati kurma, model almanın yanında değerlere yönelik problem çözme süreçlerine ve etkinliklere dahil olmak gerekir. Bu tür etkinliklerle değerlere yönelik farkındalık oluşturulabilir, dikkat çekilebilir, içselleştirerek tutum haline getirilebilir. Bu çalışmada da öğretmenlik meslek değerleri, eğitim bilimleri alanına ilişkin temel bilgilerin yer aldığı Eğitime Giriş dersi kapsamında ele alınmış ve çeşitli etkinlikler aracılığı ile öğretmen adaylarının mesleki değerlere ilişkin farkındalık kazanmaları amaçlanmıştır.

Eğitim fakültelerindeki öğretmen adaylarının mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmelerini sağlamak önemlidir. Değerlerin tutumlar üzerindeki etkisi de düşünüldüğünde bu araştırmada öğretmen adaylarına çeşitli etkinlikler aracılığı ile farkındalık kazandırılacak mesleki değerlerin mesleğe yönelik tutum üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırma, mesleki değerler üzerinde tasarlandığı için katılımcılarını üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Çünkü ilköğretim döneminden başlayarak yükseköğretim düzeyine kadar örgün eğitimin her aşamasında değerlerin aktarımı önemlidir (Özkan ve Soylu, 2014, s.1255). Değerler her yaşta kazanılabilir (Ulusoy ve Dilmaç, 2020, s. 62). Ancak kişiliğin tohumlarının atıldığı ve büyük oranda netleştiği ilk çocuklukta da

değerler eğitimi oldukça önemlidir (Yeşil ve Aydın, 2007, s.80). Özellikle aileden sonra ilk formal eğitim basamağını oluşturan okul öncesi (Uzun ve Köse, 2017, s. 307) ve ilköğretim döneminde kazandırılması büyük önem taşımaktadır (Kasa, 2015, s.109). Çocuklar yaşamlarını mevcut değerler, normlar ve ilkeler çerçevesinde şekillendirecekleri için küçük yaşlardan itibaren değerlere sahip olmaları gelecekteki yaşamlarının daha sağlıklı ve yararlı oluşmasını sağlayacaktır (Sapsağlam, 2020, s.53). Bu nedenle okul öncesi ve ilköğretim kademesinde görevli okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin mesleki değerlere sahip olması ve bunu sınıf ortamına yansıtması oldukça gereklidir. Bu araştırmada okul öncesi öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir.

1.8. Alanyazındaki Çalışmalar

Araştırma konusu kapsamında öğretmenlik meslek değerleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlara ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

1.8.1. Öğretmenlik meslek değerleriyle ilgili alanyazındaki çalışmalar

Alanyazında değerler eğitimi ile gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında öğretmenlerin değerler eğitimi sürecindeki uygulamalarını ve süreçte karşılaştıkları sorunları belirlemeye (Yiğittir ve Keleş, 2011; Kurtde de Fidan, 2013; Çelikkaya ve Filoğlu, 2014; Aslan, 2016; Memişoğlu, 2017); öğretim programlarında yer alan değerlere yönelik görüşlerini almaya (Özmen, Er ve Gürgil, 2012; Balcı ve Yanpar Yelken, 2013; Yıldırım ve Çalışkan, 2017) yönelik çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının katılımcı olduğu çalışmaların konuları ise değer kavramına yükledikleri anlamı belirleme (Kolaç ve Karadağ, 2012; Yazar, 2012; Yılmaz, 2013; Güven, 2015; Çelik, Esmer ve Yılmaz, 2016) ve değer hiyerarşilerini ortaya çıkarmaya (Ulu Kalın, 2017; Yıldırım, 2018) yöneliktir. Ayrıca öğretmen ve öğretmen adaylarının “Schwartz Değerler Ölçeği” (Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı, 2008; Yılmaz, 2009; Oğuz, 2012; Yapıcı, Kutlu ve Bilican, 2012; Sarıcı Bulut, 2012) ve “Rockeah Değerler Listesi” (Aktepe ve Yel, 2009; Urfalı Dadandı ve Kırımlı, 2017; Buluç ve Uzun, 2020) kullanılarak değerlere yönelik görüş ve tercihleri belirlenmeye çalışılmıştır. Kapkın, Çalışkan ve Sağlam (2018) değer eğitimi çalışmalarının daha çok

değerler konusunda var olan durumu betimleme amacı taşıdığı ve genellikle edebi eserlerde yer alan değerleri incelemeye yönelik olduğunu ifade etmişlerdir. Adıgüzel ve Ergünay (2012) değer eğitimi konusunda gerçekleştirilen yüksek lisans tezlerinin ise çoğunlukla eğitim bilimleri alanında gerçekleştiğini ve çalışma konularının genellikle öğretmen değerleri ve değer eğitimi konusunda olduğunu ifade etmişlerdir. Elbir ve Bağcı (2013) ise değer eğitimi konusunda gerçekleştirilen lisansüstü tezleri inceledikleri çalışmaların sonuçlarından hareketle Türkiye’de değerler eğitiminin yeteri kadar benimsenmediğini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin değer eğitimine yönelik uygulamaları ve bu süreçte karşılaştıkları sorunlar; öğretmen adaylarının değer kavramına yükledikleri anlamlar; öğretmen ve öğretmen adaylarının çeşitli değer ölçekleri ile değer yönelimlerini belirleme çalışmaları değerler eğitimiye yönelik var olan durumu betimlemesi açısından oldukça önemlidir. Ancak öğretmen ve öğretmen adaylarının katılımcısı olduğu, değer ve değer eğitimi süreçlerine yönelik uygulamalı çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekli görülmektedir.

Alanyazında öğretmenlerin meslek değerlerini belirlemeye yönelik olarak çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Tunca (2012) araştırmasında öğretmenlik meslek değerlerini belirlemeyi ve bu değerlere yönelik olarak ilköğretim öğretmenleri için bir ölçme aracı geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda 44 mesleki değer belirlenmiştir. Ayrıca “farklılıklara saygı duyma, kişisel ve toplumsal sorumluluk, şiddete karşı olma, işbirliğine açık olma” şeklinde 4 alt boyutu bulunan, 24 maddeden oluşan ve iç tutarlılık katsayısı 0.82 olan “Öğretmen Mesleki Değerler Ölçeği” geliştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen adayları ölçeğin tüm alt boyutlarında öğretmenlik meslek değerlerine yüksek düzeyde sahip olduklarını düşünmektedirler.

Karabacak (2016) sınıf öğretmenlerinin mesleki değerlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasını öğretim üyesi, maarif müfettişi, okul yöneticisi, sınıf öğretmeni ve velilerin oluşturduğu 53 katılımcı ile gerçekleştirmiştir. Durum çalışması olarak gerçekleştirilen çalışmada her katılımcı grubunun görüşlerine göre sınıf öğretmenlerinin sahip olması gereken mesleki değerler belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre sınıf öğretmenlerinin sahip olması gereken mesleki değerler “öğrenci ve öğrenmeye yönelik, öğrenme ve öğrenme ortamına yönelik, öğretimi değerlendirme ve izlemeye yönelik, mesleki gelişim ve sorumluluğa yönelik, okul, aile ve toplum

işbirliğine yönelik, okul yönetimi ve okul sisteminin geliştirilmesine yönelik” olmak üzere 6 temada açıklanmıştır.

Çubukçu, Eker Özenbaş, Çetintaş, Satı ve Yazlık Şeker (2012), yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerine göre öğretmenlerin sahip olması gereken değerleri belirlemeye yönelik gerçekleştirdikleri çalışmalarında durum çalışması desenini kullanmışlardır. 5 yönetici, 30 öğretmen, 112 öğrenci ve 50 veliden oluşan katılımcı grubundan veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen ve öğrenci görüşlerinde en fazla tekrarlanan bulgu öğretmenin yol gösterici ve rehber olmasıdır. Veliler öğretmenleri gelecek nesiller için bir güvence olarak görmektedirler.

Öğretmen ve öğretmen adaylarının sahip olduğu mesleki değer düzeylerini belirlemeye yönelik çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Demirtaş ve Çubukçu (2018) okul öncesi ve sınıf öğretmenliği adaylarının mesleki değer düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarını “iç içe geçmiş tek durum” desenine göre tasarlamışlardır. Eğitim fakültesi üçüncü sınıfta öğrenim gören 60 öğretmen adayı çalışmaya katılmıştır. Veri toplama aracı oluşturulurken Schwartz’ın bireysel değerleri (güç, başarı, hazcılık, özyönelim, evrensellik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyarılma, uygunluk ve güvenlik) temel alınmıştır. Buna göre şekillenen görüşme formunun içeriğinde “değer verme, hoşgörülü, sevgi dolu, adaletli, alçakgönüllü, güvenilir, empatik, huzurlu, cesaretli ve kararlı olma” değerleri ile ilgili 12 örnek olay ve durum, uzman görüşleri alınarak oluşturulmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmen adayları eğitim fakültelerine değerleri kazanmış bir şekilde geldiklerini düşünmektedirler. Öğretmen adaylarında öğrenciye değer verme, cesaretli davranmaları, öğrencilere sevgi dolu, hoşgörülü, adaletli yaklaşma gibi değerleri yüksek iken empatik olma değerine yönelik olumlu ifadeye rastlanmadığı belirtilmiştir.

Şimşek ve Erdem (2006) ise ataması yapıldıktan sonra hizmet içi eğitime alınan aday öğretmenlerin mesleki değer düzeyleri hakkında görüşlerini almayı ve mesleki değer düzeylerinin cinsiyet, mezun olduğu üniversite ve branşına göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Genel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada Tunca (2012)’nin geliştirdiği “Öğretmen Mesleki Değerler Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre aday öğretmenler mesleki değerleri 5,73 ortalama ile “çok önemli” görmektedirler. Aday öğretmenler en çok vatansever olma, en az ise kuşkucu olma mesleki değerini önemli görürken mesleki değerlere yönelik

düşünceleri, araştırmada ele alınan değişkenlere göre anlamlı farklılığa neden olmadığı belirtilmiştir.

Eryılmaz (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sınıf öğretmenlerinin mesleki değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Karma araştırma desenine göre oluşturulan araştırmanın nicel boyutunun örneklemini Giresun Üniversitesi sınıf öğretmenliği son sınıf öğretmen adayları oluştururken nitel boyutunu 2016-2017 eğitim-öğretim döneminde ilkokullarda görevini sürdüren ve staj öğrencilerine danışmanlık yapan 29 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel boyutunda veri toplama aracı olarak Tunca (2012) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleki Değerler Ölçeği”, “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sınıf Öğretmenlerinin Sahip Olmaları Gereken Değerler Anketi” kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda “Kişisel Bilgi Formu” ve araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmeni adaylarının kendilerini yüksek derecede mesleki değerlere sahip olarak algıladıkları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra cinsiyet, yaş, üniversite tercih sırası, üye olunan öğrenci topluluğu, öğretmen olmayı isteme, mesleki değerlerle ilgili yayın takip etme ve okuduğu kitap türleri gibi değişkenlerle ilişkisine bakıldığında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Öğretmen adaylarına göre sınıf öğretmenlerinin sahip olması gereken değerlerin ilk sırasında “Farklılıklara Saygı Duyma” yer alırken son sırada “Kuşkucu Olma” değeri yer almaktadır. Öğretmen adaylarının mesleki değerlere sahip olma ve uyma durumu ise öğretmenler tarafından yetersiz bulunmuştur.

Demir (2018) araştırmasında öğretmenlik mesleğine ilişkin değer algılarını belirlemeyi ve bu değerlerin eğitim fakültelerinde kazandırılmasına yönelik görüşleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmasını nitel ve nicel yöntemlerle desteklenen tarama modeli ile tasarlamıştır. Çalışma örneklemini Türkiye’yi temsilen yedi farklı bölgeden seçilen yedi üniversitenin eğitim fakültelerindeki öğretmen adayları oluşturmıştır. Araştırmanın nicel verileri araştırmacı tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Değer Algısı Ölçeği” ve “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Değerlerin Eğitim Fakültesinde Kazandırılması Ölçeği” aracılığı ile 2274 öğretmen adayından toplanmıştır. Nitel veriler ise açık uçlu soru yardımıyla 291 öğretmen adayından toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının mesleki değerlerine yönelik algıları çok yüksektir. Ancak bu mesleki değerlerin eğitim fakültelerinde kazandırılma düzeyleri orta ve az derecededir. Nitel bulgulara göre ise

öğretmen adaylarının çoğunluğu mesleki değerlerin eğitim fakülteleri ya da akademisyenlerce yeterince kazandırılmadığını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin mesleki değerlerinin çeşitli değişkenlere göre durumunu belirlemeyi amaçlayan çalışmalar da gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalardan biri olan Albayrak (2015)'ın ilköğretim öğretmenlerinin meslek değerleri ile mesleki yetkinlikleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçladığı çalışması, ilişkisel tarama modelinde düzenlenmiştir. 464 sınıf öğretmenin dahil olduğu çalışmada veri toplama aracı olarak Tunca ve Sağlam (2013)'ın geliştirdiği “Öğretmen Mesleki Değerler Ölçeği”, Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2001) tarafından geliştirilen ve Baloglu ve Karadağ tarafından Türkçeye uyarlanan “Ohio Öğretmen Yetkinlik Ölçeği” ile “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre ilkokul öğretmenlerinin mesleki değerleri ve öğretmen yetkinlikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Keskin (2019) araştırmasında sınıf öğretmenlerinin mesleki değerlerinin açıklanmasında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının rolünü belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma ilişkisel tarama modeline göre desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 221 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, Tunca (2012) tarafından geliştirilen “Öğretmen Mesleki Değerler Ölçeği” ve Demirel ve Ünişen (2018) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği (ÖMTÖ)” kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre mesleki değerler ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Atasoy (2019) araştırmasında okul öncesi öğretmenlerinin mesleki değerlere sahip olma düzeyleri ile öz yeterlik inançları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmış olup araştırmanın örneklemini 163 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu”, Tunca ve Sağlam (2012)'ın geliştirdiği “Öğretmenlik Mesleki Değerleri Ölçeği” ve Tepe (2011) tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öz Yeterlik inançları Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenlerinin mesleki değerlere sahip olma düzeyleri ile öz yeterlik inançlarının yüksek düzeyde olduğu ve mesleki değerlere sahip olma düzeyleri ile öz yeterlik inançları arasında orta seviyede pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Lin (2002) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğretmenlerin değerleri ve öğretmen değerleri ile sınıf iklimi arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 16 İngilizce öğretmeni ve 459 öğrenci katılmıştır. Öğretmenlere kişisel bilgi formu ve ilgili araştırma sorularını kapsayan yapılandırılmış bir anket formu uygulanmıştır. Öğrencilere ise Fraser ve Treagust (1986) tarafından geliştirilen “Üniversite ve Üniversite Sınıf Çevre Envanteri” uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlarına göre sorumluluk ve istekli olma en önemli iki öğretmen değeri olarak belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenler öğretmen değerlerinin sınıf ortamında önemli görmelerine rağmen araştırma sonuçlarında öğretmen değerleri ve sınıf iklimi arasında anlamlı bir ilişki görülmemektedir. Yani öğretmenlerin öğretmenlik değerlerinin sınıf iklimine yansıtılamadığı belirlenmiştir.

Kjellin, Mansson ve Vestman (2009)’ın yaptıkları çalışmada sınıf içindeki diyaloglardan hareketle öğretmen adaylarının açık ve örtük programlardaki demokratik değerlerinin resmi programla örtüşüp örtüşmediğini belirlemeyi amaçlamışlardır. Nitel araştırma yaklaşımı ve yarı deneysel desen kullanılmıştır ve çalışmaya 50 öğretmen adayı katılmıştır. Deneysel süreç sonunda “Öğretmen sınıfta öğrencilerle işbirliği içinde çalışmak için kuralları belirler” ifadesine katılım, beklendiği gibi deney grubundaki öğretmen adayları arasında artış gösterirken “Öğretmen görüşlerini sınıfta açıkça beyan etmeli ve tartışmalıdır” görüşüne deney ve kontrol grubundaki öğretmen adayları düşük oranda katılım gösterdikleri ifade edilmiştir.

Sunley ve Locke (2010), öğretmenlerin sahip olması gereken değerlerle ilgili gerçekleştirilen çalışmaların literatür özetini yapmayı amaçlamışlardır. Araştırmada öğretmenlerin kişisel değerleri ve okulun örgütsel değerleri ile ilgili olan teorik ve deneysel çalışmalar ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre değerler eğitim sürecinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca öğretmenlerin sahip olduğu içsel değerler ve okulun örgütsel değerleri arasında uyumluluk olması gerektiği ifade edilmiştir.

1.8.2. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumla ilgili alanyazındaki çalışmalar

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik çeşitli araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını cinsiyet, okudukları bölüm gibi kişisel bilgilerine dayalı değişkenlere göre belirlemeyi amaçlayan çeşitli çalışmalar (Çapa ve Çil, 2000; Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007; Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Bulut, 2009; Camadan ve Duysak, 2010;

Uğurlu ve Polat, 2011; Gökçe ve Sezer, 2012; Uyanık, 2017;) yer almaktadır. Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının yansıtıcı düşünme eğilimleri (Keskinkılıç Yumuşak, 2015), özyeterlik inançları (Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011; Nakip ve Özcan, 2016), sosyokültürel özellikleri (Baykara Pehlivan, 2008) ve iletişim becerileri (Tunçeli, 2013), öğrenme stilleri (Baykara Pehlivan, 2010; Kahyaoğlu, Tan ve Kaya, 2013), yaşam doyumları (Recepoglu, 2013) arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik çalışmalara da rastlanmaktadır. Öğretmenlerin mesleğe ilişkin tutumları ile öğrenme stilleri ve sınıf yönetimi yaklaşımları (Süral, 2013), sınıf disiplin modeli tercihi (Polat, Arslan ve Satıcı, 2016) arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Ayık ve Atas (2014) öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile öğretme motivasyonları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarında ilişkisel tarama modelini kullanmışlardır. 294 öğretmen adayının dahil olduğu çalışmada “Öğretme Motivasyonu Ölçeği” ve “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının öğretmen motivasyonu ve mesleğe yönelik tutumları arasında pozitif yönde, orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumu, öğretme motivasyonlarının, içsel ve dışsal motivasyonları için anlamlı bir yordayıcıdır.

Arastaman ve Demirkasimoğlu (2017) çalışmalarında öğretmen adaylarının çalışma değerleri ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. 350 öğretmen adayının katıldığı çalışmada “Çalışma Değerleri Ölçeği” ve “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının çalışma değerleri ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Çalışma değerleri benimsendikçe mesleğe yönelik tutum artmaktadır.

Öğretmen adaylarının kişisel değerleri ile mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik olarak farklı öğretmenlik programları ile çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bektaş ve Nalçacı (2012) sınıf öğretmeni adaylarının kişisel değerleri ve mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 305 öğretmen adayı katılmış, veri toplama aracı olarak “Kişisel Değerler Envanteri” ve “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının kişisel değerleri ile öğretmenlik

mesleğine yönelik tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu yordamada kişisel değerlerin oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Yılmaz (2009) yürüttüğü araştırmada okul öncesi öğretmenliği programındaki öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile kişisel değerleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini beş üniversitenin okul öncesi öğretmenliği programında öğrenim gören son sınıf öğrencilerinden 143 kadın, 13 erkek öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak “Öğretmenlik Mesleğine Bakış Açısı Tutum Ölçeği” ve “Üniversite Öğrencileri Kişisel Değerler Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre öğretmenlerin mesleğe ilişkin tutumları olumlu yöndedir. Öte yandan mesleğe ilişkin tutumları ile kişisel değerlerin alt boyutunu oluşturan “Kendini kontrol” arasında ve “Kendini kontrol” ile “Dürüstlük” alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. “Kendini kontrol” ile “sosyal beceri” alt boyutları ve “entelektüel olma” ve “dürüstlük” alt boyutları arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kişisel değerler ve çalışma değerleri ile mesleğe yönelik tutum ilişkisini belirleyen çalışmaların sonuçlarının pozitif yönde anlamlı düzeyde çıkması, öğretmen ve öğretmen adaylarının değerlere sahip olmasının mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Doğan (2017) sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğretmen adaylarının branşlarına ilişkin mesleki tutumlarının çeşitli değişkenlere göre belirleyip karşılaştırmayı amaçlamıştır. Çalışma grubunu 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Niğde’ye bağlı olan devlet ve özel okullarında çalışan 101 Sosyal Bilgiler öğretmeni ve Aksaray Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi ve Bartın Üniversitesi’nin Eğitim Fakültelerinde her sınıf düzeyindeki 321 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma ilişkisel tarama modelinde desenlenmiş ve veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından çalışma sürecinde geliştirilen “Sosyal Bilgiler Branşına Yönelik Mesleki Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Andronachea, Bocoş, Bocoş ve Macri (2014)’nin makalesinde öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini eğitim bilimleri alanında yüksek lisans yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Öğretmen

adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını belirleyebilmek amacıyla 34 maddelik likert tipi ölçek kullanılmıştır. Tutumun öğeleri arasındaki (bilişsel, duyuşsal, davranışsal) ilişkiyi tanımlayan korelasyon tasarımı oluşturulmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre tutumun bilişsel ve duyuşsal boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Öte yandan davranışsal boyutun bilişsel ve duyuşsal boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yani öğretmenlerin mesleğe yönelik olumlu inanç ve duygularının yüksek olmasına rağmen bunu davranışa yansıtma düzeyinin yüksek olmadığı görülmüştür.

Baruah ve Gogoi (2017) çalışmalarında ortaokul öğretmenlerinin mesleğe ilişkin tutumlarını belirlemeyi ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile okuldaki uyumları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubu 300 ortaokul öğretmeninden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak “Mangal Öğretmen Uyum Envanteri” ve “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca mesleğe yönelik tutumları ile okula uyum durumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Barwal (2011)’ın ortaokul öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçladığı çalışmasının örneklemini devlet okulları ve özel okullarda görev yürüten 112 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği ile toplanan veriler t testi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre devlet okulları ile özel okullarda görev yapan öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumları arasında bir farklılık olmadığı gibi mesleki kıdem de mesleğe ilişkin tutumda bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir. Ancak kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre; kırsalda görev yapan öğretmenlerin kentlerde görev yapan öğretmenlere göre; lisans mezunu öğretmenlerin lisansüstü mezunu öğretmenlere göre mesleğe ilişkin daha olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

1.9. Amaç

Bu araştırmanın amacı Temel Eğitim Bölümü Okulöncesi ve Sınıf Öğretmenliği Programlarında yürütülen Eğitime Giriş dersinde öğretmenlik mesleki değerlerine ilişkin gerçekleştirilen etkinliklerin, birinci sınıftaki öğretmen adaylarının mesleki değer ve tutumlarına olan etkisini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının öğretmenlerin mesleki değerlerine yönelik görüşleri nelerdir?
 - a. Uygulama öncesi ve sonrasında öğretmen adaylarının mesleki değerlere ilişkin görüşleri arasında farklılık var mıdır?
 - b. Uygulamaya katılan ve katılmayan öğretmen adaylarının görüşleri arasında farklılık var mıdır?
2. Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ne düzeydedir?
 - c. Uygulama öncesi ve sonrasında öğretmen adaylarının mesleki tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - d. Uygulamaya katılan ve katılmayan öğretmen adaylarının mesleki tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Eğitime Giriş dersinde öğretmenlerin mesleki değer ve tutumlarına yönelik gerçekleştirilen etkinliklere ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?

1.10. Önem

Değerler eğitiminin başarıya ulaşmasındaki en önemli etkenlerden biri de öğretmenlerdir. Öğretmenlerin çoğu zaman öğrenciler için rol model olduğu düşünüldüğünde değerlere sahip olmaları konusu önem kazanmaktadır. Çünkü öğretmenler bilinçli bir şekilde olmasa dahi örtük program kapsamında değerlere yönelik olarak çeşitli mesajlar sunabilirler. Bu nedenle mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanmaları, eğitim süreçlerinde bu doğrultuda hareket etmelerini sağlayacaktır. Mesleki değerler eğitim-öğretim ortamını etkilemenin yanı sıra öğretmenlerin kişisel yaşamlarını da etkilemektedir. Dürüst olma, hoşgörölü olma, nazik olma gibi pek çok mesleki değere sahip olmak, öğretmen adaylarının kişisel yaşamlarını da olumlu yönde etkileyerek olumlu bir kültür oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Bu nedenlerle öğretmenlerin mesleki değerleri üzerine çalışmalar yapılması ve lisans eğitimlerinden başlayarak bu yönde bir farkındalığın oluşturulması önemli görölmektedir.

Öğretmen ve öğretmen adayları ile gerçekleştirilen değer eğitimi çalışmalarının daha çok betimsel çalışmalar olduğu, öğretmenlik meslek değerlerine yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında ise mesleki değerleri belirlemeye ve öğretmenlerin mesleki değerlere sahip olma düzeylerini ortaya çıkarmaya yönelik çeşitli çalışmalar olduğu görölmektedir. Öğretmen adaylarına, öğretmenlik meslek değerlerine yönelik

farkındalık kazandırmak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın uygulamalı olması nedeniyle alanyazına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Alanyazında gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında öğretmenlik meslek değerlerinin ve mesleğe yönelik tutumların eğitim- öğretim sürecini doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen çok sayıda değişken ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Ancak araştırmaların sonuçlarında görüldüğü üzere mesleğe yönelik sahip olunan olumlu tutum her zaman davranışlara yansıtılmamaktadır. Bu nedenle mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirilmesi hizmet öncesi eğitimin erken dönemlerinde başlamalıdır. Dolayısıyla bu araştırma ile hizmet öncesi eğitim sürecindeki öğretmen adaylarına öğretmenlik meslek değerlerine yönelik farkındalık kazandırıp mesleğe yönelik tutumlarının artmasını sağlayarak göreve başladıkları zaman meslek gerekliliklerini yerine getirmelerine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Öğretmen eğitimi programlarında yer alan “Karakter ve Değer Eğitimi” isimli dersin içeriği değerler eğitimi ile ilgili gerekli kuramsal bilgiyi sağlamaktadır ancak öğretmenlik meslek değerleri ile doğrudan ilgili bir içeriğe sahip değildir. Öte yandan öğretmenlik meslek değerlerinin sadece bir ders kapsamında ele alınmasının da yeterli olmadığı düşünülmektedir. Çünkü olması gereken, öğretmen adaylarının lisans eğitimleri süresince bu değerlerle karşı karşıya kalmaları ve mesleki değerleri benimseyerek kişisel ve mesleki hayatlarına yansıtmaıdır. Öğretmenlik meslek değerlerinin farklı öğretmenlik programlarında, özellikle hitap ettikleri yaş grubu nedeniyle okulöncesi ve ilköğretim kademesinde görev yapacak olan öğretmen adaylarına eğitim fakültelerindeki öğrenimleri süresinde kazandırılması gerekli görülmektedir. Bu çalışmada da temel eğitim basamağı öğretmenlik programlarında öğrenim gören öğretmen adaylarına mesleki değerlere yönelik farkındalık kazandırabileceği umulmaktadır.

Bu araştırmada öğretmenlik meslek değerlerinin eğitim bilimleri alanına ait temel kavramların yer aldığı Eğitime Giriş dersinin konuları ile ilişkilendirilerek öğretmen adaylarına sunulmasıyla mesleki değerlere yönelik bir farkındalık kazandırılması beklenmektedir. Öğretmenlik meslek değerlerinin özellikle öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ile ilişkilendirilmesi öğretmen adaylarının bu değerlerin mesleğin bir gerekliliği olduğunu kavramalarını kolaylaştırabilir. Ayrıca fakülteye yeni gelen öğretmen adaylarının mesleki değerlerle ilişkilendirilmiş bir Eğitime Giriş dersi alması öğretmen

eğitiminin sonraki süreçlerini daha verimli geçirmelerine olanak sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma kapsamında öğretmen adaylarının mesleki değerlerin farkına varmalarıyla mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmeleri beklenmektedir. Ayrıca araştırmanın bulgularına dayalı olarak öğretmen eğitimi programlarındaki derslerin öğrenme-öğretme süreçlerinin mesleki değerler göz önünde bulundurularak tasarlanması gibi çeşitli uygulamaların önünün açabileceği, derslerin değerlerle bütünleştirilerek planlanması yönünde örnek oluşturabileceği düşünülmektedir.

1.11. Sınırlılıklar

Araştırma 2019-2020 öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi okul öncesi öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği programlarında Eğitime Giriş dersini alan birinci sınıf öğretmen adaylarının görüşleri ile sınırlıdır.

Bu araştırma öğretmenlik meslek değerlerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma içermemektedir. Alanyazında belirlenen öğretmenlik meslek değerleri Eğitime Giriş ders içeriği ile ilişkilendirilerek kullanılmıştır. Araştırma bulguları bu ilişkilendirme ile sınırlandırılmıştır.

1.12. Varsayımlar

Bu araştırmada öğretmen adaylarının veri toplama araçlarında yer alan sorulara samimi bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.13. Tanımlar

Mesleki Değerler: “Belirli bir meslek grubunun o mesleğe ilişkin oluşturduğu ve koruduğu ilke, kural ve standartlar bütünüdür (Demir, 2018, s.28)”.

Eğitime Giriş: Eğitime ilişkin temel kavramların, eğitimin amacı ve işlevlerinin yanı sıra eğitimin etkilediği ve etkilendiği diğer alanlarla ilişkisi, eğitim ortamları, öğretmenlik mesleği ve eğitimde güncel gelişmelerle (http-6) ilgili amaçların kazandırılmasına yönelik öğretmen eğitimi programlarının tümünde, birinci sınıfta zorunlu ders olarak yer alan öğretmenlik meslek bilgisi dersidir.

2. YÖNTEM

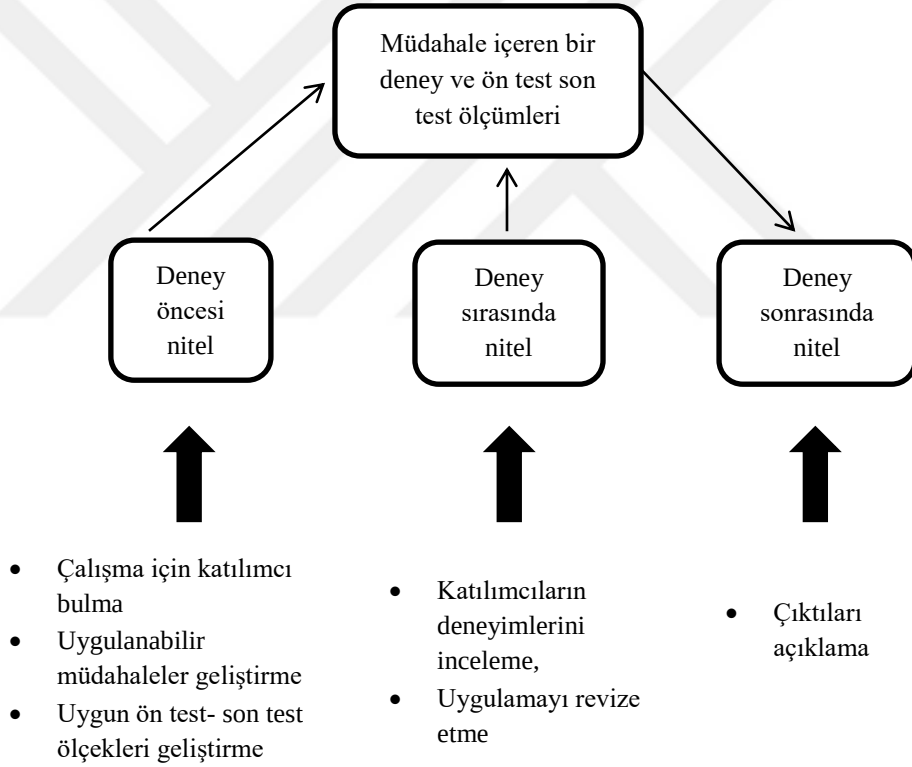
Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcıları, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, veri analizi süreci, uygulama süreci, araştırmanın inandırıcılık, araştırma etiği ve araştırmacının rolü bilgilerine yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Deseni

Öğretmenlerin mesleki değerlerine ilişkin gerçekleştirilen etkinliklerin öğretmen adaylarının mesleki değerleri ve tutumları üzerindeki etkisini belirleme amacı taşıyan bu çalışma karma araştırma yöntemine göre desenlenmiştir. Karma yöntem araştırmaları, araştırmacı ya da araştırma grubunun nitel ve nicel araştırma yaklaşımların unsurlarını geniş ve derin bir anlayışa ulaşmak için birlikte kullandığı bir yaklaşımdır (Johnson, Onwuegbuzie ve Turner, 2007, s.123). Creswell (2021, s. 2) karma yöntemi, araştırma sorularına cevap verebilmek için nicel ve nitel verilerin toplandığı, bütünleştirildiği ve bütünleştirmenin verdiği avantaj ile sonuçlar çıkaran sağlık, sosyal-davranış bilimlerinde kullanılan bir araştırma yaklaşımı olarak tanımlamıştır. Bu çalışmada karma yöntem araştırmasının tercih edilmesinin nedeni nitel ve nicel veriler aracılığı ile araştırma sonuçlarını daha kapsamlı bir şekilde açıklamaktır. Araştırmanın nicel boyutu zayıf deneysel ön test- son test modeline göre tasarlanmıştır. Bu deneysel model iç geçerliği olumsuz etkileyen unsurların kontrol altına alınamadığı ve seçkisiz atamanın yapılmadığı (Büyüköztürk, Karadeniz, Akgün, Demirel ve Çakmak, 2020, s. 208) durumlarda tercih edilmektedir. Deneysel süreçle birlikte araştırma sürecinde gerçekleştirilen etkinliklerin öğretmen adaylarının meslek değerleri ve tutumları üzerinde bir etkisi olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise öğretmenlerin sahip olması beklenen mesleki değerlere ilişkin farkındalıkları, uygulama sürecindeki deneyimleri ve görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Nitel ve nicel verilerinin birleştirilmesiyle iki araştırma yaklaşımının sınırlılıklarının en aza indirmek amaçlanmıştır (Creswell, 2017, s.218).

Bu çalışma karma yöntem desenlerinden iç içe geçmiş desene göre oluşturulmuştur. Alanyazında bu desen “*Gömülü karma desen*”, “*İç içe geçmiş desen*” ve “*Müdahale deseni*” şeklinde farklı isimlerle yer almaktadır (Creswell ve Plano Clark, 2015; Mertkan, 2015; Creswell, 2021). “Bu desende veriler nitel ve nicel araştırma desenleri ile toplanıp çözümlenmektedir. Araştırmacı nicel bir desen içinde nitel deseni, nitel bir desen içinde nicel deseni kullanabilmektedir (Gültekin, Gürdoğan

Bayır ve Yaşar, 2020, s.332).” Bu araştırmada ise nicel desen içinde nitel desen kullanılmıştır. İç içe geçmiş desen tek veri setinin araştırma sürecinde yetersiz kaldığı, farklı soruların yanıtlanması gerektiği ve her bir farklı soru için farklı bir veri setine ihtiyaç duyulması durumlarında kullanılmaktadır (Creswell ve Plano Clark, 2015, s.98). Bu araştırmada da farklı araştırma sorularına cevap aranması ve bunun içinde farklı türde verilere ihtiyaç duyulmasından dolayı iç içe geçmiş desen tercih edilmiştir. “Bu desenin kullanılmasının bir diğer amacı ise bir deney veya müdahale deneme programı yürütülmesi yoluyla buna nitel veriyi ekleyerek bir araştırma problemini çalışmaktır (Creswell, 2021, s. 43).” Aşağıda yer alan Şekil 2.1’de iç içe geçmiş desenin araştırma süreci yer almaktadır.

Şekil 2.1. İç içe geçmiş karma desen araştırma süreci (Creswell, 2021, s.45)

Bu araştırmada da deneysel uygulamanın öncesi, sırasında ve sonrasında daha derinlemesine bilgi elde edebilmek için nitel verilere ihtiyaç duyulmasından dolayı iç içe geçmiş karma desen tercih edilmiştir.

2.2. Araştırma Süreci

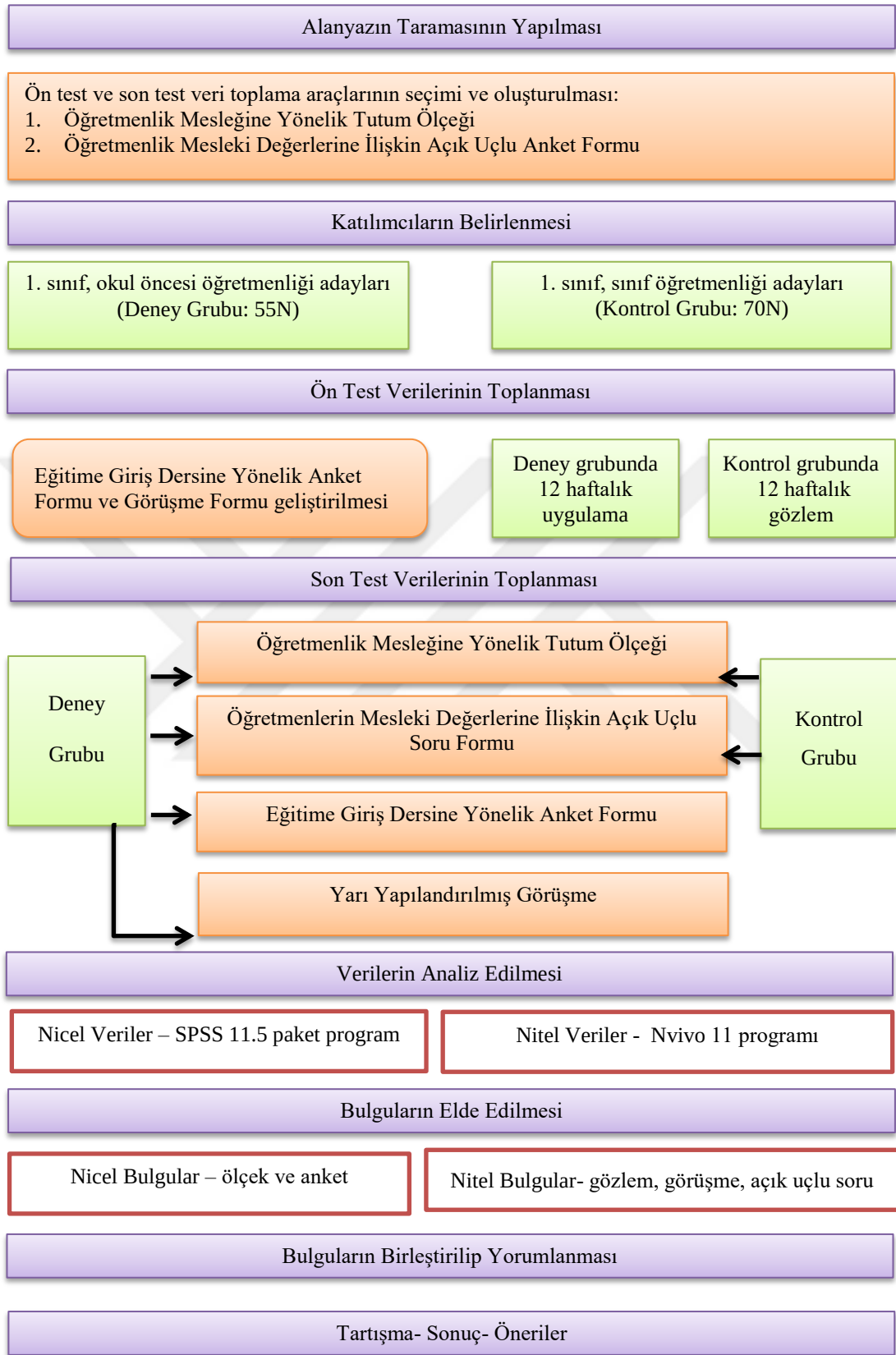
Araştırma sürecine çalışmanın kapsamını, yöntemini, veri toplama araçlarının türünü ve uygulama sürecini belirleyebilmek için alanyazın taraması ile başlanmıştır. Alanyazın çalışması sonucunda çalışmanın amacı, yöntemi, çalışma takvimi belirlenmiştir. Çalışmada kullanılacak veri toplama araçlarından öncelikle ön test- son test veri toplama araçları belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumunu belirlemek için ölçek seçimi yapılmış ve öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerleri belirlemek için açık uçlu soru formu oluşturulmuştur. Katılımcı belirleme aşamasında ise araştırma amacı doğrultusunda eğitim fakültesine yeni gelen ve Eğitime Giriş dersini alacak olan birinci sınıf öğretmen adayları tercih edilmiştir. Araştırmanın zayıf deneysel ön test- son test modeli için deney grubu olarak okul öncesi öğretmenliği programı, kontrol grubu olarak sınıf öğretmenliği programı tercih edilmiştir. Bu öğretmenlik programlarının tercih edilmesinin sebebi temel eğitim basamağının değerler eğitimi için önemli olmasıdır. Okul öncesi dönemde değer eğitiminin önemli olması bireylerde değerlerin ilk yıllarda büyük ölçüde oluşması ve ilerleyen yıllarda değişmesinin zor olduğunun bilinmesi ile açıklanırken (Kılınç, 2015, s.26); ilkökul dönemi kişilerin değerleri kazanması noktasında önemli bir rol oynaması nedeniyle önemli görülmektedir (Kasa, 2015, s.109). Deney grubu olarak belirlenen okul öncesi öğretmenliği programında 55 öğretmen adayı, kontrol grubu olan sınıf öğretmenliği programında 70 öğretmen adayı araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Deney grubunu oluşturan okul öncesi öğretmenliği programındaki Eğitime Giriş dersi danışman öğretim üyesi tarafından yürütülmüştür. Son olarak Anadolu Üniversitesi Etik Kurul'una başvuru yapıp izin alındıktan sonra uygulama süreci başlamıştır.

Araştırma sürecinde deney ve kontrol gruplarında Eğitime Giriş dersinin ilk haftası ders öncesinde öğretmen adaylarına araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma süreci ve süreçteki haklarının yer aldığı onam formu dağıtılarak gönüllülük esasına göre katılımları sağlanmıştır. Daha sonra ön test veri toplama araçları uygulanmıştır. Araştırmanın deneysel süreci tasarlanırken öğretmen adaylarının farkındalık kazanması amaçlanan öğretmenlik meslek değerlerinin Eğitime Giriş dersi konuları ile ilişkilendirilmesi amaçlanmıştır. Eğitime Giriş dersinin konuları ile hangi mesleki değerlerin ilişkilendirileceğini belirlemek amacıyla üç uzmandan görüş alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda mesleki değerlere uygun olarak çeşitli etkinlikler

düzenlenmiştir. Etkinlikler düzenlenirken tartışma soruları, drama videosu, sınıf içinde hareketli etkinlikler, örnek öğretmen videoları ve film kesitleri gibi çeşitli etkinliklerle bilişsel, duyuşsal ve devimsel alanlara hitap edilmesine önem verilmiştir. Ders planları uzman görüşü alındıktan sonra uygulanmıştır. Eğitime Giriş dersinin ilk 10 haftasında eğitim ile ilgili temel kavramlar ve eğitimin kuramsal temelleri konularına yer verilmiştir.

Eğitime Giriş dersi sona erdikten sonra son test verileri her iki gruba da uygulanmıştır. Deney grubunda öğretmen adaylarının mesleki değerlere yönelik farkındalıklarını belirlemek amacıyla “Eğitime Giriş Dersine Yönelik Anket Formu” uygulanmıştır. Son olarak deney grubunda yer alan öğretmen adayları arasından gönüllülük esasına göre 12 öğretmen adayı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin gerçekleştirileceği katılımcılar belirlenirken gönüllü olmalarının yanı sıra ön test olarak uygulanan “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği”nden grubun geneline göre yüksek, orta ve düşük puan alan öğretmen adaylarının görüşmeye katılmalarına özen gösterilmiştir. Tüm veriler toplandıktan sonra ilk olarak nicel veriler daha sonra nitel veriler ayrı ayrı analiz edilmiş ve bulgular oluşturulmuştur. Bulgular karşılaştırma yapılarak yorumlanmış ve raporlaştırılmıştır.

Araştırma süreci Şekil 2.2’de gösterilmiştir.

Şekil 2.2. Araştırma süreci

2.2.1. Kontrol grubunda yürütülen Eğitime Giriş ders süreci

Kontrol grubunu oluşturan Sınıf Öğretmenliği programında Eğitime Giriş dersi pazartesi ve çarşamba günü iki ayrı grupta yürütülmüştür. Bu nedenle kontrol grubunu oluşturan her iki şubede ayrı ayrı yapılandırılmış gözlem gerçekleştirilmiştir. Dersler her iki şubede de 9.00-11.30 arasında devam etmiştir. Kontrol grubundaki Eğitime Giriş dersi Eğitim Programları ve Öğretim alanında doktorasını tamamlayan bir öğretim elemanı tarafından sürdürülmüştür. Dersin yürütücüsünden ve her iki şubedeki katılımcılardan gerekli izinler alındıktan sonra ön test veri toplama araçları uygulanmıştır. Ders sürecindeki konular deney grubundaki konularla aynı sıralamada işlenmiştir. Araştırmacı ders sürecinde sınıfın en arka sırasından derse müdahale etmeden 12 hafta boyunca gözlem yapmıştır. Yapılandırılmış gözlem formu üzerinden derste bahsedilen mesleki değerler, öğretim elemanının sergilediği mesleki değerler, ders sürecinde kullanılan yöntem-teknikler, sınıfın ders sürecine katılımı ve ödev verme durumu gözlenmiştir. Eğitime Giriş dersi sonunda son test veri toplama araçları uygulanarak gözlem süreci tamamlanmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 2.1’de kontrol grubunda yürütülen Eğitime Giriş ders sürecine yer verilmiştir.

Tablo 2.1. Kontrol grubunda yürütülen Eğitime Giriş ders süreci

Tarih	Yer	Kontrol Grubu I	Kontrol Grubu II
23. 09.2019	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi B Blok 201	Tanışma Dersi (<i>Tutum ölçeği ve onam formu uygulandı</i>)	
25.09.2019			Tanışma Dersi (<i>Tutum ölçeği, açık uçlu soru ve onam formu uygulandı.</i>)
30.09.2019		Temel Kavramlar (<i>Açık uçlu soru formu ve eksik formlar uygulandı.</i>)	
2.10.2019			Temel Kavramlar (<i>Eksik formlar uygulandı.</i>)
7.10.2019		Eğitimin Bilimsel Temelleri (<i>Eksik formlar uygulandı.</i>)	
14.10.2019		Eğitimin Felsefi Temelleri	
16.10.2019			Eğitimin Bilimsel Temelleri
21.10.2019		Eğitimin Toplumsal Temelleri	
23.10.2019			Eğitimin Felsefi Temelleri
30.10.2019			Eğitimin Toplumsal Temelleri
6.11.2019			Vize Haftası
11.11.2019			
13.10.2019			Eğitimin Psikolojik Temelleri
18.11.2019		Eğitimin Psikolojik Temelleri	
20.11.2019			Eğitimin Tarihsel ve Hukuksal Temelleri
25.11.2019		Eğitimin Tarihsel ve Hukuksal Temelleri	
27.11.2019			Eğitimin Ekonomik ve Siyasi Temelleri
2.12.2019		Eğitimin Ekonomik ve Siyasi Temelleri	
9.12.2019		Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmen Eğitimi	
11.12.2019			Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmen Eğitimi
16.12.2019		Öğretmenlik Mesleği	
18.12.2019			Öğretmenlik Mesleği
23.12.2019		Eğitimde Güncel Konular (<i>Son testler uygulandı.</i>)	
25.12.2019			Eğitimde Güncel Konular (<i>Son testler uygulandı.</i>)

2.2. Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın katılımcılarını Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde birinci sınıfta öğrenim gören okul öncesi öğretmenliği programından 55, sınıf öğretmenliği programından 70 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcıların kişisel bilgilerine Tablo 2.2’ de yer verilmiştir.

Tablo 2. 2. Katılımcıların kişisel bilgileri

Deney Grubu		Kontrol Grubu	
	N		N
Cinsiyet	Kadın	Kadın	52
	Erkek	Erkek	18
Sınıf	1. sınıf	1. sınıf	69
	DGS ile geçiş	2. sınıf	1
Mezun olunan okul türü	Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	47
	Temel Lise	Temel Lise	6
	Sosyal Bilimler Lisesi	Sosyal Bilimler Lisesi	8
	Açık Lise	Açık Lise	1
	İmam Hatip Anadolu Lisesi	İmam Hatip Anadolu Lisesi	1
	Meslek Lisesi	Meslek Lisesi	1
	Öğretmen Lisesi	Fen Lisesi	5
		Yurt dışında bir lise	1
Öğretmenlik programı tercih sırası grupları	1-5 sıra	1-5 sıra	50
	6-11 sıra	6-11 sıra	12
	12-17 sıra	12-17 sıra	5
	21-23 sıra	19-21 sıra	3
Anne Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	Okur-yazar değil	9
	Okur-yazar	Okur-yazar	2
	İlkokul	İlkokul	26
	Ortaokul	Ortaokul	10
	Lise	Lise	16
Baba eğitim durumu		Üniversite	7
	Okur-yazar değil	Okur-yazar değil	1
	Okur-yazar	Okur-yazar	2
	İlkokul	İlkokul	17
	Ortaokul	Ortaokul	13
	Lise	Lise	18
	Üniversite	Üniversite	19
Ailede öğretmen var mı?		Lisansüstü	1
	Evet	Evet	31
	Hayır	Hayır	39

Araştırmanın katılımcıları belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Tipik durum örnekleme, temsil edici olarak kabul edilen kişi veya kişilerin araştırma sürecinde dahil edilmesidir (Ekiz, 2020, s.115). Bu araştırmada birinci sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının tercih edilmesinin

nedeni daha önce öğretmen eğitimi ve eğitim bilimleri ile ilgili bir ders almamış olmaları sebebiyle grupların bu anlamda birbirleriyle benzer düzeyde olmalarıdır. Ayrıca hizmet öncesi eğitim sürecinin ilk döneminde öğretmenlik meslek değerlerini fark etmeleri ve mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmelerinin, sonraki eğitim süreçleri için faydalı olacağı düşünülmüştür. Her iki grupta yer alan katılımcıların kişisel bilgilerine bakıldığında da cinsiyet, mezun olunan lise türü, ebeveyn eğitim düzeyi, öğretmenlik programı tercih sıralaması ve ailede öğretmen olma durumlarının benzer nitelikte oldukları görülmektedir.

Bu nedenle temel eğitim basamağında görev yapacak olan öğretmen adaylarının mesleki değerler konusunda farkındalık sahibi olması önemli görülmektedir. Deney grubu olarak okul öncesi öğretmenliği programının tercih edilmesinin nedeni ise bu programda Eğitime Giriş dersinin danışman öğretim üyesi tarafından yürütülmesidir.

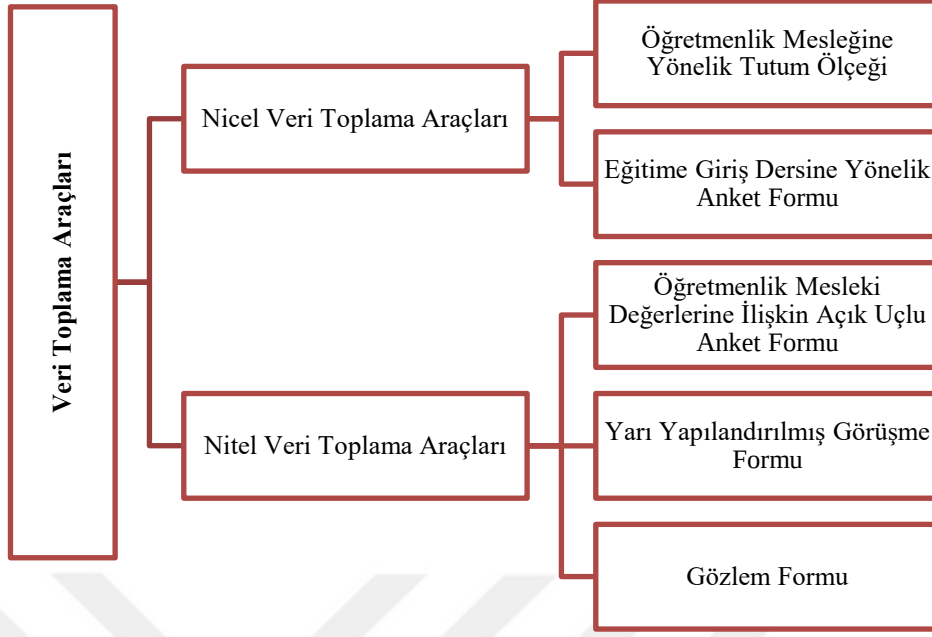
Araştırmanın nitel ve nicel boyutuna dahil olan katılımcı sayısına ilişkin bilgiler Tablo 2.3’ te yer almaktadır.

Tablo 2. 3. *Araştırmanın boyutlarına göre katılımcı dağılımı*

	Veri Toplama Aracı	Deney Grubu	Kontrol Grubu	Toplam Katılımcı
Nicel Boyuta Katılanlar	Ölçek	55	70	135
	Anket	55	-	55
	Açık uçlu soru formu	55	70	135
Nitel Boyuta Katılanlar	Yarı yapılandırılmış görüşme	12	-	12
	Gözlem			

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel boyutunda “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Eğitime Giriş Dersine Yönelik Anket Formu” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır; nitel veriler için ise “Öğretmenlerin Mesleki Değerlerine İlişkin Açık Uçlu Soru Formu”, “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” ve “Gözlem Formu” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bu veri toplama araçları ile ilgili bilgilere aşağıda yer verilmektedir.

Şekil 2. 3. Veri toplama araçları

2.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından ilki tutum ölçeği ile birlikte uygulanan (EK-3) kişisel bilgi formudur. Araştırma kapsamında oluşturulan bu form 9 sorudan oluşmaktadır. Formdaki ilk sekiz soru katılımcıların isim, cinsiyet, mezun olunan lise türü, öğretmenlik programı, öğretmenlik programı tercih sırası, ebeveyn eğitim durumu ve ailede öğretmen olup olmaması ile ilgili bilgileri belirlemeye yönelik iken son soru öğretmenlik mesleğini seçme nedenlerini öğrenmek üzere oluşturulmuş açık uçlu bir sorudan oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının isim-soy isim bilgilerinin alınması ön test-son test verilerinin eksiksiz bir şekilde toplanması ve yarı yapılandırılmış görüşmelere katılımcı belirleme aşaması için gerekli görülmüştür. Diğer kişisel bilgiler ise deney ve kontrol gruplarının özelliklerini belirlemek ve verileri yorumlanmasını desteklemek amacıyla toplanmıştır. Form uzman görüşü doğrultusunda oluşturulmuştur. Veri toplama araçlarından önce deney ve kontrol gruplarına uygulanırken isimlerinin alınması ve verilerin toplanma gerekçesi açıklanarak katılımcıların onayı alınmıştır.

2.3.2. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği

Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını belirlemek için ön test ve son test ölçümlerinde Çetin (2006, s.33-34) tarafından geliştirilen (EK-3) Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Çetin (2006), ölçeğin oluşturulması aşamasında 100 maddelik deneme ölçeğini 341 öğrenciye uygulamış ve gerçekleştirilen analizler sonucunda sevgi, değer ve tutum alt boyutlarını içeren 20'si olumlu, 15'i olumsuz olmak üzere toplamda 35 maddelik likert tipi bir ölçek oluşturmuştur. Ölçek maddeleri “Kuvvetle Katılım, Katılım, Kararsızım, Katılmam, Asla Katılmam” seçenekleri ile ifade edilmek üzere düzenlenmiştir. Ölçeğin ilk 19 maddesi ve 23. 24. ve 26. maddeleri sevgi alt boyutunu ölçmeye yönelikken “21, 22, 25, 27, 28, 30, 33, 35” numaralı maddeleri değer alt boyutunu, “20, 29, 31, 32, 34” numaralı maddeleri uyum alt boyutunu ölçmek üzere oluşturulmuştur. Aşağıdaki tabloda ölçek alt boyutlarının madde sayıları, varyans ve alfa değerleri yer almaktadır.

Tablo 2. 4. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin madde sayıları, varyans, alpha, ortalama ve standart sapma değerleri (Çetin, 2006, s.35)

Alt boyut	Madde sayısı	Varyans değeri	Alpha	X	SS
Sevgi	22	29,6	.95	84.35	14.72
Değer	8	12,2	.81	35.86	3.61
Tutum	5	9,4	.76	19.08	3.68

Ölçeğin Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değerinin 0.95 ve Cronbach alpha değerinin 0.95 olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir (Özdamar, 2004, s. 633). Aşağıda yer alan Tablo 2.5'te ölçeğin faktörlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2.5. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği alt faktörlerine ilişkin ortalama, standart sapma, maksimum, minimum puan değerleri ve korelasyon katsayıları (Çetin, 2006, s. 35)

Faktör	N	X	SS	Min.	Max.	Formasyon	Değer	Uyum
Sevgi	341	84.35	14.72	29	110		0.35**	0.67**
Değer	341	35.86	3.61	19	40			0.25**
Uyum	341	19.08	3.68	7	25			...

**p<01

“Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” bu araştırmada ön test- son test veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Okul öncesi öğretmenliği programında (deney grubu) 55 öğretmen adayına ve iki farklı grup olarak Eğitime Giriş dersini alan sınıf öğretmenliği programında (kontrol grubu) 70 öğretmen adayına uygulanmıştır.

2.3.3. Eğitime Giriş dersine yönelik anket formu

Öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek değerlerine ilişkin farkındalık kazanma durumlarını belirlemek için anket formu kullanılmıştır (EK-4). Maddeler etkinliklerin oluşturulmasında yararlanılan değerler temel alınarak oluşturulmuştur ve 44 maddeden oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının maddelere yönelik görüşlerini ifade edebilmeleri için “Tamamen katılıyorum, katılıyorum, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum” şeklinde dört seçenek verilmiştir. Anket formu için uzman görüşü alındıktan sonra deney grubundaki öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Veri analizi sürecinde, oluşturulan dörtlü seçenek, “Katılıyorum ve Katılmıyorum” şeklinde birleştirilmiş ve analizi bu şekilde gerçekleştirilmiştir.

Anket formunun kullanım amacı, etkinlikler kapsamında yer verilen meslek değerlerine yönelik öğretmen adaylarının farkındalıklarını belirlemektir. Bu nedenle Eğitime Giriş dersinin son haftasında son test veri toplama araçları ile birlikte deney grubundaki öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Aşağıda yer alan Tablo 2.6’da araştırma sürecinde nicel verilerin toplanmasına yönelik bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2. 6. *Nicel verilerin toplanmasına ilişkin bilgiler*

Veri Toplama Aracı	Veri Toplama Yeri	Ön Test		Son Test	
Ölçek	A. Ü. Eğitim Fakültesi B Blok 108	Deney Grubu n=55	25.09.2019 09.10.2019	Deney Grubu n=55	25.12.2019 06.01.2020
	A. Ü. Eğitim Fakültesi B Blok 218	Kontrol Grubu n=70	23.09.2019 09.10.2019	Kontrol Grubu n=70	23.12.2019 06.01.2020
Anket				Deney Grubu n=55	25.12.2019 06.01.2020

2.3.4. Öğretmenlerin mesleki değerlerine ilişkin açık uçlu soru formu

Öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek değerlerine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Soru formu “Bir öğretmenin sahip olması gereken mesleki değerler nelerdir? Bu değerlerin neden gerekli olduğunu örneklendirerek (sınıf içi öğretmen-öğrenci ilişkisi, geçmiş yaşantılarınız vb.) açıklayınız.” şeklinde bir sorudan oluşmaktadır. Açık uçlu soru formu için uzman görüşü alındıktan sonra deney ve kontrol gruplarında ön test-son test veri toplama aracı olarak kullanılmıştır (EK-2).

2.3.5. Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Yarı yapılandırılmış görüşme formu deney grubundaki öğretmen adaylarının Eğitime Giriş dersi sonrasında ders süreci ve derste gerçekleştirilen uygulamalar hakkındaki görüşlerini daha derinlemesine elde etmek için kullanılmıştır. Görüşme formu 8 sorudan oluşmaktadır. Değerler eğitimi konusunda çalışmaları olan üç uzmanın görüşleri doğrultusunda şekillenmiş olup EK-1’de yer almaktadır.

Görüşme formunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine bakışları, Eğitime Giriş dersindeki etkinliklerin mesleğe bakışa etkileri, dersin işlenişi ve gerçekleştirilen etkinlikler, mesleki değerler ve bu değerlerin mesleğe bakışlarına etkisi, dersi yürüten öğretim elemanının değerler konusunda rol model olması, derse ve ders içinde değerlere yer verme durumu ve sürece ilişkin önerilerini almak üzere belirlenmiş çeşitli sorular yer almaktadır.

Görüşme sorularının işlevselliğini görmek için gönüllü bir öğretmen adayı ile pilot görüşme yapılmıştır. 27.18 dakika süren bu görüşme sonrasında soruların anlaşılabilirliğini artırmak için düzenlemeler yapılmıştır. Deney grubunda Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinden düşük, orta ve yüksek puan alan öğrenciler arasından gönüllü olan 12 katılımcı ile Eğitime Giriş dersi sona erdikten sonra yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 08-17.01.2020 tarih aralığında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde gerçekleştirilirken 1 görüşme ise hafta sonuna denk gelmesi sebebiyle kampüs içinde yer alan bir kafede gerçekleştirilmiştir. Tüm görüşmelerde toplamda 3 saat 51 dakika ses kaydı alınmış olup görüşme süresinde gerekli görülen noktalarda not tutulmuştur. Görüşme dökümlerinin yapılmasının ardından yeterince yanıt alınamadığı düşünülen sorulara yönelik 8-15 Mart 2020 tarihleri arasında 6 katılımcıya telefon ile ulaşılmış ve görüşme yapılmıştır.

2.3.6. Gözlem Formu

Gözlem formu deney ve kontrol grupları arasındaki uygulamaları karşılaştırmak ve deneysel süreci kontrol altında tutmak amacıyla kontrol grubunda kullanılmıştır. Gözlem formu, derste kullanılan yöntem ve teknikler, etkinlikler, verilen ödevler, yer verilen mesleki değerler ve öğretim elemanının rol model olması ile ilgili bölümlerden oluşmaktadır (EK-5). Kontrol grubunda yürütülen gözlem süreci, vize-final haftaları ve çeşitli mazeretlerden dolayı yapılamayan dersler (her iki grupta da iki hafta ders yapılmamıştır) dışında 11 hafta yürütülmüştür.

Her iki grupta da veri toplama araçları öncelikle derslerin yürütüldüğü sınıflarda uygulanırken derse gelmeyen öğretmen adaylarına Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi'nde uygulanmıştır.

Nitel veri toplama süreci aşağıda yer alan Tablo 2.7' de yer almaktadır.

Tablo 2.7. Nitel verilerin toplanmasına ilişkin bilgiler

Veri Toplama Aracı	Veri Toplama Yeri	Süre	Ön Test		Son Test	
Açık uçlu soru formu	A. Ü. Eğitim Fakültesi B Blok 108	(Derse gelmeyen öğrenciler için A.Ü. kütüphanesi)	Deney Grubu n=55	25.09.2019 09.10.2019	Deney Grubu n=55	25.12.2019 06.01.2020
	A. Ü. Eğitim Fakültesi B Blok 218		Kontrol Grubu n= 70	23.09.2019 09.10.2019	Kontrol Grubu n= 70	23.12.2019 06.01.2020
Gözlem	A. Ü. Eğitim Fakültesi B Blok 218	11 hafta (Toplamda 44 saat)	Kontrol Grubu 23. 09. 2019- 25.12.2019			
Yarı yapılandırılmış görüşmeler	Pilot Görüşme	27' 18"	07.01.2020	Ö7*	26' 34"	10.01.2020
	Ö1	18' 02"	08.01.2020	Ö8	19' 38"	11.01.2020
	Ö2*	22' 05"	08.01.2020	Ö9	21' 03"	11.01.2020
	Ö3*	14' 04"	08.01.2020	Ö10	35' 04"	13.01.2020
	Ö4*	25' 43"	09.01.2020	Ö11	33' 57"	15.01.2020
	Ö5*	17' 13"	09.01.2020	Ö12*	22' 35"	17.01.2020
	Ö6	17' 26"	09.01.2020			
*İşaretli öğretmen adayları ile 8-15 Mart 2020 tarihleri arasında telefon görüşmesi yapılmıştır.						

2.4. Uygulama Süreci

Öğretmen adaylarına mesleki değerlere yönelik farkındalık kazandırmayı amaçlayan bu çalışmanın deneysel boyutunda öğretmenlik mesleki değerleri Eğitime Giriş dersi konuları ile ilişkilendirilmiştir. Tunca (2012)'nin doktora tez çalışmasında belirlediği 44 öğretmenlik mesleki değeri temel alınmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 2.8'de mesleki değerlere yer verilmiştir.

Tablo 2. 8. *Öğretmenlik meslek değerleri (Tunca, 2012)*

1. Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma	23. Ulusal dile önem verme
2. Mesleğine bağlılık duyma	24. Farklılıklara saygı duyma
3. Hoşgörülü olma	25. Açık düşünceli olma
4. Dürüst olma	26. Eleştiriye açık olma
5. Sabırlı olma	27. Eşitlikten ve adaletten yana olma
6. Nazik olma	28. Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunma
7. Bağışlayıcı olma	29. Din ve vicdan özgürlüğünü savunma
8. Entelektüel olma	30. Kurallara saygılı olma
9. İlkel olma	31. Gelenek ve göreneklere duyarlı olma
10. Yardımsever olma	32. Katılımcı olma
11. Estetik beğeni sahibi olma	33. Uzlaşmacı olma
12. Sorumluluk sahibi olma	34. Çevreye karşı duyarlı olma
13. Bilimsel düşünme	35. Özsaygı duyma
14. Araştırmacı olma	36. Akılcı olma
15. Üretken olma	37. Paylaşımçı olma
16. Kuşkucu olma	38. Atatürk ilkelerine bağlı olma
17. Tutarlı olma	39. Hukukun üstünlüğüne inanma
18. Demokrat olma	40. Ulusal simgelere duyarlı olma
19. İşbirliğine açık olma	41. Vatansever olma
20. İnsancıl (hümanist) olma	42. Yenilikçi olma
21. Şiddete karşı olma	43. Çağdaş olma
22. Yurttaşlık bilincine sahip olma	44. Öğrenmeye açık olma

Eğitime Giriş dersinde her hafta ele alınacak ders konuları ve uygulanabilecek etkinlikleri belirlemeye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Haftalara göre ele alınacak ders

konuları ve ilgili etkinlikleri belirten taslak bir form oluşturulmuştur. Form için uzman görüşü alındıktan sonra değerler eğitimi ve öğretmenlik meslek değerleri alanında çalışmaları olan üç alan uzmanına gönderilmiştir. Uzmanlardan her hafta işlenecek konuya ve tasarlanacak etkinliklere göre ele alınması uygun görülen meslek değerlerine ilişkin görüş belirtmeleri rica edilmiştir. Uzmanlar tarafından “Nazik olma, Bağışlayıcı olma, Yardımsever olma, Estetik beğeni sahibi olma ve Çevreye karşı duyarlı olma” meslek değerleri Eğitime Giriş dersi kapsamında yer alan konularla ilişkili bulunmamıştır. Bu nedenle, söz konusu değerlere yönelik doğrudan bir etkinlik gerçekleştirilmemiş, öğrenme-öğretme sürecinde öğretmen-öğrenci etkileşimi, sınıf içi paylaşımlar kapsamında yer verilmiştir. Ayrıca her hafta ders planı kapsamında ele alınan mesleki değerlerin yanı sıra ilgili görülen noktalarda farklı meslek değerlerine de vurgu yapılmıştır.

Eğitime Giriş dersinde mesleki değerlere yönelik etkinlik tasarlanarak ders planları oluşturulmuştur. Ders planları uygulanmadan önce uzman görüşüne başvurulmuş ve gerekli düzeltmeler yapılarak plana son hali verilmiştir.

Eğitime Giriş dersi konularının aksamaması, tüm mesleki değerlere yer verebilmek ve gerçekleştirilen etkinliklere tüm sınıfı dahil edebilmek adına geniş katılımlı etkinlikler tercih edilmiştir. Ayrıca Eğitime Giriş ders içeriğinin yoğunluğu, ders süresinin haftada iki saatle sınırlı olması ve sınıf mevcudunun kalabalık olması sebebiyle mesleki değerlere yönelik etkinlikler öğrenme-öğretme süreci ile sınırlı tutulmamış, sınıf dışı etkinliklere de yer verilmiştir. Sınıf dışı etkinlikler Anadolu Üniversitesi’nin kullanmış olduğu Canvas Öğrenme Yönetim Sistemi üzerinden oluşturulan ders grubundan yürütülmüştür. Canvas Öğrenme Yönetim Sisteminden gerek ders gerekse mesleki değerlere yönelik etkinlik, okuma, tartışmaya yönelik paylaşımlar gerçekleştirilmiştir. Böylece ders süresinin sınırlılığı ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bunların yanında deney grubunda dersi yürüten öğretim elemanı örtük programı da etkili bir şekilde kullanmıştır. Örtük programın mesleğe yönelik tutuma etkisini Yüksel (2007, s.324)’in şu şekilde açıklamıştır:

Öğretmen eğitimi sürecinde örtük program kapsamındaki örtük mesajlar, öğretmen eğitimi programlarının yürütülmesi süreçlerinden bu süreçleri etkileyen resmi ve sosyal çevrelere, ders kitaplarından materyallere, öğretim elemanları- yöneticilerin sözleri ve davranışlarından iletilir. Bu sayede örtük program ile öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüş ve tutumlarının yanında mesleki niteliklerini oldukça etkileyebilir (Yüksel, 2007, s.324).

Bu nedenle deney grubunda uygulama sürecini yürüten ğretim elemanının davranışları ile örnek olması durumu da araştırma kapsamında dikkate alınmıştır.

Uzman görüşleri doğrultusunda haftalara göre ele alınan değerler ve gerçekleştirilen etkinlikler Tablo 2.9’da sunulmuştur.

Tablo 2. 9. *Eğitime Giriş dersi konuları ve ele alınan değerler*

Tarih	Yer	Uygulama	DeneySEL Süreç			
23.09.19 09.10.19		Ön test uygulama	Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği Öğretmenlerin Mesleki Değerlerine İlişkin Açık Uçlu Soru Formu			
		Konu	Ele alınan değerler	Sınıf içi etkinlik	Sınıf dışı etkinlik	Kontrol Grubu
25.09.19		Tanışma dersi	Özsaygı			
2.10.19	B Blok 108	Temel kavramlar	Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma Öğrenmeye açık olma	Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma ile ilgili tartışma	UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirası ile ilgili tartışma	Gözlem yapıldı
9.10.19		Bilimsel Temeller	Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma Bilimsel düşünme Araştırmacı olma Akılcı olma	Kültürel miras ile ilgili video paylaşımı ve mucit öğretmen haberinin tartışılması	Makale inceleme ödevi	
16.10.19		Felsefi Temeller	Eleştiriye açık olma İnsancıl olma Açık düşünceli olma Kuşkucu olma Yeniliklere açık olma	Değer Tanı Oyunu		

Tablo 2. 9. (Devam) Eğitime Giriş dersi konuları ve ele alınan değerler

Tarih	Yer	Uygulama	Deneyisel Süreç		
		Konu	Ele alınan değerler	Sınıf içi etkinlik	Sınıf dışı etkinlik
23.10.19	B Blok 108	Toplumsal Temeller	İşbirliğine açık olma Sorumluluk sahibi olma Katılımcı olma Araştırmacı olma Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma Yurttaşlık bilincine sahip olma Vatansever olma Çağdaş olma Öğrenmeye açık olma Hoşgörülü olma	Örnek öğretmen videosu paylaşma (Videoda gözlemlenen mesleki değerlerin post-itlere yazılıp sınıfla paylaşıldıktan sonra kartonlara yapıştırılması)	Serbest zaman etkinlikleri ile ilgili tartışma
30.10.19		Psikolojik Temeller	Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunma Eşitlikten ve adaletten yana olma Farklılıklara saygı duyma Hoşgörülü olma Şiddete karşı olma Mesleğe bağlı olma Tutarlı olma Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma Uzlaşmacı olma Hoşgörülü olma	Film kesiti -üzerinden tartışma	Bireysel farklılıklarla ilgili anıları veya gözlemlerini paylaştıkları bir tartışma
13.10.19		Tarihsel Temeller	Atatürk ilkelerine bağlı olma Ulusal dile önem verme Ulusal simgelere duyarlı olma Kültürel mirasa duyarlı olma	Atatürk ilkeleri ile mesleki değerleri eşleştirme etkinliği	Kitap listesinin paylaşılması

Gözlem yapıldı

Tablo 2. 9. (Devam) Eğitime Giriş dersi konuları ve ele alınan değerler

Tarih	Yer	Uygulama	Deneysel Süreç		
		Konu	Ele alınan değerler	Sınıf içi etkinlik	Sınıf dışı etkinlik
27.11.19	B Blok 108	Hukuksal Temeller	Hukukun üstünlüğüne inanma Kurallara saygılı olma Din ve vicdan özgürlüğünü savunma Tutarlı olma Eşitlikten ve adaletten yana olma	Hukuksal temeller ile ilgili video çekme ödevlerinin paylaşımı	Video çekme ödevinin canvasta paylaşımı
4.12.19		Ekonomik ve Siyasi Temeller	Üretken olma Vatansever olma Demokrat olma Atatürk ilkelerine bağlı olma Eşitlikten ve adaletten yana olma Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunma	Gazete oluşturma etkinliği	Eğitim ve ekonomi ilişkisi ile ilgili video paylaşımı “Eğitimin Geleceği: 2030 Projeksiyonları Üzerine” yazı paylaşımı
11.12.19		Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmen Eğitimi	Tutarlı olma Entelektüel olma Uzlaşmacı olma Sabırlı olma Yeniliklere açık olma Estetik beğeni sahibi olma	Mesleki değerlere uygun ifade yazma etkinliği	Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri paylaşıldı.

Gözlem yapıldı

Tablo 2. 9. (Devam) Eğitime Giriş dersi konuları ve ele alınan değerler

Tarih	Yer	Uygulama	Deneysel Süreç			Kontrol Grubu
		Konu	Ele alınan değerler	Sınıf içi etkinlik	Sınıf dışı etkinlik	
18.12.19	B Blok 108	Öğretmenlik Mesleği	Dürüst olma Öğrenmeye açık olma Eşitlikten ve adaletten yana olma Tutarlı olma Mesleğine bağlılık duyma	Değer taşı oyunu	Etkili öğretmenlik ve öğretmenlik meslek etiği konusunda yazı paylaşımı	Gözlem yapıldı
25.12.19		Eğitimde Güncel Konular	Yenilikçi olma Çağdaş olma Öğrenmeye açık olma Özsaygı	21. yy. öğrenen ve öğretenlerin becerileri, mesleki değerler konularından bahsetme	“Öğretmen Adaylarının 21. yy. Öğrenen Becerileri Kullanımları ve 21. yy. Öğreten Becerileri Kullanımları Arasındaki İlişki” isimli tez paylaşımı	
23.12.19	Deney Grubu: B Blok 108	Son Test Uygulaması	Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği Öğretmenlerin Mesleki Değerlerine İlişkin Açık Uçlu Soru Formu Eğitime Giriş Dersine Yönelik Anket Formu (Sadece deney grubuna uygulandı)			
6.01.20	Kontrol grubu: B Blok 218					
8.01.19	Anadolu Üniversitesi	Görüşme	12 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirildi.			
17.01. 20						

2.5. Veri Analizi

Veri analizi nicel ve nitel veriler için farklı şekillerde gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki nicel ve nitel verilerin analiz süreçlerine yer verilmiştir.

2.5.1. Nicel veri analizi

Nicel veriler SPSS (Statistical Package For Social Sciences) 11.5 paket program kullanılarak analiz edilmiştir. Kişisel bilgiler, ölçek ve anket formu aracılığı ile elde edilen veriler kodlanarak SPSS 11.5'e aktarılmıştır.

İlk olarak SPSS 11.5 üzerinden kayıp veriler incelenmiştir. Tüm ölçek maddeleri için kayıp veriler %5'in altında olduğu için herhangi bir işlem yapılmamıştır. Analizlerden önce normallik analizi gerçekleştirilmiş ve verilerin dağılımı incelenmiştir. Analiz sonuçlarının yorumlanırken anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Ayrıca verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1.00 ile -1.00 aralığında olması koşulu aranmış ve histogram eğrileri incelenmiştir.

Normallik analizi ölçek maddelerinin toplam puanı ve anket maddelerinin ortalama puanı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" nin ön test ve son test ölçümlerinin normallik analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2. 10. *Nicel verilerin normallik analizi sonuçlarına ilişkin bulgular*

Grup	Veri Toplama Aracı	Uygulama	N	Skewness	Kurtosis	Kolmogorov- Smirnov p değeri
Deney	Ölçek	Ön test	59	-3,7556	5,7438	.200
		Son test	55	-3,897	3,369	.027
Kontrol	Ölçek	Ön test	72	-3,0742	0,1162	.004
		Son test	70	-2,205	-0,021	.006

Normallik analizi sonuçlarına göre Kolmogorov-Smirnov p değeri deney grubunun ölçek puanları ve kontrol grubuna uygulanan son test ölçek puanı için normal dağılıma uygun olmasına karşın tüm ölçümler için Skewness değerinin +1.0 ve -1.0 aralığının dışında kalması (Hair, Black, Babin ve Anderson, 2014, s.34) ve

histogramların normal dağılıma uygun olmaması sebebiyle nicel verilerin normal dağılıma uygun olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle nicel veri analizi sürecinde nonparametrik testler uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test sonuçlarını karşılaştırmak için Mann Whitney U testi; her iki grubun kendi içinde ön test ve son test puanları arasında bir değişim olup olmadığını belirlemek için ise Wilcoxon İşaretli Sıralar testi yapılmıştır. Gruplar arasında oluşabilecek farklarda etki büyüklüğünü hesaplamak için ise Mann Whitney U testi için $d=Z/\sqrt{N}$ formüllü, Wilcoxon İşaretler Sıralı Testi için $d= t/\sqrt{N}$ formülü kullanılmıştır (Rosenthal, 1991, s.19). Etki büyüklükleri yorumlanırken aritmetik ortalamaya dayanan etki büyüklükleri;

- 0,20 – 0,49 arasında küçük etki,
- 0,50 – 0,79 arasında orta etki,
- 0,80 ve üzerinde geniş etkiye sahiptir şeklinde yorumlanmıştır (Cohen, 2000'den akt. Kaşaracı, 2013, s. 39).

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin ön test puanlarının Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .93 iken son test Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .94'tür. Ölçeğin geçerlilik değerleri aşağıdaki gibidir:

- $0,00 \leq \alpha < 0,40$ aralığında güvenilir değil,
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ aralığında düşük güvenilirlikte,
- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ aralığında oldukça güvenilir,
- $0,80 \leq \alpha < 1,00$ aralığında yüksek derecede güvenilirdir (Özdamar, 2004, s.633).

Buna göre araştırmada kullanılan tutum ölçeğinin ön test ve son test Cronbach Alpha katsayısının yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

Eğitime Giriş Dersine Yönelik Anket Formundan elde edilen veriler SPSS 11.5 paket programına aktarılmıştır. SPSS 11.5 programına aktarılan verilerin doğruluğu kontrol edildikten sonra betimsel istatistik yöntemleri uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının anket maddelerine ilişkin vermiş oldukları cevapların frekansları ve yüzde değerleri alınmıştır.

2.5.2. Nitel veri analizi

Nitel verilerin analizinde veri türüne göre tümevarım ve betimsel analiz kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin çözümlenmesi tümevarım analizi ile gerçekleştirilmiştir. “Tümevarım analizi, veriler üzerinde kategorilerin, temaların ve örüntülerin ortaya çıkarılmasıdır (Patton, 2018, s.453)”. Açık uçlu soru formu ve gözlem formundan elde edilen verilere ise betimsel analiz uygulanmıştır. “Betimsel

analizde ise elde edilen veriler daha önce oluşturulan temalara göre özetlenip yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.239)”. Gözlem verileri gözlem formunda yer alan temalar çerçevesinde analiz edildiği için betimsel analiz yönteminin kullanılması uygun görülmüştür.

Nitel veriler Nvivo 11 programı kullanılarak analiz edilmiştir. İlk olarak yarı yapılandırılmış görüşmelere ait ses kayıtlarının dökümü yapılmıştır. Dökümlerin farklı bir araştırmacı tarafından kontrolü yapıldıktan sonra Nvivo 11’e aktararak analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler Eğitim Programları ve Öğretim alanında nitel veri analizi dersini almış olan bir yüksek lisans öğrencisi tarafından kontrol edilmiş ve verilen dönütler doğrultusunda analiz gözden geçirilmiştir. Görüşme, gözlem ve açık uçlu soru verilerinin analizleri tamamladıktan sonra bir uzman ile geçerlik çalışması yapılmıştır.

2.6. Araştırmada İnandırıcılık

Araştırma karma yöntem yaklaşımına göre desenlendiği için geçerlik ve güvenilirlik kavramlarının yanı sıra inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik gibi kavramlar kullanılmıştır (Lincoln ve Guba, 1985, akt: Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 276-277).

İnandırıcılığı sağlamak adına araştırmanın çeşitli aşamalarında uzman görüşlerine başvurulmuştur. Öncelikle araştırma sürecinin başından sonuna kadar danışman öğretim üyesinin görüşleri alınmıştır. Araştırmanın uygulama sürecinde her hafta hangi mesleki değerlerin derste yer alacağını belirlemek üzere değer eğitimi alanında çalışmaları olan 3 uzmandan görüş alınmıştır. Uzman görüş formunda 12 haftalık bir çizelgede her hafta hangi konuların işleneceği ve yapılması muhtemel etkinlikler belirtilmiş ve uzmanlar bu doğrultuda uygun gördükleri mesleki değerleri belirlemeleri beklenmiştir. Üç uzmanın dönütleri incelenmiş ve haftalara göre ele alınacak mesleki değerler belirlenmiştir. Her hafta oluşturulan ders planları da uzmanların görüşüne göre düzenlenerek uygulanmıştır. Veri toplama araçları oluşturulurken yarı yapılandırılmış görüşme formu için üç uzmandan görüş alınırken anket formu, açık uçlu soru formu ve gözlem formu için de uzman görüşüne başvurulmuştur. Veri toplama aşamasında yarı yapılandırılmış görüşme sorularının işlevselliğini görebilmek için gönüllü bir öğrenci ile pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Pilot görüşmeden elde edilen ses kaydı danışman öğretim üyesi tarafından dinlendikten sonra gerekli düzenlemeler yapılmış ve görüşme sorularına son

hali oluşturulmuştur. Görüşmeler gerçekleştirildikten sonra görüşme dökümleri nitel araştırma dersini almış bir kişi tarafından incelenmiş kontrol edilmiştir. Aynı zamanda danışman öğretim üyesi görüşme verilerini incelemiş ve sonrasında ayrı bir analiz gerçekleştirmiştir. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen tüm analizler danışman ile paralel olarak gerçekleştirilerek görüş birliğine varılmıştır. Anket formu, ölçek formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu, gözlem formu gibi çeşitli veri toplama araçlarını kullanarak derinlemesine veri toplamak amaçlanmış ve bu şekilde inandırıcılık artırılmaya çalışılmıştır. “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” ile ilgili tercih yapılırken kuramsal çerçeveye uygun olarak güvenilir (0.95) bir ölçek tercih edilmiştir ve ölçek kullanılmadan önce ölçeğin kullanımına dair izin alınmıştır. Deney grubunda 12 haftalık uygulama süreci ile uzun süreli etkileşim sağlanmaya çalışılmıştır.

Aktarılabilirliği sağlamak adına katılımcılar belirlenirken birinci sınıfta öğrenim gören temel eğitim basamağındaki öğretmen adayları olması ve Eğitime Giriş dersini alacak olmalarına dikkat edilmiş ve bu doğrultuda amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Aynı zamanda aktarılabirlik için araştırma süreci raporlanırken ayrıntılı betimleme sağlayabilmek adına doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Araştırmanın tutarlılığını sağlamak için veri toplama araçları, araştırmanın amacı ve araştırma soruları bağlamında düzenlenmiştir. Veri analizleri de araştırmanın amacına uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Nicel araştırmalarda “Bağımlı değişkende gözlenen değişmelerin bağımsız değişkenle açıklanabilirlik derecesi iç geçerlik, sonuçları deneklerin seçildiği büyük gruplara, evrene genellenebilirlik derecesi ise dış geçerlik olarak tanımlanır (Büyüköztürk vd., 2020, s.180)”.Deneysel araştırmalarda iç geçerliğe etki eden faktörler, “Denek seçimi, deneklerin olgunlaşması, veri toplama aracı, deneklerin geçmişi, denek kaybı etkisi, ön test etkisi, etkileşme etkisi, istatistiksel regresyon, beklenti etkisi ve dışsal etkiler” şeklinde açıklanmıştır. Dış geçerlik için ise “örnekleme etkisi, beklentilerin etkisi, öntest-deneysel etkileşim etkisi” faktörleri etkili olmaktadır (Spyridakisi, 1992; Karasar, 1995; Eckhard ve Ermann, 1997’den akt. Büyüköztürk vd., 2020, s. 181-183). Bu araştırmada kişisel bilgi formu aracılığıyla elde edilen verilerden yola çıkarak deney ve kontrol gruplarındaki katılımcıların ebeveyn eğitimlerinin, mezun oldukları okul türü ve ailede öğretmen olma durumu gibi değişkenlerin benzer olduğu görülmektedir. Ayrıca ön test veri toplama aracı olarak uygulanan “Öğretmenlik

Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği”ne göre her iki grubun uygulama öncesinde mesleğe yönelik tutumlarının yakın düzeyde olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda her iki grubun sosyolojik özelliklerinin ve uygulama öncesinde mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmamasından dolayı deney ve kontrol gruplarının benzer özelliklere sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca kontrol grubundaki ders sürecinde gözlem yapılarak süreçte katılımcıları etkileyebilecek unsurlar belirlenmeye çalışılmıştır. Böylece iç geçerlilik iyileştirilmeye çalışılmıştır.

Karma yöntem araştırmalarının geçerliğini açıklamak için Cristensen, Jhonson ve Turner (2020, s.425-426), Onwuegbuzie ve Johnson (2006, s.57)’nın geçerlik türlerinden beşini ele almıştır. Bunlar:

- Dahili-harici geçerlik: araştırmacı hem içerden biri gibi hem dışardan objektif bakış açısı sağlaması durumudur.
- Zayıflıkları indirgeme geçerliği: Bir yöntemin zayıflıklarının kapatılması için başka bir yöntemin uygulanmasıdır.
- Dizgesel geçerlik: nitel ve nicel araştırmanın yapılma sırasının araştırma sonuçlarına etkide bulunmayacağına emin olmak.
- Örnek bütünleşme geçerliği: Araştırmacı nitel ve nicel verilere aynı şekilde davranmak yerine her bir örnekleme uygun sonuçlar çıkarmasıdır.
- Çoklu geçerlik: Araştırmacının uygun nitel, nicel ve karma yöntem geçerliklerini karşılaştırmasıdır.

Buna göre dahili ve harici geçerlik kapsamında araştırmacı, araştırma sürecinde hem uygulama sürecine dahil olarak içerden bir bakış açısına sahip olmuş hem de uzman görüşleri ile gerçekleştirilen analizlerde de görüldüğü üzere nesnel bir bakış açısı ile çalışmayı sürdürmüştür. Zayıflıkları indirgeme geçerliği için zayıf deneysel ön test-son test modeli uygulandıktan sonra katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirerek uygulama süreci hakkında derinlemesine bilgi alınmıştır. Dizgesel geçerlikte ön test ve son testte kullanılan veri toplama araçları farklı türde veri topladığı için farklı sıra ile uygulandıkları takdirde araştırma sonuçlarında bir değişiklik olmayacağı düşünülmektedir. Örnek bütünleşme geçerliği için nicel bulgular her grup için genellenebilirken görüşme bulguları katılımcıların görüşleri ile sınırlıdır. Çoklu geçerliği sağlamak için ise karma yönteme ait geçerliklerin yanı sıra nitel ve nicel yöntem geçerliklerine de dikkat edilmiştir.

2.7. Araştırmada Etik

Araştırmanın bilimsel araştırma etiğine uygunluğunu sağlamak için çeşitli önlemler alınmıştır. İlk olarak Anadolu Üniversitesinin Etik Kurulundan onay belgesi alınmıştır (EK- 7).

Araştırma öncesinde deney ve kontrol gruplarındaki katılımcıların ve kontrol grubunda dersi yürüten öğretim görevlisinin gönüllü olduklarına dair yazılı bir onay belgesi alınmıştır. Bu belgede araştırmanın amacı, süreçteki uygulamalar ve veri toplama araçlarından bahsedilmiştir. Ayrıca çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı ve istedikleri takdirde çalışmadan ayrılacakları, ayrılmaları halinde verilerin kendilerine iade edileceği de yer almaktadır (EK-8, EK-9, EK-10). Elde edilen verilerin sunumunda her katılımcı 1’den başlayarak numaralandırılmıştır. Görüşme verilerinde doğrudan alıntılar aktarılırken her bir öğretmen adayına birden başlanarak numara verilmiştir. Öğrenci ve numarası şeklinde kısaltılarak sunulmuştur (Ö1).

Onam formunda da yer aldığı üzere bu araştırmanın verileri sadece bilimsel çalışma kapsamında kullanılmıştır. Ayrıca veriler araştırmacı tarafından saklanmaktadır. Araştırmanın raporlaştırılması tamamlandıktan sonra katılımcılarla paylaşılması planlanmıştır.

2.8. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı, “Değer Eğitiminde Kuram ve Uygulamalar” isimli ders alarak araştırma konusunun kuramsal boyutu hakkında bilgi sahibi olma imkanı bulmuştur. Ayrıca “Nitel Araştırma Yöntemleri” ve “Nitel Veri Analizi” derslerini de alarak görüşme ve gözlem yoluyla veri toplama ve nitel verileri analiz etme konusunda deneyim kazanmıştır. Ayrıca TÜBİTAK tarafından düzenlenen “Nitel Araştırma Kursu”na katılarak yeni öğrenmeler ve farklı bakış açıları kazanmıştır. Bu deneyimlerini araştırma sürecine yansıtma imkanı bulmuştur. “Eğitimde İstatistiksel Yöntemler” dersi ile araştırmanın nicel boyutunda kullanabileceği çeşitli analizler ve uygulamalara ilişkin bilgi edinmiştir. Edinilen bu bilgileri farklı araştırma yöntemleri dersleri ile de desteklemiştir. Veri analizi aşamasında ise araştırma sürecinin öncesinde farklı çalışmalar için Nvivo 11 paket programı kullanarak deneyim kazanmıştır. SPSS 11.5 programı ile ilgili ise ders sürecinde sınırlı olarak edindiği bilgileri okumalar aracılığı ile geliştirmiştir.

Araştırmacı deney grubunda gerçekleşen uygulama sürecinde danışman ğretim üyesinin yürüttüğü derslere eşlik etmiş, gerçekleştirilen etkinliklerde yardımcı olmuş ders planlamasına ilişkin ders sürecinde notlar tutmuştur. Kontrol grubunda ise gözlem yaparken sınıfın en arka sırasında oturmuş ve sadece dersi izleyerek gözlem yapmıştır.

Araştırmacı veri toplama sürecinin her aşamasında yer almıştır. Ders saatinde uygulanan veri toplama araçları, derse gelmeyen öğrencilerle iletişime geçilerek onların uygun olduğu zaman diliminde ve tercih ettikleri yerde uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilirken yönlendirmeler yapılmasından kaçınılmış, katılımcılar dinlenmiş ve notlar alınmıştır.

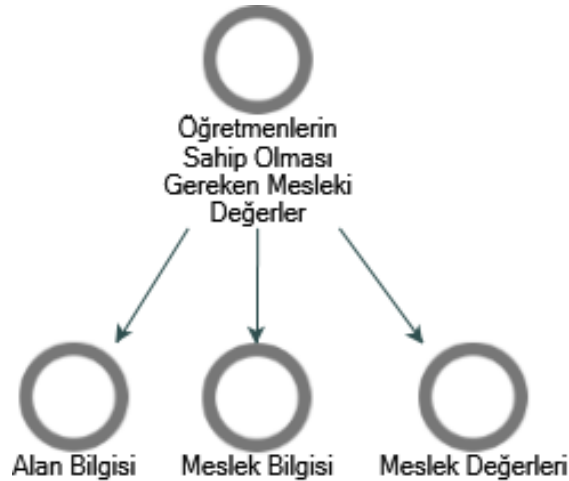
Katılımcıların herhangi bir durumda ulaşabilecekleri iletişim bilgilerine onam formunda yer verilmiş ve diledikleri zaman ulaşabilecekleri belirtilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde öğretmenlik meslek değerlerine ilişkin gerçekleştirilen etkinliklerin öğretmen adaylarının mesleki değer ve tutumlarına olan etkisini belirlemek için gerçekleştirilen uygulama sonucunda toplanan verilerden elde edilen bulgular yer almaktadır. Bulgular, araştırma sorularına paralel bir sırada sunulmuştur. İlk olarak öğretmen adaylarının mesleki değerlere ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Ardından öğretmen adaylarının uygulama öncesi ve sonrasında mesleğe yönelik tutumlarına ve deney grubu katılımcılarının uygulama sürecinde mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanma durumlarına yer verilmiştir. Son olarak araştırma sürecinde gerçekleştirilen uygulamalara yönelik öğretmen adaylarının görüşleri sunulmuştur.

3.1. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Mesleki Değerlerine Yönelik Görüşleri

Araştırmanın ilk sorusu kapsamında öğretmen adaylarının öğretmenlerin mesleki değerlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerine bakıldığında sadece değerlere değil çeşitli mesleki ve kişisel özelliklere de yer verdikleri görülmüştür. Buna dayalı olarak öğretmen adayı görüşleri “Alan Bilgisi”, “Meslek Bilgisi” ve “Meslek Değerleri” temaları altında sunulmuştur.

Şekil 3.1. Öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerler temaları

Birinci araştırma sorusunun alt sorularına yanıt bulabilmek amacıyla öncelikle katılımcıların meslek değerlerine yönelik görüşleri her grup için ayrı şekilde olmak üzere uygulama öncesi, uygulama sonrası, uygulama öncesi ve sonrasında ortak

görüşler şeklinde sunulmuştur. Ardından deney ve kontrol gruplarının son test bulguları karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmıştır.

Deney grubundaki katılımcıların mesleki değerlere yönelik görüşleri Tablo 3.1’de yer almaktadır.

Tablo 3. 1. Deney grubu katılımcılarının görüşlerine göre öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerler

Temalar	Uygulama Öncesi Görüşler	Uygulama Öncesi ve Sonrası Ortak Görüşler	Uygulama Sonrası Görüşler
Alan Bilgisi		Bilgili olma	
Meslek Bilgisi	Disiplinli olma	Etkili iletişim becerisi	El becerisine sahip olma
	Eğlenceli ders anlatma	Öğrencilerini tanıma	Rehber olma
	Öğrenciye yaklaşımı bilme	Öğretmeyi bilme	Farklı etkinlikler yapma
	Mesleki yeterliliklere sahip olma	Sınıf yönetimi	Model olma
	Psikoloji bilgisine sahip olma		Öğrencilerin kendilerini tanımlarını sağlama
	Öğrenci ile mesafeli yakınlık		Öğrencinin keşfetmesini sağlama
	Öğrencilere değer öğretme		Planlı olma
			Tartışma ortamı oluşturma
		Açık düşünceli olma	Bağışlayıcı olma
		Araştırmacı olma	İşbirliğine açık olma
Mesleki Değerler		Bilimsel düşünme	İfade özgürlüğünü savunma
		Dürüst olma	İlkeli olma
		Eşitlikten ve adaletten yana olma	Eleştiriye açık olma
		Farklılıklara saygı duyma	Entelektüel olma
		Hoşgörülü olma	Çevreye karşı duyarlı olma
		İnsancıl olma	Demokratik olma
		Katılımcı olma	Din- vicdan hürriyetine sahip
		Mesleğine bağlılık duyma	Atatürk ilkelerine bağlı olma
		Nazik olma	Vatansever olma
		Öğrenmeye açık olma	Tutarlı olma
		Özsaygı duyma	Kurallara uyma
		Sorumluluk sahibi olma	Kuşkucu olma
		Yardımsever olma	Üretken olma
		Yenilikçi olma	Akılcı olma
		Paylaşımçı olma	İlkeli olma
		Sabırlı olma	Çağdaş olma
		Şiddete karşı olma	Estetik beğeni sahibi olma
			Gelenek- göreneklere bağlı olma
			Kültürel değerlere duyarlı olma

Alan bilgisi temasında deney grubundaki öğretmen adayları ön test ve son test bulgularında ortak olarak “Bilgili olma” değerini ifade etmişlerdir.

Meslek bilgisi temasında ön test ve son test bulgularındaki ortak görüşler “Etkili iletişim becerisi”, “Öğrencilerini tanıma”, “Öğretmeyi bilme” ve “Sınıf yönetimi” şeklindedir. Meslek bilgisi temasında uygulama öncesinde en sık tekrar edilen mesleki değerler, ortak görüşler bölümünde yer alan “Etkili iletişim becerisi” ve “Öğrenciyi tanıma” görüşleri iken uygulama sonrasında “Model olma” ve “Rehber olma” görüşleri en sık ifade edilen meslek bilgisi ifadeleri olmuşlardır.

Mesleki değerler temasında öğretmen adayları uygulama öncesi ve sonrasında ortak olarak “Açık düşünceli olma”, “Araştırmacı olma”, “Bilimsel düşünme”, “Dürüst olma”, “Eşitlikten ve adaletten yana olma”, “Farklılıklara saygı duyma”, “Fedakar olma”, “Hoşgörülü olma”, “İnsancıl olma”, “Katılımcı olma”, “Mesleğine bağlılık duyma”, “Nazik olma”, “Öğrenmeye açık olma”, “Özsaygı duyma”, “Sorumluluk sahibi olma”, “Yardımsever olma”, “Yenilikçi olma”, “Paylaşımçı olma”, “Sabırlı olma” ve “Şiddete karşı olma” meslek değerleri belirtilmiştir.

Katılımcılar meslek değerlerine yönelik görüşlerini çeşitli ifadelerle vurgulamışlardır. Ortak görüşler bölümünde yer alan meslek değerlerinden “Bilimsel düşünme” değerine ilişkin görüş belirtilirken ön testte gerçekçi olma, sağduyulu olma ve problem çözme becerisi vurgulanırken son testte de gerçekçi olma ve problem çözme becerisi tekrar edilmiştir. “Araştırmacı olma” değerine yönelik ön testte gözlemci olma değeri belirtilirken son testte dikkatli ve meraklı olma değerleri vurgulanmıştır. “Eşitlikten ve adaletten yana olma” mesleki değerine yönelik olarak son testte tarafsız olma vurgulanmıştır. “Hoşgörülü olma” mesleki değerinde uygulama öncesi ve sonrasında anlayışlı olmaya vurgu yapılmıştır. “İnsancıl olma” değerine yönelik uygulama öncesi ve sonrasında ortak olarak güler yüzlü olma, samimi olma ve empati becerisi ifade edilirken ön testte cana yakın olma, çocuklarla vakit geçirmeyi sevmek, öğrencileri mutlu edebilme, rehber olma, içten olma; son testte düşünceli olma, sosyal olma, şefkatli olma, ilgili olma, neşeli olma, otoriter olmama, öğrencilerini sevmek, öğrenciye değer verme, sevgi görüşlerine vurgu yapılmıştır. “Katılımcı olma” değerine ilişkin ön test ve son testte dinamik olmaya görüşüne yer verilirken nazik olma mesleki değeri için ön test ve son testte saygılı olma vurgulanmıştır. “Mesleğine bağlılık duyma” mesleki değerine yönelik ön test uygulamasında mesleğini sevmek, öğrenme ve öğretme isteğine sahip olma, ilgili ve istekli olma görüşleri vurgulanırken son testte mesleğini sevmek, öğrenme ve öğretme isteğine sahip olmanın yanında idealist olma ve mesleğe saygılı olma vurgulanmıştır. “Öğrenmeye açık olma” mesleki değerine yönelik

ön testte azimli olma, çok okuma ve çalışkan olma görüşleri ifade edilirken son testte çalışkan olmanın yanında yetenekli olma görüşü de ifade edilmiştir. “Özsaygı duyma” ya yönelik ön test uygulamasında vurgulanan görüşler iyi biri olma ve mütevazı olma iken sorumluluk sahibi olmaya ilişkin ön testte bilinçli olma ifadesi vurgulanmıştır. “Yardımsever olmaya” yönelik ön test ve son testte merhametli olma, vicdanlı olma vurgulanırken yenilikçi olmaya yönelik ön test ve son testte eğlenceli olma görüşü vurgulanmıştır.

Deney grubundaki katılımcılar ön testte, son test uygulamasından farklı mesleki değerlere ilişkin görüşlere yer vermemişlerdir. Son test uygulamasında ise farklı olarak 22 mesleki değer ifade etmişlerdir. “Üretken olma” değeri mücadeleci olma ve yaratıcı olma görüşü ile, “Akılcı olma” değeri sakın olma ile, “Çağdaş olma” değeri güncel olma ile, “Estetik beğeni sahibi olma” değeri iyi giyimli olma ile, gelenek- göreneklere bağlı olma değeri muhafazakarlık görüşleri ile vurgulanmıştır. Bunların yanında “Kültürel değerlere duyarlı olma”, “İşbirliğine açık olma”, “İfade özgürlüğünü savunma”, “İlkeli olma”, “Eleştiriye açık olma”, “Entelektüel olma”, “Çevreye karşı duyarlı olma”, “Demokratik olma”, “Din ve vicdan hürriyetine sahip”, “Atatürk ilkelerine bağlı olma”, “Vatansever olma”, “Tutarlı olma”, “Kurallara uyma” ve “Kuşkucu olma” meslek değerleri son testte ifade edilen görüşlerdendir.

Ortak görüş olarak belirtilenler arasında en sık ifade edilen mesleki değer “Sabırlı olma”, “Eşitlikten ve adaletten yana olma”, “Yenilikçi olma” mesleki değerleridir. Ayrıca “Araştırmacı olma”, “Hoşgörülü olma” ve “Farklılıklara saygı duyma” mesleki değerlerini belirten öğretmen adaylarının sayısı son test bulgularında sayıca artış gösteren meslek değerlerindendir.

Kontrol grubundaki katılımcıların mesleki değerlere yönelik görüşlerine Tablo 3.2’de yer verilmiştir.

Tablo 3. 2. Kontrol grubu katılımcılarının görüşlerine göre öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerler

Temalar	Uygulama Öncesi Görüşler	Uygulama Öncesi ve Sonrası Ortak Görüşler	Uygulama Sonrası Görüşler
Alan Bilgisi	Donanımlı olma	Bilgili olma	
Meslek Bilgisi	Planlı olma	Disiplinli olma	Rehber olma
	Anlatma becerisi	Öğretebilme	Uyumlu olma
	Sınıf yönetimini sağlama	Öğrencinin kendini keşfetmesini sağlama	Dersi ilgi çekici kılma
	Dönüt alma	Etkili iletişim becerisi	Düzenli olma
	Öğrenci ile iyi ilişkiler kurma	Farklı yöntem teknik uygulama	Eğlenceli ders anlatma
	Öğrenciyi tanıma	Doğru materyal kullanımı	Etkili ders anlatma
	İlgi çekici olma	Model olma	Kendini ifade edebilme
			Öğrencilere nasıl davranacağını bilme
			Derste etkinlikler düzenleme
	Akılcı Olma	Açık Düşünceli Olma	Çevreye karşı duyarlı olma
Mesleki Değerler		Araştırmacı Olma	Demokrat olma
		Atatürk İlkelerine Bağlı Olma	Düşünce- ifade özgürlüğünü savunma
		Bilimsel Düşünme	Katılımcı olma
		Eşitlikten ve Adaletten Yana Olma	Kültürel- tarihsel mirasa duyarlı olma
		Farklılıklara Saygı Duyma	Vatansever olma
		Hoşgörülü Olma	Bağışlayıcı olma
		Dürüst Olma	
		Entelektüel olma	
		Kuşkucu Olma	
		Mesleğine Bağlılık Duyma	
		Nazik olma	
		Öğrenmeye Açık Olma	
		Özsaygı Duyma	
		İnsancıl Olma	
		Paylaşımçı olma	
		Sabırlı olma	
		Sorumluluk sahibi olma	
		Şiddete karşı olma	
		Üretken olma	
		Yardımsaver olma	
		Yenilikçi olma	

Alan bilgisine temasında ortak görüş olarak bilgili olma değerine yer verilirken uygulama öncesinde donanımlı olma görüşü ifade edilmiştir.

Meslek bilgisi temasında ortak görüş olarak “Disiplinli olma”, “Öğretebilme”, “Öğrencinin kendini keşfetmesini sağlama”, “Etkili iletişim becerisi”, “Farklı yöntem teknik uygulama”, “Model olma” ve “Doğru materyal kullanımı” belirtilmiştir. Meslek

bilgisi temasında en sık vurgulanan ortak görüşler “Etkili iletişim becerisi”, “Disiplinli olma” ve “Öğretebilme” ifadeleridir.

Mesleki değerler temasında uygulama öncesinde ifade edilen tek mesleki değer olan “Akılcı olma” sakın olma görüşü ile vurgulanmıştır. Ortak görüşlerde ise “Açık düşünceli olma”, “Araştırmacı olma”, “Atatürk ilkelerine bağlı olma”, “Bilimsel düşünme”, “Eşitlikten ve adaletten yana olma”, “Farklılıklara saygı duyma”, “Hoşgörülü olma”, “Dürüst olma”, “Entelektüel olma”, “Kuşkucu olma”, “Mesleğine bağlılık duyma”, “Nazik olma”, “Öğrenmeye açık olma”, “Özsaygı duyma”, “İnsancıl olma”, “Paylaşımçı olma”, “Sabırlı olma”, “Sorumluluk sahibi olma”, “Şiddete karşı olma”, “Üretken olma”, “Yardımsever olma” ve “Yenilikçi olma” meslek değerleri ifade edilmiştir.

Ortak görüşlerde ifade edilen “Açık görüşlü olma” değeri ile ilgili olarak ön testte özgür olma vurgulanırken son testte eleştirel düşünme becerisi vurgulanmıştır. “Bilimsel düşünme” değeri için uygulama öncesi ve sonrasında problem çözme becerisi vurgulanmıştır. “Eşitlikten ve adaletten yana olma” ile ilgili ön testte tarafsız olma görüşü vurgulanmıştır. “Farklılıklara saygı duyma” değerine yönelik son testte önyargısız olma görüşü vurgulanmıştır. Uygulama öncesi ve sonrasında “Hoşgörülü olma” değerine yönelik anlayışlı olma görüşü vurgulanırken “Dürüst olma” değerine yönelik ahlaklı olma ve güvenilir olma vurgulanmıştır. “Entelektüel olma” değeri için son testte bilgi- medya okuryazarı olma vurgulanmıştır. “Mesleğine bağlılık duyma” değeri ile ilgili uygulama öncesi ve sonrasında mesleğini sevmeye ve öğrenmeye ve öğretmeyi sevmeye yönelik vurgu varken ön testte idealist olma, istekli olma ve iş ahlakı vurgulanırken son testte meslek bilincine sahip olma ve özverili olma vurgulanmıştır. “Nazik olma” değeri için uygulama öncesi ve sonrasında saygılı olma görüşü vurgulanmıştır. “Özsaygı duyma” değeri için uygulama öncesi ve sonrasında mütevazı olma görüşü vurgulanırken ön testte özgüvenli olma vurgulanmıştır. “İnsancıl olma” değerine yönelik uygulama öncesi ve sonrasında çocukları sevmeye, empati becerisi, duyarlı olma, güler yüzlü olma, öğrencilere değer verme, samimi olma, sevecen olma, sevgi, şefkatli olma ve neşeli olma görüşleri; ön testte çocuklarla iyi vakit geçirme, insani ve psikolojik değerlere sahip olma ve pozitif enerjiye sahip olma; son testte ilgili olma ve iyi niyetli olma görüşleri vurgulanmıştır. “Sorumluluk sahibi olma” değerine yönelik uygulama öncesinde bilinçli olma vurgulanmıştır. “Üretken olma” değeri için ön testte çaba gösterme ve kararlı olma görüşleri yer alırken son testte

yaratıcı olma görüşü vurgulanmıştır. “Yardımsever olma” değeri ile ilgili uygulama öncesinde ve sonrasında merhametli olma ve vicdanlı olma ifadeleri belirtilmiştir. “Yenilikçi olmaya” yönelik uygulama öncesi ve sonrasında eğlenceli olma vurgulanırken ön testte cesur olma ve ileri görüşlü olma ifadeleri, son testte ileri görüşlü olma ve kurallara bağlı olmama görüşleri vurgulanmıştır.

Ortak görüşler temasında “Sabırlı olma”, “Eşitlikten ve adaletten yana olma” ve “Hoşgörülü olma” değerleri katılımcılar tarafından en sık ifade edilen meslek değerlerindendir.

Kontrol grubu son test uygulamasında ön test bulgularından farklı olarak “Çevreye karşı duyarlı olma”, “Demokrat olma”, “Düşünce- ifade özgürlüğünü savunma”, “Katılımcı olma”, “Kültürel- tarihsel mirasa duyarlı olma”, “Vatansever olma” ve “Bağışlayıcı olma” mesleki değerleri belirtilmiştir. Bu değerler arasından en sık vurgulananlar ise “Demokrat olma”, “Katılımcı olma” ve “Kültürel- tarihsel mirasa duyarlı olma” meslek değerleridir.

Öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerlere ilişkin deney ve kontrol gruplarının son test bulguları karşılaştırmalı olarak aşağıda yer alan Tablo 3.3’te sunulmuştur.

Tablo 3. 3. Öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerlere yönelik deney ve kontrol gruplarının son test bulgularının karşılaştırması

Temalar	Deney Grubu Son Test	Ortak Görüşler	Kontrol Grubu Son Test
Alan Bilgisi		Bilgili olma	
	El becerisine sahip olma	Etkili iletişim becerisi	Dersi ilgi çekici kılma
	Öğrenciyi tanıma	Öğretebilme	Derste etkinlikler düzenleme
	Farklı etkinlikler yapma	Öğrencinin keşfetmesini sağlama	Disiplinli olma
	Tartışma ortamı	Rehber olma	Doğru materyal kullanımı
	Öğrencilerin kendilerini tanımlarını sağlama	Model olma	Düzenli olma
Meslek Bilgisi	Planlı olma		Eğlenceli ders anlatma
	Sınıf yönetimi sağlama		Etkili ders anlatma
			Uyumlu olma
			Farklı anlatım teknikleri
			Farklı yöntemler kullanma
			Kendini ifade edebilme
			Öğrencilere nasıl davranacağını bilme

Tablo 3. 3. (Devam) Öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerlere yönelik deney ve kontrol gruplarının son test bulgularının karşılaştırması

Temalar	Deney Grubu Son Test	Ortak Görüşler	Kontrol Grubu Son Test
Mesleki Değerler	Tutarlı olma	Açık düşünceli olma	
	Kurallara uyma	Araştırmacı olma	
	İşbirliğine açık olma	Atatürk ilkelerine bağlı olma	
	İlkeli olma	Bilimsel düşünme	
	Eleştiriye açık olma	Çevreye karşı duyarlı olma	
	Din ve vicdan hürriyetine sahip olma	Demokrat olma	
	Akılcı olma	Dürüst olma	
	Çağdaş olma	Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunma	
	Estetik beğeni sahibi olma	Entelektüel olma	
	Gelenek ve göreneklere bağlı olma	Eşitlikten ve adaletten yana olma	
		Farklılıklara saygı duyma	
		Hoşgörülü olma	
		İnsancıl olma	
		Katılımcı olma	
		Kuşkucu olma	
		Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma	
		Mesleğine bağlılık duyma	
		Nazik olma	
		Öğrenmeye açık olma	
		Özsaygı duyma	
		Paylaşımçı olma	
		Sabırlı olma	
		Sorumluluk sahibi olma	
		Şiddete karşı olma	
		Üretken olma	
		Vatansever olma	
		Yardımsever olma	
		Yenilikçi olma	
		Bağışlayıcı olma	

Alan bilgisi temasında deney ve kontrol gruplarındaki katılımcılar ortak görüş olarak “Bilgili olma” değerine yer vermişlerdir.

Meslek bilgisi temasında ise ortak olarak “Etkili iletişim becerisi”, “Öğretebilme”, “Öğrencinin keşfetmesini sağlama”, “Rehber olma” ve “Model olma” görüşlerini ifade etmişlerdir.

Mesleki değerler temasında ortak olarak “Açık düşünceli olma”, “Araştırmacı olma”, “Atatürk ilkelerine bağlı olma”, “Bilimsel düşünme”, “Çevreye karşı duyarlı olma”, “Demokrat olma”, “Dürüst olma”, “Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunma”, “Entelektüel olma”, “Eşitlikten ve adaletten yana olma”, “Farklılıklara saygı duyma”,

“Hoşgörülü olma”, “İnsancıl olma”, “Katılımcı olma”, “Kuşkucu olma”, “Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma”, “Mesleğine bağlılık duyma”, “Nazik olma”, “Öğrenmeye açık olma”, “Özsaygı duyma”, “Paylaşımçı olma”, “Sabırlı olma”, “Sorumluluk sahibi olma”, “Şiddete karşı olma”, “Üretken olma”, “Vatansever olma”, “Yardımsever olma”, “Yenilikçi olma” ve “Bağışlayıcı olma” mesleki değerlerini ifade etmişlerdir. Deney grubundaki katılımcılar kontrol grubundan farklı olarak son test bulgularında “Tutarlı olma”, “Kurallara uyma”, “İşbirliğine açık olma”, “İlkeli olma”, “Eleştiriye açık olma”, “Din ve vicdan hürriyetine sahip olma”, “Akılcı olma”, “Çağdaş olma”, “Estetik beğeni sahibi olma” ve “Gelenek ve göreneklere bağlı olma” meslek değerlerini ifade etmişlerdir. Kontrol grubu katılımcıları son test uygulamasında deney grubundaki katılımcılardan farklı meslek değerine yer vermemişlerdir.

Özetle öğretmen adaylarının mesleki değerlere yönelik görüşleri alan bilgisi, meslek bilgisi ve meslek değerleri şeklinde 3 tema altında açıklanmıştır. Deney grubundaki katılımcıların alan bilgisi temasındaki tek görüşü uygulama öncesi ve sonrasında “Bilgili olma” şeklinde ifade edilmiştir. Meslek bilgisi temasında da uygulama öncesi ve sonrasında çeşitli görüşler ifade edilirken ortak olarak “Etkili iletişim becerisi”, “Öğrencilerini tanıma”, “Öğretmeyi bilme”, “Sınıf yönetimi” görüşlerini ifade etmişlerdir. Mesleki değerler temasında uygulama öncesinde ifade edilen 19 meslek değer uygulama sonrasında da belirtilirken uygulama sonrasında farklı olarak 21 mesleki değer daha ifade edilmiştir.

Kontrol grubunda ise alan bilgisi temasında uygulama öncesinde “Donanımlı olma” görüşü belirtilirken uygulama öncesi ve sonrasında ortak görüş olarak “Bilgili olma” ifade edilmiştir. Meslek bilgisi temasında uygulama öncesi ve sonrasında farklı görüşlerin belirtilmesinin yanı sıra “Disiplinli olma”, “Öğretebilme”, “Öğrencinin kendini keşfetmesini sağlama”, “Etkili iletişim becerisi”, “Farklı yöntem teknik uygulama”, “Doğru materyal kullanımı” ve “Model olma” gibi ortak görüşler de ifade edilmiştir. Meslek değerleri temasında uygulama öncesinde “Akılcı olma” şeklinde tek bir değer ifade edilirken uygulama öncesi ve sonrasında ortak olan 22 meslek değeri belirtilmiştir. Uygulama sonrasında ise farklı olarak yedi meslek değeri belirtilmiştir.

Deney ve kontrol gruplarının son test bulguları karşılaştırıldığında alan bilgisi temasında “Bilgili olma” ortak görüş olarak ifade edilmiştir. Meslek bilgisi temasında deney grubu son testte yedi meslek bilgisi görüşü ifade ederken kontrol grubunda 12 görüş belirtilmiştir. Uygulama öncesi ve sonrasında ise ortak olarak beş meslek bilgisi

görüşü ifade edilmiştir. Mesleki değerler temasında her iki grupta ortak olarak 29 meslek değeri ifade edilirken deney grubunda farklı olarak 10 meslek değeri ifade edilmiştir. Kontrol grubunda ise deney grubunda farklı olarak bir meslek değeri ifade edilmemiştir.

3.2. Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Çalışmanın ikinci araştırma sorusu “Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ne düzeydedir?” şeklindedir. İlgili araştırma sorusunu cevaplayabilmek için öncelikle alt araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

3.2.1. Uygulama öncesi ve sonrasında mesleğe yönelik tutum

Eğitime Giriş dersi öncesinde ve sonrasında uygulanan “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinden” elde edilen verilere göre her grubun kendi içinde mesleğe yönelik tutumlarındaki değişim belirlenmiştir. Öncelikle uygulamanın gerçekleştiği deney grubu sonrasında kontrol grubunun bulgularına yer verilmiştir.

3.2.1.1. Deney grubunun uygulama öncesi ve sonrasında mesleğe yönelik tutumları

Eğitime Giriş dersinde öğretmenlik meslek değerlerine ilişkin gerçekleştirilen uygulama öncesi ve sonrasında deney grubuna uygulanan “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği”nin ön test ve son test toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için gerçekleştirilen analiz sonuçları Tablo 3.4’te yer almaktadır.

Tablo 3. 4. Deney grubu ön test- son test tutum puanlarının karşılaştırılması

Deney Grubu	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	z	p
Negatif sıralar	18	24,44	440,00	-2,269	.023
Pozitif sıralar	34	27,59	938,00		
Fark olmayan	3				

d= -0.21

Deney grubundaki öğretmen adaylarının ders öncesi ve sonrasında mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçlarına göre deney grubundaki öğretmen adaylarının ders öncesi ve sonrasında mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olduğu

belirlenmiştir [$z=-2,269$, $p<0,05$]. Fark puanlarının pozitif sıralar lehine olması Eğitime Giriş dersinde uygulanan etkinliklerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Etki büyüklüğü değeri anlamlı farklılığın küçük bir etki değerine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2.1.2. Kontrol grubunun Eğitime Giriş dersi öncesi ve sonrasında mesleğe yönelik tutumları

Kontrol grubundaki öğretmen adaylarına Eğitime Giriş dersi öncesi ve sonrasında uygulanan “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin” ön test- son test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.5’te yer almaktadır.

Tablo 3. 5. *Kontrol grubu ön test- son test tutum puanlarının karşılaştırılması*

Kontrol Grubu	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	z	P
Negatif sıralar	41	32,39	1328,00	-1,422	.155
Pozitif sıralar	25	35,32	883,00		
Fark olmayan	4				

Test sonucuna göre kontrol grubunda ders öncesi ve sonrasında öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasında istatistiksel olarak bir fark gözlenmemiştir. Fark puanlarının negatif sıralarda daha yüksek olması kontrol grubunun aldığı Eğitime Giriş dersinin öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmede bir katkı sağlamadığını göstermektedir [$z=-1,422$, $p>0,05$].

3.2.2. Uygulamaya katılan ve katılmayan öğretmen adaylarının mesleki tutumları

Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğretmen adaylarının Eğitime Giriş dersi öncesinde ve sonrasındaki mesleğe yönelik tutumları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda deney grubunda gerçekleştirilen uygulamanın ne ölçüde etkili olduğu belirlenmiştir.

3.2.2.1. Deney ve kontrol gruplarının ön test tutum puanlarının karşılaştırılması

Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğretmen adaylarının Eğitime Giriş dersini almadan önceki öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ne düzeyde olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. Bunun için deney ve kontrol gruplarına uygulanan “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin” alt boyutlarına ve ölçeğin geneline ait ön test toplam puanlar üzerinden Mann Whitney U testi yapılmış ve ulaşılan sonuçlar Tablo 3.6’da verilmiştir.

Tablo 3. 6. Deney ve kontrol gruplarının ön test tutum puanlarının karşılaştırması

Grup	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Deney	55	65,27	3590,00	1800,00	.534
Kontrol	70	61,21	4285,00		

Deney grubunda 55, kontrol grubunda 70 öğretmen adayının oluşturduğu iki grubun mesleğe yönelik tutumlarında uygulama öncesinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Buna göre tutum ölçeğinin tüm alt boyutlarında ve genel toplamında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bu bulgular doğrultusunda uygulama öncesinde deney ve kontrol gruplarının mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

3.2.2.2. Deney ve kontrol gruplarının son test tutum puanlarının karşılaştırılması

Eğitime Giriş dersi sonrasında deney ve kontrol gruplarındaki öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için ölçeğin alt boyutları ve genel son test toplam puanı üzerinden Mann Whitney U testi yapılmıştır. Test sonucuna ilişkin bilgiler Tablo 3.7’de yer almaktadır.

Tablo 3.7. Deney ve kontrol gruplarının son test tutum puanlarının karşılaştırması

Grup	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Deney	55	72,40	3982,00	1408,00	.010
Kontrol	70	55,61	3893,00		

d=-0.23

Deney ve kontrol gruplarının mesleğe yönelik tutumlarında Eğitime Giriş dersi sonrasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemeye yönelik yapılan Mann

Whitney U testi sonucuna göre iki grubun son test puanları arasında ölçeğin tüm alt boyutlarında ve ölçeğin genel toplamında anlamlı bir farklılık vardır. Etki büyüklüğü değerine bakıldığında bu anlamlı farklılığın küçük bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Daha önce sunulan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçlarına bakılarak anlamlı farklılığın deney grubu lehine olduğu söylenebilir.

3.3. Eğitime Giriş Dersine Yönelik Anket Formundan Elde Edilen Bulgular

Deney grubundaki öğretmen adaylarının Eğitime Giriş dersinde gerçekleştirilen uygulamalar sonucunda öğretmenlik meslek değerlerine yönelik bir farkındalık kazanıp kazanmadıklarını belirlemek için anket formu uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.8’de sunulmuştur.

Tablo 3.8. Deney grubunun mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanma durumu

Değer	Katılıyorum	N	Değer	Katılıyorum	N
Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma	%100	55	Ulusal dile önem verme	%100	55
Mesleğe bağlılık duyma	%100	55	Farklılıklara saygı duyma	%100	55
Hoşgörülü olma	%100	55	Açık görüşlü olma	%100	55
Dürüst olma	%100	55	Eleştiriye açık olma	%100	55
Sabırlı olma	%100	55	Eşitlikten ve adaletten yana olma	%98,2	54
Nazik olma	%100	55	Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunma	%98,2	54
Bağışlayıcı olma	%98,2	54	Din ve vicdan hürriyetini savunma	%100	55
Entelektüel olma	%100	55	Kurallara saygılı olma	%98,2	54
Yardımsever olma	%98,2	54	Katılımcı olma	%98,2	54
Estetik beğeni sahibi olma	%100	55	Uzlaşmacı olma	%100	55
Sorumluluk sahibi olma	%100	55	Çevreye karşı duyarlı olma	%100	55
Bilimsel düşünme	%100	55	Özsaygı	%98,2	54
Araştırmacı olma	%100	55	Akılcı olma	%100	55
Üretken olma	%100	55	Paylaşımçı olma	%98,2	54
Kuşkucu olma	%100	55	Atatürk ilkelerine bağlı olma	%100	55
Tutarlı olma	%98,2	54	Hukukun üstünlüğüne inanma	%100	55
Demokrat olma	%98,2	54	Ulusal simgelere karşı duyarlı olma	%100	55
İşbirliğine açık olma	%100	55	Vatansever olma	%100	55
İnsancıl olma	%100	55	Yenilikçi olma	%100	55
Şiddete karşı olma	%100	55	Çağdaş olma	%100	55
Yurttaşlık bilincine sahip olma	%100	55	Öğrenmeye açık olma	%100	55

Elde edilen bulgulara göre deney grubundaki öğretmen adaylarının tamamı (N 55) 35 öğretmenlik meslek değerine yönelik farkındalık kazandıklarını ifade etmişlerdir.

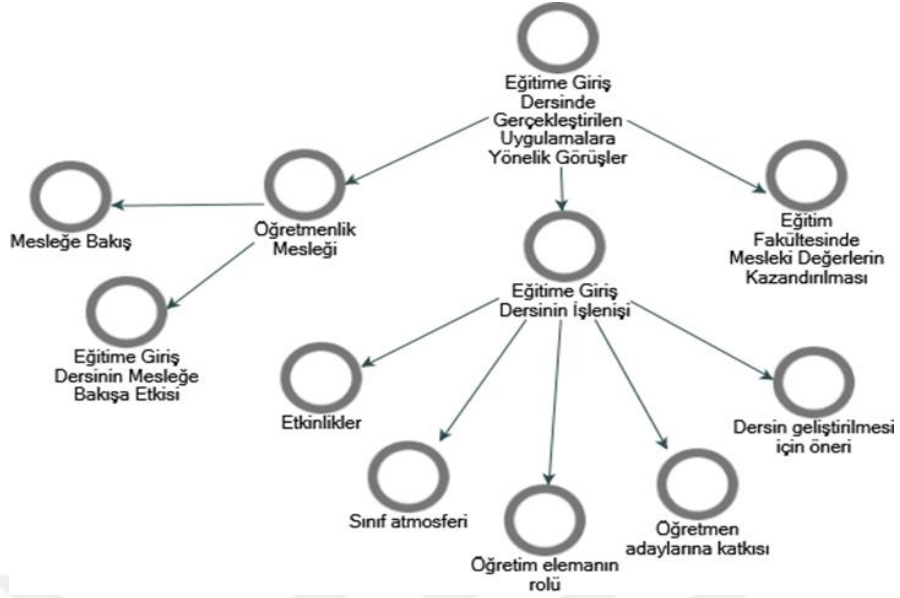
Diğer 9 öğretmenlik meslek değerinden “Bağışlayıcı olma”, “İkeli olma”, “Tutarlı olma”, “Demokrat olma”, “Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunma”, “Kurallara saygılı olma”, “Katılımcı olma”, “Özsaygı” ve “Paylaşımçı olma” ile ilgili 1 öğretmen adayı farkındalık kazanmadığını söylerken %98,2’si farkındalık kazandığını ifade etmiştir.

Özetle deney ve kontrol gruplarında yer alan öğretmen adaylarının uygulama öncesinde öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının benzer düzeyde olduğu görülmektedir. Uygulama sonrasında kontrol grubundaki katılımcıların mesleğe yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık gözlenmezken deney grubundaki katılımcıların öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarında pozitif yönde anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanma durumlarını belirlemek amacıyla uygulanan anket formundan elde edilen bulgulara göre deney grubundaki katılımcıların tamamı 35 mesleki değere yönelik farkındalık kazandığını ifade etmiştir. Diğer dokuz mesleki değere yönelik farkındalık kazananların oranı ise %98,2’dir.

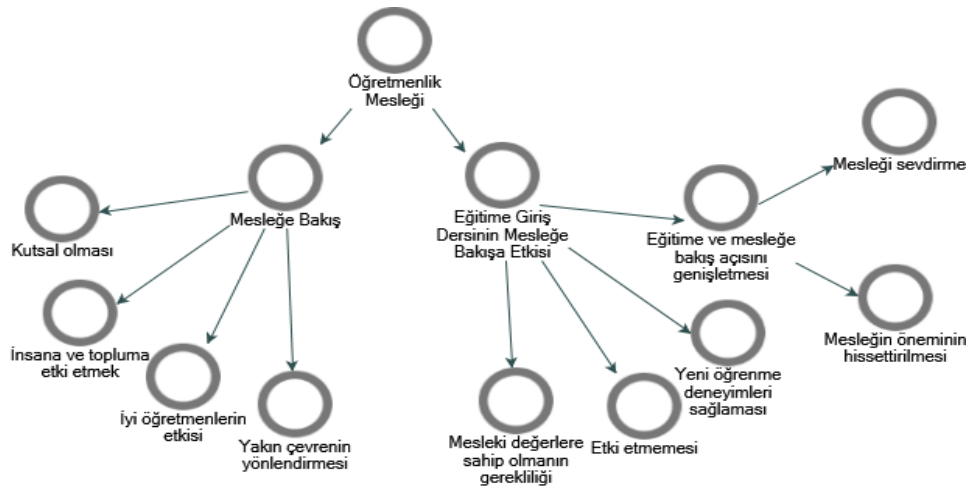
3.4. Deney Grubundaki Katılımcıların Uygulama Sürecine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Deney grubundaki öğretmen adaylarının uygulama sürecine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki Şekil 3.2’de sunulmuştur.

Şekil 3.2. Eğitime Giriş dersinde gerçekleştirilen uygulamalara yönelik görüşlere ilişkin temalar ve alt temalar

Şekil 3.2’de görüldüğü üzere deney grubundaki öğretmen adaylarının Eğitime Giriş dersindeki uygulamalara ilişkin görüşleri “Öğretmenlik mesleği”, “Eğitime Giriş Dersinin İşlenişi” ve “Eğitime Fakültesinde Mesleki Değerlerin Kazandırılması” olmak üzere dört temada açıklanmıştır. “Öğretmenlik Mesleği” teması, “Mesleğe bakış” ve “Eğitime Giriş dersinin mesleğe bakışa etkisi” alt temalarında oluşmaktadır. “Öğretmenlik Mesleği” teması Şekil 3.3’te sunulmuştur.

Şekil 3.3. “Öğretmenlik Mesleği” teması

“Mesleğe bakış” alt temasında mesleğin kutsal olması, insana ve topluma etki etmesi, yakın çevrenin yönlendirmesi ve iyi öğretmenlerin etkisi görüşleri yer almaktadır. Öğretmenlik mesleğini kutsal olarak gören öğretmen adayları görüşlerini “Öğretmenlik mesleği bu bağlamda çok kutsal bir yeri vardır (Ö2); Çok klişe bir şey ama öğretmenlik bence kutsal bir meslek (Ö1); Öğretmenlik mesleği bence kutsal bir şey (Ö4).” şeklinde ifade etmişlerdir. Öğretmenlik mesleğinin insana ve topluma etki ettiğini belirten bir öğretmen adayı görüşünü “Öğretmenlik mesleğinin benim için anlamı yani öğretmenlik aslında bir insan, birey yetiştirmek (Ö11).” şeklinde ifade etmiştir. Bir başka öğretmen adayı ise görüşü şu ifadelerle örneklendirilebilir: “Nasıl diyeyim, eğitim toplumumuzun yapı taşı bana göre benim bakış açımda bu yapı taşıyı oluşturanlar da eğitimciler biz öğretmen adayları ve öğretmenlerimiz. Toplumu her türlü etkiyi yani toplumsal etki, kalkınma akla gelebilecek her şey eğitimle gerçekleşir (Ö2).” Öğretmenlik mesleğine bakışında yakın çevresinin yönlendirmesi olduğu ifade eden öğretmen adaylarının görüşlerine “Aslında biraz aile etkisi normalde ben meslek sınavlarına girmiştım asker olmak istiyordum ailem annem istemiyordu. O yüzden bu mesleği seçmemi istediler (Ö3); Hem baba mesleği yani babamın mesleği olduğu için seçmemde bunlar da etkili oldu (Ö9).” ifadeleri örnek olarak gösterilebilir. İyi öğretmenlerin etkisine ilişkin görüşlere ise “Evet ilkokul öğretmenlerim olsun lisedeki tarih öğretmenim olsun onlar etkiledi beni yani olumlu anlamda (Ö12).” örnek verilebilir.

“Eğitime Giriş dersinin mesleğe bakışa etkisi” alt temasında eğitime ve mesleğe bakışını genişletmesi görüşü ve bu görüş ile ilişkili olarak mesleği sevmeye, mesleğin önemini hissedilmesi görüşleri, mesleki değerlere sahip olmanın gerekliliğine ilişkin görüşler, yeni öğrenme deneyimlerinin sağlanması ve ders sürecinin mesleğe bakışa etki etmemesi görüşleri yer almaktadır. Ders sürecinin eğitime ve mesleğe bakışını genişlettiğini belirten öğretmen adaylarının görüşlerine aşağıdaki ifadeler örnek olarak gösterilebilir:

“Yani eğitimi sadece şey olarak düşünüyordum, belli bir zümreye belli bir insan kitlesine ilk dönemlerde verilen eğitim olarak düşünüyordum ama öyle değilmiş insan yaşamının anne karnından başlayıp yaşamının sonuna kadar her alanında eğitim olduğunu öğrendim. Yaptığımız her eylemde, karşı dönüt aldığımız her eylemde bir eğitim bizi eğiten bir şey olduğunun farkına vardım (Ö2)”.

“Öğretmenlik mesleği açısından şöyle çok fazla sorumluluğumuz var ben bunu öğrendim. Öğretmenlerimizi incelediğimizde bu kadar sorumluluk olduğunu biz fark etmiyorduk. Ama böyle sahnenin arka planında çok böyle sorumluluk yatıyormuş ben bunu öğrendim. Ya da böyle çok fazla alan hakkında bilgi sahibi olmamız gerekiyormuş bunu öğrendim. Hem genel kültürlü olmamız gerekiyor hem meslek bilgisine sahip olmamız gerekiyor, hem alan bilgisine sahip olmamız gerekiyor bunları öğrendim (Ö8)”.

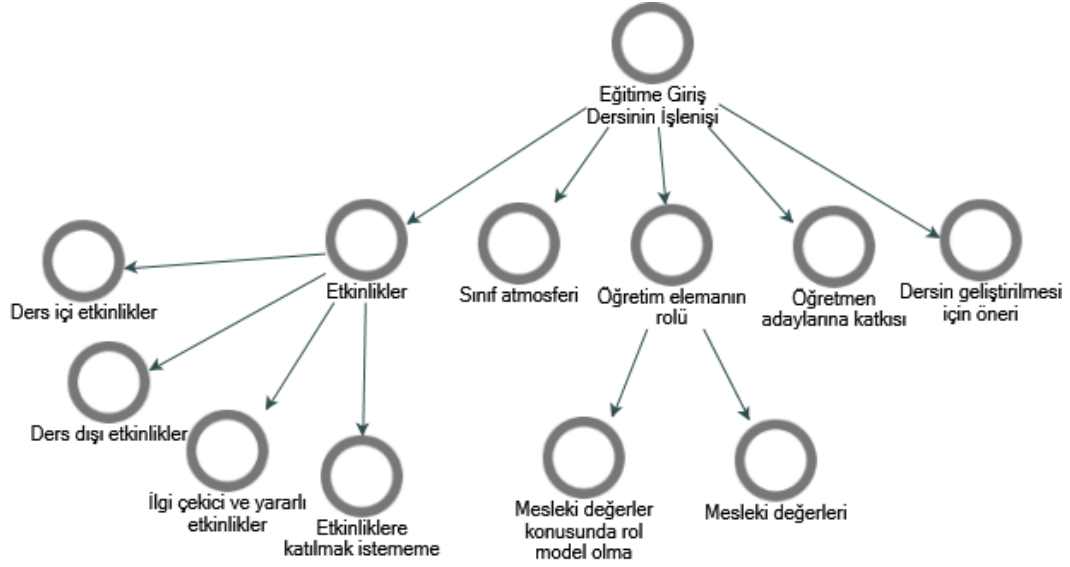
Mesleğin öneminin hissettirilmesi görüşü “Öğretmenlik mesleğinin önemini baya anladık eğitime giriş dersinde aslında sadece bilgi vermekten çok daha çok şey var yani (Ö3); Biraz öğretmenlik mesleğini şey görüyordum basit yani çok böyle önemli bir meslek olarak görmüyordum. Daha sonra eğitime giriş dersi alınca öğretmenlik mesleğinin çok önemli bir meslek olduğunu öğrendim (Ö7)” ifadeleri ile örneklendirilebilir. Mesleği sevdiği belirten katılımcı görüşüne örnek şu ifade şöyledir: “Bence çok güzel. Her yıl bu yapılırsa bence çok güzel olur. Çünkü öğretmenlik mesleği gerçekten bu derste anlaşılıyor ve bu derste sevdiriliyor bence sevmeyerek gelseydim bile bu dersi aldıktan sonra severdim bence. Ve iyi ki de yaptırmışsınız (Ö5).”

Mesleki değerlere sahip olmanın gerekliliğine ilişkin görüş belirten öğretmen adaylarının görüşlerine “Ben okul öncesi öğretmeni olacağım ben bu değerlere sahip olursam öğrencilerim de sahip olacak o yüzden sergilerim diye düşünüyorum (Ö4); Açık fikirli olmak kendinizi geliştirmek gerekiyormuş teknolojiyi kullanmamız gerekiyormuş. Bu konular aklımda bilgi sahibi oldum (Ö8).” ifadeleri örnek olarak gösterilebilir. Yeni öğrenme deneyimlerinin sağlanmasına yönelik görüşe aşağıdaki ifade örnek verilebilir:

“Ya birçok bilmediğim şey varmış açıkçası ben tercih döneminde öğretmenliği tercih ederken çoğu şeye hakim olduğumu düşünüyordum. Yanılıyormuşum birçok şeyi bilmiyormuşum. Öncelikle birçok bilgi edinmeye yardımcı oldu nasıl diyeyim yaparak değil de öğrenerek tecrübe sahibi oldum. Tecrübe denemez ama yaparak değil öğrenerek birtakım tecrübeler edindim (Ö2)”.

Eğitime Giriş dersinin öğretmenlik mesleğine bakışında bir etki yaratmadığını ifade eden öğretmen adayının görüşüne örnek olarak “Yani dediğim gibi ben öğretmen olmak çok istemiyordum. Annemlerin isteği ile gelmiştim. O yüzden de bir değişiklik olmadı yani (Ö3).” ifadesi yer almaktadır.

“Eğitime Giriş Dersinin İşlenişi” temasının alt temaları Şekil 3.4’te sunulmuştur.

Şekil 3.4. “Eğitime Giriş dersinin işlenişi” teması ve alt temaları

“Eğitime Giriş Dersinin İşlenişi” teması “Etkinlikler”, “Sınıf atmosferi”, “Öğretim elemanın rolü”, “Öğretmen adaylarına katkısı” ve “Dersin geliştirilmesi için öneri” alt temaları ile açıklanmıştır.

Etkinlikler alt temasında ders içi etkinlikler, ders dışı etkinlikler, ilgi çekici ve yararlı etkinlikler ve etkinliklere katılmak istememe durumuna yönelik görüşler yer almaktadır. Öğretmen adaylarının ders içi etkinliklere ilişkin görüşlerine bakıldığında anlamlı öğrenmeyi sağladığını ifade etmişlerdir. Bu görüşlerine aşağıdaki ifadeler örnek olarak gösterilebilir:

“Ya bence daha iyi oldu çünkü birazcık da teorikten çıkmış oldu. Dersi pekiştirmek açısından da bizim için iyi oldu hani sadece mesela eğitimin ekonomik temelleri şudur deyip geçilmedi bunların mesleki değerlerle ilişkisi üzerinde de duruldu. Bu hem mesleki değerleri kavramamızda hem de konuyu kavramamızda bizim için daha etkili oldu (Ö8)”.

“Bence bilgilerin daha akılda kalmasında etkili oldu sınıf genelinde. Daha dün sınava girdik biz Eğitime Giriş, sınıfta olduğum kişilerle konuştuğumda herkesin hani diğer derslerle karşılaştırdığımda Eğitime Girişin daha rahat olduğu daha iyi geçtiği söyleniyordu. Daha çok aklımızda kaldı çünkü eğlenerek öğrendiğimiz için ilerde de çok işimize yarayacağı kesin (Ö5)”.

“Evet konularla ilgili de aklımda kaldı. Bir konuya çalışırken slaytlardan çalışıyorum bunun yanı sıra etkinliklerde de yaptıklarımız aklıma geliyor. Yaratıcılık vardı, şu değer vardı bu değer vardı. Atatürk inkılapları ilkelerinde şunlar vardı. Hem farklı dersleri de çünkü biz inkılap tarihi dersi de alıyoruz orada da işimize yaradı (Ö11)”.

Ders içi etkinliklerde kendini ifade etme imkanı bulduğunu ifade eden öğretmen adayının görüşü “Ders içinde birçok etkinlik yaptık önemli olarak hani kendi görüşlerimizi açıkça ifade edebilmek birçok zaman yapabildik zaten bu konuda böyle düşünüyorum (Ö9).” şeklindedir. Ders içi etkinliklerin eğitici ve öğretici olduğu belirten öğretmen adayının görüşüne “Etkinlikler en sevdiğim bölümdü. Özellikle bu fakülte için daha eğlenceli beklerdim ama en eğlencelisi eğitime giriş dersiydi. Etkinlikle hem öğretici hem eğlendiriciydi...Çok mutlu oluyorduk biz etkinlik zamanında (Ö5).” örnek verilebilir. Öğrencilerin etkin katılımıyla deneyimleme olanağının sağlanması, etkinliklerin ilgi çekici olması, grubun parçası olma, kendini önemli hissetme ve öğrencilerin aktif olması durumlarına yönelik görüşler ifade edilmiştir. Bunlardan deneyim sağlamadığı belirten katılımcı görüşüne örnek olarak şu ifade gösterilebilir:

“Tekdüzelikten kurtardı dersi. Çünkü tekdüze bir eğitim anlayışı benimseniyor ülkemizde ne yazık ki. Bu anlayıştan kurtulduk. Bir nevi şey diyebilirim sadece kağıtta kalmadı öğrendiğimiz şeyler. Kendimize uyarladık, kendimiz de birtakım tecrübeler edindik (Ö2)”.

Etkinliklerin ilgi çekici olması ile ilgili aşağıdaki görüş örnek olarak verilebilir:

“Kartların altına numaralar yazıp işte eğitim programı öğretim programı falan bunlar mesela benim daha çok aklımda kalmamı sağladı. Çünkü okunacak olanı merak ediyorsun ve acaba sen ne biliyorsun senin kartında mı yazıyor yoksa başkasında birazcık heyecan vericiydi benim için başka bir derste de bu şeyleri görmüştüm ama sadece konuşma üzerine bir ders biraz sıkıcı olduğu için pek aklımda kalmamıştı, pek dinlemek istememiştim o dersi. Ama böyle eğlenceli aktiviteler beni çekiyor (Ö4)”.

Grubun parçası olmaya yönelik “Değer taşı (ismi hatırlatılır) onu çok sevmiştim. Hem arkadaşlarımızla çok kaynaşmıştık (Ö1); arkadaşlarla daha samimi olmamı sağladı (Ö7); Sınıfça da kaynaşmamızı sağladı (Ö6).” ifadeleri örnek olarak gösterilebilir. Ders içi etkinliklerle kendini önemli hissettiğini belirten öğretmen adaylarının görüşüne aşağıdaki ifadeler örnek olarak aşağıdaki ifadeler gösterilebilir:

“Bazı derslere gelirken iki kere düşünürken bu derse gelirken derste olmam gerekiyor diye düşünüyorum. Derste söz sahibiyim, derste sorumluluk hissediyorum. Derste bir önemim var bir katkıda bulunabiliyorum. Bu konuda çok teşvik edici bir etkiye sahipti (Ö2)”.

“Çoğu dersten daha zevkli geçti benim için hiç değilse birey olarak karşısındakine saygı duymayı öğrendim derste onu gördüm yani çoğu kişi söylerdi bana üniversitede hiç öyle beklemeyin öğretmenler girip çıkacak yüzünüze bile bakmayacak. Bunun tamamı aksineydi. Yani geldi öğretmenimiz bizle konuştu yani ilk 15 dakika ders işlemezdi benim baya hoşuma gitmişti bu bizi önemsediğini gösteriyor (Ö12)”.

Ders içi etkinliklerle aktif olduklarını ifade eden öğretmen adaylarının görüşlerine “Ben oturarak ders dinlemekten çok sıkılan bir insanım uykum geliyor ama Eğitime

Giriş dersinde hiç uykum gelmedi böyle hep bir tartışma konusu sınıfta katılım etkin katılım hani böyle şeyler hoşuma gittiği için benim için verimli bir dersti (Ö4); Benim aktif katılımımı sağlıyordu (Ö7).” ifadeleri örnek gösterilebilir.

Ders dışı etkinliklerin yeni bilgiler edindirme, kendilerini rahatça ifade edebilme, süreçte aktif olma, grubun bir parçası olma, yaşam ile ilişkilendirme ve akran öğretimini sağlamaya yönelik etkileri olduğunu ifade etmişlerdir. Yeni bilgiler edindiklerini ifade eden öğretmen adaylarının görüşlerine örnek olarak “Yeni ufuklar kazandıracak bana yeni bilgiler edindirme konusunda olsun ders dışı etkinlikler çok faydalı oldu benim için (Ö2); Evet, hem daha eğlenceliydi yine araştırma yaptık zaten bütün tartışmalarda aslında bir yorum yapmamız için aslında bizim bir araştırmamız gerekti bence herkes araştırmıştır bir şekilde (Ö8).” ifadeleri gösterilebilir. Ders dışı etkinliklerle aktif olduklarını belirten öğretmen adaylarının görüşlerine örnek olarak “Bence drama videosu yani o etkinlik daha yararlıydı. Sınıftaki herkes bir şeyler yaptı. Yani farklı farklı da olsa güzel şeyler çıktı yani ortaya. Baya iyiydi (Ö3).” ifadesi gösterilebilirken bir başka örnek ifadeye aşağıda yer verilmiştir:

“Gayet eğlenceli geçti onlarda güzel tepkiler verdiler yani ders dışı etkinlikler de gayet güzeldi. Bizi teşvik ediyor işte böyle şeylere çok. Mesela ben bunları yapabileceğimi düşünmezdim gelmeden önce biraz içe kapanık biriyim ama bu sayede de bana etkisi oldu bana bu dersin (Ö12)”.

Grubun bir parçası olduğunu ifade eden öğretmen adaylarının görüşleri “Aynen drama yapmıştık. Benim biraz yorucu olmuştu açıkçası uğraşmıştık baya emek vermiştik yine güzeldi açıkçası sınıf olarak kaynaşmamızı sağladı (Ö6);...Herkes ödev yapıyor bir şey yapıyor. Çok ilginç buldum hani herkesin sınıfta bazı arkadaşlarımız da paylaştı....Aslında birazcık daha tanımış oldum arkadaşlarımı..(Ö10).” ifadeleri ile örnekendirilebilir. Gerçek yaşam ile ilişkilendirdiğini ifade eden öğretmen adaylarının görüşlerine örnek olarak “Tartışmalarda genellikle kardeşimi örnek vermişim. Çünkü kardeşim küçük ve onu gözlemleyebildiğimi düşünerek örnek vermişim ve bazı şeyleri fark etmemi sağladı (Ö4); Düşünüyorum çünkü çekerken bile biz mesela o insanların ne durumda olduklarının farkında varıyoruz. Normalde düşünmüyoruz ama o görev bize verildiği zaman çekerken o zorlukları onların ne yaşadığının farkına varıyoruz (Ö3).” ifadeleri gösterilebilir. Akran öğrenmesinin sağlaması yönelik görüşlere örnek olarak “Ben tartışmaları daha eğlenceli buldum aslında çünkü yoruma açık bir sürü konu var sen birini çekip alıyorsun. Diğerlerini de birileri çekip almış görebiliyorsun bir şeyleri fark edebiliyorsun okuduğun zaman (Ö4); Bir de sohbet konulu olması herkesin

katılması farklı bakış açılarını görmesi bunlar da çok şey kattı. Hani diyorum ya ben bunu düşünemezdim aslında çok mantıklıymış (Ö11).” İfadeleri örnek verilebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu sınıf dışı etkinliklere düzenli katılım gösterdiğini ifade etmişlerdir. Bir öğretmen adayı etkin katılımın değerlendirmeye tabi olmasından dolayı katılım gösterdiğini ifade eden öğretmen adayının görüşü “Aslında bir etkileme olmadı. En son 50 puanlık bir sınavımız vardı. Ben onun için de tartışmaya katıldım. Zaten derse çalışmıyordum o yüzden biraz katılmak istedim (Ö3).” şeklindedir.

Öğretmen adayları tarafında ilgi çekici ve yararlı görülen etkinlikler drama videoları, canvas tartışmaları, değer taşı etkinliği, gazete etkinliği, kitap okuma etkinliğidir. Öğretmen adaylarının bu etkinliklere ilişkin görüşlerine “En çok ilgimi video çekti. Çünkü çok daha eğlenceliydi (Ö5); Ben videoyu yararlı buldum (Ö10); Bence canvas tartışmaları daha yararlıydı çünkü her haftaydı düzenliydi ve hep farklı bir konuyu içeriyordu. Bir konuya bakıp kalmıyorduk (Ö11); UNESCO hakkındaki yazı. O çok ilgimi çekmişti (Ö2); Bir gazete hazırlamıştık hem bizim katılımızı baya yüksek orandaydı hem de eğlenerek yapmıştık hem de değerleri anımsamış, benimsemiş olduk (Ö12); Ama şeyde çok iyiydi kitap..Dünya Okulu..Ya çok şey kattı bana (Ö8); Şey o oyun tarzında vardı ya grup olmuştuk beş kişi kartlar falan vardı o çok eğlenceliydi (Değer taşı) (Ö7).” ifadeleri örnek olarak gösterilebilir.

Etkinliklere katılmak istemeyen öğretmen adayları kendilerini ifade etmekte zorlandıklarını, mesleki değerlerin sıkıcı geldiğini ve etkinliklerin zor geldiğini belirtmişlerdir. Bu görüşlerine örnek olarak “Fikirlerimi açıkça sunamayan bir insanım zaten çekiniyorum biraz (Ö3); Sevmediğim aklıma gelmiyor ya şeyden sıkılıyordum her derste mesleki değerler, o biraz sıkıcı geliyordu onun haricinde (Ö7); Çok zorlandım çünkü ben hayatımda daha önce hiç makale okumadım. İlk defa makale okudum ve o kadar zorlandım ki ilk cümleyi bile beş defa okudum makalede (Ö11).” ifadeleri gösterilebilir.

Sınıf atmosferine yönelik olarak demokratik bir sınıf ortamı olduğunu ve etkileşimli bir ders süreci geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Demokratik sınıf ortamına örnek olarak aşağıdaki ifade örnek gösterilebilir:

“En çok hoşuma giden şey yalnızca öğretmen söz sahibi değildi. Biz de en az öğretmen kadar söz sahibiydik. Karşılıklı fikir alışverişleri vardı kendi fikirlerimizi söyleyebiliyorduk. Bu konuda çok rahattım. Çok güzel bir tartışma ortamı yaratılabiliyordu. Aklımda soru işareti bırakılmayacak her işlem derste yapılıyordu. Aklımda soru işareti

varsa hiç çekinmeden dile getirebiliyorduk. Arkadaşlarımla, öğretmenlerimle tartışabiliyordum. Bu konuda eğitime giriş dersinin işlenişi çok rahat ve çok iyiydi benim için (Ö2)”.

Etkileşimli ders süreci olduğunu belirten öğretmen adaylarının görüşlerine örnek olarak aşağıdaki ifadeler gösterilebilir: “İşlenişi çok güzeldi açıkçası çok keyif aldığım derslerden bir tanesi etkileşim içindeydi sürekli bizimle dersi yürüten öğretim elemanı dersteki etkinlikler de çok aktif olarak etkinlik yaptık derste (Ö6).” Bir diğer öğretmen adayının görüşü şu şekildedir:

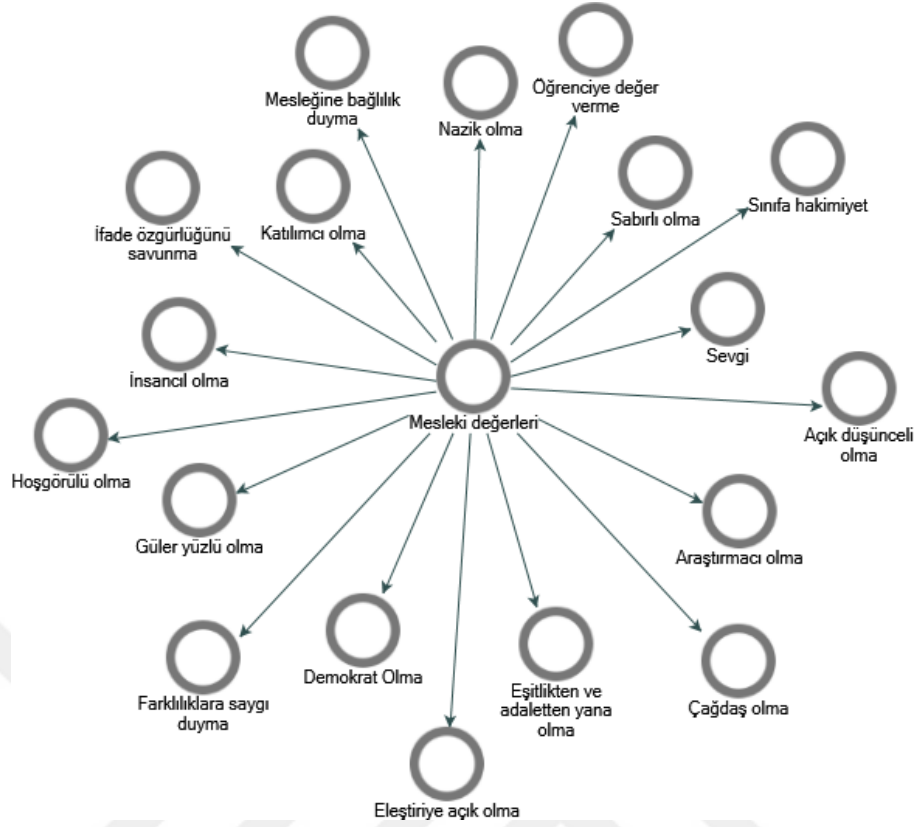
“Ben dersten çok keyif alıyordum açıkçası gelirken mutlu oluyordum derse. Aktif oluyordum ders yani sıkıcı geçmiyordu benim için bir de böyle diğer derslerde çok fazla sınıftaki diğer arkadaşlarla konuşmuyorduk bu derste daha böyle samimi oluyorduk (Ö7).”

“Öğretim elemanın rolü” alt teması mesleki değerler konusunda rol model olmaya ve mesleki değerlere yönelik görüşleri barındırmaktadır. Mesleki değerler konusunda rol model olmaya yönelik öğretmen adaylarının görüşlerine aşağıdaki ifadeler örnek verilebilir:

“...gerçekten çok tam ideal bir öğretmen gerçekten idol olarak alabileceğim bir kadın kendisi. Dersi anlatış biçimi olsun, öğrencilerle göz kontağı kurma olsun sürekli her birimize teker teker soruları şey yapma biçimi olsun, 50, 60 kişilik bir sınıfız hani tek tek herkesle konuşması bence çok şey hani öğretmenlik açısından çok şey alabileceğim bir kadın (Ö1)”.

“...bence tamamen anlattığı gibi bir öğretmen gerçekten her değere önem veriyor en çok da öğrencilerine değer verdiğini düşünüyorum. Ve bu yöndeki davranışları da hepimizin hoşuna gitmişti.... bir kere görüşmeye gitmişim odasına orada adımı hatırlayıp söylemesi çok garibime gitmişti ve çok da hoşuma gitmişti. Bu öğrencilerine ve mesleğine değer verdiğinin bence en büyük kanıtı ve çok da iyi bir hoca (Ö5)”.

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre Eğitime Giriş dersini yürüten öğretim elemanının sahip olduğu mesleki değerler Şekil 3.5’te yer almaktadır.

Şekil 3.5. Öğretim elemanının sahip olduğu mesleki değerler

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre öğretim elemanı, “Mesleğine bağlılık duyma”, “Nazik olma”, “Öğrenciye değer verme”, “Sabırlı olma”, “Sınıfa hakimiyet”, “Sevgi”, “Açık düşünceli olma”, “Araştırmacı olma”, “Çağdaş olma”, “Eşitlikten ve adaletten yana olma”, “Eleştiriye açık olma”, “Demokrat olma”, “Farklılıklara saygı duyma”, “Güler yüzlü olma”, “Hoşgörülü olma”, “İnsancıl olma”, “İfade özgürlüğünü savunma” ve “Katılımcı olma” mesleki değerlerine sahiptir.

“Öğretmen adaylarına katkısı” alt teması kendi mesleki ve kişisel gelişimlerine katkı sağlaması, kendinde ve çevrede mesleki değerleri sorgulama, mesleki değerleri kazandırmaya yönelik görüşleri içermektedir. Öğretmen adaylarının kendi mesleki ve kişisel gelişimlerine katkı sağladığı görüşüne ilişkin şu ifadeler örnek gösterilebilir:

“...Çocuklarla biraz daha iletişim halinde olmamız gerektiğini de öğrenmiş oldum. Mesela o el kaldırma tekniği benim için mükemmel bir teknik...kesinlikle kullanırım, çok güzel bir şey çünkü hani hem bağırmamıza gerek kalmıyor (Ö8)”.

“ ...Sen öğretmen adayısin. Atıyorum bir olay karşısında ani tepki vereceğim sırada bu aklıma geliyor ve kendimi dizginleyebiliyorum yani. Eğitimsel olarak tabi ki bize çok şey kattı tabi ama toplumsal olarak da kendi yaşantımızda baya etkili oldu diyebilirim (Ö12)”.

Kendinde ve çevrede mesleki değerleri sorgulama görüşüne “En son şeyden bahsetmiştik öğretmenlikte sahip olunması gereken etik ilkeler falan hani onlarda da kendimizi şey yapıyoruz hani o bende var mı? yok mu falan diye o da etkiledi (Ö1); Atatürk ilke ve inkılaplarında şöyle aslında her ilke birbiri ile bağlı ama biz o değerleri hangi ilkeye kendimiz de sorguladık orada kendi bildiklerimizi yaptık sorguladık yaparken de bu değer bende var bence diye düşündük (Ö10).” ifadeleri olarak örnek gösterilebilir. Mesleki değerleri kazandırma durumuna yönelik ise öğretmen adaylarının görüşlerine örnek olarak “..Bir öğretmenin hoşgörülü olması gerekiyor. Sabırlı olması gerekiyor. Farklı öğrencileri olacak sonuçta onlara karşı sabırlı olması gerekiyor, saygılı olması gerekiyor. Ben bu değerleri kazandığımı düşünüyorum (Ö3); Kültürel miraslarla ilgili birçok şey öğrendim araştırmacı öğretmenin tanımını, araştırmacı öğretmenin gerekliliğini öğrendim. Birçok noktada ana hatlarıyla öğrendim (Ö6).” ifadelerinin yanı sıra aşağıdaki görüş de örnek olarak verilebilir:

“Güven, sevgi, hoşgörü, mesleğinin bilincinde olma, farklılıklara değer verme, yaratıcı olma bunlar çok dikkatimi çekti. Çünkü yaratıcı olma yaratıcılığımızı da etkileyen şeylerdi bu etkinliklerde (Ö11)”.

Öğretmen adaylarının dersin geliştirilmesine yönelik önerileri ders dışı ve ders içi etkinliklerin artırılması, ders döneminin artırılması, öğrenci sayısının azaltılmasıyla ders etkileşiminin artırılması, teknoloji kullanımının artırılması, ders sınavın uyumlu olması yönündedir. Öğretmen adaylarını çoğunluğu ise ders sürecinde gerçekleştirilen uygulamaları yeterli görmekteyler ve bu görüşleri “Diğer derslerime göre eğitime giriş benim için daha keyifli geçti bir eksikliğini bulamıyorum bence çok keyifliydi olması gerektiği gibi (Ö6); Bence mükemmel bir ders, kalsın böyle çok güzel (Ö8); Bence her şey mükemmel mi geliştirilebilir mi? Bilmiyorum belki geliştirilemez sanki en iyisi bu gibi geliyor. Ama kötü hiçbir yanı yoktu bence (Ö5).” ifadeleri ile örneklendirilebilir. Ders içi etkinliklere yönelik günlük yaşamla ilişkilendirme sağlayan etkinlikler, kitap okuma etkinlikleri, sınıfta drama etkinliği ve öğretmen adaylarının derste sunum yapması önerilmiştir. Bu görüşlerine örnek olarak “Biz bir kitap okuduk ya görüşlerimizi yazdık, okuma sayıları artırılabilir. Daha fazla kitap okumaya teşvik edilebilir öğrenciler.... (Ö2); Bence öğrenci çıkıp sunum yapmalı çünkü zaten ileride yapacağız ileride ama ben erken olması gerektiğini düşünüyorum (Ö10).” ifadelerinin yanı sıra aşağıdaki görüşler de örnek olarak gösterilebilir:

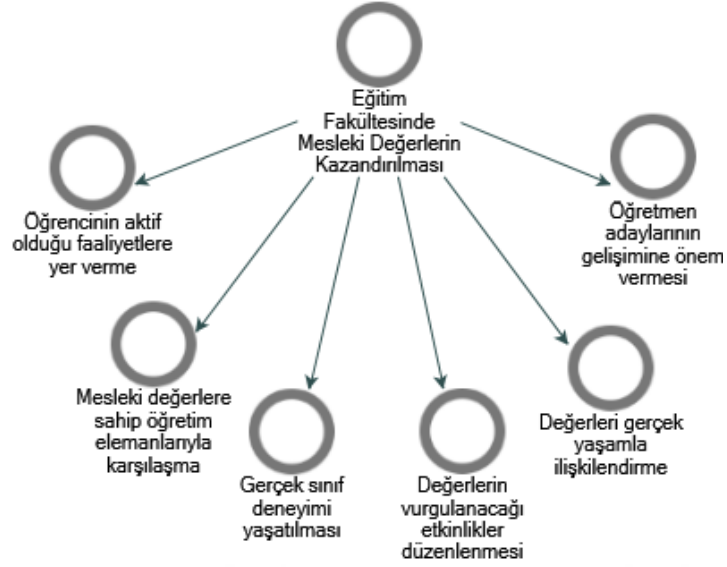
“Tartışma ödevlerinden gözünüze çarpan 3 değeri bir gün boyunca uygulayan yerleri anlatan videomu bir şey olabilirdi yani sonuçta o değeri biz görüyoruz mesela saygı

karşıdaki kişiye kapıyı açması mesela hani böyle bir şey günlük hayatta fark etmemizi sağlayabilirdi (Ö4)”.

“Drama yapılabilirdi ya dramayı biz video üzerinde yaptık ama sınıfta da yapabiliydik herkes kendinde bir değeri benimseyip o değer hakkında o değer çerçevesinde kimi taklit yapabiliydi, stand-up gösterileri yapılabilirdi ya da bir şey anlatılabilirdi (Ö2)”.

Ders dışı etkinliklerde gerçek sınıf ortamında gözlem yapma ve kültürel faaliyetlere katılım sağlamaya yönelik öneriler sunulmuştur. Bu ifadelerle yönelik olarak “Kreş gözlemi bizim Eğitime Giriş dersinde yoktu ama bu eğitim dersi bölümü ile alakalı atıyorum bölümüne göre bir şeyler olabilir. PDR bir psikoloğun yanında gözlem yapar, okul öncesi bir kreşte gözlem yapılabilir (Ö11); ..Belki hepimiz tiyatroya gidebiliriz. Öyle etkinlikler olabilir ya da bir müzik dinletisine falan gidebiliriz (Ö8).” görüşler örnek gösterilebilir. Ders döneminin arttırılmasına yönelik olarak “Bir dönemlik olmasın bu ders. Çünkü güzel bir ders, öğrendiğim bir ders (Ö11).” görüşü örnek verilebilir. Dersin ve sınavın uyumlu olmasını öneren öğretmen adayı görüşü “Bence slayttan anlattıklarıyla sınavda sorulanlar biraz şey olmalı sınavda sorulanlar biraz bilgi ağırlıklı görüyoruz ya sınavda daha çok yorum. Hani derste de bence sınavda sorduğu gibi yorum olmalı (Ö1).” şeklindedir. Öğrenci sayısının azaltılarak derste etkileşimin artmasına yönelik öneri geliştiren öğretmen adaylarının görüşlerine örnek olarak “Sınıflar ikili olabilir. Mesela bizim sınıf 65 kişi falan 30-35 kişi şeklinde olabilir. Ya öğretmenin daha fazla öğrencilerle etkileşimde olması daha verimli bir ders olması için olabilir (Ö2); sınıf çok kalabalık geliyor bana grup etkinlikleri yapmaya çalışıyoruz alan kısıtlı zaman kısıtlı yani 8 kişi grup etkinliği yapmak istiyoruz ama oturamıyoruz bile o dönmek zorunda kalıyor o kalmak zorunda kalıyor (Ö4).” ifadeleri gösterilebilir. Teknoloji kullanımının artmasına yönelik getirilen öneri “Teknolojiden yararlanılıyor, alternatifler üretilebilir daha fazla teknolojik ekipman üretilebilir (Ö2).” görüşü ile örneklendirilebilir.

“Eğitime fakültesinde mesleki değerlerin kazandırılması” temasında belirtilen görüşler Şekil 3.6’da sunulmuştur.

Şekil 3.6. “Eğitime Fakültesinde mesleki değerlerin kazandırılması” temasındaki görüşler

“Eğitim fakültelerinde mesleki değerlerin kazandırılması” temasında öğrencilerin aktif olduğu faaliyetlere yer verme, mesleki değerlere sahip öğretim elemanlarıyla karşılaşma, gerçek sınıf deneyimi yaşatılması, değerlerin vurgulanacağı etkinlikler düzenlenmesi, değerleri gerçek yaşam ile ilişkilendirme, öğretmen adaylarının gelişimine önem verilmesi görüşleri yer almaktadır. Öğrencilerin aktif olduğu faaliyetlere yer vermeye yönelik görüşlere “Ya mesela okulumuzda kulüpler var toplumsal gönüllülük kulübü, hayvan besleme etkinliğine katılmıştım ben. O tarz etkinliklere katılabilirler, hayvanlara karşı bakış açılarını değiştirebilir (Ö7); Daha aktif faaliyetler olabilir diye düşünüyorum da (Ö6).” ifadeleri örnek verilebilir. Mesleki değerlere sahip öğretim elemanları ile karşılaşmaya örnek olarak aşağıdaki ifade gösterilebilir:

“... bütün mesleki değerleri baskın hocalarımızla seminerler olabilir. Aradaki uçurumu kaldırmak önemli olan, öğrencinin öğretmeni ile arasında uçurum olmazsa öğretmen ulaşılabilir olursa öğrenci için bence bu mesleki değerlere sahip biri olarak çıkabilir. Çünkü insan çevresindeki beş kişinin ortalamasıdır. Ben eğitim fakültesinde çevremdeki beş kişi de öğretmenlerimizse bu mesleki değerlere sahip rol model olarak göreceğim öğretmenlerimizse ben mesleki değerlere sahip biri olarak çıkacağımı düşünüyorum ki tüm öğrencilerin bunu uygulamasının faydalı olacağını düşünüyorum (Ö2)”.

Gerçek sınıf deneyimi yaşatılması ile ilgili örnek olarak aşağıdaki ifade gösterilebilir: “Yani öğretmenlere teorikten çok üniversite eğitimi içerisinde şey de verilmeli, pratik eğitim de verilmeli. Yani sürekli gözleme gönderilmeli, sadece son

sınıfta staj yaptırılmamalı..(Ö9);Kreşlere gidilebilir kreşlerde gözlem yapılabilir. Çünkü o zaman gerçekten görüyorsun bütün çocuk toplumuna nasıl hitap etmek gerektiğini. Onun dışında çocuk yetiştirme kurumlarına gidilebilir... (Ö11).” Değerlerin vurgulanacağı etkinlikler düzenlenmesini öneren öğretmen adaylarının görüşlerine örnek olarak “Nasıl olsa derste işleniyor diyerek geçilmesini istemem konunun farklı etkinliklerle sergilerle eğitim fakültesi içerisinde bu bilinç aşılmalı (Ö12); ..Konferans tarzı seminerler olsa mesela hani öğretmen günleri olsa o tarz hani seminerler ve konferanslar düzenleniyor hani o tarz şeyler olsa güzel olabilir (Ö11).” verilebilir. Değerleri gerçek yaşam ile ilişkilendirmeye örnek olarak “Değerleri uygulamaya çalışabilir öğrendiği değerleri kendi günlük hayatında uygulayabilir sürekli okuyarak o değerlerin bilincine farkına sahip olabilir (Ö6).” görüşünün yanında aşağıdaki ifade de örnek olarak verilebilir:

“...Normal sosyal yaşantımızda diyeceksiniz ben öğretmen olacağım öğretmenliğin gerektirdiği bazı zorunluluklar bazı değerler bazı şeylere sahip olmam gerekiyor. Hayatımı buna göre şekillendirmem gerekiyor (Ö2)”.

Öğretmen adaylarının gelişimine önem vermesine ilişkin örnek olarak “..Okuldan sonra da şunu yapayım bu bana etki katsın yani işte okul öncesi öğretmeni olacağım tiyatrodan ne işim var otur işte oyuncaktan elışinden bir şey yap. Ama kendini geliştirmeli ki yani..(Ö4); Bir öğretmen olarak kitap okunması sanatsal etkinliklere katılması gerekiyor insanların kendini geliştirmesi açısından (Ö7); Bazı kitaplar var sabırlı olmak ile ilgili bir şey katabilir (Ö11).” görüşleri sunulabilir.

Özetle Eğitime Giriş dersi uygulamalarına yönelik öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemek amacıyla elde edilen bulgulara bakıldığında öğretmenlik mesleğine yönelik bakışlarının olumlu olduğu belirtmişlerdir. Uygulama sürecinde gerçekleştirilen etkinlikler sayesinde eğitime ve mesleğe olan bakış açılarının genişlediğini, mesleği sevdiklerini ve mesleğin önemini anladıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca süreçte mesleki değerlere sahip olmanın gerekliliğini fark ettiklerini belirtmişlerdir. Ders işlenişi ile ilgili görüşlere bakıldığında ders içi ve ders dışı etkinliklerde ortak olarak kendilerini rahatça ifade edebildiklerini, aktif olduklarını ve grubun parçası olduklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra ders içi etkinlikleri eğitici-öğretici ve ilgi çekici bulduklarını ifade ederken bu sayede anlamlı öğrenmeler gerçekleştirdiklerini, kendini önemli hissettiklerini ifade etmişlerdir. Ders dışı etkinliklerin ise yeni bilgiler edinmeye, değerleri yaşam ile ilişkilendirmeye ve akran

öğretimini sağlamaya katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Sınıf atmosferine ilişkin olarak demokratik bir sınıf ortamı olduğunu ve etkileşimli bir ders süreci geçirdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları mesleki değerler konusunda rol model olmayı oldukça önemli görmektedirler ve dersi yürüten öğretim elemanının bu konuda çok başarılı olduğunu ve pek çok mesleki değere sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Uygulama süreci ile öğretmen adayları mesleki değerleri kazandıklarını, mesleki ve kişisel gelişimlerine katkı sağladığı, kendilerinde ve çevrelerinde mesleki değerleri sorguladıklarını ifade etmişlerdir. Dersin geliştirilmesine yönelik olarak ders içi- ders dışı etkinliklerin ve ders döneminin arttırılmasını, öğrenci sayısının azaltılmasıyla ders etkileşiminin arttırılmasını, teknoloji kullanımının arttırılmasını ve ders sınavın uyumlu olmasını önermişlerdir. Eğitim fakültelerinde mesleki değerleri kazandırmak için ise öğrencilerin aktif olduğu, mesleki değerlerin vurgulandığı etkinliklerin gerçekleştirilmesini ve mesleki değerlere sahip öğretim elemanlarıyla karşılaşılmasını önermişlerdir. Bunların yanında gerçek sınıf deneyimi yaşatılması, değerleri gerçek yaşam ile ilişkilendirme ve öğretmen adaylarının gelişimine önem verilmesi görüşleri de eğitim fakültelerinde meslek değerleri kazandırmak için geliştirilen öneriler arasındadır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar birbiriyle ilişkilendirilerek ve alanyazındaki çalışmalarla tartışılarak sunulmuştur. Araştırma sonuçlara dayalı olarak çeşitli önerilere yer verilmiştir.

4.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın sonuçlarına ve ilgili tartışmalara araştırma soruları doğrultusunda sırasıyla yer verilmiştir. İlk olarak öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerler, sonrasında mesleki tutum ve mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanma durumuna ilişkin sonuç ve tartışmalara yer verilmiştir. Ardından uygulama sürecine ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerine ve gözlem verilerine yönelik sonuç ve tartışma sunulmuştur.

4.1.1. Öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerlere yönelik sonuç ve tartışma

Öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerler alan bilgisine ve meslek bilgisine yönelik belirtilen görüşler neticesinde üç tema altında açıklanmıştır. Bu sonuç katılımcılar için mesleki değerler kavramının kapsamının geniş olduğunu ve öğretmen adaylarının değer kavramına farklı anlamlar yüklediğini göstermektedir. Alanyazında değer kavramının birçok araştırmacı tarafından farklı bakış açıları ile ele alınması ve ortak bir tanımdan ziyade pek çok araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlanması (Karababa, 2019, s.1; Alkış Küçükaydın, 2020, s.2) durumu araştırmanın bu sonucu ile örtüşmektedir.

Araştırma kapsamında Eğitime Giriş dersinde yer verilen konular mesleki değerlerle ilişkilendirilmiş ve mesleki değerlere yönelik farkındalık kazandırma amaçlı çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Buna göre deney grubundaki katılımcılar uygulama sonrasında ön test verilerinden farklı olarak 21 mesleki değer ifade etmişlerdir. Kontrol grubunda ise uygulama sonrasında ön test verilerinden farklı olarak yedi meslek değeri belirtmişlerdir. Son test bulgularında her iki grupta da mesleki değer ifadelerinin artmış olduğu görülmektedir. Bu sonuç Eğitime Giriş dersinin mesleki değerlere yönelik farkındalık kazandırmada etkili olduğunu göstermekle birlikte derste değerlere yönelik hazırlanan etkinliklerin bu farkındalığı artırdığı söylenebilir.

Katılımcıların ifade ettikleri mesleki değerler, alanyazında yer alan değer sınıflamalarıyla karşılaştırıldığında Rockeach'ın (1973) değer sınıflamasında “Bağışlayıcılık”, “Dürüstlük”, “Entelektüellik”, “Yaratıcılık”, “Geniş görüşlülük”, “Yardımseverlik”, “Neşelilik”, “Sevecenlik”, “Sorumluluk” ve “Kibarlık” gibi daha çok araç değerlerle örtüşürken amaç değerlerden “Eşitlik” ve “Kendine saygı” değerleri ile örtüşmektedir. Schwartz'ın (1992) değer sınıflamasında kendini aşma boyutunda “geleneksellik” ve “uyma”, yeniliğe açıklık boyutunda “özyönelim” sınıflamasında, muhafazakarlık boyutunda ise “evrenselcilik” ve “iyilikseverlik” sınıflamalarında katılımcıların görüşleri ile örtüşen değerlere rastlanmaktadır. Spranger'in (1928) değer sınıflamasında ise “bilimsel değer”, “estetik değer” ve “sosyal değer” boyutlarında yer alan değerlerle katılımcıların belirttiği mesleki değerlerle benzerlik göstermektedir. Öğretmen adaylarının ifade ettikleri mesleki değerlerin alanyazındaki evrensel değerlerle büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir (Güzel Candan ve Ergen, 2014; Kırıl ve Dinçer, 2018; Birkök, 2019). Öğretmen adaylarının görüşlerinin alanyazında en çok kabul gören değer sınıflamalarıyla örtüşmesi, bu çalışma ile mesleki fayda sağlanabilmesinin yanı sıra genel olarak değerler alanına yönelik bir farkındalık oluşturabileceği de söylenebilir.

Öğretmen adaylarının ifade ettikleri mesleki değerler MEB (2017)'in Öğretmen Yeterlik Belgesinde yer alan tutum ve değerler boyutunda “Farklılıklara saygı duyma” ve “Kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma” mesleki değerleri ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca “Milli, manevi ve evrensel değerler” yeterliklerine; rol model olma, rehber olma, öğrenciye değer verme ve öğretebilme mesleki değerleri ile “Öğrenciye yaklaşım yeterliklerine; etkili iletişim becerisine sahip olma, empati kurma becerisi, hoşgörülü olma, paylaşımcı olma, işbirliğine açık olma ve katılımcı olma” mesleki değerleri ile “İletişim ve işbirliği” yeterlik alanına ve mesleğine bağlılık duyma, yeniliklere açık olma, estetik beğeni sahibi olma, “Kişisel ve mesleki gelişim” yeterliklerinin her birini kapsayacak mesleki değerler ifade etmişlerdir. Mesleki beceriler boyutunda ise materyal kullanma, yeniliklere açık olma, etkili sınıf yönetimi görüşleri ile “Öğretme ve öğrenme sürecini yönetme” yönelik beceri ifadeleri belirtilmiştir. Katılımcıların öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerlere yönelik ifadeleri Öğretmen Yeterlik Belgesinde tutum ve değerler alanının çoğunu kapsadığı gibi mesleki beceriler bölümüne yönelik görüşlerin de yer aldığı görülmektedir. Bu durum öğretmen adaylarının mesleki değerlere ilişkin farkındalık

kazanmasının yanında ilgili meslek yeterliklerine yönelik dolaylı olarak farkındalık oluşturabileceğini göstermektedir.

Deney ve kontrol gruplarındaki katılımcılar en çok insancıl olma değerine yönelik vurgulayıcı ifade kullanmışlardır. Bu durum öğretmenlerin kişisel ve mesleki özelliklerin bütünlük göstermesi gerektiği (Yazar, 2018, s.176-177) görüşünü desteklemektedir.

Uzman görüşlerine göre dersin konularıyla ilişkili bulunmayan “Nazik olma”, “Bağışlayıcı olma”, “Yardımsever olma”, “Estetik beğeni sahibi olma” ve “Çevreye karşı duyarlı olma” değerlerine yönelik araştırma kapsamında doğrudan bir etkinlik düzenlenmemekle birlikte sınıf içi etkileşimlerde yer verilmiştir. Araştırma bulgularına göre öğretmen adayları uygulama sonrasında bahsedilen mesleki değerlere ilişkin farkındalık kazanmışlardır. Bu sonuç öğretmenin iletişim şekli, çeşitli durumlar karşısında takındığı tutum ve davranış, ders sürecinde kullandığı yöntem ve teknikler, süreçte kullandığı ya da kullanmadığı pekiştireçlerin değer kazandırma sürecinde etkili olması (Özdaş, 2013, s.50) ile açıklanabilir.

Deney grubunda, öğretmenlerin meslek bilgisine ilişkin uygulama öncesinde belirtilmeyen “Model olma” ve “Farklı etkinlikler yapma” görüşlerine uygulama sonrasında yer verilmesi özellikle değer eğitime yönelik etkinliklerin dikkati çektiği ve öğretmen adayları üzerinde etkili olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Deney ve kontrol gruplarının son test bulguları karşılaştırıldığında alan bilgisi temasında tek bir ortak görüş ifade ederken meslek bilgisi temasında kontrol grubundaki katılımcılar deney grubundaki katılımcılara göre daha çok görüş ifade etmişlerdir. Mesleki değerler temasında ise ortak görüşler dışında kontrol grubunda ifade edilen mesleki değer bulunmazken deney grubu katılımcılarının çok sayıda meslek değeri ifade ettiği görülmektedir. Mesleki değerler temasındaki bu durum deney grubundaki uygulama süreci ile açıklanabilirken kontrol grubunda daha çok meslek bilgisine yönelik görüşlerin ifade edilmesi dikkat çeken bir sonuçtur.

4.1.2. Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutuma ve mesleki değerlere ilişkin farkındalık kazanmaya yönelik sonuç ve tartışma

Araştırmanın ikinci sorusu öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının ne düzeyde olduğuna yöneliktir. Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların Eğitime Giriş dersi öncesinde öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık

yokken son test uygulamasında deney grubu lehine anlamlı farklılık oluşmuştur. Bu sonuç deney grubundaki Eğitime Giriş dersinde gerçekleştirilen etkinliklerin öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin olumlu görüşlerinin gelişmesi ve mesleği sevmeleri de bu sonucu desteklemektedir.

Son test uygulamasında deney ve kontrol gruplarındaki öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları arasındaki anlamlı farklılığın küçük bir etki büyüklüğüne sahip olduğu görülmektedir. Bu durum tutumların olağan koşullar sağlandığında değişmesi ancak yoğunluğu ve köklü olma durumuna göre değişmesinin zor olması ile açıklanabilir (Ustaahmetoğlu, 2013, s.5). Bu çalışmadaki deneysel uygulamanın 12 haftalık kısa bir zaman diliminde gerçekleşmesinden dolayı küçük bir etki büyüklüğü oluşmasına katkı sağladığı düşünülebilir.

Öğretmen adaylarının mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanma durumlarını belirlemek amacıyla uygulanan anket formuna göre “Bağışlayıcı olma”, “İlkeli olma”, “Yardımsever olma”, “Tutarlı olma”, “Demokrat olma”, “Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunma”, “Kurallara saygılı olma”, “Katılımcı olma”, “Özsaygı” ve “Paylaşımçı olma” olmak üzere 10 mesleki değere yönelik uygulamaya katılan öğretmen adaylarının 54’ü (%98,2’si) farkındalık kazandığını ifade etmiştir. Geriye kalan 34 mesleki değere ilişkin uygulamaya dahil olan katılımcıların tamamı (%100) farkındalık kazandığını belirtmiştir. Bu sonuç öğretmen adaylarının meslek değerlerine yönelik farkındalık kazanmalarının mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmelerine etki eden bir faktör olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek değerlerine yönelik farkındalık kazanmalarının mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirdiği sonucu farklı araştırmacıların yürüttüğü benzer çalışmalarla da desteklenmektedir. Arastaman ve Demirkasımoğlu (2017) araştırmalarında farklı öğrenim düzeylerinde eğitimlerini sürdüren 350 öğretmen adayının çalışma değerleri ile mesleki tutumu arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Alanyazında mesleği icra ederken ideal davranışları sergilemeye imkan sağlayan inanç veya rehber ilkeler olarak tanımlanan (Tunca, 2012, s.15) çalışma değerleri ile mesleki tutum arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve çalışma değerlerinin mesleki tutumun yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Parlar ve Cansoy (2016), bireysel değerler ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarında bireysel değerler ve mesleki tutum arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu

sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmada ele alınan bireysel değerler “Disiplin ve Sorumluluk”, “Güven ve Bağışlama”, “Dürüstlük ve Paylaşım”, “Saygı ve Doğruluk”, “Paylaşım ve Saygı” boyutlarından oluşmaktadır. Bu boyutlarda ifade edilen bireysel değerlerin bir kısmı bu araştırma kapsamında ele alınan mesleki değerler arasında yer almakla birlikte tamamı katılımcıların ifade ettikleri mesleki değerleri kapsamaktadır. Bu nedenle araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir. Yılmaz (2009) okul öncesi öğretmenliği programında son sınıfta öğrenim gören 156 öğretmen adayının mesleğe yönelik tutumları ve kişisel değerleri arasında ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada ele alınan kişisel değerler “Kendini Kontrol, Dine Bağlılık, Entelektüel Olma, Sosyal Beceri ve Dürüstlük” alt boyutlarından oluşmaktadır. Araştırmada mesleğe yönelik tutum ile kişisel değerler arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Doğrudan mesleki değerlere yönelik bir çalışma olmamakla birlikte öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile kişisel değerler arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olması dikkat çeken bir sonuçtur. Çünkü kişisel değerler ve mesleki değerler birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmamaktadır. Dolayısıyla bu sonuç bu araştırmadaki mesleki değerlere yönelik farkındalığın artması ile mesleğe yönelik tutumun artması sonucu ile çelişebileceği düşünülmektedir. Bu durum kişisel değerlere öğretmenlik mesleği içerisinde yer vermeyerek mesleğin profesyonel bir şekilde yürütülmesi gerektiği görüşünden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ancak öğretmen adaylarının mesleki değerleri kişilik haline getirilerek yaşamın her alanında kullanılabileceklerinin farkında varmaları halinde bu araştırma sonucunun farklılaşabileceği düşünülmektedir.

Öğretmen adaylarının mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanmaları sonucunda öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutum geliştirmeleri dikkat çeken bir sonuçtur. Çünkü duyuşsal alan, bilgilerin davranışa dönüşmesi noktasında önemli görülmektedir. İnsan davranışlarının büyük bir kısmı hoşlanma durumu ile ilişkilidir. İnsanlar hoşlarına giden, haz aldıkları davranışları sürdürürken hoşlanmadıkları davranışları sergilemezler (Tonga, 2017, s. 23). Tutum kavramı da duyuşsal alana ait bir kavram olduğu için öğretmen adaylarının mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmeleri, mesleğe ait edindikleri bilgileri davranışa dönüştürme konusunda istekli olmalarını sağlaması bakımından önemlidir. Ayık ve Ataş (2014)’ın öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları ile öğrenme motivasyonları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi

amaçladıkları çalışmalarında mesleğe yönelik olumlu tutuma sahip olan öğretmen adaylarının öğrenme motivasyonlarının artması sonucu bu görüşü desteklemektedir.

Kontrol grubunda yürütülen Eğitime Giriş dersinde doğrudan mesleki değerlere yönelik bir uygulama yapılmamakla birlikte ders sürecinde öğretmenlerin sahip olması gereken özellikler şeklinde bazı mesleki değerler ifade edilmiştir. Dersi yürüten öğretim elemanı, mesleki değerlere uygun davranışlar sergilemiştir. Ancak kontrol grubundaki Eğitime Giriş dersinin mesleğe yönelik tutum üzerinde anlamlı bir etkisi olmamıştır. Bu sonuç ders sürecinde sadece rol model olmanın ve telkin yaklaşımını kullanmanın mesleki değerlere yönelik farkındalık kazandırılamayabileceğini göstermektedir. Telkin yaklaşımının öğretmen merkezli bir yaklaşım olması sebebiyle (Gündüz ve Aktepe, 2018, s.184) değerler eğitimi sürecinde tek başına çok etkili olmadığı düşünülmektedir.

4.1.3. Eğitime Giriş dersinde gerçekleştirilen etkinliklere yönelik görüşler

Öğretmen adaylarının, Eğitime Giriş dersindeki uygulamalardan sonra eğitime ve mesleğe karşı bakış açılarının geliştiği, mesleğe karşı sevgilerinin arttığı ve mesleğin önemini hissettikleri ortaya konulmuştur. Bu sonuç uygulama sürecinde ele alınan öğretmenlik meslek değerlerinin kapsamının geniş olmasının yanında mesleğin özelliklerinin ve gerekliliklerinin iyi bir şekilde yansıtıldığını biçiminde yorumlanabilir. Ayrıca katılımcıların mesleği tercih ederken öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği rol ve sorumluluklara ilişkin yeterli farkındalığa sahip olmadıklarını, ancak hizmet öncesi öğretmen eğitiminde planlanmış etkinlikler yoluyla bu farkındalığın kazandırılabilceğini göstermektedir.

Öğretmen adayları ders içinde gerçekleştirilen etkinlikler sayesinde anlamlı öğrenmeler gerçekleştirmişlerdir. Alanyazında Eğitime Giriş dersi, içeriğinde öğretmenlik meslek değerlerine en az yer veren mesleki bilgisi dersi (Abalı Öztürk ve Şahin, 2018, s.308-329) olmasına karşın mesleki değerlerle ilişkilendirilme yapıldığında konu ile ilgili farkındalık kazandırabildiğini görülmüştür. Bu sonuç diğer meslek bilgisi dersleri ve öğretmen eğitimi programlarındaki tüm derslerin gerekli ilişkilendirmeler yapıldığında öğretmenlik meslek değerlerine yönelik bir farkındalık oluşturabileceğini ve anlamlı öğrenmeler sağlayabileceğini göstermektedir.

Öğrenme sürecinde bilişsel, duyuşsal ve psikomotor boyutlar birbirinden bağımsız ve birbirini etkilemiyormuş gibi davranılmakta (Yılmaz, 2021, s. 203), değerlerin bilgi

boyutuna önem verilerek tutum ve davranış boyutu çoğunlukla göz ardı edilmektedir (Güngör, 2010, s.24). Ancak değerler özellikleri itibariyle duyuşsal özellikler barındırır. Bu nedenle bilişsel ve psikomotor hedefler gibi ders esnasında öğretmenin anlattıkları ile kısa bir sürede kazanılmayacağı (Yüksel, 2019, s.178) bilinmektedir. Bu araştırma kapsamında etkinlikler planlanması ve uygulanması sürecinde katılımcıları aktif kılmak, düşündürmek, üretmelerini sağlamak amaçlanmış, sadece ders içeriği ve mesleki değerlere ilişkin bilgi sunulmasından çok ortamın bu değerlere dayalı düzenlenmesi ve öğretmen adaylarının zengin yaşantılarla deneyim kazanmasını sağlayacak şekilde çok boyutlu düzenlenmesine özen gösterilmiştir. Değer ve tutumlara ilişkin değişikliklerin uzun zaman gerektirdiği de dikkate alınmakla birlikte öğretmen adaylarının ders içi etkinliklerin öğretici, eğlendirici ve ilgi çekici olduğunu; etkinlikler sayesinde aktif olarak grubun bir parçası oldukları ve deneyim kazanma imkanı elde ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında değer eğitiminde somut ve uygulamalı örneklerin yer alması gerektiği, öğretmenin model olmasının yanında öğrencilerin de daha fazla sorumluluk almasıyla sürecin başarıya ulaşabileceği vurgulanmıştır (Özdaş, 2013, s.50). Araştırma kapsamında bu doğrultuda ders dışı etkinliklerde katılımcılar kendilerini rahatça ifade edebilmiş, etkinliklere düzenli katılım göstermiş ve süreçte aktif olarak grubun parçası olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar uygulama sürecinde mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanmış, kendilerinde ve çevrelerinde mesleki değerleri sorgulamaya başlamış ve kendi kişisel ve mesleki gelişimlerine katkı sağlamışlardır.

Öğretmen adaylarının mesleki değerler konusunda rol model olmayı önemli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında da değerler eğitimi konusunda rol model olmanın öneminin vurgulayan (Tonga, 2017, s.25; Naçacı, 2020, s.200; Sağlam, 2021, s.143) çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Ayrıca alanyazında öğretmenlerin değerleri aktarırken bu değerlere uygun davranışlar sergilemesinin değer kazanımında önemli olduğu görüşünü de yer almaktadır (Tunca, 2015, s.135). Çünkü bir kavrama ilişkin tanımı bilmek, o kavramın gerektirdiği davranışların doğru bir şekilde sergileneceği anlamına gelmemektedir (Yılmaz, 2021, s.202). Dolayısıyla mesleki değerlerin bir rol model tarafından sergilenmesi farkındalık kazanmanın ötesinde mesleki değerlerin ne şekilde hayata geçirileceğine dair öğretmen adaylarına bir fikir oluşturabilir. Ayrıca öğretmenler, öğrencilerinin sahip olmasını istedikleri değerlere öncelikle kendisi sahip olması davranışları ile beklentileri arasında bir tutarlılık olmasını sağlar. Bu tutarlılık sağlanmadığında kazandırılmak istenen değerlerin yerini olumsuz davranışlar alabilir

(Tunca, 2019, s. 207-208). Deney grubunda dersi yürüten ğretim elemanının meslek değerleri için iyi bir model olarak görülmesi ve pek çok mesleki değere sahip olduğunun düşünülmesi ğretim elemanının mesleki değerleri sergileme noktasında iyi bir rol model olduğunu ve bu durumun ğretmen adaylarını mesleki değerler konusunda olumlu bir şekilde etkileyebildiğini göstermektedir. Kontrol grubundaki ğretim elemanının da benzer şekilde mesleki değerlere uygun davranışlar sergilemiş ve ders sürecinde ğretmen özellikleri adı altında çeşitli mesleki değerlerden bahsetmiştir. Ancak deney grubundaki Eğitime Giriş dersinde mesleki değer vurgusunun olması katılımcıların mesleki değerlerin daha çok farkında varmasını sağladığı söylenebilir. Kontrol grubunda yer alan ğretmen adaylarının son test uygulamasında öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki değerlere yönelik görüşleri ile gözlem bulguları karşılaştırıldığında ğretim elemanının bahsettiği değerlerin yarısından fazlasına, sergilediği mesleki değerlerin neredeyse tamamına yakınına yer vermeleri dikkat çeken bir sonuçtur. Doğrudan mesleki değer kavramının kullanılmadığı kontrol grubundaki ders sürecinde, ğretmen adaylarının ğretim elemanının bahsettiği ve sergilediği mesleki değerleri büyük lde ifade etmeleri örtük programla açıklanabilir. Çünkü değerler çoğunlukla informal olarak örtük program aracılığı ile bilinçsizce ve farkında olmaksızın öğrenilir (Yüksel, 2019, s. 182). Alanyazında rtk programın değerlerin kazandırılması sürecinde etkili olduğu bulgusu ile bu sonucu destekleyen çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Coşkun (2016), ğretmen adayları ve ğretim elemanları ile yürüttüğü doktora çalışmasında, meslek etik değerlerinin kazandırılması noktasında örtük programın etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kavgaoğlu ve Fer (2020) de değer eğitimi sürecinde örtük program, resmi program ve okul dışı etmenlerin etkisi inceledikleri çalışmalarında örtük programın resmi programdan daha etkili görüldüğünü ifade etmişlerdir. ubuku (2012)'nın ilköğretim öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında değerlerin kazandırılması ve benimsenmesi sürecinde örtük programın önemli bir yeri olduğu belirlenmiştir. Ayrıca alanyazında değerler eğitiminde örtük programın oldukça önemli ve etkili olduğunu ifade eden pek çok farklı çalışma yer almaktadır (Akbaş, 2004, s.30; engelci, 2010, s.27; Sarı ve Yolcu, 2019, s.139; Yüksel, 2019, s.179; Ozan, 2020, s.44). Bu araştırmada da kontrol grubundaki katılımcıların son test sonuçlarında mesleki değerlere yönelik ifadelerinin artması ve deney grubunda araştırma kapsamına dahil edilmeyen mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanılması örtük program ile açıklanabilir. Ancak ğretmen eğitimi

programlarındaki derslerin değerlerin dikkate alınarak planlanması hem değerlere yönelik kazanımların örtük programın tesadüfiliğine bırakılmaması noktasında hem de öğretim elemanlarının rol model olma davranışını bilinçli olarak gösterebilmesi için gerekli görülmektedir.

Öğretmen adaylarının zamanlarının çoğunu geçirdikleri eğitim fakültelerinde mesleki değerleri kazanmaları önemlidir. Konu ile ilgili olarak Demir (2018, s.188) öğretmen adaylarının mesleğe yönelik değer algılarını ve bu değerlerin eğitim fakültelerinde kazanma durumuna yönelik görüşlerini belirlediği bir çalışma yürütmüştür. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının mesleğe yönelik değer algılarının yüksek olmasına rağmen bu değerlerin fakültede kazandırılmasına ilişkin algılarının orta ve düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu durum değerler eğitimi konusunda eğitim fakültelerinin yetersiz olduğunu biçiminde yorumlanmış ve bu eksikliğin nedeni olarak ise eğitim fakültelerinde programlı bir şekilde değerler eğitimi yapılmaması gösterilmiştir. Bu araştırma kapsamında da öğretmen adayları eğitim fakültelerinde mesleki değerlerin kazandırılması için çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Mesleki değerlere sahip olmak için eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının aktif oldukları faaliyetlere yer verme, gerçek sınıf deneyiminin yaşatılması, değerlerin vurgulanacağı etkinlikler düzenlenmesi önerilmiştir. Alanyazında da benzer şekilde öğretmen ve öğretmen adaylarının okullarda değerler eğitimine yönelik görüşlerinin incelendiği çalışmalarda toplantılar, konferans (Katılmış ve Balcı, 2017, s.5), seminer (Gürdoğan Bayır, Çengelci Köse ve Deveci, 2016, s.329), uygulamaya dönük etkinlikler (Gömleksiz ve Kılınç, 2015, s.42), geziler (Kolaç ve Karadağ, 2012, s.773; Berkant, Efendioğlu, Sürmeli, 2014, s.435; Katılmış ve Balcı, 2017, s.5) önerilmiştir. Ayrıca eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının kişisel gelişimlerine önem verilmesi de öneriler arasındadır. Bu sonuç öğretmen mesleğinde mesleki gelişimi sağlayabilmek için kişisel gelişim sağlamanın da destekleyici bir unsur olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu faaliyetler aracılığı ile “Entelektüel olma”, “Estetik beğeni sahibi olma”, “Öğrenmeye açık olma” gibi pek çok mesleki değeri daha kolay benimseneceği düşünülmektedir.

Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri de değerlerin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi önerisidir. Çünkü bu çalışmada mesleki değerlere yönelik farkındalık kazandırmak amaçlanmış olsa da uzun vadede öğretmen adaylarının mesleki değerleri içselleştirerek bu değerlere uygun davranışları ve gündelik yaşama uyarlamaları nihai

hedefidir. Hizmet öncesi eğitimin ilk döneminde öğretmen adaylarının böyle bir öneride bulunmuş olmaları, konuya ilişkin farkındalıklarının ders kapsamı ile sınırlı olmayabileceğini göstermektedir.

Sonuç itibariyle Eğitime Giriş dersinde gerçekleştirilen uygulamalar sonucunda öğretmen adayları mesleki değerlere yönelik farkındalık kazandıkları görülmektedir. Mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanmaları mesleğe yönelik tutumlarını da arttırdığı söylenebilir. Ayrıca bu süreçte gerçekleştirilen etkinliklerle öğretmen adayları mesleğe yönelik bilgilerini artmış, mesleği sevmiş ve mesleğin önemini anlamışlardır. Tüm bu sürecin mesleğe yönelik olumlu etkisi dışında meslek değerleri ile Eğitime Giriş dersi konularının ilişkilendirilerek birbirini desteklemesi sayesinde anlamlı öğrenmeler gerçekleşmiştir. Öte yandan öğretmen adayları demokratik ve etkileşimli sınıf ortamı oluşması sayesinde kendilerini rahatça ifade edebilmiş ve bir gruba ait hissetmişlerdir. Meslek değerlerine yönelik farkındalık kazanmaları sonucunda kendilerinde ve çevrelerinde meslek değerlerini sorgulamaya başlamışlardır.

4.2. Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda geliştirilen öneriler “Uygulamalara yönelik öneriler” ve “Araştırmalara yönelik öneriler” olmak üzere iki başlık altında sunulmuştur.

4.2.1. Uygulamalara yönelik öneriler

- Öğretmen eğitimi programlarında yer alan tüm derslerin mesleki değerlerle ilişkilendirilmesini sağlayacak düzenlemeler yapılabilir. Böylece öğretmen adayları mesleki değerlere sahip olmanın mesleğin bir gerekliliği olduğunu kavrayabilir.
- Eğitim fakültelerindeki öğretim elemanlarının öğretmenlik meslek değerleri konusunda rol model olmaları, öğretmen adaylarının mesleki değerleri fark etme ve benimsemesi noktasında oldukça önemlidir. Bu nedenle öğretim elemanlarına öğretmenlik meslek değerleri konusunda rol model olmanın önemine yönelik çeşitli etkinlikler, seminerler düzenlenebilir.
- Eğitim fakültelerinde kültürel faaliyetler, seminer ve konferanslar, geziler düzenlenebilir. Böylece öğretmen adaylarının kişisel gelişimlerine destek verilerek pek çok mesleki değeri gündelik yaşamlarına uyarlamaları sağlanabilir.

4.2.2. Araştırmalara yönelik neriler

- Bu araştırma okul öncesi ğretmenliği ve sınıf ğretmenliği programlarında birinci sınıfta öğrenim gören ğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir. Farklı ğretmenlik programlarında ve farklı sınıf düzeylerinde de benzer çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Öğretmen adaylarının mesleki değerlere ilişkin farkındalık kazanması için eğitim fakültelerinde çeşitli etkinliklerin etkililiği incelenebilir.
- Araştırma kapsamında ele alınan öğretmenlik meslek değerlerinin hangi anlamda kullanıldığı alanyazına dayalı tanımlanmıştır. Öğretmenlerin mesleki değerlerinin belirlenmesi ve tanımlanmasına ilişkin kapsamlı çalışmalar yapılabilir.
- Bu araştırmada mesleki değerlere yönelik farkındalık kazanmanın mesleğe yönelik tutum üzerindeki etkisine bakılmıştır. Farklı araştırmalarda mesleki değerlerin çeşitli değişkenler üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abalı Öztürk, Y. ve Şahin, Ç. (2018). Hizmet öncesi dönemde öğretmen adaylarına mesleki değerlerin kazandırılması. M. Ergün, N. Karabacak, İ. Küçük ve M. Küçük (Editörler), *Öğretmenliğin mesleki değerleri ve etik içinde* (s. 294-346). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Adıgüzel, O. C. ve Ergünay, O. (2012). Türkiye’de değerler üzerine gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme perspektifinden incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 18-33.
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II.kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akgül, M. E. (2012). İfade özgürlüğünün tarihsel süreci ve milli güvenlik gerekçesiyle ifade özgürlüğünün kısıtlanması. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61(1), 1-42.
- Akıncı, S. ve Ülder, H. A. (2017). *Klasik mantık*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğrenme ve öğrencilerin tutumlarına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622.
- Albayrak, F. T. (2015). *İlkokul öğretmenlerinin mesleki değerleri ile öğretmen yetkinlikleri arasındaki ilişki (Erzurum Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alkış Küçükaydın, M. (2020). Değer ile ilişkili temel kavramlar. G. Izgar ve B. Dilmaç (Editörler). *Değer Eğitimi kavram ilke ve yaklaşımlar içinde* (s.1-27), Ankara: Pegem Akademi.
- Allport, G. W., Vernon, E. ve Linzey, G. (1960). *A study of values*. Boston: Houghton Mifflin.
- Andronachea, D., Bocoş, M., Bocoş, V. ve Macrib, C. (2014). Attitude towards teaching profession. *Social and Behavioral Sciences*, 628 – 632.

- Apaçık, G. (2018). *İlkokul 4. sınıflarda adil olma ve sorumluluk değerlerinin oyun ve fiziki etkinliklerle kazandırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arastaman, G. ve Demirkasımoğlu, N. (2017). Öğretmen adaylarının çalışma değerleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 650-665.
- Aslan, S. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(25), 203-227.
- Atasoy, H. K. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki değerlere sahip olma düzeyler ve öz yeterlik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, E. ve Sulak, S. E. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının “değer” kavramına yönelik metafor algıları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 482-500.
- Aydın, İ. (2014). *Yönetiş, mesleki ve örgütsel etik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, İ. (2018). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değerler algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 121-144.
- Aydın, M. Z. (2013). Değerlerin eğitimi yaklaşımlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Antalya Değerler Eğitimi Sempozyumu'nda* sunulan bildiri, Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2018). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aydoğan, İ. (2008). Bilim insani ve entelektüel özellik. *Social GAU Journal & Applied Sciences*, 3(6), 81-87.
- Ayık, A. ve Ataş, Ö. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öğretme motivasyonları arasındaki ilişki, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 25-43.
- Bacanlı, H. (2000). Üniversite öğrencilerinin değer tercihleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yöntemi Dergisi*, 20, 597-610.
- Bakırcıoğlu, R. (2012). *Ansiklopedik eğitim ve psikoloji sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Balcı, F. A. ve Yanpar Yelken, T. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin “değer” kavramına yükledikleri anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 81-90.
- Baruah, P. ve Gogoi, M. (2017). Attitude towards teaching profession in relation to adjustment among secondary school teachers of dibrugarh distric. *International Journal of Humanities and Social Science Studies*, 3(4), 166-177.
- Barwal, S. K. (2011). Attitude of secondary school teachers towards their teaching profession. *International Journal of Education and Allied Sciences*, 3(1), 63-68.
- Battistich, V. (2010). School contexts that promote students’ positive development. J. L. Meece ve J. S. Eccles (Editörler), *Handbook of research on schools, schooling, and human development* içinde (s. 111-127). UK: Routledge.
- Bayraka Pehlivan, K. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 151-168.
- Baykara Pehlivan, K. (2010). Öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *İlköğretim Online*, 9(2), 749-763.
- Baysal, A. C. (1981). Sosyal psikolojide tutumlar. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 121-138.
- Baysal, A. C.ve Paksoy, M. (1999). Mesleğe ve örgüte bağlılığın çok yönlü incelenmesinde meyer-allen modeli. *İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi*, 28, 7-15.
- Bektaş, F. ve Nalçacı, A. (2012). The relationship between personal values and attitude towards teaching profession. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(2), 1244-1248.
- Berkant, H.G., Efendioğlu, A. ve Sürmeli, Z. (2014). Değerler eğitime yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(5), 427-440.
- Beyoğlu, S. ve Güneş, İ. (2013). Atatürk ilkeleri ve Atatürk döneminde dil, tarih ve kültür alanındaki çalışmalar. C. Erarslan (Editör), *Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi* içinde (s. 68-103). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Birkök, M.C. (2019). Değerlerin sınıflandırılması. *International Journal of Human Sciences*, 16(2), 493-498.

- Bozdoğan, A. D., Aydın, D. ve Yıldırım, K. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 83-97.
- Buluç, B. ve Uzun, E. B. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının değer hiyerarşileri. *Tübitak Bilim Araştırma Vakfı*, 13(2), 29-46.
- Bulut, İ. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Dicle ve Fırat Üniversitesi Örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 13-24.
- Bulut, M., Bulut, N. ve Bulut, A. (2012). Öğretmen eğitiminde değer eğitimi fırsatı olarak topluma hizmet uygulamaları dersi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 347-357.
- Büyükdüvenci, S. (2006). *Eğitim felsefesi, yazılar*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- Büyüköztürk, Ş., Karadeniz, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F. ve Kılıç Çakmak, E. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Camadan, F. ve Duysak, A. (2010). Farklı programlardaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması: Rize üniversitesi örneği. *The Journal Of SAU Education Faculty*, 20, 30-42.
- Cevizci, A. (2013). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çeviri editörü: S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2021). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*. (Çeviri Editörü: M. Sözbilir). Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2015). *Karma yöntem araştırmalarının tasarımı ve yürütülmesi*. S. B. Demir ve Y. Dede (Editörler). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cristensen, L. B., Jhonson, B. ve Turner, L. A. (2020). Araştırma yöntemi desen ve analiz. (Çeviri editörü: A. Aypay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Coşkun, N. (2016). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin ve öğretim elemanlarının öğretmenlik meslek etiği değerlerine ilişkin görüşleri: mesleki etik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çağan, K. (2005). Entelektüel imgesi üzerine. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 161-170.

- Çapa, Y. ve Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 69 – 73.
- Çarpi, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 33–53.
- Çeçen, A. (2015). *Adalet kavramı: adalet kavramının göreceliği üzerine bir deneme*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çelik, Ö., Esmer, B. ve Yılmaz, E. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretimine yönelik algıları. *Turkish Studies*, 11(19), 229-244.
- Çelikkaya, F. ve Filoğlu, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değere ve değer eğitime ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1541-1556.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, (2005/2), 207-237.
- Çengel Schoville, M. (2020). Örtük program ve değerler eğitimi N. Köksal ve Z. Ayvaz Tuncel (Editörler). *Eğitimde Program dışı etkinlikler içinde* (s. 64-91). Ankara: Pegem Akademi.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinin geliştirilmesi (geçerlik ve güvenirlik çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 28-37.
- Çöllü, E. F. ve Öztürk, Y. E. (2006). Örgütlerde inançlar-tutumlar tutumların ölçüm yöntemleri ve uygulama örnekleri bu yöntemlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9(1-2). 373-404.
- Çubukçu, Z. (2012). İlköğretim öğrencilerinin karakter eğitimi sürecinde örtük programın etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1513-1537.
- Çubukçu, Z., Eker Özenbaş, D., Çetintaş, N., Satı, D. ve Yazlık Şeker, Ü. (2012). Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gözünde öğretmenin sahip olması gereken değerler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 25-38.

- Demir, E. (2018). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ile ilgili değer algıları ve bu değerlerin eğitim fakültelerinde kazandırılmasına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirel, N. ve Ünişen, A. (2018). Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 997-1013.
- Demirel, Ö. (2020). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirhan Işcan, C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirkasımoğlu, N. (2015). Toplum yaşamında kurallar: birey-kural ilişkisi. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 138-156.
- Demirtaş, F. Y. ve Çubukçu, F. (2018). Okulöncesi ve sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(39), 99-130.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36 (159), 96-111.
- Demirutku, K. (2019). Beşeri değerler; kuramlar, görgül çalışmalar ve değerler eğitimi önerileri. P. Ünüvar ve A.F. Ersoy (Editörler), *Karakter ve değer eğitimi* içinde (51-84). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Deveci Danış, E. (2007). *İlköğretim ikinci kademe görsel sanatlar eğitimi estetik beğeninin geliştirilmesinde materyal kullanımının yeri, önemi ve uygulanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H. ve Çıkkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 69-91.

- Dilmaç, B. ve Arıcak, O. T. (2012). Dilmaç ve Arıcak Değerler Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. 2. Uluslararası Değerler Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan bildiri, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Doğan, A. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmenleri ile öğretmen adaylarının branşlarına yönelik mesleki tutumlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Ömer Halis Demir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elbir, B. ve Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 8(1), 1321-1333.
- Elfrink, V. ve Lutz, E. M. (1991). American association of colleges of nursing essential values: national study of faculty perceptions, practices, and plans. *Journal of Professional Nursing*, 7(4), 239-245.
- Erarslan, L. (2013). Değerler eğitiminde sivil toplum katılımı ve sivil toplum kuruluşlarının rolü. *Uluslararası Antalya Değerler Eğitimi Sempozyumu*, Sempozyum Bildiri Kitabı, (28-29 Mayıs 2013), Antalya, s. 108-131.
- Erdamar Koç, G. (2016). Sosyal öğrenme kuramı. A. Ulusoy (Editör), *Eğitim psikolojisi* içinde (s. 315-351). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdoğan, E. (2018). *Öğretmenlerin affediciliğinin iş doyumuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, M. (2008). Adalet ve eşitlik. *Muhafazakâr Düşünce*, 4(15), 9-22.
- Ergül, H. (1999). Uzaktan öğretimde kalite verimlilik ve üretkenlik. *Kurgu Dergisi*, 16, 283-296.
- Eroğlu, E. (2015). Geçmişten günümüze sosyal normlar. *Akademik Bakış Dergisi*, 50, 299-308.
- Eryılmaz, İ. (2017). *Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fichter, J. (1990). *Sosyoloji Nedir?* Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Gökberk, M. (1993). *Felsefe tarihi*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Gökçe, F. ve Sezer, G. O. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Uludağ Üniversitesi Örneği). *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 1-23.

- Gömlüksiz, M.N. ve Kılınç, H.H. (2015). Ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri, beklentileri ve önerileri. *Social Science Studies*, 35-45.
- Graves, C. W. (1970). Levels of existence: an open system theory of values. *Journal of Humanistic Psychology*, 10, 131-155.
- Gündoğdu, M. (2001). *Üniversite öğrencilerinin bilimsel düşünme becerilerinin yordanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, M. ve Aktepe, V. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Değer Öğretimine Yönelik Zihin Haritaları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 427-446.
- Gündüz, M. ve Aktepe, V. (2018). Değer eğitimi yaklaşımları (yöntemleri). M. Ergün, N. Karabacak, İ. Korkmaz, M. Küçük (Editörler), *Öğretmenliğin mesleki değerleri ve etik içinde* (s.183-192). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güneş, F., ve Deveci, T. (2020). *Yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güngör, E. (2010). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken yayınları.
- Gürdoğan Bayır, Ö., Çengelci Köse, T. ve Deveci, H. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarına göre ilkokullarda değer eğitimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 317-339.
- Güven, A. Z. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının değer ve değer eğitimi üzerine görüşleri. *International Journal Of Language & Communication Disorders*, 3, 11-27.
- Güven, E. (2012). *Sınıf öğretmeni adaylarının farklılıklara saygı düzeyleri ile özerklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güven, M. ve Kürüm, D. (2006). Öğrenme stilleri ve eleştirel düşünme arasındaki ilişkiye genel bir bakış. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 75-90.
- Güzel Candan, D. ve Ergen, G. (2014). 3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 134-161.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., ve Tatham, R. L. (2014). *Multivariate Data Analysis: Pearson Education Limited, USA*.

- Hall, S. ve Held, D. (1995). Yurttaşlar ve yurttaşlık. D. Hall ve M. Jacques (Editörler), *Yeni zamanlar, 1990'larda politikanın değişen çehresi* içinde (s.160-192). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hancioğlu, H. (2016). Gelenek üzerine. *Journal of Turkish Language and Literature*, 2(1), 175-188.
- Horn, R. A. (2003). Developing a critical awareness of the hidden curriculum through media literacy. *The Clearing House*, 76(6), 298-300.
- Hornsey, M. J. (2011). Why being right is not enough: predicting defensiveness in the face of group criticism. *European Review of Social Psychology*, 16(1), 301-334.
- Hökelekli, H. ve Gündüz T. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğilimleri. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökelekli, Z. Ş. Arslan, M. Zengin (Editörler), *Değerler ve eğitimi* içinde (s. 371-396). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Izgar, G. ve Eliüşük Bülbül, A. (2017). *Değerler eğitiminde sabır*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- İlhan, A., Sevinç, Ö.S. ve Arı, S. (2013). Pedagojik formasyon programı öğretmen adaylarının mesleki tutum ve çağdaş öğretmen algıları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2) 175-195.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum algı iletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınevi.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., ve Turner, L. A. (2007). Toward a definition of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112–133.
- Kahyaoğlu, M., Daban, Ş. ve Yangın, S. (2008). İlköğretim öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumları. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 42-52.
- Kahyaoğlu, M., Tan, Ç. ve Kaya M. F. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 225-236.
- Karababa, A. (2019). Kuramsal temelde değer. B. Dilmaç ve H. H. Bircan (Editörler), *Değerler ve değerler psikolojisi* içinde (s. 1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Karabacak, N. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin mesleki değerleri üzerine nitel bir çalışma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kalabalık, H. (2018). *Temel hukuk bilgisi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Kapkın, B., Çalışkan, Z. ve Sağlam, M. (2018). Türkiye’de 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 183-207.
- Karaderili, Ş. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin kazanımına ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uşak: Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kasa, B. (2015). İlkokul döneminde değerlerin kapsamı. S. Yağan Güder (Editör), *Okul öncesi ve ilkokul döneminde değerler eğitimi içinde* (s.109-120). Ankara: Eğiten Kitap.
- Kaşarcı, İ. (2013). *Proje tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin akademik başarı ve tutumlarına etkisi: bir meta-analiz çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Osman Gazi Üniversitesi.
- Katılmış, A. ve Balcı, A. (2017). Coğrafya öğretmeni adaylarının değerler eğitimine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 35, 1-12.
- Kavgaoğlu, D. ve Fer, S. (2020). Örtük program, resmi program ve okul dışı etmenlerin değerleri kazandırma etkililiğinin incelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 404-420.
- Keskin, S. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin mesleki değerlerinin açıklanmasında öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, Y., Öksüz, Y., Gelen, G., ve Yılmaz, B. (2012). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin bazı evrensel değerleri kazanım düzeylerinin karşılaştırılması (Samsun ili örneği). *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 351-374.
- Keskinkılıç Yumuşak, G. (2015). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ve mesleğe yönelik tutumları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 466-481.
- Kılınç, F. E. (2015). Okul öncesi dönemde değerlerin kapsamı. S. Yağan Güder (Editör), *Okul öncesi ve ilkokul döneminde değerler eğitimi içinde* (s.21-33). Ankara: Eğiten Kitap.
- Kıral, B. ve Dinçer, B. (2018). Sınıf öğretmenliği 4. sınıf öğrencilerinin değerler eğitimine bakış açısı. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 84-94.

- Kirschenbaum, H. (1994). *100 Ways to Enhance Values and Morality in Schools and Youth Settings*. Boston: Allyn and Bacon.
- Kjellin, M.S., Mansson, N. ve Vestman, O.K. (2009). Values in student teachers' educational practice. *Research in Higher Education Journal*, 1-13.
- Knipped, J. T. ve Green, T. B. (1996). Handling criticism from your boss. *Employee Counselling Today*, 8(7), 4-7.
- Kocacık, F. (2001). Şiddet olgusu üzerine. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-7.
- Kolaç, E. ve Karadağ, R. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının "değer" kavramına yükledikleri anlamlar ve değer sıralamaları. *İlköğretim Online*, 11(3), 762-777.
- Korkmaz, İ., Küçük, M. ve Karabacak, N. (2016). Türk eğitim sistemindeki öğretmenlik mesleğinin mesleki değerlerine doğru bir sentez. H.H. Bircan ve B. Dilmaç (Editörler), *Değerler bilançosu* içinde, (s. 219-248). Konya: Çizgi Kitapevi Yayınları.
- Kuçuradi, I. (2018). *İnsan ve değerleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kurtdede Fidan, N. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi: nitel bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 361-388.
- Kurtdede Fidan, N. (2019). Değer eğitimi yaklaşımları. P. Ünüvar ve F. Ersoy (Editörler), *Karakter ve değerler eğitimi* içinde (s. 85-114). Ankara: Anı yayıncılık.
- Küçükuşurlu, M. ve Öncü, A. S. (2004). Türkiye'de öğretmenliğin bir meslek olarak kabulü. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 283-301.
- Lin, Y. (2002). *Teacher value as a determinant of classroom climate*. Kentucky: Spalding University.
- MEB (1943). 2. Milli Eğitim Şurası Kararları. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164619_2_sura.pdf (Erişim Tarihi: 23.05.21).
- MEB (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> (Erişim Tarihi: 26.04.2020).
- MEB (2006). *Meslekî eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi*. Ankara. file:///C:/Users/Lenovo/Desktop/T_C_MILLI_EGITIM_BAKANLIGI_MEGEP_MESLEKI.pdf (Erişim Tarihi: 30.05.2021).

- MEB (2006). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri. Ankara.
- MEB (2010). 18. Millî Eğitim Şûrası Kararları.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf
(Erişim Tarihi: 30.05.2021).
- MEB (2014). 19. Milli Eğitim Şurası Kararları.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf
(Erişim Tarihi: 23.05.21).
- MEB (2015). Eğitimciler için mesleki etik ilkeler.
- MEB (2017). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri. Ankara.
- Memişoğlu, H. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerler eğitimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 58, 46-63.
- Mertkan, Ş. (2015). *Karma araştırma tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Mumcu, A. (2010). *Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi*. İ. Güneş (Editör). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Nakip, C. ve Özcan, G. (2016). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik özyeterlik inançları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 783-795.
- Nalçacı, A. (2020). Değer eğitiminde aile, çevre ve okul. S. Z. Genç ve A. Beldağ (Editörler), *Karakter ve değer eğitimi içinde* (s.189-204). Ankara: Pegem Akademi.
- Oğuz, E. (2012). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1309-1325.
- Oktay, A. (2018). Eğitimin tanımı, özellikleri ve eğitim ile ilgili temel kavramlar. A. Oktay (Editör), *Eğitime giriş içinde* (s. 2-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Onwuegbuzie, A. J. ve Johnson, R. B. (2006). The validity issue in mixed research. *Mid-South Educational Research Association*, 13(1), 48-63.
- Ozan, C. (2020). Örtük program. A. Küçüköğlü (Editör), *Eğitimde program dışı etkinlikler içinde* (s. 30-58). Ankara: Pegem Akademi.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Kaan Kitabevi: Eskişehir.
- Özdaş, F. (2013). *Ortaokullarda değerler eğitimi ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Özgen, B. (1994). *Düşünce özgürlüğü ve laiklik*. İstanbul: Zafer Matbaası.
- Özgür, H. (2013). Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile bireysel yenilikçilik özellikleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 409-420.
- Özgür, F. H. (1986). *Tutum ölçeği öğretmenlik mesleğine karşı tutumu ölçmeye çalışan bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özipek, B. B. (2011). Din ve vicdan özgürlüğü: Türkiye için bir anayasal çerçeve önerisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 207-219.
- Özkan, H. H. (2012). Öğretmenlik formasyon programındaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi (SDÜ örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 29-48.
- Özkan, R. ve Soylu, A. (2014). Eğitim fakültesi öğrencilerinin benimsedikleri temel insani değerler (Niğde il örneği). *Turkish Studies*, 9(2), 1253-1265.
- Özmen, C., Er, H. ve Gürgil, F. (2012). İlköğretim branş öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 297-311.
- Parlar, H. ve Cansoy, R. (2016). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının bir yordayıcısı olarak bireysel değerler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 44, 125-141.
- Patton, M.Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çeviri Editörleri: M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Polat, S., Aslan, Y. ve Satıcı, A. (2016). Öğretmenlerin mesleki tutumları ile sınıf disiplin modeli tercihleri arasındaki ilişki. *GUJGEF*, 36(3), 675-691.
- Püsküllüoğlu, A. (1995). *Türkçe sözlük*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Reamer, F.G. (2006). *Ethical standards in social work: A review of the nasw code of ethics*. NASW Press.
- Recepoglu, E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 311-326.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. Newyork: The Free Press.
- Rosenthal, R. (1991). *Metaanalytic procedures for social research*. CA: Sage.

- Sağlam, H. İ. (2021). *Karakter ve değer eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sapsağlam, Ö. (2016). Karakter ve değer. E. Ömeroğlu (Editör), *Okul öncesi dönemde karakter ve değerler eğitimi* içinde (s.5-32). Ankara: Pegem Akademi.
- Sarı, M. ve Yolcu, E. (2019). İlköğretim ve ortaöğretim programlarında değerler. P. Ünüvar ve A.F. Ersoy (Editörler), *Karakter ve değerler eğitimi* içinde (135-176). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sarıbay, A. Y. (1992). *Siyasal sosyoloji*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Sarıcı Bulut, S. (2012). Gazi eğitim fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(3), 216-238.
- Schwartz, S. H. (1992). Universal in the content and structure of values: theororical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.
- Schwartz, S. H. (1994). Are There Universal Aspects in the Structure and Contents of Human Values? *Journal of Social Issues*, 50, 4, 19-45.
- Schwartz, S. H., ve Bilsky, W. (1987). Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of ftnonality and Social Psychology*, 53(3), 550-562.
- Semerci, N. ve Semerci, Ç. (2004). Türkiye’de öğretmenlik tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 137- 146.
- Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sheridan, L. (2011). *Exploring Pre-Service Teachers’ Perceptions of Teacher Qualities in Secondary Education: A Mixed-Method Study*. Unpublished PhD Dissertation. University of Canberra.
- Stahl, R. J. (1976). *Values moral education: a synthesis model*. Washington, D.C: ERIC.
- Sunley, R. ve Locke, R. (2010) Exploring UK secondary teachers' professional values: an overview of the literature since 2000. *Educational Research*, 52 (4), 409-425.
- Superka, D. P., Ahrens, C., Hedstrom, J.E., Ford, L. J. ve Johnson, P.L. (1976). *Values education source book: conceptual approaches. material analyses. and an annotated bibliography*. Colorado: Social Science Education Consortuim Publication.
- Süral, S. (2013). *İlköğretimde görev yapan öğretmenlerin öğretme stilleri, sınıf yönetimi yaklaşımları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki*.

- Yayımlanmamış Doktora Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi: Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Şahin, İ. (2004). Hümanizm ve eğitim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(11), 47-55.
- Şahin, Y. (2017). *Okul öncesi çocuklarda değerler eğitimi kapsamında yardımlaşma ve paylaşma değerleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şarşembiyeva, T. (2015). Kırgızistan'da "vatanseverlik" algısı üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 175-185.
- Şimşek, S. & Erdem, A. R. (2016). Aday öğretmenlerin mesleki değer düzeyi hakkındaki görüşleri. *INES 1. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*. Antalya: 4318 – 4325.
- Tahiroğlu, M. (2016). Sosyal bilgiler dersinde değer eğitimi etkinlik örnekleri: ilkokul 4. Sınıf. R. Turan ve K. Ulusoy (Editörler), *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* içinde (s. 340-366). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Tanrikulu, M. (2018). *Coğrafya ve kültür*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tezcan, M. (1974). *Türklerle ilgili stereotipler (kalıp yargılar) ve türk değerleri üzerine bir deneme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, M. (2018). *Değerler eğitimi sosyolojik yaklaşım*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Tezcan, M. (2019). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tonga, D. (2017). Rol model olarak sosyal bilgiler öğretmeni. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 17-30.
- Tunalı, İ. (1998). *Estetik*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Tunca, N. (2012). *İlköğretim öğretmenleri için mesleki değerler ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğretmenlerinin mesleki değerlerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tunca, N., Alkın Şahin, S. ve Oğuz, A. (2014). Öğretmenlerin eğitim inançları ile meslekî değerleri arasındaki ilişki. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 11-47.
- Tunçeli, H. İ. (2013). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Sakarya Üniversitesi Örneği). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3, 51-58.
- Tunçer, M. (2017). *Kültürel miras ve koruma*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Turan, Ş. (1990). *Türk kültür tarihi: Türk kültüründen Türkiye kültürüne ve evrenselliği*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tutar, H. (2016). *Sosyal psikoloji: kavramlar ve kuramlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Türksoy, Ö. (1991). Çevre duyarlılığı eğitiminde bilişsel yaklaşım: çocuk ve temel çevre özellikleri. *Eğitim ve Bilim*, 15(80).
- Uğurlu, C. T. ve Polat, S. (2011). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(1), 68-74.
- Ulu Kalın, Ö. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değer hiyerarşisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(38), 29-44.
- Ulusoy, K. (2021). *Karakter, değerler ve ahlak eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Arslan, A. (2016). Değerli bir kavram olarak değer ve değer eğitimi. R. Turan ve K. Ulusoy (Editörler), *Farklı yönleriyle değerler eğitimi içinde* (s. 2-15). Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2016). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2020). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Upright, R. L. (2002). To tell a tale: the use of moral dilemmas to increase empathy in the elementary school child. *Early Childhood Education Journal*, 30(1), 15-20.
- Uysal, E. (2003). Değerler üzerine bazı düşünceler ve bir erdem tasnifi denemesi: insanî erdemler–islâmî erdemler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, 12(1), 51-69.
- Ural, Ş. (1999). Demokrasi kavramı, toplumsal değerler ve birey. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 40(1), 451-459.
- Urfalı Dadandı, P. ve Kırımlı, B. (2017). Türkçe ve ingilizce öğretmeni adaylarının değer tercihlerinin incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 13(4), 759-777.
- Ustaahmetoğlu, E. (2013). Tutumlar. E.Candan (Editör), *Tüketici davranışları içinde* (s. 2-25). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Uyanık, G. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: boylamsal bir araştırma. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(8), 185-195.
- Uyanık Balat, G. ve Balaban Dağal, A. (2011). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Uzun, K. ve Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338.
- Veugelers, W. (2000). Different ways of teaching values. *Educational Review*, 52, 1.

- Welton, A. D. (2002). *Children and their world: Strategies for teaching social studies*. USA: Houghton Mifflin Company.
- Yağcı, R. (2017). Milli ve manevi değerlerimiz. M. Çakmak (Editör). *İş ahlakı ve değerler eğitimi* içinde (s. 309-341). Ankara: Pegem Akademi.
- Yapıcı, A., Kutlu, M.O. ve Bilican, F. I. (2012). Öğretmen adaylarının değer yönelimleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 129-151.
- Yavuz Konokman, G., Yokuş G. ve Yanpar Yelken, T. (2016). Yenilikçi materyal tasarlanmanın sınıf öğretmeni adaylarının yenilikçilik düzeylerine etkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 857-878.
- Yazar, T. (2012). Öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5, 61-68.
- Yazar, T. (2018). Öğretmenlik meslek değerleri. M. Ergün, N. Karabacak, İ. Korkmaz, M. Küçük (Editörler), *Öğretmenliğin mesleki değerleri ve etik* içinde (s. 160-178). Ankara: Anı yayıncılık.
- Yazgan İnanç, E. ve Yerlikaya, E. E. (2020). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yeşil, R., ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, C. (1975). *100 soruda mantık el kitabı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Yıldırım, C. (2008). *Bilimsel düşünme yöntemi: yazılar, bildiriler, tartışmalar*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Yıldırım, K. (2018). *Araştırmacı öğretmen kimliğinin bir modeli*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, Y. ve Çalışkan, H. (2018). 2005 ile 2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarındaki değerlere ve değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 1(1), 7-23.
- Yıldırım, T. (2018). Tarih öğretmen adaylarının programdaki değerlere ilişkin değer hiyerarşileri, gerekçeleri ve önerileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 296-320.

- Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 109-128.
- Yılmaz, K. (2021). *Eğitim yönetiminde değerler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, S. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde bir yöntem olarak dramanın kullanımına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 123-145.
- Yılmaz, S. Ş. (2009). *Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki tutumları ile kişisel değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yiğittir, S. ve Keleş, H. (2011). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 189, 144-155.
- YÖK (2007). Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007), Ankara.
- Yüksel, S. (2002). Örtük program. *Eğitim ve Bilim*, 27(126), 31-37.
- Yüksel, S. (2007). Örtük programın öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek derslerine yönelik düşüncelerindeki etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50, 321-345.
- Yüksel, S. (2019). Örtük program ve değerler. P. Ünüvar ve A.F. Ersoy. (Editörler), *Karakter ve değerler eğitimi içinde* (177-191). Ankara: Anı Yayıncılık.
- http-1: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 24.05.2021).
- http-2: http://personel.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_06/02032141_mesleki_etik_ilkeler.pdf (Erişim Tarihi: 29.05.2021).
- http-3: <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari> (Erişim Tarihi: 24.05.2020).
- http-4: <http://erdoganmustafa.org/hukuk-hukukun-ustunlugu-ve-adalet/> (Erişim tarihi: 31.10.19).
- http-5: <https://www.ortakdegerlerhareketi.com/degertasi> (Erişim tarihi: 03.08.2021).
- http-6: <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari.pdf> (Erişim tarihi: 31.07.2021).

EKLER

EKLER LİSTESİ

- EK-1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
- EK-2. Açık Uçlu Soru Formu
- EK-3. Tutum Ölçeği
- EK-4. Anket Formu
- EK-5. Gözlem Formu
- Ek-6. İzin Belgesi
- Ek-7. Anadolu Üniversitesi Etik Kurul İzin Belgesi
- EK-8. Öğretim Elemanı İçin Onam Formu
- EK-9. Kontrol Grubundaki Öğretmen Adayları İçin Onam Formu
- EK-10. Deney Grubundaki Öğretmen Adayları İçin Onam Formu
- EK-11. 3. Hafta Ders Planı
- EK-12. Değerleri Tanı Etkinliği
- EK-13. Gazete Etkinliği
- EK-14. Hukuksal Temeller Video Etkinliği
- EK-15. Makale İnceleme Etkinliği
- EK-16. Atatürk İlkeleri Etkinliği
- EK-17. Değer Taşı Etkinliği
- EK-18. Mesleki Değerlere İfade Oluşturma Etkinlik Görseli
- EK- 19. Değer Tanı Oyunu Etkinlik Görseli
- EK- 20. Beyin Fırtınası Etkinliği Görseli
- EK- 21. Toplumsal Temeller Etkinlik Görseli
- EK- 22. Gazete Etkinliği Görseli
- EK- 23. Atatürk İlkeleri ve Mesleki Değerleri Eşleştirme Etkinliği Görseli

EK-1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Öğretmen Adayları İçin Görüşme Soruları

1. Öğretmenlik mesleğinin senin için anlamı nedir?
2. Eğitime giriş dersinin fakültede aldığınız ilk eğitim derslerinden biri olduğunu düşünürsen, öğretmenlik mesleğine bakışını nasıl etkiledi?
 - Örnek vererek açıkla mısınız?
3. Eğitime Giriş dersinin işlenişi hakkında ne düşünüyorsun?
 - 3.1. Ders içi etkinlikler hakkında neler söyleyebilirsiniz?
 - Derse katılım sağlama
 - Dikkati çekme
 - Konuyla ilişkili olma
 - Somutlaştırma/Konunun anlaşılır olmasını sağlama
 - 3.2. Eğitime giriş dersinde yapılan sınıf dışı etkinlikler hakkında neler söyleyebilirsiniz?
 - En fazla ilginizi çeken hangisiydi? Neden? Örnek?
 - Hangilerini daha yararlı buldunuz? Neden? Örnek?
 - Canvas üzerinden etkinliklere düzenli mi katıldınız?
 - Sınıf dışında bu tür etkinlikler yapmanın yararlı olduğunu düşünüyor musunuz?
4. Eğitime Giriş dersinde ders içi ve sınıf dışı etkinliklerin mesleki değerler hakkında farkındalık kazandırdığını düşünüyor musunuz? Örnek verir misiniz?
 - 4.1. Mesleki değerlere vurgu yapılması ya da konuların mesleki değerlerle ilişkisinin vurgulanması derse ilişkin görüşlerinizi nasıl etkiledi?
 - 4.2. Mesleki değerlere ilişkin farkındalık kazanıldıysa: Mesleki değerlerin farkında olmak öğretmenlik mesleğine ilişkin düşüncelerinde bir değişiklik yarattı mı? Açıkla mısınız?
5. Dersi yürüten öğretim elemanının öğretmenlik meslek değerlerine uygun davranışları olup olmadığı konusunda neler düşünüyorsunuz?
6. Eğitim fakültesinde geçirdikleri zaman ve kendi günlük yaşamını dikkate alırsan bir öğretmen adayının mesleki değerlere sahip olması için sence neler yapılabilir?
7. Eğitime Giriş dersinin sonraki dönemlerde daha etkili yürütülebilmesi için önerilerin var mı?
 - 7.1. Dersin geneline ilişkin önerilerin nelerdir?
 - 7.2. Değerlere yer verme durumuna ilişkin önerilerin nelerdir?
8. Konuya ilişkin (varsa) eklemek istediklerinizden bahsedebilirsiniz.

EK-2. Açık Uçlu Soru Formu

Öğretmenlik Mesleki Değerlerine Yönelik Açık Uçlu Soru Formu

Sevgili Öğretmen Adayı,

Öğretmenliğin mesleki değerlerine yönelik görüşlerinizi almak üzere oluşturulan bu formda açık uçlu bir soru bulunmaktadır. Sorunun doğru ya da yanlış yanıtı yoktur. Sizden beklenen olabildiğince ayrıntılı bir şekilde ve içtenlikle görüşlerinizi paylaşmanızdır. Araştırmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma kapsamında isimleriniz gizli tutulacak, toplanan veriler bilimsel amaçlar dışında kesinlikle kullanılmayacaktır. İsteğiniz dahilinde araştırmanın herhangi bir aşamasında çalışmadan ayrılabilirsiniz. Bu durumda sizden toplanan veriler imha edilecektir.

Katılımınız ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.

Cemile BALIK

Dr. Derya ATİK KARA

Ad-Soyad /Rumuz:

Soru: Bir öğretmenin sahip olması gereken mesleki değerler nelerdir? Bu değerlerin neden gerekli olduğunu örneklendirerek (sınıf içi öğretmen-öğrenci ilişkisi, geçmiş yaşantılarınız vb.) açıklayınız.

EK-3. Tutum Ölçeği

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği

Sevgili Öğretmen Adayı,

Bu form ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarınızın ölçülmesi amaçlanmaktadır. İlk bölümde kişisel bilgileriniz ile ilgili sorular, ikinci bölümde öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ifadeleri yer almaktadır. Sizden istenilen tüm soruları dikkatlice okuyup, içtenlikle yanıtlamanızdır. Araştırmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırma kapsamında isimleriniz gizli tutulacak, toplanan veriler bilimsel amaçlar dışında kesinlikle kullanılmayacaktır. İsteğiniz dahilinde araştırmanın herhangi bir aşamasında çalışmadan ayrılabilirsiniz. Bu durumda toplanan veriler imha edilecektir. Çalışmaya sağladığınız katkı ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.

Cemile BALIK

Dr. Derya ATİK KARA

Kişisel Bilgiler

1. Ad- Soyad / Rumuz		
2. Cinsiyetiniz	() Kadın	() Erkek
3. Mezun olduğunuz lise türü		
4. Öğretmenlik programınız	() Okulöncesi Öğretmenliği () Sınıf Öğretmenliği Diğer...	
5. Sınıfınız	() 1. sınıf	() 2. sınıf
6. Öğretmenlik programınızı tercih sıranız (1., 2. gibi)		
7.	Anne	Baba
Ebeveyninizin eğitim durumu	() Okur-yazar değil	() Okur-yazar değil
	() Okur-yazar	() Okur-yazar
	() İlkokul	() İlkokul
	() Ortaokul	() Ortaokul
	() Lise	() Lise
	() Üniversite	() Üniversite
	() Lisansüstü	() Lisansüstü
	8. Ailenizde öğretmen var mı?	() Evet
Evet seçeneğini işaretlediyseniz yakınlık derecesi nedir?		
9. Öğretmenlik mesleğini seçme nedeninizi lütfen belirtiniz.		

EK-3. (Devam) Tutum Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadelere katılma derecenizi ilgili alana (X) işareti koyarak belirtiniz.		Asla Katılmam	Katılmam	Kararsızım	Katılıyorum	Kuvvetle Katılıyorum
1.	Benim için en ideal meslek öğretmenliktir.	1	2	3	4	5
2.	Bir ömür boyu öğretmenlik yapabilirim.	1	2	3	4	5
3.	Mesleğimle ilgili faaliyetleri yapmak bana hiç zevk vermiyor.	1	2	3	4	5
4.	Öğretmenlik benim için bir tutkudur.	1	2	3	4	5
5.	Öğretmenliğin bence hiçbir cazip yanı yoktur.	1	2	3	4	5
6.	Öğretmenlik mesleğindeki tecrübem arttıkça bu mesleğe daha çok bağlanacağıma inanıyorum.	1	2	3	4	5
7.	Bu mesleğin bana çok şey kazandıracağını düşünmüyorum.	1	2	3	4	5
8.	Öğretmenlikten alacağım manevi doyumunu hiçbir şeye değişmem.	1	2	3	4	5
9.	Bu mesleği yapmaktan kimse beni alıkoyamaz.	1	2	3	4	5
10.	Öğretmenliğin kişiliğime uygun bir meslek olduğunu düşünmüyorum.	1	2	3	4	5
11.	Bu mesleği bilerek ve isteyerek seçtim.	1	2	3	4	5
12.	Öğretmenlikten alacağım hazzın bana bu mesleğin tüm zorluklarını unutturacağına inanıyorum.	1	2	3	4	5
13.	Öğretmenlik mesleğini sevmiyorum.	1	2	3	4	5
14.	İnsanlara bir şeyler öğretmeyi sevdiğim için bu mesleği seçtim.	1	2	3	4	5
15.	Benden yeni bir meslek seçmem istense hiç tereddütsüz yine öğretmenlik mesleğini seçerim.	1	2	3	4	5
16.	Bu meslekte her zaman öğrenme ve öğretme heyecanı duyacağımı zannetmiyorum.	1	2	3	4	5
17.	İleride bu meslekte başarılı olabilmek için çok çalışıyorum.	1	2	3	4	5
18.	Öğretmenlik mesleğinin beni ne maddi ne de manevi anlamda tatmin edeceğini zannetmiyorum.	1	2	3	4	5
19.	Öğretmenlik mesleğini layıkıyla yapacağıma inanıyorum.	1	2	3	4	5
20.	Derslerden ve öğretmenlerden bıktığım için öğretmenlik benim için yapacağım mesleklerin en sonucusudur.	1	2	3	4	5
21.	Öğretmenlik bilginin yanı sıra yetenek gerektiren bir meslektir.	1	2	3	4	5
22.	Öğretmenlik paylaşımın en yoğun yaşandığı bir meslektir.	1	2	3	4	5
23.	Ancak çok zorda kalırsam bu mesleği yapmayı düşünebilirim.	1	2	3	4	5
24.	Öğretmen olacağımı düşündükçe mutsuz oluyorum.	1	2	3	4	5
25.	Bu mesleği öğrendikçe ciddiyetini daha iyi anlıyorum.	1	2	3	4	5
26.	Daha iyi bir meslek bulursam bir an bile öğretmenlik yapacağımı zannetmiyorum.	1	2	3	4	5
27.	Öğretmenlik özveri isteyen bir meslektir.	1	2	3	4	5
28.	Öğretmenlik onurlu bir meslektir.	1	2	3	4	5
29.	Öğretmenlik gibi çileli bir mesleğe başlamaktan çekiniyorum.	1	2	3	4	5
30.	Öğretmenlik mesleği hasta toplumları kurtaracak bir ilaç gibidir.	1	2	3	4	5
31.	Sürekli kendini yenileme düşüncesi bu mesleği yapma konusunda beni düşündürüyor.	1	2	3	4	5
32.	Öğretmenlik mesleği bir daha düzelmeyecek kadar yıpranmış bir meslektir.	1	2	3	4	5
33.	Öğretmenlik vicdani boyutu fazla olan mesleklerin başında gelmektedir.	1	2	3	4	5
34.	Sürekli bir sınıfta hapsolmek beni sinirlendirir.	1	2	3	4	5
35.	Öğretmenlik çok sabır isteyen bir meslektir.	1	2	3	4	5

EK-4. Anket Formu

Eğitime Giriş Dersinin Yararlılığına İlişkin Anket Formu

Değerli Öğretmen Adayı;

Bu anket ile “Eğitime Giriş” dersi kapsamında ele alınan mesleki değerlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. **Anket kapsamında görüşlerinizi belirtirken, ifade edilen değerlere sahip olup olmama durumunuzu değil, “Eğitime Giriş” dersi sayesinde ilgili değerlere yönelik farkındalık durumunuzu belirtmeniz beklenmektedir.**

Araştırma kapsamında anket ile elde edilen verilerin sizlerden toplanan diğer veriler ile ilişkilendirilebilmesi için ad ve soyad bilgilerinize gereksinim duyulmaktadır. Anket maddelerine ilişkin görüşleriniz sadece araştırma amacı doğrultusunda kullanılacak olup, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, yazılı izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır. İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır. Sizden toplanan veriler araştırma sonuna kadar korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.

Değerli görüşleriniz ve ayırdığınız zaman için çok teşekkür ederiz.

Cemile BALIK

Dr. Derya ATİK KARA

Bu çalışmada tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK- 4. (Devam) Anket Formu

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Eğitime Giriş dersinde...				
Kültürel ve tarihi mirasa duyarlılığın öğretmenlerin mesleki değerleri arasında yer aldığını fark ettim.				
Öğretmenlik mesleğine bağlılık duymanın gerekliliğini fark ettim.				
Hoşgörülü olmanın öğretmenlik mesleği için önemini fark ettim.				
Dürüst olmanın öğretmenlik mesleği için önemini fark ettim.				
Sabırlı olmanın öğretmenlik mesleği için önemini fark ettim.				
Nezaketin öğretmenlik mesleği için gerekliliğini fark ettim.				
Bağışlayıcı olmanın öğretmenlik mesleği ile ilgili bir değer olduğunu fark ettim.				
Öğretmenin entelektüel olmasının önemli olduğunu fark ettim.				
Öğretmenlik mesleğini yaparken her koşulda ilkeli davranmanın önemini fark ettim.				
Yardımsaver olmanın öğretmenlik mesleğinin değerlerinden biri olduğunu fark ettim.				
Öğretmenlik mesleğinin estetik beğeni sahibi olmayı gerektirdiğini fark ettim.				
Öğretmenin sorumluluk sahibi olması gerektiğini fark ettim.				
Öğretmenlerin bilimsel düşünmeye önem vermesinin gerekliliğini fark ettim.				
Araştırmacı öğretmen kimliğinin öğretmenlik mesleği için önemini fark ettim.				
Öğretmenin üretken olmasının mesleki ve toplumsal önemini fark ettim.				
Öğretmenin mesleki yaşamında, bilgiyi sorgulayarak kullanması gerektiğini fark ettim.				
Öğretmenin her durumda tutarlı davranışlar sergilemesinin önemli olduğunu fark ettim.				
Öğretmenin demokrasi bilincine sahip olması gerektiğini fark ettim.				
Aile, çevre, okul, öğrenci ve diğer öğretmenlerle işbirliğine açık olmanın öğretmenlik mesleğinin gerekliliği olduğunu fark ettim.				
İnsancıl olmanın öğretmenlik mesleği değerleri arasında yer aldığını fark ettim.				
Her türlü şiddete karşı olmanın öğretmenlik mesleği değerleri arasında yer aldığını fark ettim.				

Ek- 4. (Devam) Anket Formu

	Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Eğitime Giriş dersinde...				
Her öğretmenin yurttaşlık bilincine sahip olması gerektiğini fark ettim.				
Her öğretmenin ulusal dile önem vermesi gerektiğini fark ettim.				
Öğretmenliğin farklılıklara saygı duymayı gerektirdiğini fark ettim.				
Öğretmenin farklı görüşlere açık olması gerektiğini fark ettim.				
Öğretmenin eleştiriye açık olması gerektiğini fark ettim.				
Eşitlik ve adaletten yana olmanın öğretmenlik mesleği için gerekliliğini fark ettim.				
Öğretmenin düşünce ve ifade özgürlüğünü savunması gerektiğini fark ettim.				
Öğretmenlerin din ve vicdan hürriyetini savunması gerektiğini fark ettim.				
Öğretmenin her koşulda kurallara saygılı olması gerektiğini fark ettim.				
Öğretmenlerin gelenek ve göreneklere karşı duyarlı olmasının gerekliliğini fark ettim.				
Öğretmenlik mesleğinin katılımcı olmayı gerektirdiğini fark ettim.				
Öğretmenlik mesleğinin uzlaşmacı olmayı gerektirdiğini fark ettim.				
Öğretmenin çevreye karşı duyarlı olması gerektiğini fark ettim.				
Öğretmenin özsaygısının mesleğini iyi yapabilmesi için gerekli olduğunu fark ettim.				
Öğretmenin mesleğini sürdürürken akılcı olmasının gerekliliğini fark ettim.				
Öğretmenin paylaşımcı olması gerektiğini fark ettim.				
Atatürk ilkelerine bağlı olmanın öğretmenlik mesleği için önemini fark ettim.				
Öğretmenin her koşulda hukukun üstünlüğüne inanması gerektiğini fark ettim.				
Öğretmenlerin ulusal simgelere karşı duyarlı olması gerektiğini fark ettim.				
Öğretmenin mesleğini en iyi şekilde yaparak vatanseverlik değerine sahip olacağını fark ettim.				
Öğretmenin meslek yaşamında yenilikçi olması gerektiğini fark ettim.				
Öğretmenin düşünce ve davranışları ile çağdaş olması gerektiğini fark ettim.				
Öğretmenin meslek yaşamı boyunca öğrenmeye açık olması gerektiğini fark ettim.				

EK-5. Gözlem Formu

Kontrol Grubu İçin Eğitime Giriş Dersi Gözlem Formu

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretmen eğitimi programında yürütülmekte olan Eğitime Giriş dersinde gerçekleştirecek öğretmenlerin mesleki değerlerine ilişkin bir uygulamanın 1. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki değer ve tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmesini amaçlayan bir çalışma planlamaktayız. Oluşturulan gözlem formu ile araştırmanın kontrol grubunu oluşturan sınıf öğretmenliği bölümünde gerçekleştirilecek olan Eğitime Giriş dersinin ne şekilde yürütüldüğünü belirlemeyi amaçlamaktayız.

GÖZLEM FORMU		
Yer:	Dersin Adı: Eğitime Giriş	
Tarih:	Dersin Konusu:	
Saat:		
Gözlem No:		
Gözlenecek Durum İfadeleri	Gözlenen Durum	Gözlemci Yorumu
Derste kullanılan yöntem ve teknikler		
Derste gerçekleştirilen etkinlikler		
Öğrencilerin derse katılımı		
Derste yer verilen değer/ değerler		
Verilen ödevlerin içeriği		
Öğretim elemanının değerler konusunda rol model olma davranışları		
Not:		

Ek-6. İzin Belgesi

Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Kullanılmasına Dair İzin Yazısı

Gelen Kutusu x

Cemile Balık

Alıcı: scetin v

21 Ağu 2019 17:27

Sayın Hocam,

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D. yüksek lisans öğrencisiyim. Aynı programda görev yapan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Derya Atik Kara ile öğretmen adaylarına mesleki değerlerin kazandırılmasına yönelik bir tez çalışması planlamaktayız. Bu çalışmada öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla sizin geliştirdiğiniz Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği'ni kullanmak için izninizi rica ediyoruz. Ölçek aracılığıyla 2019-2020 öğretim yılında farklı öğretmenlik programlarında 1. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarından veri toplanacaktır. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla

Cemile Balık

cetin09 v

Alıcı: ben v

21 Ağu 2019 19:29

Ölçeği kullanabilirsiniz.

Kolaylıklar.

Şaban Çetin

Samsung Galaxy akıllı telefonumdan gönderildi.

----- Orijinal mesaj -----

Kimden: Cemile Balık

Tarih: 21.08.2019 17:27 (GMT+03:00)

Alıcı:

Konu: Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Kullanılmasına Dair İzin Yazısı

Ek-7. Anadolu Üniversitesi Etik Kurul İzin Belgesi

Evrak Kayıt Tarihi: 13.09.2019

Protokol No: 71460

Tarih: 25.09.2019

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi-Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Eğitime Giriş Dersinde Öğretmenlik Mesleki Değerlerinin Kazandırılmasına Yönelik Bir Uygulama
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Dr. Öğr. Üyesi Derya ATİK KARA
TEZ YAZARI:	Cemile BALIK
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

EK-8. Öğretim Elemanı İçin Onam Formu

Öğretim Elemanı İçin Onam Formu

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretmen eğitimi programında yürütülmekte olan Eğitime Giriş dersi kapsamında gerçekleştirilecek, öğretmenlerin mesleki değerlerine yönelik bir uygulamanın 1. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki değer ve tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla bir çalışma planlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında Temel Eğitim Bölümü Okulöncesi ve Sınıf Öğretmenliği programlarında 2019-2020 eğitim öğretim yılında 1. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarından ÖMB105 Eğitime Giriş dersi kapsamında 23Eylül- 4 Ekim 2019 ve 23 Aralık 2019- 15 Ocak 2020 tarihlerinde Öğretmenlik Meslek Değerlerini Belirlemeye Yönelik Açık Uçlu Soru Formu ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği ile veri toplanması amaçlanmıştır. Ayrıca sınıf öğretmenliği programında ders boyunca sınıfta gözlem yapılması planlanmıştır.

Sizden 2019-2020 öğretim yılı güz döneminde yürütecek olduğunuz ÖMB105 Eğitime Giriş dersinde veri toplamak ve ders sürecinde gözlem yapabilmek için izninizi rica ediyoruz. İsteğiniz halinde çalışma sürecinde ve sonunda toplanan veriler ile ilgili bilgi verilecek olup araştırma süresinde çalışmadan ayrılma hakkınız vardır.

Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.

Cemile BALIK

Dr. Derya ATİK KARA

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Öğretim Elemanın Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-9. Kontrol Grubundaki Öğretmen Adayları İçin Onam Formu

Öğretmen Adayları İçin Onam Formu

Bu araştırmanın amacı Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretmen eğitimi programlarında 1. sınıfta yürütülmekte olan ÖMB105 Eğitime Giriş dersi kapsamında gerçekleştirilecek uygulamaların öğretmen adaylarına etkisini belirlemektir. Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır. İsminiz gizli tutulup araştırma amaçları dışında kullanılmayacaktır.

Araştırma kapsamında 2019-2020 güz dönemi Eğitime Giriş dersinde açık uçlu soru formu, tutum ölçeği ve anket aracılığı ile veri toplanacak olup ders boyunca sınıfta gözlem yapılacaktır. Eğitime Giriş dersi bittikten sonra ders sürecine ilişkin sizlerle isteğiniz doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilecektir.

Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında veya bir başka çalışmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır. İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.

Veri toplama sürecinde sizi rahatsız edecek herhangi bir talepte bulunulmayacaktır. Ancak katılımınız süresince izin formunda yer almayan herhangi bir uygulamadan dolayı rahatsızlık hissederseniz çalışmadan dilediğiniz zaman ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve dilerseniz size iade edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.

Cemile BALIK

Dr. Derya ATİK KARA

Araştırmaya tamamen kendi rızamla katılmayı ve istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Araştırmada kullanılmasını istediğiniz isim ya da rumuzu lütfen belirtiniz.

Öğretmen Adayı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-10. Deney Grubundaki Öğretmen Adayları İçin Onam Formu

Öğretmen Adayları İçin Onam Formu

Bu araştırmanın amacı Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretmen eğitimi programlarında 1. sınıfta yürütülmekte olan ÖMB105 Eğitime Giriş dersi kapsamında gerçekleştirilecek uygulamaların öğretmen adaylarına etkisini belirlemektir. Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır. İsminiz gizli tutulup araştırma amaçları dışında kullanılmayacaktır.

Araştırma kapsamında 2019-2020 güz dönemi Eğitime Giriş dersinde açık uçlu soru formu, tutum ölçeği aracılığı ve anket aracılığı ile veri toplanacak olup derste ve ders dışında gerçekleştirilecek olan etkinlik ve ödevler araştırmada doküman olarak kullanılacaktır. Ders süreci boyunca görüntü kaydı alınacak ve uygulamalarla ilgili derinlemesine bilgi edinebilmek için Eğitime Giriş dersi bittikten sonra sizlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilecektir.

Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında veya bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır. İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.

Veri toplama sürecinde sizi rahatsız edecek herhangi bir talepte bulunulmayacaktır. Ancak katılımınız süresince herhangi bir uygulamadan dolayı rahatsızlık hissederseniz çalışmadan dilediğiniz zaman ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve dilerseniz size iade edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.

Cemile BALIK

Dr. Derya ATİK KARA

Araştırmaya tamamen kendi rızamla katılmayı ve istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Araştırmada kullanılmasını istediğiniz isim ya da rumuzu lütfen belirtiniz.

Öğretmen Adayı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

EK-11. 3. Hafta Ders Planı

BÖLÜM I:

Dersin adı	Eğitime Giriş	Konu: Eğitimin Bilimsel Temelleri
Tarih	09.10.2019	Süre: 45 dk +45 dk

BÖLÜM II:

Öğrenci Kazanımları/ Hedef ve Davranışlar	- Eğitim biliminde araştırmanın yerini ve önemini açıklayabilecektir. - Eğitim bilimi ve bilimsel araştırma arasındaki ilişkiyi açıklar. - Bilimsel araştırma türlerini sınıflar. - Bilimsel araştırma sürecini açıklar. - Bilimsel araştırmalarda veri toplama yollarını tanır. - Bilimsel araştırma ile etik ilişkisini açıklar.
Farkındalık kazandırılacak mesleki değerler	- Bilimsel Düşünme - Araştırmacı olma - Akılcı Olma
Değer Eğitimi yaklaşımları	Değer Belirleme (Değer Bilinçlendirme Yaklaşımı): Bireyin davranışlarından yola çıkarak değerlerin belirlenmesidir. Kişiye birtakım davranışlar verilir ve arkasındaki değeri açıklaması istenir. Değer belirleme için bir video izlettirilip üzerinden tartışma başlatılabilir (Bacanlı, 2017, s.125).
Öğretme-Öğrenme Yöntem ve Teknikleri	Soru-cevap yöntemi, düz anlatım
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler	Sunum
Kaynakça	Bacanlı, H.(2014). Değer bilinçlendirme yaklaşımı. Gündoğdu, M. (2001). Üniversite öğrencilerinin bilimsel düşünme becerilerinin yordanması. Ankara: Hacettepe Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yıldırım, K. (2018). Araştırmacı öğretmen kimliğinin bir modeli. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EK- 11. (Devam) 3. Hafta Ders Planı

Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:	
Derse Giriş 30 dakika) Önceki dersin tekrarına yönelik Kahoot kullanılır. Ardından kültürel ve tarihsel mirasa duyarlı olma değeri ile ilgili konuşulur. Önceki haftadan itibaren hangi kültürel ve tarihsel mirasları öğrendiniz? sorusu sorulur. Canvas'ta yürütülen tartışmalar üzerinden öğrendikleri kültürel miraslardan bahsedilir. Somut olmayan kültürel miras listesinde olan ıslık dili ile ilgili bir video izletilir. Okul öncesi öğretmeni olarak ıslık dilini bilip öğrencilerinize öğretmen ne güzel olurdu. Bunu nasıl öğrenebileceğimizle ilgili biraz araştırma yapalım, denir. Sonrasında kültürel mirasla ilgili araştırma yaparken bilgiye nasıl ulaştıkları, neler öğrendikleri, bunları nasıl öğrenebilecekleri ile ilgili sorular sorulur. “Bir problem ile karşı karşıya kaldığınızda ne yaparsınız, nasıl davranırsınız?” Sorusu sorularak haftanın konusuna geçiş yapılır. Dikkat çekme: Mucit öğretmen haberine yönelik olarak öğretmenlik yaptığınız bir okulda sürekli elektrik kesintisi yaşandığını düşünün, bu sorunu çözmek için neler yaparsınız sorusu sorulur? cevaplar alındıktan sonra haber paylaşılır. Haber üzerinden öğretmenin araştırmacı olmasının önemi vurgulanır. Güdüleme: Bir okul öncesi öğretmeni neden araştırma süreci hakkında bilgi sahibi olmalıdır? sorusu sorulur. Alınan cevaplardan hareketle ileride meslek yaşamınızda karşılaşacağınızı sorunlara çözümler üretebilmek için bilimsel araştırma sürecini bilmek önemlidir, denir. Gözden geçirme: Bugünkü dersimizde bilimsel araştırma sürecinin nasıl ilerlediğini görerek araştırmacı öğretmen nasıl olunur onu öğreneceğiz. (Gelişme 20 dakika) Araştırmacı öğretmen modeli hakkında konuşulur. Model açıklanırken araştırmacı bir öğretmenin güncel, çağdaş ve yenilikçi olması gerektiği vurgulanır. Konu ile bağlantılı olarak bilim okuryazarlığı kavramından bahsedilir. Kavramdan hareketle akılcı olmanın mantıklı ve pratik düşünebilmeyi gerektirdiğinden bahsedilir. Bilgi edinmenin farklı yolları olduğundan bahsedilir ve bilim ve özellikleri hakkında bilgi verilir. Bilimsel araştırma süreci açıklanır. (Gelişme 45 dakika) Eğitim ve bilim ilişkisi açıklanır. Eğitim ve araştırma arasında ilişki kurmalarına yönelik sınıf tartışması yaptırılır. Farklı araştırma türleri görsel üzerinden öğrenciye buldurulur. Etik konusuna vurgu yapılarak ders bitirilir. Canvas'ta bilimsel araştırma süreçlerini dikkate alarak bir makale inceleme ödevi paylaşılacağı söylenir ve görüşlerini sonraki derse kadar yazmaları hatırlatılır.	

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme:	Öğrencilerin derse katılımları dönem sonu puanlamalarına dahil edilecektir.
-----------------------------	---

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Plan başarıyla uygulanmıştır.
---	-------------------------------

EK-12. Değerleri Tanı Etkinliği

Değerleri Tanı Etkinliği

Bu oyunda eğitim felsefelerinin özelliği ile bu felsefeyi benimsemiş bir öğretmenin hangi mesleki değerlere sahip olması gerektiğini belirlemeye dair bir etkinliktir. Bir mesleki değere yönelik 2 kart oluşturulur. Kartın bir yüzünde eğitim felsefesi ve mesleki değer yazarken diğer kartta eğitim felsefesine dair bir ipucu ve mesleki değere sahip bir öğretmenin davranışı yer alır. Kartların altında da numaralar mevcuttur. İlk olarak açıklama kartı okunur ve ona uygun olan değer kartına sahip grup el kaldırarak uygun eğitim felsefesini ve mesleki değeri söyledikten sonra değer kartının altındaki sayıyı söyleyerek o numaradaki açıklama kartına sahip öğrenci açıklamasını okur. Oyun bu şekilde devam eder. Oyun sonunda öğrencilerin yanlış cevaplarından yola çıkılarak eksik noktaların açıklaması öğretmen tarafından yapılır.

Örnek Kartlar:

Eğitim Felsefesi: Daimicilik Öğretmenlik Mesleki Değeri: Akılcı Olma	• Tüm doğru, mutlak ve kesin bilgiler insan zihninde önceden vardır. • Eğitim programı belli bir mantıksal çıkarım ile evrensel doğru bilgilere ulaştırmalıdır. Bu akımda öğretmen hangi mesleki değere sahip olmalıdır? 1
---	--

Eğitim Felsefesi: İlerlemecilik Öğretmenlik Mesleki Değeri: Çağdaş Olma	• Dewey'in öncülerinden olduğu bu akımda geleneksel eğitimin disipline dayalı, öğretmen merkezli ve edilgen insan yetiştirme anlayışına karşı çıkmakta toplum dışı dünyaya ve değişmez gerçeklerden ziyade değişimden yanadır. • Buna göre eğitim bir gelişmedir. Gelişimin amacı daha ileri bir gelişim ve daha ileri bir eğitimidir. Bu akımda öğretmen hangi mesleki değere sahip olmalıdır? 2
--	---

EK-13. Gazete Etkinliği

Gazete Etkinliği

Her ay yayımlanan Eğitim Gazetesinde bu ay eğitimin ekonomik ve siyasi temelleri ele alınacaktır. Sizlerden gazetenin içeriğini oluşturmanız beklenmektedir. Bununla ilgili olarak bir slogan/manşet, resim, örnek haber (hikaye), karikatür ve bir şiir köşesi bulunması gerekmektedir. Ders süresinde ele alınan “demokrat olma, vatansever olma, eşitlikten ve adaletten yana olma, üretken olma” değerlerinin her birini bir köşede kullanmak koşuluyla diğer öğretmenlik meslek değerlerine de yer vermeniz gerekmektedir. Bahsedebileceğiniz konularla ilgili bir fikir oluşturması için aşağıda derste ele alınan konulardan bazı cümleler verilmektedir.

- Eğitim geliştikçe ekonomi de gelişir.
- En değerli sermaye insana yatırılan sermayedir.
- Eğitimin siyasal işlevleri arasında demokratik yaşamın geliştirilmesi ve toplumsal gelişme ve ilerlemeyi sağlamak vardır.
- Vatanını en çok seven görevini en iyi yapandır.

Oluşturacağınız slogan/manşet, resim, örnek haber (hikaye), karikatür ve şiir köşesinde eğitimde yaşanan bir gelişme, eğitim ile ilgili siyasilerin aldığı bir karar ve eğitime etkileri, uluslararası bir sınavda gösterilen başarının sebepleriyle birlikte açıklanması gibi haberlerden oluşabileceği gibi bir öğretmen bu değerlerin farkında olması sayesinde gerçekleştirdikleri yer alabilir.

Bir siyasinin eğitime yaptığı bir yatırım ile ilgili hikaye, bir öğrencinin tüm sınıfa eşit davranan öğretmeni için yazdığı bir şiir ya da mesleğine bağlılık duyan bir öğretmenin iyi bir vatansever olması ile ilgili bir resim/ karikatür vb. çeşitli konuları ele alabilirsiniz.

İlgili gördüğünüz diğer değerleri de oluşturacağınız ürüne dahil edebilirsiniz. İsteğinize göre birden fazla slogan, resim, şiir, karikatür oluşturabilirsiniz.

EK-14. Hukuksal Temeller Video Etkinliği

Eğitimin Hukuksal Temelleri Etkinliği

27.11.19 tarihinde işleyeceğimiz Eğitimin Hukuksal Temelleri dersi için sizden yaratıcılığınızı sergileyeceğiniz bir ödev beklenmektedir.

Öncelikle 2’şer ya da 3’er kişilik gruplar oluşturmalsınız. Grupların oluşturulmasında bir sorun yaşarsanız geç olmadan bizi bilgilendirebilirsiniz. Daha sonra araştırmacı birer öğretmen adayı olarak eğitim haklarını, anayasada geçen eğitimin hukuksal dayanaklarını araştırmanız gerekmektedir. Sizlere verilen örnek durumlara uygun olarak öğrencilerin eğitim hakları ile ilgili 5 dakikalık bir video çekmeniz beklenmektedir. Örnek durumlarla sınırlı kalmayıp yaratıcılığınıza bağlı olarak farklı bir durum oluşturup o durumun videosunu da çekebilirsiniz ancak oluşturduğunuz yeni durumun eğitimin hukuksal boyutu ile ilgili olmasına özen göstermelisiniz. Ayrıca gruptaki tüm üyelerin videoda aktif rol alması önemlidir.

(Oluşturacağınız gruplardaki cinsiyet dağılımına bağlı olarak örnek durumlarda ve örnek durumlardaki karakterlerin isimlerinde değişiklik yapabilirsiniz.)

Örnek Durum 1:

Öğretmeni olduğunuz sınıfta Ayşe isimli öğrencinin sadece ilk iki hafta derse geldiğini sonrasında okula devam etmediğini fark ettiniz. Sınıfta onu tanıyan diğer öğrencilere sorduğunuz da ise Ayşe’nin artık okula devam etmeyeceğini öğrendiniz. Ayşe ve ailesiyle okula devam etmemesinin sebeplerini görüşebilmek için okul yönetiminin de bilgisiyle Ayşe’nin ailesine bir ziyaret gerçekleştirdiniz. Bu ziyaret sırasında Ayşe’nin anne ve babası, çeşitli bahaneler sıralayarak Ayşe’nin okula devam etmeyeceğini söyler. Bunun üzerine öğretmen, Ayşe’nin eğitim haklarından, bu hakların dayandığı hukuksal temellerden bahsederek aileyi ikna etmeye çalışır.

Örnek Durum 2:

Bir okulda görev yapan Mehmet Öğretmen okulundaki öğretmen, yöneticiler, öğrenciler ve velilerin eğitim hakları ve eğitimin hukuksal dayanaklarının farkında olması ve bilinçlenmesi için tüm paydaşların katıldığı bir konferans düzenler. Konuşmacı olarak eğitimin hukuksal temelleri alanında çeşitli çalışmalar yapmış Uzman Fatma Yılmaz’ı davet eder. Konuşmacı eğitimin hukuksal temellerinden, öğrencilerin eğitim haklarına kadar çeşitli konularda dinleyicileri bilgilendirirken konuşma aralarında dinleyicilerden sorular alır ve konuşmasını bu şekilde devam ettirir.

EK-14. (Devam) Hukuksal Temeller Video Etkinliği

Örnek Durum 3:

Gerçekleştirilen araştırmalarda hiç okula gitmeyen çocukların ve okulu terk eden öğrencilerin sayısının arttığı sonucu medyada geniş ölçüde yer almaktadır. Bunun üzerine bir gazeteci, kamuoyunu bilgilendirmek üzere eğitim alanında uzman kişi ya da kişilerle eğitim hakları ve hukuksal dayanakları ile ilgili bir röportaj gerçekleştirir.

EK-15. Makale İnceleme Etkinliği

Makale İnceleme Formu

- ÖMB105- Eğitime Giriş dersi Eğitim Bilimlerinde Araştırma konusu kapsamında “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilimsel Süreç Becerilerinin Öğretmen ve Çocuk Değişkenleri Açısından İncelenmesi” isimli çalışmayı bilimsel araştırma basamaklarına uygun olarak incelemeniz beklenmektedir.
- Formdaki ilk 5 soruyu incelediğiniz makaleye göre 6. soruyu ise makale ve açıklama bölümünü dikkate alarak görüşlerinizi paylaşabilirsiniz.

ÖMB105 Eğitime Giriş

Dr. Öğr. Üyesi Derya ATİK KARA

SORULAR	AÇIKLAMALAR
1. Araştırmanın amacı nedir?	
2. Araştırmanın yöntemi nedir?	
3. Araştırmanın katılımcılarını kimler oluşturmaktadır?	
4. Araştırmanın sonuçları nelerdir?	
5. Okul öncesi eğitimde öğrencilere kazandırılması beklenen bilimsel süreç becerileri nelerdir?	
6. Bilimsel düşünme: Temelinde akılcı ve eleştirel yöntemlere dayalı olarak düşünebilme yer almaktadır. Bir problem ile karşılaşıldığında problemin ilgili değişkenlerini belirleme, hipotezler kurabilme, bir araştırma süreci oluşturma ve araştırmadan elde edilen sonuçları yorumlayabilmeyi gerektirir. Araştırmacı olma: Araştırmacı bir öğretmen bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip edip eğitim-öğretim süreçlerinde araştırma temelli ilerler. Aynı zamanda disiplinler arası bir yaklaşım kullanır ve var olan araştırmaları okulunda uygulayabilir. Akılcı olma: Akılcı olma değerine sahip bir öğretmenin düşüncelerini tutarlı, bilinçli ve amaçlı olarak birbirine bağlanması beklenir. Ayrıca tüm açıklamalarını akıl ve akılsal ilkeler temelinde oluşturmalıdır. Okuduğunuz makaleyi ve yukarıda açıklanan mesleki değerleri temel aldığınızda bir öğretmen adayı olarak kendinizde bu değerlere sahip olma veya geliştirme konusundaki görüşlerinizi paylaşınız. Cevap:	

EK-16. Atatürk İlkeleri Etkinliği

Eğitimin tarihsel temelleri konusu ile ilgili olarak öğretmenlik meslek değerleri listesinden uygun gördüklerinizi ilgili Atatürk ilkesi ile eşleştirmeniz beklenmektedir.

Cumhuriyetçilik Milli egemenliğin hâkim kılındığı bir yönetim biçimidir. Tüm vatandaşların yönetime eşit katılmasını sağlamıştır. • TBMM'nin açılması • Cumhuriyetin ilanı • Kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması • Saltanatın kaldırılması	Halkçılık Cumhuriyet ile yönetilen bir ülkede, siyasal açıdan kalkınmada, yönetimde, ulus ve devlet imkânlarının kullanılmasında halk yararının gözetilmesi demektir. Halkçılık ilkesi ile Türk toplumu kanun önünde eşit olma, yönetime katılma ve devlet imkanlarından eşit şekilde faydalanma olanağını elde etmiştir. • Aşar Vergisinin kaldırılması • Cumhuriyetin İlanı • Medeni Kanun'un kabulü • Sosyal hizmet kurumlarının kurulması
Milliyetçilik Türk vatandaşlarının kendi varlığı ve mutluluğu için çalışması, başka ülke insanların da ülke bütünlüğüne ve birliğine saygı gösterilmesi anlamı ifade edilmektedir. Türk milletinin refahını, zenginliğini, mutluluğunu artırması, varlığını yükseltmeyi amaçlar. • Türk Tarih Kurumu'nun kurulması • Türk Dil Kurumu'nun kurulması • Yabancıların kurduğu bazı işletmelerin millileştirilmesi • Türk Parasını Koruma Kanunu'nun çıkarılması	Devletçilik Bireylerin özel girişimlerini ve yapacakları faaliyetlerini esas almak kaydı ile gerektiğinde devletin milletimiz adına memleket ekonomisini kontrol altında bulundurması anlamı ifade edilmektedir. Devletçilik ilkesinin uygulanmasıyla ekonomik kalkınmada bölgeler arası farklılıklar giderilmiştir. • Sümerbank'ın kurulması • Ekonominin millileştirilmesi • Milli Koruma Kanunu'nun çıkarılması • Birinci ve ikinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarının hazırlanması ve uygulamaya konulması
Laiklik Din ile devlet işlerinin ayrı tutulmasıdır. Laik devlet, bütün inançlar karşısında tarafsızdır. Yalnızca batıl inançların yayılması karşısında taraflıdır. • Halifeliğin kaldırılması • Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması • 1924 Anayasası'ndan "Devletin dini İslam'dır" maddesinin çıkarılması. • Şer'îye ve Evkaf Vekaleti'nin kaldırılması	İnkılapçılık Aklın, bilimin ve çağın gerektirdiği yeniliklerin, toplumun ihtiyaçları doğrultusunda yapılmasıdır. Atatürkçülüğün durağan bir düşünce olmadığını kanıtıdır. • Şapka Kanunu'nun çıkarılması • Kılık-kıyafette yapılan değişiklikler • Latin rakamlarının kabulü • Latin alfabesinin kabulü

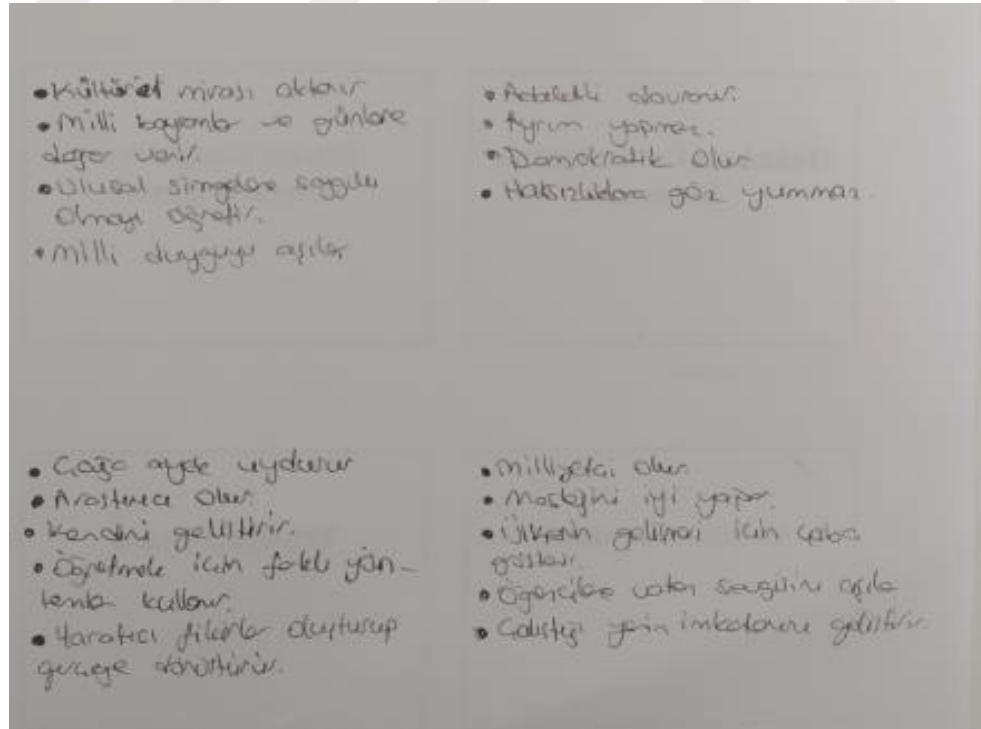
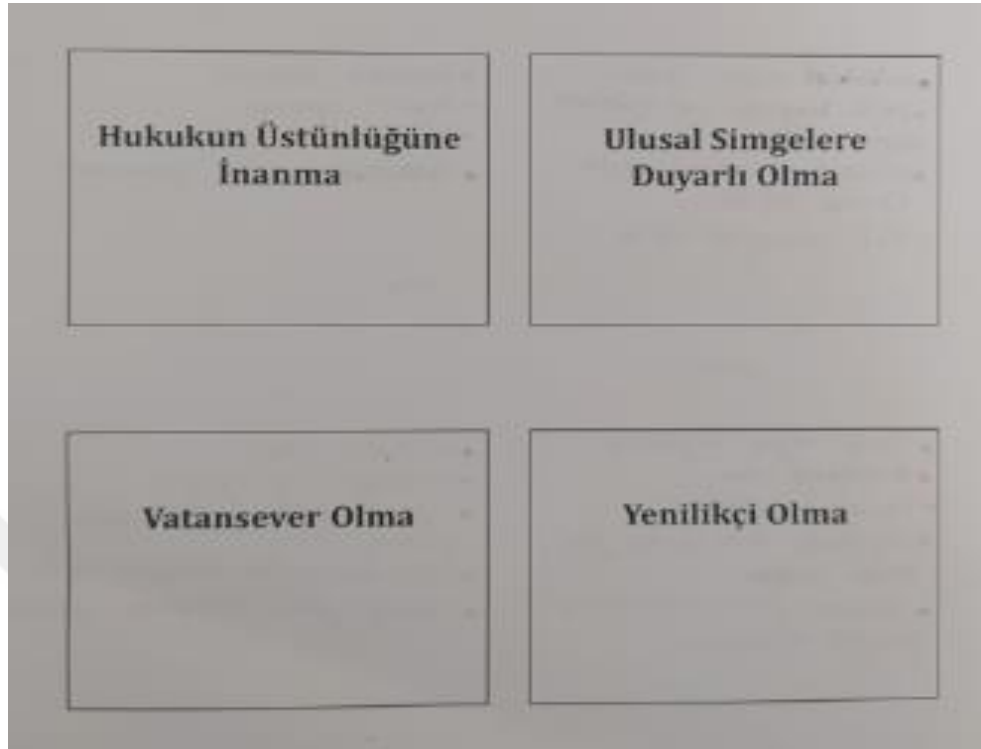
EK-17. Değer Taşı Etkinliği

Değer Taşı Oyunu

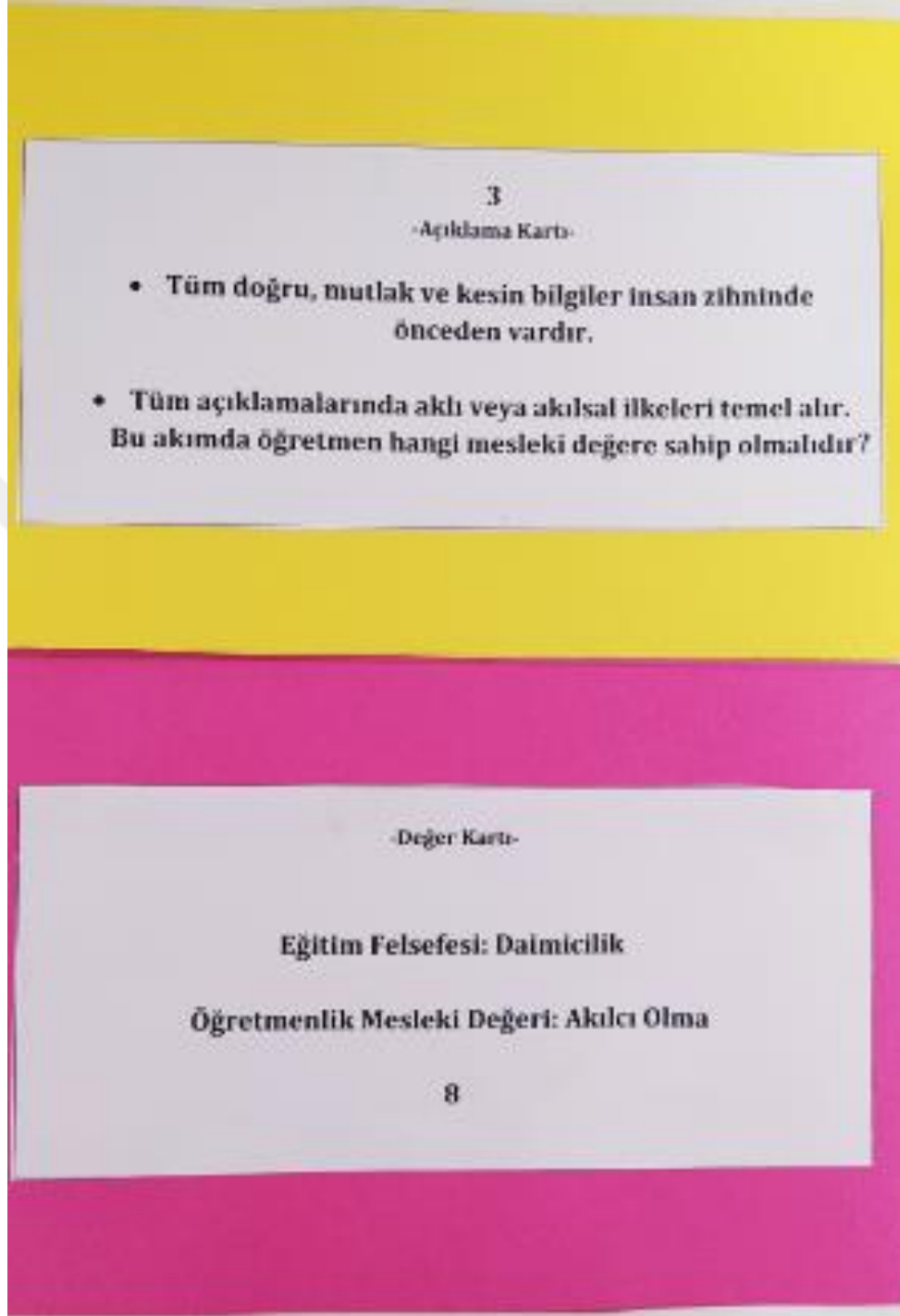
Hazır olarak temin edilen Değer Taşı oyunu zar kullanılarak oynanan ve “hikayeler, düello, anılar, değerli sözler ve vakalar” olmak üzere beş etaptan oluşan bir oyundur. Bu etaplar, oyunun başında seçtiğimiz çeşitli değerleri temsil eden değer kartlarıyla oynanır. Oyun esnasında çeşitli etaplarda oyuncular değerlerini düşünür, sorgular ve başkalarının değerlerini dinler. Bu oyunla birlikte daha önceden farkında olunmayan değerlerin keşfedilmesi ve günümüz toplumunun değerlerinin anlaşılmasını sağlamayı amaçlar (http-5).

Bu etkinlik için sınıf 5 gruba ayrılır ve her grupta bir adet değer taşı kutusu bulunur. Tüm sınıfa oyunun oynanışı ve kuralları aktarılır. Oyun yemini tüm sınıf tarafından sesli bir şekilde okunduktan sonra her öğrenci kendileri için önemli gördükleri değerler üzerinden oyunu oynamaya ve puanlama yapmaya başlarlar. Her grupta birinci olan öğrenci için bir ödül belirlenebilir.

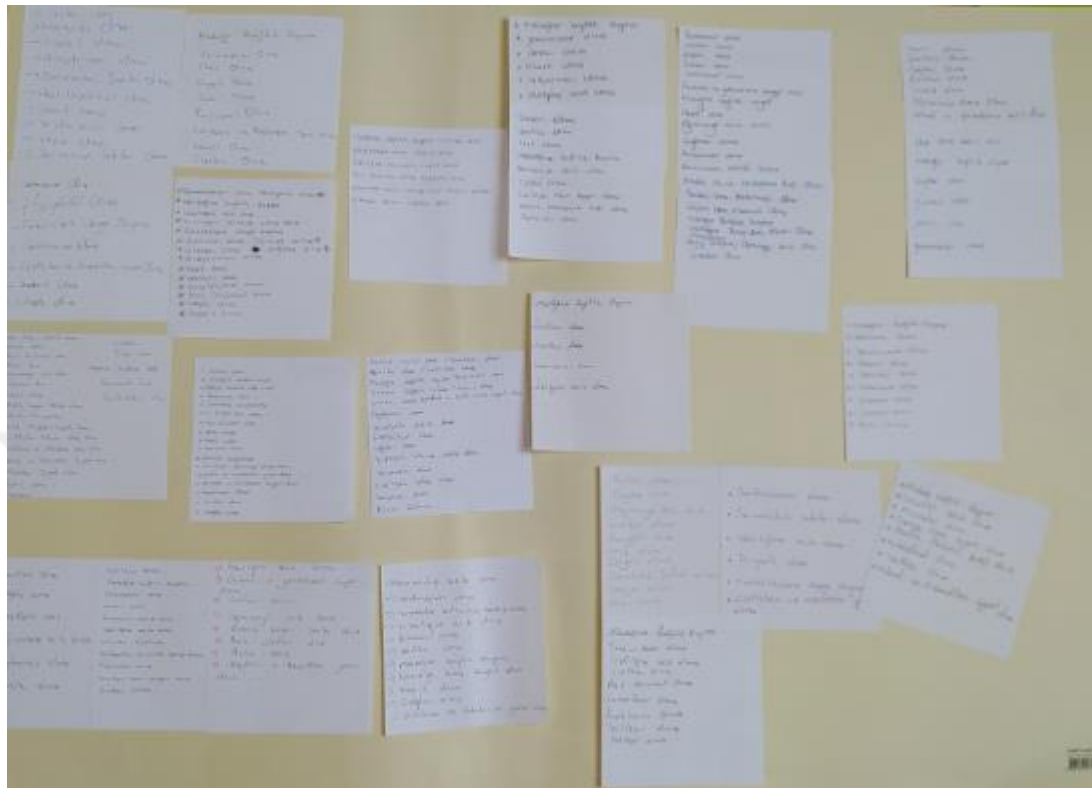
EK-18. Mesleki Değerlere İfade Oluşturma Etkinlik Görseli

EK- 19. Değer Tanı Oyunu Etkinlik Görseli

EK- 21. Toplumsal Temeller Etkinlik Görseli

[illegible]

EK- 23. Atatürk İlkeleri ve Mesleki Değerleri Eşleştirme Etkinliği Görseli

[illegible]

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Cemile BALIK

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim Bilgileri:

Karatay Anadolu Lisesi, 2009-2013

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, 2013-2017

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans, 2017-2021

Yayınları:

Balık, C. ve Atik Kara, D. (2020). Neden öğretmen olmak istiyorum?. *VII. International Eurasian Educational Research Congress*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, s.192-201.